

Nina Huovinen

”JUUTALAISTEN VIHAAMA, ARABIEN SYVÄSTI INHOAMA JA MUUN MAAILMAN
KRITISOIMA”

Palestiinan mandaatin viimeiset vuodet 1945–1948

Britannian parlamentin näkökulmasta

Pro gradu -tutkielma
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
31.5.2016

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Historian- ja etnologian laitos
Tekijä – Author Nina Huovinen	
Työn nimi – Title ”JUUTALAISTEN VIHAAMA, ARABIEN SYVÄSTI INHOAMA JA MUUN MAAILMAN KRITISOIMA” Palestiinan mandaatin viimeiset vuodet 1945–1948 Britannian parlamentin näkökulmasta	
Oppiaine – Subject Yleinen historia	Työn laji – Level Pro-Gradu
Aika – Month and year Toukokuu 2016	Sivumäärä – Number of pages 128
Tiivistelmä – Abstract	
<p>Tässä työssä tutkitaan Britannian Palestiinan mandaatin viimeisiä vuosia 1945–1948 Britannian parlamentin näkökulmasta. Työn ensimmäinen tavoite on havainnoida Britannian julkisen keskustelun näkemyksiä Palestiinan kysymyksestä. Parlamentissa esitettiin sekä juutalaisia, että arabeja puoltavia mielipiteitä, mutta Palestiinan tilanteen yhä kärjistyessä keskiöön nousivat alueen brittijoukkojen turvallisuus. Kritiikkiä hallituksen lisäksi sai myöhemmin myös YK sen jälkeen, kun Britannian hallitus siirsi sille Palestiinan tulevaisuuden ratkaisuvastuun ja YK päätti jakaa Palestiinan Arabi- ja Juutalaisvaltioksi.</p> <p>Työn toisena tavoitteena on tarkastella Anglo-amerikkalaisten suhteiden kehittymistä toisen maailmansodan jälkeen Palestiinan kysymyksen osalta. Britannian ja Yhdysvaltojen eriävät mielipiteet aiheuttivat ristiriitoja sodan aikaiseen liittolaisuussuhteeseen ja Palestiinan kysymys sivusi myös suurvaltapolitiikkaa ja alkava kylmän sodan valtataistelua. Tutkimus tarkastelee, miten parlamentin edustajat suhtautuivat Yhdysvaltojen ajamaan Palestiinan politiikkaan ja millaisina Anglo-amerikkalaiset suhteet näyttäytyivät edustajien mielipiteissä. Vaikka moni edustaja piti suhteiden ylläpitämistä tärkeänä, herättivät Yhdysvaltojen Britanniaa ohjailevat Palestiina-lausunnot myös voimakasta kritiikkiä parlamentissa.</p> <p>Työn aineistona on käytetty Britannian parlamentin ala- ja ylähuoneen debattipöytäkirjoja, joiden tukena on hyödynnetty myös <i>The Manchester Guardianin</i> artikkeleita. Käsiteltävän kolmen vuoden aikana Britannian sisäisessä, puoluepoliittisessa tarkastelussa Labour-hallitusta vastaan esitetty kritiikki nousi voimakkaimmin juuri oman puolueen riveistä. Puolueen johdon vaaleja edeltäneet lupaukset sionistimyönteisestä politiikasta vaihtuivat hallitusvastuun myötä hyvin maltilliseksi Palestiinan politiikaksi, mikä närkästytti monia alahuoneen edustajia. Toisaalta hallituksen maltillinen politiikka johti myös siihen, että konservatiivit saivat aiheetta kritisoida hallituksen toimettomuutta varsinkin, kun hallituksen lopulta tekemä ratkaisu siirtää Palestiinan tilanteen ratkaisuvastuu YK:lle oli alunperin oppositiojohtaja Winston Churchillin esittämä.</p>	
Asiasanat – Keywords Parlamentti, Palestiina, mandaatti, Anglo-amerikkalaiset suhteet, juutalaiset, arabit, holokausti	
Säilytyspaikka – Depository Historian- ja etnologian laitos	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimuksen lähtökohdat	1
1.2. Tutkimuskysymykset ja -menetelmä	2
1.3. Aineisto ja aikaisempi tutkimus	6
2. PALESTIINAN SISÄISTEN RISTIRIITOJEN TAUSTATEKIJÄT	14
2.1. Juutalaiset diasporassa	14
2.2. Palestiinan mandaatti ennen toista maailmansotaa	16
3. HUOLI EUROOPAN JUUTALAISISTA – PELKO KAAOKSESTA PALESTIINASSA	22
3.1. Mandaatti ja kodittomat juutalaiset sodan jälkeen	22
3.2. Anglo-amerikkalainen selvityskomitea	34
3.3. Komitean loppuraportti ja kiista Yhdysvaltojen kanssa	48
4. TERRORISMIN UUVUTTAMA BRITANNIA	54
4.1. <i>King David</i> -hotellin terrori-isku	54
4.2. <i>Morrison-Grady Plan</i> – ehdotus provinssijaosta Palestiinaan	56
4.3. Terroristien oikeustuomiot ja Grunerin tapaus	68
4.4. Viivyttelyyn turhautunut alahuone	71
5. MANDAATISTA LUOPUMINEN JA VETÄYTYMINEN PALESTIINASTA	77
5.1. Ratkaisuvastuu Palestiinan tulevaisuudesta Yhdistyneille Kansakunnille	77
5.2. UNSCOP ja kesä 1947	88
5.3. Päätös Palestiinan jaosta ja Britannian YK-kritiikki	94
5.4. Mandaatin viimeiset kuukaudet	101
6. PÄÄTÄNTÖ	115
LÄHDELUETTELO	121

Otsikko lainaus Yorkin arkkipiispan puheenvuorosta, jossa hän kuvaa Britannian Palestiinan mandaattia kyseisillä sanoilla, HL Deb 20 January 1948 vol. 153 cc469.

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen lähtökohdat

Välimeren itäisellä rannikolla sijaitseva Palestiinan maa-alue, joka nykyisin kuuluu pääosin Israelin valtiolle, on ollut jo vuosituhansien ajan usean eri kulttuurin ja uskonnon, kuten juutalaisuuden, islamin uskon ja kristinuskon kohtaamispaikka, jota moni eri kansa on ajan saatossa pitänyt hallinnassaan. Alueen asukkaat eivät myöskään ole välttyneet kulttuurierojen ja uskonnon aiheuttamilta ristiriidoilta, vaan alueen historiaan mahtuu lukuisia konflikteja. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Palestiinan alue määrättiin Kansainliiton toimesta Iso-Britannian mandaattialueeksi¹. Mandaatin perustamisen alkuaikoina vuonna 1917 Britannia lupasi ulkoasiainministeri Arthur Balfourin julistuksen myötä rakentaa alueelle kansalliskodin juutalaisuudelle.²

Hitlerin valtaantulon (1933) ja myöhemmin toisen maailmansodan aikana tapahtuneen holokaustin vuoksi moni henkiinjäänyt Euroopan juutalainen etsi turvaa juuri Palestiinasta ja tämä taas nostatti jännitettä alueella. Myös brittihallinto sai osansa kasvavasta ongelmasta, kun arabit ja juutalaiset pyrkivät vankistamaan omia asemiaan vallanpitäjän silmissä. Toisen maailmansodan jälkeen terrorismi Palestiinassa yleistyi etenkin juutalaisten ääri liikkeiden johdolla ja pian tilanne alueella kärjistyi lähes sotatilaksi.³ Neuvoton Britannia ei useista yrityksistä huolimatta pystynyt lopulta löytämään Palestiinan tulevaisuudelle kaikkia osapuolia tyydyttävää ratkaisua, joten se päätti helmikuussa 1947 antaa asian Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) ratkaistavaksi. Britannia piti aluetta hallinnassaan noin 30 vuotta ja mandaatti purkautui kolme vuotta toisen maailmansodan päättymisen jälkeen toukokuun 14. päivänä 1948.

Tämä tutkimus keskittyy Britannian Palestiinan mandaatin viimeiseen kolmeen vuoteen, jolloin Palestiinaan kohdistunut maahanmuuttopaine huipentui suursodan päätyttyä Euroopassa. Tarkasteltava tutkimusajankohta on valittu alkavaksi toisen maailmansodan viimeisistä päivistä Euroopassa eli huhti-toukokuun vaihteesta 1945 ja päättyväksi mandaatin viimeiseen päivään 14.5.1948. Tämä aikarajaus on perusteltu, sillä toisen maailmansodan päättyminen Euroopassa toi viimeistään julki holokaustin laajuuden ja keskitysleireiltä jäljelle jääneet kodittomat juutalaiset halusivat pois Euroopasta.⁴ Kodittomien juutalaisten ongelma aiheutti valtavan paineen Keski-

---

1 Ks. esim. El-Eini (2006), 12-13.

2 BD1917.

3 Ks. esim. Smith (2007), 184-207.

4 Ks. esim. Holmila (2011).

Euroopan pakolaisleireissä, mutta myös Palestiinassa. Sadattuhannet juutalaiset halusivat nyt aloittaa uuden elämän heille luvatussa kansalliskodissa, mutta mandaattialueen maantieteellisen pienuuden ja jo olemassa olleen osapuolien välisen vastakkainasettelun vuoksi, ei alueen brittihallinnolla ollut valmiutta vastaanottaa kaikkia.

Toisaalta taas tutkimuksen keskiössä on juuri Britannia ja sen suoriutuminen vaikeasta tilanteesta, joten tutkittavaa aikaväliä ei ole syytä pitkittää enää mandaatin ajan ulkopuolelle. Britannian vetäytyminen Palestiinan mandaattialueelta oli maan hallituksen tekemä ratkaisu haastavassa tilanteessa ja tästä syystä mandaatin lakkauttaminen sekä sitä seurannut Israelin julistautuminen itsenäiseksi samana päivänä on selkeä päätöspäivämäärä myös aikarajaukselle. Tämä tutkimus selventääkin julkisen keskustelun tilaa ja etenemistä Britanniassa sen jälkeen, kun tilanne Palestiinassa alkoi kärjistyä johtaen lopulta Israelin itsenäistymiseen.

1.2. Tutkimuskysymykset ja -menetelmä

Tutkimuskysymykset jakaantuvat kahteen eri pääkysymykseen: 1. Millaista julkista keskustelua Palestiinan tilanteesta käytiin Britanniassa vuosina 1945–1948? sekä 2. Miten Britannian ja Yhdysvaltojen eriävä suhtautuminen Palestiinan maahanmuuttopolitiikkaan vaikutti Britannian parlamentin edustajien mielipiteisiin Yhdysvalloista? Ensimmäisen kysymyksen julkisen keskustelun käsitteellä tarkoitetaan tässä työssä erityisesti Britannian parlamentin edustajien puheenvuoroja, joita on täydennetty sanomalehtien artikkeleilla. Kysymys on laaja ja se pitää sisällään useita eri osa-alueita.

Ensinnäkin tutkimus on kiinnostunut, minkälaisia mielipiteitä parlamentin edustajat Palestiinan tilanteesta esittivät, minkälaiset taustatekijät näihin mielipiteisiin vaikuttivat ja miten nämä mielipiteet kehittyivät kolmen vuoden aikana. Palestiinan tilanteella tarkoitetaan tässä yhteydessä alueen epävakaa tilaa, johon sisältyi muun muassa arabien ja juutalaisten asettautuminen vastakkain, juutalaispakolaisten kasvavan maahanmuuton ongelma ja laittomat pyrkimiset alueelle, terrorismin yleistyminen sekä alueen brittijoukkojen turvallisuuden takaaminen. Toiseksi on syytä tarkastella, nousivatko jotkin tietyt kysymykset ja aihealueet toisia enemmän esille sekä millä tavoin mielipiteet parlamentin huoneissa puolueiden kesken jakautuivat. Kolmantena kiinnostavana kohtana on, millä keinoilla ja argumenteilla edustajat pyrkivät vaikuttamaan muiden mielipiteisiin ja ennen kaikkea, millä keinoilla hallituksen politiikkaa pyrittiin muokkaamaan.

Edellä esitetyt kysymykset kytkeytyvät Quentin Skinnerin luomiin metodologisiin päätelmiin

poliittisen ajattelun historiasta.⁵ Skinnerin mukaan poliittisten toimijoiden tekstejä tai tässä tapauksessa puheita ohjaavan motiivin tavoittaminen nykyhetkessä on ongelmallista. Sen sijaan itse tekstistä on havaittavissa J. L. Austinin teorioiden pohjalta muodostettu illokutionaarinen intentio eli puheen merkitys puhehetkellä, eikä se ole riippuvainen kuulijan reaktiosta. Intention selvittämiseksi tutkijalla on oltava tarvittavaa tietoa siitä poliittisesta ja kulttuurisesta kontekstista, jossa puhuja, tässä tapauksessa parlamentin edustaja, piti puheensa. Tämän tutkimuskohteen kontekstiin merkittävästi vaikuttivat esimerkiksi Euroopassa päättynyt sota, holokausti ja Palestiinan tilanteen kärjistyminen. Näin ollen puheiden intentioiden ymmärtäminen vaatii tutkijalta laaja-alaista kontekstiin perehtymistä. Käsiteltävän kolmen vuoden aikana parlamentissa järjestetyt debaattit olivat usein myös seurausta yksittäisistä tapahtumista tai tapahtumasarjoista Palestiinassa, joten pelkkä debatteihin perehtyminen ilman kontekstisidonnaisuutta ja Palestiinan tapahtumiin perehtymistä ei riitä.⁶

Intentiont eivät Skinnerin mukaan kuitenkaan pidä sisällään poliittisten toimijoiden henkilökohtaisia motiiveja, jotka ovat vaikeammin tunnistettavissa jälkikäteen tarkasteltuna.⁷ Tutkittavan aikavälin aikana Britannian parlamenttia edustaneiden henkilöiden taustoista on kuitenkin saatavissa jonkin verran henkilökohtaista taustatietoa, jonka perusteella on mahdollista tehdä myös osittaisia johtopäätöksiä heidän puheenvuorojensa motiiveista. Yksi tällainen edustajien mielipiteisiin vaikuttanut henkilökohtainen motiivi oli esimerkiksi oma uskonto, mutta kuten työn edetessä huomataan, ei sama uskontokaan, esimerkiksi juutalaisuus, taannut yhteneviä mielipiteitä edustajien välille.

Kun parlamentin ala- ja ylähuoneessa pidetyt puheenvuorot ovat tutkimuksen keskiössä, on syytä perehtyä myös retoriikkaan. Retoriikkaa pohdittaessa on tiedostettava puheen kuulijakunta. Tarkasteltavien puheenvuorojen kuulijoina ovat tuolloin toimineet puheenvuorojen pitäjien eli parlamentin edustajien kollegat ja näillä puheilla on pyritty vaikuttamaan kuulijoiden mielipiteiden lisäksi hallituksen harjoittamaan politiikkaan. Quentin Skinner on jatkanut edeltäjiensä, kuten Thomas Hobbesin ajatuksia retoriikan vaikutuksista poliittisessa puheessa.⁸ Retoriikan saralla parlamentissa esitettyjen puheiden arviointi on erityisen haastavaa, sillä monen havainnon tekeminen puheesta jälkikäteen on erittäin hankalaa. Kuten tässäkin tapauksessa puheet ovat saavutettavissa vain kirjallisessa muodossa, jolloin usea elementti puheesta jää tutkijan

---

5 Ks. esim. Skinner (2002); Palonen (2003).

6 Skinner (2002), 90-127.

7 Skinner (2002), 90-102.

8 Ks. esim. Palonen (2003), 133-172.

tavoittamattomiin. Tällaisia elementtejä ovat esimerkiksi äänen sävy, ilmeet ja eleet sekä habitus. Lisäksi epäsuorat ilmaukset, merkityserot ja sarkasmi ovat vaikeasti havaittavissa kirjallisesti tallennetuista puheenvuoroista. Nämä seikat vaativatkin erityistä huomiota tutkimusta tehdessä.

Tähän tutkimukseen on hyödynnettävissä merkittävästi myös Quentin Skinnerin antiikin filosofien ajatusten pohjalta muodostama retorinen tekniikka – *paradiastole*. Sen mukaan taitava puhuja voi esittää puheessaan tietyn moraalisen teon tarkoitusperiinsä sopivaksi.⁹ Ajatellen tätä työtä parlamentin edustajat oletettavasti käyttivät tätä tekniikkaa hyväkseen, kun konfliktissa oli osallisena usea osapuoli (britit, sionistit/juutalaiset ja arabit) ja näiden osapuolien tekoja pyrittiin joko puolustamaan tai paheksumaan omasta näkökulmasta riippuen. Esimerkkinä asian havainnollistamiseksi mainittakoon, että juutalaisosapuolen iskusta puhuttiin parlamentissa usein tuomitsevasti, kuten *King David* -hotellin pommi-iskun käsittelyssä tapahtumaa kuvattiin brutaaliksi ja murhanhimoiseksi.¹⁰ Kuitenkin taas toisaalta moni edustaja suorastaan vaati mandaatin hallinnon täytäntöönpanevan juutalaisterroristien kuolemantuomioita¹¹ tai vähätteli brittien tekojen vakavuutta, kuten antisemitistisiä kahakoita seuranneissa keskusteluissa.¹² Kuten työn edetessä huomataan, parlamentissa kuultiin useita tunnepitoisia ja taitavia puheenvuoroja.

Tutkimuskysymyksissä on aikarajauksen viimeisen vuoden osalta syytä kiinnittää huomiota myös YK:n toiminnan herättämiin mielipiteisiin parlamentissa, sillä mandaatin viimeisen vuoden ajan YK vastasi Palestiinan tulevaisuudesta, mutta mandaatti ja alueen hallintaoikeus säilyivät kuitenkin edelleen Britannialla. Onkin syytä olettaa, että vastuunjako ja YK:n tekemät päätökset saivat aikaan keskustelua myös parlamentin edustajissa. Vaikka tämä tutkimus painottuukin Britannian parlamentin edustajiin, on kiinnostuksen kohteena lisäksi se, miten Britannian lehdistö kirjoitti Palestiinan kärjistyneestä tilanteesta, miten se pyrki vaikuttamaan lukijoihin, ja näkyivätkö nämä vaikutukset jollain tavoin lukijakunnassa.

Ensimmäisen kysymyksen osalta hypoteesina on, että aineistossa ilmenee kumpaakin osapuolta, arabeja ja juutalaisia, puolustavia mielipiteitä. Oletettavaa on, että puhujan henkilökohtainen tausta vaikutti merkittävästi tämän kantaan Palestiinan kysymyksestä. Toisaalta on syytä olettaa, että yksittäisen edustajan mielipide mukaili edustettavan puolueen yleistä linjaa ja puolueen harjoittamaa politiikkaa tuettiin, kuten puoluepolitiikassa yleisesti on tapana. Britannian parlamentti

---

9 Skinner (2002), 182-184.

10 Ks. s. 55.

11 Ks. s. 73.

12 Ks. s. 93-94.

on kuitenkin tunnettu niin kutsutuista takapenkkiläisistä (*backbencher*), jotka eivät välttämättä sitoudu puolueen tavoitteisiin, vaan ajavat ensisijaisesti henkilökohtaisia mielipiteitään.¹³ Puoluepolitiikan tutkimushypoteesia sekoittaa myös Labour-puolueen selkeä käänös sen Palestiinan politiikassa. Ennen kesän 1945 parlamenttivaaleja puolue näyttäytyi juutalaisten kansalliskotihankkeen puolustajana, mutta saavutettuaan hallitusaseman, puolueen johto muutti omaa Palestiinan politiikkaansa varsin maltilliseen suuntaan, mikä saattoi aiheuttaa hämmennystä myös puolueen sisällä.¹⁴ On siis mahdollista, ettei edustajien linja aina noudattanut puolueen harjoittamaa politiikkaa, vaan Palestiinan kysymyksessä kuultiin myös puoluelinjasta poikkeaviakin mielipiteitä.

Yhtenä hypoteesina tutkimus odottaa, että YK sai ainakin jonkin verran arvostelua osakseen, sillä britit olivat pitkään hallinneet laajoja alueita ympäri maailman¹⁵ ja YK taas oli uusi ja kokematon järjestö¹⁶ suorittamassa ensimmäisiä tehtäviään. Lehdistön osalta taas on todennäköistä odottaa värikästä kirjoittelua varsinkin terrorismista. On muistettava, että sota-aika oli vasta selätetty, joten on luultavaa, että varsinkin brittimenetyksistä julkaistiin sensaationhakuksia otsikoita, sillä se puolusti omien työtä alueella ja samalla yhdisti lukijakuntaa yhteisen päämäärän, brittien turvallisuuden, taakse.

Toinen pääkysymys koskee Britannian ja Yhdysvaltojen suhteiden kehittymistä Palestiinan ja Keski-Euroopan juutalaiskysymyksen osalta ja näiden vaikutusta brittipoliitikkojen mielipiteisiin Atlantin takaisesta liittolaisesta. Britannian ja Yhdysvaltojen välit olivat toisen maailmansodan aikana olleet läheiset, mutta sodan päättymisen johti välien nopeaan viilenemiseen poliittisten näkemuserojen takia.¹⁷ Palestiinan kysymyksen lisäksi kitkaa aiheutti kysymys atomiteknologian jakamisesta sekä läntisten liittolaisten eriävät mielipiteet Itä-Euroopasta, Iranista ja Italiasta.¹⁸ Vaikka Britannia Yhdysvaltojen ohella lukeutui sodan voittajavaltioihin, sodankäynti oli köyhdyttänyt valtiota merkittävästi ja Yhdysvaltojen sodan aikainen *Lend and Lease* -ohjelma, jonka kautta Britannia oli saanut sotamateriaalia ja muita hyödykkeitä, oli ollut briteille korvaamaton apu. Kun Yhdysvaltojen presidentti Harry S. Truman lakkautti ohjelman elokuussa 1945, se paitsi suututti britit perinpohjaisesti, mutta Britannialle tuli myös äkillinen tarve saada nopeasti taloudellista tukea. Tämän seurauksena Yhdysvallat solmi Britannian kanssa 3,75 miljardin

---

13 Ks. esim. Grant (2009), 85.

14 Ks. esim. Bloom (1999), 150; Vickers (2003), 165-168.

15 Ks. esim. Johnson (2007).

16 Ks. esim. Hanhimäki (2008).

17 Ks. esim. Baylis (1997), 39; Kochavi (2000), 20-21.

18 Atomiyhteistyöstä ks. Roitto (2015); Britannian ja Yhdysvaltojen geopoliittisista näkemuseroista ks. Gormly (1987).

dollarin suuruisen lainasopimuksen. Taloudellisesti hyvin tukalassa tilanteessa ollut Britannia joutui ottamaan vastaan Yhdysvaltojen sanelemat ehdot.¹⁹ Vaikka Britannia ei ollut tyytyväinen Yhdysvaltojen tekemiin ratkaisuihin, se joutui lainan myötä alistumaan Yhdysvaltojen ohjailtavaksi.²⁰

Lisäksi Britannian imperiumi alkoi murentua piakkoin sodan jälkeen, kun sen siirtomaat ryhtyivät yksi kerrallaan vaatimaan itsenäisyyttä.²¹ Yhdysvallat taas kasvatti rooliaan länsimaiden suojelijana ja dollari nousi maailmantalouden mittariksi.²² Kuitenkin, kuten myöhemmin huomataan, Yhdysvaltojen pyrkimys ohjaillla Britannian Palestiinan politiikkaa²³ aiheutti selkeää kitkaa maiden välille, kun britit halusivat edelleen pitää kiinni suurvalta-asemastaan.²⁴ Tämän vuoksi onkin syytä selvittää myös, myötäilivätkö edustajat Yhdysvaltojen mielipiteitä kiitollisuuden takia vai esiintyikö keskusteluissa mielipiteitä tätä merkittävää liittolaista vastaan.

Hypoteesina toista kysymystä koskien onkin hyvin todennäköistä, että Yhdysvaltojen Palestiinan lausuntoja vastaan esiintyi jonkin verran vastustusta myös edustajatasolla. On luultavaa, että moni edustaja halusi pitää kiinni Britannian imperiumin suomasta auktoriteettiasemasta, mutta myös imperiumiaseman takaamasta kansallisesta turvallisuuden tunteesta, eikä ollut valmis ulkopuoliseen ohjailuun. Toisaalta taas osa edustajista varmasti piti hyviä suhteita Yhdysvaltoihin erittäin tärkeinä, eikä tästä syystä arvostellut Yhdysvaltojen toimia. Lisäksi Yhdysvalloilta saatu taloudellinen tuki oli Britannialle korvaamatonta, joten onkin syytä olettaa, ettei järin rohkeita arvosteluja Atlantin liittolaista kohtaan parlamentissa kuitenkaan kuultu.

1.3. Aineisto ja aikaisempi tutkimus

Britannian julkisen keskustelun näkökulman kannalta tutkimuksen aineistoksi parhaiten sopivat Britannian parlamentin debattien pöytäkirjat, jotka ovat saatavissa internetissä HANSARD 1803–2005 sivustolta.²⁵ Tutkimukseen on otettu mukaan sekä alahuoneen että ylähuoneen debatteja, mutta selkeä enemmistö tutkimuksessa käytetystä aineistosta on peräisin alahuoneen keskusteluista jo pelkästään siitä syystä, että aihealueesta järjestettiin alahuoneessa selkeästi enemmän debatteja

---

19 Ks. esim. Safty (2009), 145; Kochavi (2000), 3.

20 Ks. esim. Wevill (2012); Ravndal (2010), 418.

21 Esimerkiksi Intialle britit olivat toisen maailmansodan alussa luvanneet itsenäisyyden vastineena sodan aikasesta yhteistyöstä. Intian itsenäistyminen tapahtui lopulta useiden erilaisten vaiheiden jälkeen 4.8.1947. Ks. esim. McLeod (2002), 120-127; Yleisesti Britannian siirtomaavallan purkautumisesta ks. esim. Davies (2013).

22 Ks. esim. Krozewski (2001), 3-4; Black (2000), 304-307.

23 Ks. esim. Baylis (1997), 39.

24 Ks. esim. Vickers (2003), 165.

25 HANSARD, viitattu 20.10.2015.

verrattuna ylähuoneeseen. Varsinaisten debattien lisäksi työssä on otettu huomioon myös muuta parlamenttiaineistoa, kuten edustajien hallitukselta vaatimia kirjallisia ja suullisia vastauksia.

HANSARD 1803–2005 sivusto ei ole debattien osalta täysin aukoton, mutta se sisältää tutkimuksen kannalta hyvin kattavan valikoiman hyödynnettävää parlamenttiaineistoa. On kuitenkin huomioitava mahdollisuus, etteivät aivan kaikki debatit ole saavutettavissa tämän järjestelmän avulla. Esimerkiksi yksi tässä tutkimuksessa käytetty alahuoneen keskustelu on peräisin *House of Commons Parliamentary Papers* -tietokannasta. Lisäksi aineistona on huomioitu myös tutkimuksen kannalta merkityksellisiä poliittisia asiakirjoja. Tällaisia ovat muun muassa Balfourin julistus vuodelta 1917, Palestiinaan kohdistunutta maahanmuuttoa rajannut vuoden 1939 Valkoinen kirja (*The White Paper*) ja Anglo-amerikkalaisen selvityskomitean loppuraportti vuodelta 1946. Parlamentin edustajien taustoituksessa puoluesuuntauksen ja yksityiskohtaisempien tietojen hankkimiseksi taas on hyödynnetty Brian Harrisonin ja Henry Colin Gray Mathewin toimittamaa, Britannian merkkihenkilöiden elämäkerrat kokoavaa *Oxford Dictionary of National Biography* -teossarjaa.²⁶

Tutkimuksessa on käytetty myös aineistoa brittilehdistöstä, joista saatavuuden vuoksi mukaan on valikoitunut *The Manchester Guardian* (vuodesta 1959 alkaen nimellä *The Guardian*) sekä yksittäisiä artikkeleita muista sanomalehdistä. Lehdistön mukanaolo laajentaa tutkimuksen näkökulmaa myös parlamentin ulkopuoliseen julkiseen keskusteluun. Lehdistön saatavuus, jota lehtien arkistojen pääsyoikeudet rajaavat, on selkeä haaste työlle. *The Manchester Guardian* on kuitenkin taustojensa vuoksi oiva valinta tätä työtä ajatellen. Liberaalipolitiikkaa edustavan sanomalehden perusti vuonna 1821 John Edward Taylor. Vuonna 1872 lehden päätoimittajuus siirtyi Taylorin sukulaisen Charles Prestwick Scottin haltuun, jolloin lehti sai radikaalimpia piirteitä.²⁷

Lehti on edelleen tunnettu keskusta-vasemmistolaista linjastaan²⁸ ja se on usein tuonut rohkeasti julki valtavirrasta eriäviä mielipiteitä. Sitä onkin pidetty konservatiivitaustaisen ja hallitusta myötäilevän *The Times* -lehden vastakohtana. Hyvänä esimerkkinä tästä toimivat lehtien toisistaan poikkeavat poliittiset linjaukset ennen toista maailmansotaa. Kun *The Times* tuki hallituksen natsseja myötäilevää appeasement-politiikkaa, *The Manchester Guardian* taisteli artikkeleillaan

---

26 Harrison&Matthew (2004), vol. 1-60.

27 Torvinen (1982), 91–92.

28 *The Guardian*, esim. päätoimittaja Ian Katz Mart Wellsin artikkelissa ”World writes to undecided voters”, 16.10.2004: ”But it is no secret we are a centre-left newspaper...”

kansallissosialismia vastaan ja vaati vallanpitäjiltä muun muassa joustavampaa pakolaispolitiikkaa juutalaisia kohtaan.²⁹

Huomioitavaa on myös se, että *The Manchester Guardian*issa parlamenttidebattien uutisointi tapahtuu artikkeleiden avulla, joissa otsikot kokoavat asiasisällön pääpiirteet.³⁰ Parlamentin istuntoja referoivasta *The Times*istä poiketen lehti nostaa selvästi esille tärkeimmäksi katsoneiden debattien aiheet ja sisällöt. Valitsemalla, mistä debatista lehti uutisoi ja kirjoittamalla siitä oman artikkelin, lehti tuo myös omaa kantaansa esille. Vaikka *The Manchester Guardian* antaakin tutkimukselle vain yhden kuvan julkisesta keskustelusta, tämä kuva on kuitenkin melko kattava ja kertoo maltillisen sijaan juuri rohkeamman puolen käydystä julkisesta keskustelusta.

Sanomalehtiaineisto auttaa myös ymmärtämään sitä, mistä Britanniassa Palestiinan mandaatin viimeisinä vuosina keskusteltiin. Esimerkiksi Palestiinan terrori-iskujen uutisointi ja tätä kautta omien joukkojen turvallisuus olivat hyvin merkittävässä roolissa. Pääpaino tutkimuksessa on kuitenkin parlamentin edustajissa ja yksi perusteltu syy tähän on se, että toisen maailmansodan jälkeistä kodittomien juutalaispakolaisten kriisiä ja Palestiinan tilannetta on lehdistön näkökulmasta jo tutkittu. Esimerkiksi Antero Holmila on kirjassaan *Reporting the Holocaust in the British, Swedish and Finnish Press, 1945–50* (2011) tutkinut holokaustin jälkeisen tilanteen uutisointia Britannian, Ruotsin ja Suomen lehdistön kautta ja tässä tutkimuksessa on käytetty aineistona muun muassa *The Manchester Guardianin* ja *The Timesin* artikkeleita, mutta tutkimuksessa on käytetty kattavasti myös muita erilaisia puoluetustoja edustaneita sanomalehtiä.

Palestiinan mandaattialueen historia ja sen toisen maailmansodan jälkeinen tila ovat muutenkin paljon tutkittuja aihealueita. Esimerkiksi Roza El-Einin kirja *Mandated Landscape. British Imperial Rule in Palestine, 1929–1948* (2006) on erittäin kattava teos mandaatin ajan tapahtumista ja Palestiinan alueella tapahtuneista muun muassa sosiaalisista, taloudellisista, väestörakenteellisista ja maataloudellisista muutoksista. Teos sisältää myös jonkin verran poliittisten tapahtumien läpikäyntiä, mutta pääsääntöisesti se keskittyy Palestiinan alueelliseen vaurastumiseen ja varsinkin viimeisten vuosien poliittisten käännteiden läpikäyminen on melko suppeaa, joten tämän työn kannalta se ei tue poliittista kontekstia riittävästi.

---

29 Torvinen (1982), 91–92.

30 Ks. esim. MG, 1.2.1947, ”Call for Resolute Action”, 5.

Charles D. Smithin kirja *Palestine and The Arab-Israeli Conflict. A History with Documents* (2007) on taas tapahtumien kulun ja poliittisten käänteiden osalta kattava ja huomioi arabien, juutalaisten sekä brittien lisäksi myös muiden valtioiden ja järjestöjen suhtautumista Palestiinan tilanteeseen. Kirja käsittelee arabien ja juutalaisten välistä konfliktia kokonaisuudessaan varsin pitkällä aikavälillä käyden tapahtumia läpi kronologisesti aina 1800-luvulta 2000-luvulle saakka. Lisäksi kirja sisältää liitteinä useita poliittisia asiakirjoja ja muita dokumentteja kyseiseltä aikaväliltä. Huomioiden kuitenkin kirjan laajan ajallisen tarkasteluvälin ei tapahtumia ole pystytty käymään läpi täysin seikkaperäisesti.

Tämän työn kannalta oleellista aikaväliä käsitellään kirjassa pääosin Britannian ja Yhdysvaltojen valtion päämiesten sekä sionistijärjestön että arabijohdon³¹ näkökulmasta ja kirja on hyvin tapahtuma-keskeinen, joten se tukee hyvin tätä tutkimusta juuri kontekstin muodostamisessa. Johdannossa Smith, joka toimii Arizonan yliopiston Lähi-idän historian professorina,³² mainitseekin, että Israelin itsenäisyyttä edeltäneiden, Palestiinan tilaa koskevien tapahtumien ymmärtäminen auttaa ymmärtämään tilannetta myös tänä päivänä.³³

Nicholas Bethell on teoksessaan *The Palestine Triangle. The Struggle between the British, the Jews and the Arabs 1935–48* (1979) tutkinut huomattavasti yksityiskohtaisemmin mandaattialueen kriisivuosia. Kirja käsittelee todella tarkasti kyseistä aikaväliä ja tekee sen nimenomaan Britannian hallituksen, pääsääntöisesti pääministerin ja ulkoasiainministerin, Palestiinan brittihallinnon ja arabi- ja juutalaisosapuolia edustavien ryhmittymien näkökulman kautta. Teos on melko iäkäs, eikä sen ote täysin vastaa nykyistä tieteellistä kirjoittamista, sillä teksti sisältää aika ajoin subjektiiviselta vaikuttavaa niin kutsuttua sisäpiirin tietoa. Bethell huomioi kuitenkin kattavasti Britannian näkökulman ja käsittelee laajasti juuri Britannian johdon haasteita Palestiinan mandaatin aikana. Shaul Zadkan artikkeli ”Jewish Armed Struggle in Palestine in the 1940s” täydentää Bethellin luomaa kuvaa Palestiinan juutalaisista terroristijärjestöistä. Lisäksi se käsittelee terrorismia muun muassa Britannian parlamentin näkökulmasta.³⁴

Ellen J. Ravndalin artikkeli ”Exit Britain: British Withdrawal From the Palestine Mandate in the

---

31 Britannian pääministeri Attlee, ulkoasiainministeri Bevin, Yhdysvaltojen presidentti Truman, sionistijohtaja Ben-Gurion ja arabijohtaja al-Husayni.

32 menas.arizona.edu/user/charles-smith, viitattu 25.5.2016.

33 Smith (2007), v.

34 Zadka (2000), 184-190.

Early Cold War, 1947–1948” (2010) taas käsittelee kattavasti mandaatin lakkauttamisen etenemistä Britannian päätöksestä siirtää ratkaisuvastuu Palestiinan tulevaisuudesta Yhdistyneille Kansakunnille helmikuussa 1947 aina mandaatin lopulliseen päättymiseen toukokuussa 1948 asti. Artikkelissa perehdytään myös Britannian ja Neuvostoliiton väliseen suhteeseen ja maiden toisen maailmansodan jälkeiseen valta-asetelman hakuun Lähi-idässä juuri Palestiinan mandaatin päättymisen kautta. Lisäksi YK ja sen tekemät päätökset ovat keskeisessä osassa artikkelia. Ravndalin artikkeli tukee tätä tutkimusta käyden läpi Britannian Palestiinan mandaatin haasteita sen jälkeen, kun ratkaisuvastuu Palestiinan tulevaisuudesta oli siirretty YK:lle. Vaikka näkökulma artikkelissa on Britannian hallituskeskeinen, se sivuaa useita tässäkin tutkimuksessa esitettyjä johtopäätöksiä ja mandaatin muodostuminen briteille raskaaksi taakaksi painottuu siinä näkyvästi.

Näiden tutkimusten lisäksi tätä työn tekemistä on tukenut laaja joukko muuta aiempaa tutkimusta. Esimerkiksi Lloyd P. Gartnerin *History of the Jews in Modern Times* (2001) käsittelee juutalaisten asemaa aina uuden ajan alusta viime vuosituhannen lopulle asti ja käy perusteellisesti läpi sionismia aatteena, sen syntymistä ja kehitystä ennen Israelin valtion itsenäistymistä. Kirja tukee tämän tutkimuksen kontekstia sionismiosapuolen näkökulmasta, mutta näkökulma on samalla myös kirjan heikkous: Vaikka kirja edustaa verrattaen uutta tutkimusta, se ei huomioi sionistiosapuoleen kohdistunutta kritiikkiä. Esimerkiksi sionistiaktivistien harjoittama terrorismi brittihallintoa vastaan on jäänyt tutkimuksessa varsin taka-alalle, vaikka Gartner kieltääkin johdannossa kuuluvansa niin kutsuttuun Jerusalemin koulukuntaan ja edustavansa näin juutalaismielistä historian-tutkimusta.³⁵

Holokaustin jälkeen juutalaiset kansanryhmät ovat voimakkaasti pyrkineet kasvattamaan maailman tietoisuutta traumaattisista tapahtumista ja juutalainen näkökulma on ollut vahvasti läsnä toisen maailmansodan jälkeisessä historiantutkimuksessa. Holokausti, sen päätyminen ja sitä seurannut kodittomien juutalaisten ongelma ovat olleet paljon tutkittuja aiheita jo useita vuosikymmeniä. Palestiinan mandaatin toisen maailmansodan jälkeiset ongelmat ovat sivunneet holokaustin tutkimusta järjestelmällisesti. On syytä huomioida, että holokaustiin ja kodittomiin juutalaisiin keskittyneessä tutkijakunnassa on paljon myös juutalaisuuden ja sionismin edustajia. Juutalaisen näkökulman myötä Britannian harjoittama Palestiinan politiikka etenkin maahanmuuton osalta on saanut useassa tutkimuksessa kritiikkiä osakseen.

---

35 Gartner (2001), v.

Esimerkiksi Louise London, jonka vanhemmat olivat juutalaisia pakolaisia, painottaa kirjassaan *Whitehall and the Jews* (2000) Britannian rajoitettua Palestiinan maahanmuuttopolitiikkaa, jossa vuoden 1939 Valkoinen kirja oli merkittävä linjan vetäjä.³⁶ Lisäksi sionistitaustainen Yehuda Bauer toteaa kirjassaan *Rethinking the Holocaust* että, vaikkeivät britit olisi voineet pelastaa juutalaisia natsien joukkotuholta, he eivät olisi sitä edes halunneet, sillä he olisivat voineet auttaa juutalaisia ainakin pienellä saralla avaamalla maahanmuuton Palestiinaan.³⁷ Bauer kirjoittaa myös yleisestä ajatuksesta, jonka perusteella Israelin valtion perustaminen oli suora reaktio holokaustille ja mainitsee, että Palestiinaan kohdistunut laitton maahanmuutto sekä äärisionististen terroristijärjestöjen toiminta olivat ne tekijät, jotka lopulta saivat Britannian vetäytymään alueelta.³⁸ Juutalaista näkökulmaa puoltavat tutkimukset ovat kohdistaneet arvostelunsa usein Britannian hallitukseen ja sen tekemiin päätöksiin, mutta, kuten tässä työssä huomataan, Britannian parlamentissa toimi myös vahva kodittomia juutalaisia puolustanut ryhmittymä, joka on jäänyt historiantutkimuksessa vähälle huomiolle.

Tarkasteltaessa Britannian ja Yhdysvaltojen toisen maailmansodan jälkeisiä suhteita arvioivan historiantutkimuksen tilaa on havaittavissa, että Anglo-amerikkalaisia suhteita kriittisesti käsittelevät tutkimukset ovat nousseet tutkimusaiheiksi varsinkin vuosituhaten vaihteessa kylmän sodan päätyttyä. Aihetta käsittelevistä tutkimuksista on nostettava esille muun muassa Richard Wevillin kirja *Britain and America After World War II: Bilateral Relations and the Beginnings of the Cold War* (2012), joka käsittelee esimerkiksi maiden välisten suhteiden viilenemistä sekä Britannian taloudellista sitoutumista Yhdysvaltoihin ja jonka näkökulman keskiössä ovat maiden väliset diplomaattisuhteet. Lisäksi Arieh J. Kochavin kirja *Post-Holocaust politics: Britain, the United States & Jewish refugees, 1945–1948* (2000) käy tilannetta läpi etenkin Palestiinan kysymyksen osalta ja keskittyy myös maiden johdon välisiin ristiriitoihin Euroopan kodittomien juutalaisten kysymyksessä. Lisäksi useita muita aihetta käsitteleviä teoksia on pyritty huomioimaan tässä tutkimuksessa mahdollisimman laajasti.

Kuitenkaan vastaavaa tutkimusta, joka hyödyntäisi perusteellisesti parlamenttiaineistoa ja käsittelee Britannian julkista keskustelua Palestiinan mandaatin osalta, ei ole vielä tehty. Aiempi tutkimus tuo hyvin esille Britannian hallituksen näkökulman, mutta esimerkiksi opposition ja yksittäisten rivikansanedustajien huomioiminen on aiemmin jäänyt taka-alalle. Tästä syystä tutkimusaihe on

---

36 London (2000).

37 Bauer (2001), 217.

38 Bauer (2001), 242-244.

täysin perusteltu.

Sana parlamentti juontaa juurensa romaanisten kielten verbistä 'puhua' (italiaksi *parlare*, ranskaksi *parler*)³⁹. Parlamentin katsotaan olevan yksi keskeisimpiä osia demokratian toteutumisessa ja etenkin Britannian parlamenttia pidetään länsimaisen demokratiajärjestelmän äitinä.⁴⁰ Britannian parlamentista on kehittynyt johtava järjestelmä, josta moni organisaatio on sittemmin ottanut mallia, eikä kyseistä instituutiota voi historiantutkimuksessa jättää huomiotta, kuten Pasi Ihalainen ja Kari Palonen toteavat artikkelissaan ”Parliamentary Sources in the Comparative Study of Conceptual History: Methodological Aspects and Illustrations of a Research Proposal”.⁴¹

Lisäksi on erityisen tärkeää, että historiantutkimuksessa huomioidaan valtionjohdon harjoittaman politiikan ja tehtyjen päätösten lisäksi monimuotoista poliittista keskustelua. Parlamenttidebattien ainoa tehtävä ei ole tuoda julki kansan mielipiteitä hallitukselle, vaan niiden lisäksi mahdollistaa hallituksen linjasta eriävien näkökulmien esittäminen.⁴² Instituution tarkoitus perustuu nimenomaan kysymysten käsittelyyn eriävistä näkökulmista muodostuvaan debattiin, jossa asian puolesta ja vastaan olevilla edustajilla on yhtäläinen mahdollisuus tuoda mielipiteensä julki.⁴³ Parlamenttiaineisto syventää analyysiä siitä, miten politiikkaa on toteutettu, ja tarjoaa laaja-alaisen näkemyksen tutkittavan aikavälin poliittisesta ajattelusta.⁴⁴

Tutkimuksen aihe on myös monelta kannalta ajankohtainen. Nykyisen Israelin ja Palestiinan alue on edelleen räjähdysaltis ja terrori-iskuja suoritetaan kummankin osapuolen toimesta. Jo pelkästään tästä syystä kriisin perimmäisten syiden ymmärtäminen mahdollisimman monesta näkökulmasta on tärkeää. Lisäksi Palestiinan valtiojoosta päättäminen ja sen toteuttaminen olivat YK:n ensimmäisiä kansainvälisiä tehtäviä. Kuitenkin, kuten tutkimuksen edetessä huomataan, YK epäonnistui tässä tehtävässä. Siitä huolimatta YK on nousut arvovaltaiseksi maailman kattojärjestöksi, joten tutkimuksen avulla on mielenkiintoista selvittää, millaisia mielipiteitä YK:n Palestiinan ongelman ratkaisuyritys herätti Britanniassa. Myös Britannian ja Yhdysvaltojen liittolaissuhde on ollut pitkäikäinen ja on edelleen nähtävissä kansainvälisessä politiikassa. Palestiinan mandaatin

---

39 Ihalainen&Palonen (2009), 20; Grant (2009), 2.

40 Grant (2009), 2.

41 Ihalainen&Palonen (2009), 6.

42 Ihalainen&Palonen (2009), 9.

43 Palonen (2011), 13.

44 Ihalainen (2010), 1-28; Ihalainen & Saarinen (2016).

viimeisinä vuosina tuota sidettä kuitenkin koeteltiin, eikä suhde välttämättä ollut niin seesteinen kuin miltä se ulkopuolisen silmin saattoi vaikuttaa. Siksi tämän työn toisella tutkimuskysymyksellä onkin paljon annettavaa juuri henkilökohtaisten mielipiteiden tasolla siihen, missä valossa sodan aikainen liittolainen tuolloin nähtiin.

Lopuksi on syytä mainita tutkijan ja tutkimuskohteen välisestä suhteesta. Israelin ja Palestiinan välinen kiista kiteyttää arabimaailman ja länsimaiden välisen ristiriitatilanteen ja jakaa maailman kahteen osaan. Tämä on nähtävissä esimerkiksi siitä, mitkä valtiot ovat tunnustaneet Israelin⁴⁵ ja Palestiinan⁴⁶ itsenäisyyden. Tutkimusaihe on hyvin kiistanalainen ja tutkimuksen puolueettomuus on erittäin tärkeää ottaa huomioon. Varsinkin, kun tutkitaan julkista keskustelua, on puolueettomuuden kannalta tärkeää huomioida eri kantoja edustavat mielipiteet sekä käsitellä niitä tasapuolisesti. Juuri tähän on pyritty kiinnittämään erityistä huomiota. Toisaalta tässä tapauksessa on myös ollut eduksi se, että tutkijalla ei ole minkäänlaisia siteitä aihealueeseen tai käsiteltäviin osapuoliin, mikä on edesauttanut objektiivisuuden saavuttamista tässä työssä.

Seuraavaksi tutkimus siirtyy käsittelemään niitä taustatekijöitä, joiden seurauksena Palestiinan tilanne kärjistyi toisen maailmansodan jälkeen. Seuraava luku käy läpi toista maailmansotaa edeltäneitä, tämän tutkimuksen kannalta tärkeitä tapahtumia, jotka vaikuttivat mandaattiin tutkittavalla aikavälillä. Ensimmäisessä alaluvussa keskitytään juutalaisuuteen ja käydään lyhyesti läpi uskonnon historiaa, levittäytymistä Eurooppaan ja siellä koettuja vainojen ajanjaksoja näiden eskaloituessa holokaustiin. Toisessa alaluvussa käsitellään Palestiinan alueen historiaa mandaatin alkua ajoilta toiseen maailmansotaan sekä modernin ajan sionismin syntyä ja kasvua kohti itsenäisen Israelin tavoitetta.

Tämän jälkeen siirrytään työn varsinaisiin käsittelylukuihin. Nämä luvut käsittelevät tarkasteltavan aikavälin tapahtumia kronologisesti. Luvut on jaettu kolmeen noin yhden vuoden tapahtumia käsitteleviin jaksoihin – kuitenkin niin, että uuden luvun aloitus on kohdistettu tapahtumaan, joka käynnisti jonkinlaisen muutoksen Palestiinan politiikassa. Käsittelyluvuissa tutkimusaineistoa käydään läpi yhdessä aiemman tutkimuksen, tapahtumien sekä poliittisten päätösten kanssa, jolloin se myös säilyy kontekstissaan. Työn lopuksi siirrytään päätäntöön, jossa tutkimuskysymyksien johdolla tutkimuksen johtopäätökset vedetään yhteen.

45 Ks. esim. JVL, Israel International Relations: International Recognition of Israel, viitattu 5.2.2016.

46 Ks. esim. PalestineUN, Diplomatic Relations, viitattu 5.2.2016.

2. PALESTIINAN SISÄISTEN RISTIRIITOJEN TAUSTATEKIJÄT

2.1. Juutalaiset diasporassa

Tämän tutkimuksen tarkoitus ei ole keskittyä juutalaisuuteen tai islamiin uskontoina, eikä juutalaisten tai arabien kulttuurisiin eroihin. Silti tutkimuksen aihealueen perimmäisten ongelmien ymmärtämiseksi on välttämätöntä käydä ensiksi läpi niitä historiallisia seikkoja, joiden kautta tilanne Britannian mandaattialueella Palestiinassa kiristyi edelleen selkeää ratkaisua vailla olevaksi konfliktiksi Israelin valtion ja Palestiinan arabialueiden välillä. Tämä luku käsittelee lyhyesti pääpiirteittäin juutalaisten kansanryhmän vaiheita ja Palestiinan alueen vallanvaihdoksia ennen toisen maailmansodan päättymistä.

Juutalaisessa uskonnossa on elänyt jo tuhansien vuosien ajan ajatus Israelin maasta (*Eretz Israel*). Vanhan testamentin perimän mukaan Mooses johdatti kansansa Siinain niemimaalle, josta Joosua jatkoi johtajana matkaa vieden juutalaisen kansan silloiselle Kaanaanmaalle eli Palestiinan alueelle. Tähän juutalaiset perustivat ensimmäisen kuningaskuntansa. Tämä tapahtuma on ajoitettu noin vuodelle 1000 eaa.⁴⁷ Kuitenkin ennen ajanlaskun alkua alueen hallinta siirtyi Rooman imperiumille ja myöhemmin Itä-Rooman eli Bysantin piiriin. Samalla Palestiinan alueesta tuli myös toiselle, nopeasti levinneelle uskonnolle, kristinuskolle, pyhä alue.⁴⁸ Kristinusko erotettiin pian selkeästi juutalaisuudesta, se sai valtauskonnon aseman ja juutalaisuuden asema heikkeni. Esimerkiksi Keisari Justinianus kielsi juutalaisten Vanhan testamentin version ja vain kristittyjen käyttämä Septuaginta oli ainoa sallittu kirja myös juutalaisten synagogissa.⁴⁹ Tästä onkin huomattavissa juutalaisuuden kristinuskoon nähden eriarvoisen aseman pitkät perinteet.

Islam alkoi 600-luvulla muokkautua Lähi-idässä uudeksi yhden jumalan uskonnoksi profeetta Muhammadin johdolla.⁵⁰ Vaikka islam määrittikin juutalaisuuden yhdeksi ”kirjan kansaksi” kristinuskon tavoin, olivat ne uuden uskonnon rinnalla taakse jääneitä vaiheita. Juutalaiset määriteltiin *dhimmeiksi*, ”alamaiskansaksi” ja heidän oikeuksiaan rajoitettiin muun muassa synagogien rakennusoikeuden eväämisellä. Myös uskonnonharjoittamisen tuli olla huomaamatonta. Juutalaisten asema arabialueilla oli kuitenkin monesti parempi kuin kristityillä alueilla.⁵¹ Palestiinan alue säilyi muslimien hallinnassa vuoteen 1517 saakka, jonka jälkeen Välimeren itäiset osat siirtyivät ottomaanien hallintaan. Ottomaanien valtakunnassa juutalaiset saivat elää melko vapaasti

---

47 Smith (2007), 1-2.

48 Smith (2007), 4-5.

49 Illman & Harviainen (1989), 20-21.

50 Smith (2007), 6.

51 Smith (2007), 7-8; Illman & Harviainen (1989), 35-36.

valtakunnan säilyttäessä asemansa aina ensimmäiseen maailmansotaan asti.⁵²

Ajansaatossa juutalaiset olivat levittäytyneet Lähi-idän ulkopuolelle, valtaosa ympäri Eurooppaa. He elivät kuitenkin huonossa maineessa muun muassa siksi, että heitä oli syytetty 1300-luvulla Eurooppaa piinanneen mustansurman aiheuttajiksi ja heidän kaupankäyntiin usein virheellisesti yhdistetty koronkiskonta oli vastoin kristillisiä arvoja. Näistä syistä juutalaisia karkotettiin ennen uuden ajan alkua lukuisista maista eikä varsinaisia suuria juutalaiskeskittymiä päässyt Euroopassa syntymään.⁵³

Seuraavat vuosisadat Euroopassa juutalaisten kohtelun suhteen olivat melko aaltoilevia riippuen tietysti myös asuinseudusta. Ranskan suuren vallankumouksen ja Napoleonin aikakauden jälkeisistä vuosikymmenistä on puhuttu juutalaisten emansipaation eli ulkoisesta määräysvallasta vapautumisen aikakautena. Tuona aikana muun muassa juutalaisia koskevia rajoituksia purettiin ja he pystyivät nyt harjoittamaan uusia ammatteja. Lisäksi emansipaation aika mahdollisti monen merkittävän juutalaissuvun nousun Euroopan eliittiin. Kuitenkin vapautuminen kosketti vain läntistä Eurooppaa, sillä esimerkiksi Venäjällä vastaavanlaista vapautumista ei tapahtunut.⁵⁴

Vaikka emansipaatio olikin jo merkki juutalaisten paremmasta asemasta Euroopassa, juuri juutalaisten nopea menestyminen esimerkiksi talouselämässä aloitti uudentyypin juutalaisvihan, antisemitismin aikakauden 1800-luvun jälkipuoliskolla. Juutalaisten asema heikkeni jälleen merkittävästi ja lopulta yleinen juutalaisvastainen keskustelu muuttui ihmisrotuja eriarvoistavaksi ja arjalaisuuden ylempää asemaa seemiläisyyteen nähden alettiin korostaa.⁵⁵ Vaikka antisemitismi alkoi näkyä voimakkaimmin Keski-Euroopassa, Saksassa ja Ranskassa,⁵⁶ tsaarin ajan Venäjällä juutalaiset joutuivat vielä voimakkaamman vihan kohteeksi.

Venäjällä niin kutsutut pogromit eli juutalaisvainot lähtivät liikkeelle tsaari Aleksanteri II salamurhasta, josta seuraaja Aleksanteri III syytti valheellisesti juutalaisia. Juutalaisiin kohdistettiin nyt voimakasta väkivaltaa, useita kuoli ja kymmenet tuhannet menettivät kotinsa. Myöhemmin 1900-luvun alussa juutalaisiin kohdistui vielä useita väkivaltaisia pogromiaaltoja, jolloin juutalaistaustaisilta henkilöiltä evättiin lukuisia oikeuksia.⁵⁷ Huonot olot Euroopassa ajoivatkin

---

52 Smith (2007), 10; Illman & Harviainen (1989), 53.

53 Illman & Harviainen (1989), 38-39, 55.

54 Gartner (2001), 128-161; Illman & Harviainen (1989), 69-77.

55 Gartner (2001), 213-266; Illman & Harviainen (1989), 98-101.

56 Gartner (2001), 232.

57 Gartner (2001), 238-248; Illman & Harviainen (1989), 101.

juutalaiset vaihtamaan asuinseutua. Varsinkin 1776 itsenäistyneestä Yhdysvalloista tuli lukuisten Euroopasta pakenevien juutalaisten muuttokohde, jonka suurimpiin kaupunkeihin alkoikin kehittyä merkittäviä juutalaisyhteisöjä 1900-luvun vaihteessa.⁵⁸

Tilanne antisemitismin osalta kuitenkin hieman rauhoittui ensimmäisen maailmansodan myötä, kun suursota vaati täyden huomion. Juutalaiset jopa taistelivat asuinmaansa joukoissa esimerkiksi Saksassa ja Venäjällä.⁵⁹ Ensimmäisen maailmansodan lopputulos ja Saksan häviäminen vaivuttivat kuitenkin Saksan pian taloudelliseen alamäkeen. Kansalaisten epätoivo nostatti ääriliikkeiden kannatusta johtaen kansallissosialistit maan johtoon ja Adolf Hitlerin nousuun Saksan valtakunnan kansleriksi.⁶⁰ Tätä seurasi myös rotujen välisen eriarvoisuuden korostuminen. Juutalaisia syytettiin muun muassa Saksan tappiosta ja suuresta suunnitelmasta maailmanvallan kaappaamiseen. Vuonna 1935 kansallissosialistinen puolue laati niin kutsutut Nürnbergin lait, joissa juutalaisten toisen luokan kansalaisen asema julistettiin virallisesti. Kristallien yö marraskuussa vuonna 1938 juutalaisiin kohdistuneeseen murhineen, pahoinpitelyineen ja sabotointineen oli vasta alkua tulevan holokaustin rinnalla.⁶¹

Toisen maailmansodan aikana natsi-Saksan toimeenpanemassa holokaustissa keskitysleireissä ja niiden ulkopuolella tapettiin Nürnbergin oikeudenkäynnin (vuonna 1945) mukaan noin 5,7 miljoonaa juutalaista, ja useat muutkin arviot kulkevat kuuden miljoonan hengen tuntumassa.⁶² Liittoutuneiden vapautettua keskitysleirit tilanne Keski-Euroopassa oli kaoottinen. Henkiinjääneet juutalaiset olivat aliravittuja ja vailla kotia. Esimerkiksi pelkästään Saksassa vailla asuinsijaa oli vuonna 1947 vielä 170 000 juutalaista.⁶³

2.2. Palestiinan mandaatti ennen toista maailmansotaa

Vaikka juutalaisuuteen olennaisena osana on kuulunut ajatus kansallisvaltiosta, Israelista, sen merkitystä ei kuitenkaan ole korostettu kaikissa juutalaispiireissä. Sionismi sen modernissa merkityksessään on tarkoittanut tavoitetta perustaa itsenäinen juutalaisvaltio Palestiinan alueelle.⁶⁴ Vaikka sionismi ei peruslähtökohdiltaan ollut suinkaan uusi aate, se sai modernin merkityksensä 1900-luvun vaihteessa. Theodor Herzl kiinnostui niin kutsutusta Dreyfusin tapauksesta, jossa

---

58 Illman & Harviainen (1989), 105.

59 Gartner (2001), 267-268.

60 Gartner (2001), 309; Illman & Harviainen (1989), 109.

61 Holmila (2010), 26-57; Gartner (2001), 310-313; Illman & Harviainen (1989), 109-111.

62 Gartner (2001), 337.

63 Gartner (2001), 378.

64 Smith (2007), 32.

ranskan-juutalainen upseeri tuomittiin heikoin todistein elinkautiseen vankeuteen Pirunsaarelle. Oikeudenkäynnissä oli nähtävissä antisemitismisiä piirteitä, mutta tapaus päättyi kuitenkin asiaa pitkään puolustaneiden ansiosta uuden oikeudenkäynnin jälkeen upseerin vapauttamiseen.⁶⁵ Juutalaisväestön tilaa pohtinut Herzl julkaisi teoksen *Der Judenstaat*, Juutalaisvaltio, vuonna 1896. Lopulta kiinnostus juutalaisia kohtaan johti siihen, että hänestä tuli maailman sionistisen organisaation presidentti vuonna 1897.⁶⁶

Sionistit halusivat löytää sopivan paikan juutalaisvaltiolle. Herzl pyrki neuvottelemaan mahdollisista alueista, jonne juutalaisvaltion perustaminen olisi mahdollista. Ottomaanit tarjosivatkin Herzlille alueita Syyriasta ja Irakista, mutteivät suostuneet alueluovutuksiin Palestiinasta. Myös Britannia tarjosi juutalaisvaltion paikaksi osaa nykyisestä Keniasta. Kuitenkin Palestiinan historiallinen merkitys juutalaisuudelle monessa suhteessa painoi vaakakupissa.⁶⁷ Toisaalta taas sionistien alati kasvanut kiinnostus johti myös arabien kasvavaan huolenaiheeseen siitä, että juutalaiset halusivat nyt itselleen maa-alueen, joka oli kuulunut arabeille jo vuosisatojen ajan.⁶⁸

Ensimmäisen maailmansodan aikana Palestiinan maa-alue siirtyi ottomaanien hallinnasta Britannian alaisuuteen brittien valloitettua alueen itselleen vuonna 1917. Ottomaanien valtakunta oli liittynyt suursotaan Saksan puolelle ja kasvava huoli Venäjän vallankumouksen myötä seuraavasta Venäjän mahdollisesta irtautumisesta sodasta sai Britannian ja Ranskan pelkäämään mahdollista tappiota keskusvaltoja vastaan. Yksi brittien intressi juutalaisille tärkeään alueeseen olikin toive saavuttaa Yhdysvaltojen tuki ja mahdollinen liittyminen sotaan ympärysvaltojen puolelle, mikäli Britannia tukien juutalaisten aatetta kansallisvaltiosta olisi näin saanut Yhdysvaltojen juutalaisyhteisön avulla houkuteltua myös presidentti Woodrow Wilsonin puolelleen.⁶⁹

Britannia ja Ranska sopivat Lähi-idän jakamisesta siten, että Palestiinan alue jäi Britannialle ja siitä oli tarkoitus muokata Britannian johdolla kansalliskoti juutalaisille. Jo tuolloin juutalaisten määräämisoikeuden laajuus aiheutti paljon pohdintaa. Tulisiko koko Palestiinan olla juutalaisten kansallisvaltio vai perustettaisiinko juutalaisvaltio rajatulle alueelle Palestiinan sisälle? Linjatakseen Britannian Palestiinan politiikkaan maan silloinen ulkoasiainministeri Arthur Balfour antoi hänen nimeään kantavan julistuksen, jossa Britannian hallitus ilmoitti tukevansa Palestiinaan perustettavaa

---

65 Gartner (2001), 232-235.

66 Smith (2007), 36-37.

67 Smith (2007), 38.

68 Smith (2007), 40-42.

69 Smith (2007), 73-75.

juutalaisten kansalliskotia ja sille pyrittiin luomaan mahdollisimman hyvät edellytykset kuitenkin niin, ettei se vahingoittanut Palestiinan ei-juutalaisten yhteisöjen uskonnollisia tai kansalaisoikeuksia tai muissa maissa asuneiden juutalaisten oikeuksia tai poliittista asemaa.⁷⁰

Britannia vahvisti asemansa Lähi-idässä, kun sen mandaattiasemaa Palestiinassa ja Irakissa sekä Ranskan mandaattia Syyrissa ja Libanonissa esitettiin virallisesti San Remon konferenssissa vuonna 1920.⁷¹ Viimeisen vahvistuksen Britannian Palestiinan mandaatti sai Kansainliitolta 1922,⁷² kun Transjordanian alue irrotettiin siitä vielä omaksi valtiokseen.⁷³ Jo ennen Kansainliiton vahvistusta oli muutamassa vuodessa Palestiinaan saapunut melkein 20 000 juutalaista. Arabit olivat kuitenkin edelleen alueen selvä valtaväestö. Vuonna 1921 nähtiin kaksi vakavaa mellakkaa, joissa kuoli satoja arabeja ja juutalaisia. Kumpikin puoli pyrki mellakoiden seurauksena vahvistamaan omaa poliittista asemaansa mandaattialueella, joka taas johti kesäkuussa annettuun Churchillin vuoden 1922 Valkoiseen kirjaan (*The White Paper*), jossa määriteltiin uudestaan juutalaisten suhde Palestiinaan: Koko Palestiinaa ei siis muutettaisi juutalaisten kansalliskodiksi, vaan valtion perustaminen tapahtuisi Palestiinan rajojen sisäpuolella. Tätä laatimassa oli silloinen Britannian siirtomaa-asiainministeri Winston Churchill.⁷⁴

Näillä mellakoilla oli seurauksensa myös kummankin osapuolen piirissä. Myöhempiä vaiheita ajatellen on syytä nostaa esille etenkin se, että Palestiinan sionistit alkoivat nyt järjestäytyä ja perustivat oman puolisolitaallisen järjestönsä nimeltä *Haganah*. Järjestö perustettiin puolustamaan juutalaisia nimenomaan arabeja vastaan.⁷⁵ On syytä mainita vielä, että vuosikymmen myöhemmin *Haganah*-järjestöstä irtautui omilleen *Irgun Zvai Leumi* -järjestö (tunnettiin yleisesti nimellä Irgun), joka koostui Haganahin radikaaleista aktivisteista ja joka kannatti väkivaltaa ja terroritekoja ratkaisun aikaan saamiseksi.⁷⁶ Nämä järjestöt nousivat yhä suurempaan rooliin toisen maailmansodan jälkeen Israelin itsenäistyessä.

Sionistit näkivät tilanteen alueella niin, että juutalaisten tehtävänä oli keskittyä luomaan omaa kansallisvaltiota, kun taas brittien tehtävä oli pitää arabit järjestyksessä niin, ettei heistä koituisi sotilaallista tai poliittista uhkaa valtion perustamiselle.⁷⁷ Myös brittien keskuudessa alueen

---

70 BD1917; Smith (2007), 73, 102-102 (Document 3.2 Drafts and Final Text of the Balfour Declaration).

71 Smith (2007), 87.

72 Smith (2007), 109-110 (Document 3.6 The Mandate for Palestine).

73 Smith (2007), 87-89.

74 Smith (2007), 114-116, 159-161 (Document 4.1 The Churchill White Paper).

75 Morris (2008), 11.

76 Morris (2008), 19.

77 Smith (2007), 124.

vaikutusvaltaa ohjaileviin virkoihin hakeutui brittisionisteja, joista mainittakoon muun muassa vuosien 1924–1929 siirtomaa-asiainministeri Leopold Amery ja vuosien 1936–1938 siirtomaa-asiainministeri William Ormsby-Gore.⁷⁸ Myös arabit alkoivat järjestäytyä puolustaakseen omia etujaan. Ennen Hitlerin valtaannousua Saksassa oli Palestiinan alueella koettu jo useampi kuolonuhreja vaatinut yhteenotto arabien, juutalaisten ja brittien välillä. Yhteenotot kärjistyivät 1920-luvun lopussa konfliktiin Jerusalemin Itkumuurista, joka oli sekä juutalaisille että muslimeille pyhä paikka.⁷⁹

Saksassa valta keskittyi Hitlerille ja hänen johtamalleen kansallissosialistiselle puolueelle vuonna 1933. Kuten aiemmassa luvussa kävi ilmi, natsit luokittelivat juutalaiset toisen luokan kansalaisiksi ja heistä oli päästävää eroon. Hitlerin valtaantulo pelästyttikin monet Saksassa asuneet juutalaiset, jotka tästä syystä pyrkivät lähtemään karkuun maasta. Moni pakeni itään, esimerkiksi Puolaan, jossa he eivät kuitenkaan välttyneet vainolta toisen maailmansodan aikana. Hitlerin valtakauden alussa myös natsit ajoivat aktiivisesti juutalaisten maastamuuttoa – erityisesti Palestiinaan. Juutalaiset saivat 1930-luvulla neuvoteltua niin kutsutusta *Ha'avara*-järjestelystä natsien kanssa, jossa juutalainen pystyi ostamaan itselleen vaihtokaupan tai rahan avulla muutto-oikeuden Palestiinaan. Tämän kansanryhmän määrä kasvoikin nyt yhä nopeammin Palestiinassa.⁸⁰

Kasvava juutalaisten joukko ja ristiriidat arabien ja juutalaisten välillä käynnistivät arabien kapinajakson vuosina 1936–1939, joka tunnetaan yleisesti nimellä *Arab Revolt*. 1930-luvulla Palestiinan arabit alkoivat muodostaa salaseuroja, joille myöhemmin kehittyi myös armeijatoimintaa. Vuonna 1936 alkoivat ensimmäiset viralliset kapinatoimet, kun arabityöntekijät uhkasivat yleislakolla, juutalaisten harjoittamaa kauppaa tuli boikotoida ja tarkoituksena oli myös iskeä juutalaisasutuksiin sekä brittejä vastaan. Yleislakko ei onnistunut, sillä arabit pelkäsivät, että heidät vain korvattaisiin juutalaisilla työntekijöillä. Aseelliset voimat kuitenkin onnistuivat valtaamaan alueita maaseudulla. Suurin merkitys arabeille oli kuitenkin se, ettei Britannia laskenut maahan tuona aikana kuin 17% juutalaisia siitä kiintiöstä, jota juutalaisedustajisto vaati.⁸¹

Tapahtumien seurauksena lordi Peelin johtama Palestiinan kuninkaallinen komissio laati ehdotelman, jossa Palestiinan pohjoisosaa (noin 20% koko maa-alueesta) muodostaisi juutalaisvaltion, Jerusalemin alue jäisi mandaattialueeksi ja eteläinen osa liitettäisiin osaksi

---

78 Smith (2007), 125.

79 Smith (2007), 131-133.

80 Gartner (2001), ix, 345; Smith (2007), 135.

81 Smith (2007), 137-142.

Jordaniaa, johon arabit saisivat asettua. Arabien ongelmaksi muodostui se, että 250 000 arabia joutuisi evakkoon juutalaisalueelta ja toisaalta myös se, että he halusivat juutalaisten tapaan oman itsenäisen alueen.⁸² Ongelmallinen tilanne käynnistikin uuden kapinan, joka kesti syyskuusta 1937 tammikuuhun 1939. Tällä kertaa yhteenotot olivat rajumpia. Vuonna 1938 kuoli lähes 1700 arabia, 292 juutalaista, 69 brittiä ja lisäksi satoja haavoittui.⁸³

Britannia julkaisi kapinan seurauksena toukokuussa vuonna 1939 uuden Valkoisen kirjan (*The 1939 White Paper*). Tätä asiakirjaa varten tehtiin paljon pohjatyötä. Molempien osapuolien kanssa pyrittiin neuvottelemaan ja lisäksi mukana neuvotteluissa oli myös lähialueen arabivaltioita sekä amerikanjuutalaisten ja brittijuutalaisten yhteisöjen jäseniä. Rauhan aikaansaamista Palestiinaan vauhditti myös Britannian pelko Italian lähestymisestä, sillä Italia oli vallannut nykyisen Etiopian alueen (silloinen Abessinia) ja uhkasi näin Egyptiä ja samalla Britannian strategisesti tärkeitä alueita kuten Välimeren ja Suezin kanavaa.⁸⁴

Asiakirjan olikin tarkoitus ratkaista yhä paheneva tilanne Palestiinassa. Sen tärkeimpänä johtopäätöksenä oli saada alueen hallinto toimimaan seuraavan kymmenen vuoden sisällä ilman jakoa arabi- ja juutalaisvaltioksi. Lisäksi siinä säädettiin, että, mikäli juutalaisten ja arabien välinen yhteistyö ei tässä määrättyssä ajassa ollut vaaditulla tasolla ja Palestiina ei näin ollut valmis itsenäistymään, antaisi Britannia alueen Kansainliiton hallintaan. Asiakirja rajasi myös kiintiön juutalaisten maahanmuutolle: Seuraavan viiden vuoden ajan maahan sai muuttaa vuosittain 10 000 juutalaista, joiden lisäksi 25 000 juutalaista sai muuttaa alueelle heti, kun Palestiinan brittihallinnon ylikomissaari katsoi sen mahdolliseksi. Marraskuun 9. päivänä laaditun vuoden 1939 Valkoisen kirjan perusteella seuraavan viiden vuoden aikana alueelle sai luvallisesti muuttaa siis 75 000 juutalaista, jonka jälkeen juutalaisille ei enää olisi myönnetty lupaa muuttaa maahan ilman arabien suostumusta.⁸⁵ Vuoden 1939 Valkoiseen kirjaan viitattiin usein tämän tutkimuksen hyödyntämissä parlamenttikeskusteluissa, joten asiakirjaan palataan vielä työn edetessä.

Kuten on selvää, toinen maailmansota ja juutalaisten joukkotuho Euroopassa vaikutti suuresti myös Palestiinan alueen tilanteeseen ja aluepolitiikkaan. Toisen maailmansodan jälkeen arabien ja juutalaisten väestömääräinen suhde verrattuna mandaatin alkuaikoina vallinneeseen tilanteeseen oli kuitenkin huomattavasti tasoittunut. Kun vuonna 1922 juutalaisia oli koko Palestiinan alueen

---

82 El-Eini (2006), 324-326; Smith (2007), 144-145.

83 Smith (2007), 145.

84 Smith (2007), 146-150.

85 WP1939; Smith (2007), 149-151, 168-169 (Document 4.3 The 1939 White Paper II (1)&(3)).

väestöstä 11,0%, oli vastaava luku vuonna 1946 jo 31,3%⁸⁶. Tutkimus käsittelee toisen maailmansodan jälkeisten vuosien tapahtumia Palestiinan alueella tutkittavan aikavälin osalta varsinaisen tutkimuksen yhteydessä.

---

⁸⁶ El-Eini (2006), 16 (Table 1.).

3. HUOLI EUROOPAN JUUTALAISISTA – PELKO KAAOKSESTA PALESTIINASSA

3.1. Mandaatti ja kodittomat juutalaiset sodan jälkeen

Toinen maailmansota Euroopassa oli lopuillaan keväällä 1945, kun liittoutuneet etenivät sekä idästä että lännestä kohti Berliiniä.⁸⁷ Länsirintamalla liittoutuneiden Britannian ja Yhdysvaltojen joukot vapauttivat muun muassa Bergen-Belsenin ja Buchenwaldin keskitysleirit. Bergen-Belsen oli ensimmäinen vapautetuista keskitysleireistä natsi-Saksassa ja sitä vapauttamassa olivat juuri Britannian joukot. Buchenwaldissa taas SS-joukot olivat ehtineet vetäytyä jo ennen amerikkalaisten tuloa 11.4.1945 jättäen vangit leiriin muutaman vartijan haltuun, jolloin vangit itse ottivat leirin hallintaansa.⁸⁸ Vaikka Hitler teki itsemurhan jo huhtikuun 30. päivä, sota Euroopassa päättyi virallisesti voitonpäivään 8.5.1945, jolloin natsi-Saksa antautui liittoutuneille.⁸⁹

Tieto natsien toimista keskitysleireillä tai oikeammin toiminnan laajuus saavutti pian myös Britannian tavallisen kansan.⁹⁰ Huhtikuun 28. päivänä vuonna 1945 *The Manchester Guardian* julkaisi artikkelin koskien Buchenwaldissa vierailleen Britannian parlamentista kootun edustajistodelegaation raporttia. Siinä kerrottiin muun muassa leirillä vallinneista kurjista oloista, natsien käyttämistä teloituskeinoista ja siitä, missä kunnossa jäljelle jääneet vangit olivat.⁹¹ Delegaation toimista Buchenwaldissa ja Bergen-Belsenissä kuvattiin myös lyhyt dokumenttielokuva, jossa näytettiin kuvaa leirin oloista ja riutuneista ihmisvartaloista, kuolleista sekä elävistä. Dokumentin kertojana toimi Mavis Tate (Frome, Conservative), joka oli tuolloin Britannian parlamentin alahuoneen edustaja sekä yksi Buchenwaldin delegaation jäsen. Dokumentti on katsottavissa *British Pathé* -sivustolla.⁹² Holokaustin jälkiä ei siis piiloteltu briteiltä, mikä osaltaan vain kasvatti huolta sen uhreista, vaikka toisaalta uhrien juutalaisuutta ei aina julkisessa puheessa korostettu.⁹³

Holokausti ei voinut olla vaikuttamatta näin ikään myöskään Britannian parlamentaarikkojen mielipiteisiin pohdittaessa Palestiinan kysymystä. Heti voitonpäivän jälkeisenä päivänä 9.5.1945 Britannian parlamentin alahuoneessa käytiin melko lyhyt, mutta monella tapaa mielenkiintoinen debatti, kun siirtomaa-asiainministeri Oliver Stanley⁹⁴ (Bristol West, Conservative) vastasi Sydney

87 Ks. esim. Parker (2001), 219-223.

88 Laqueur&Baumel (2001), 67, 97.

89 Ks. esim. Parker (2001), 223.

90 Ks. esim. Holmila (2011), 21-35.

91 MG 28.4.1945, M.P.s' REPORT ON HORRORS OF BUCHENWALD: "Inhuman Brutality" of the Nazis, 3.

92 British Pathé, German Atrocities 1945, viitattu 8.4.2015.

93 Ks. esim. Holmila (2011) & Kushner (1994), passim.

94 Oliver Stanley, siirtomaa-asiainministerinä 1942–1945, HA, viitattu 9.4.2015.

Silvermanin (Nelson and Colne, Labour) kysymyksiin Buchenwaldin leiriltä löytyneistä 800 orpolapsesta. Silverman pyysi ministeriltä, että Buchenwaldissa olleet 800 orpolasta olisivat saaneet mennä Palestiinaan, jossa juutalaisyhteisön jäsenet olisivat olleet valmiina adoptoimaan lapset. Lisäksi Silverman kysyi, olisivatko keskitysleireillä asuneet sellaiset juutalaiset, joiden sukulaisia asui Palestiinassa, saaneet muuttaa Palestiinaan asumaan.⁹⁵

Kun ministeri Stanley lupasi vastauksessaan huomioida esitetyt kysymykset tulevassa neuvottelussaan Britannian Palestiinan suurlähetystön ja juutalaistoimiston kanssa, jossa oli tarkoitus puida myös maahanmuuttoa vuoden 1939 Valkoisen kirjan rajoitukset⁹⁶ huomioiden, alkoi parlamentissa keskustelu Valkoisen kirjan merkityksestä. Valkoisen kirjan takaama 75 000 juutalaisen maahanmuuttajan raja oli tullut vastaan jo huhtikuussa 1944, mutta sodan aikana holokaustia paenneita Euroopan juutalaisia oli virrannut jatkuvasti Palestiinan rajoille.⁹⁷ Sodan jäljiltä myös Keski-Euroopassa useat kymmenet tuhannet kodittomat juutalaiset odottivat keskitysleirien raunioihin perustetuilla pakolaisleireillä pääsyä aloittamaan alusta muualla.⁹⁸ Silverman sanoikin ensimmäisenä, että kyseinen 800 orvon päästäminen Palestiinaan oli verrattain pieni ongelma, joten orpoja ei olisi tarvinnut laskea Valkoisen kirjan rajoituksiin. Silverman yritti myös vedota tunteisiin ihmettelemällä, jätettäisiinkö 800 orpoa Buchenwaldiin siksi, että Valkoinen kirja esti heidän pääsyn Palestiinaan.⁹⁹

Myös edustaja Percy Harris (Bethnal Green South West, Liberal) yhtyi keskusteluun vetoamalla leirillä olleiden vuosia jatkuneisiin kärsimyksiin ja tämän jälkeen myös moni muu edustaja halusi sanoa sanottavansa kodittomien lasten puolesta. Lopulta puhemies joutui keskeyttämään debatin epäjärjestyksen vuoksi.¹⁰⁰ Tämä debatti on merkittävä ajatellen Britannian julkisen keskustelun suuntaa välittömästi toisen maailmansodan jälkeen. Siinä kohtasivat Britannian aiempi Palestiinan politiikka, juutalaisten joukkotuhoa seurannut kaoottinen tilanne sekä halu auttaa. Kuten mainittu, debatti oli lyhyt, mutta siinä sodan jälkeisen Palestiinan politiikan asetelmat tulevat hyvin näkyviin. Huomioitavaa on myös, että vuoden 1939 Valkoisesta kirjasta tuli keskustelun keskeinen kiistakysymys.

Koska Sydney Silverman (Nelson and Colne, Labour) nousi yhdeksi merkittävimmäksi juutalaisten

---

95 HC Deb 9 May 1945 Palestine (German Concentration Camp Survivors).

96 Vuoden 1939 Valkoinen kirja esti juutalaisten maahanmuuton Palestiinaan sodan jälkeen, ks. edellinen luku s. 18.

97 Smith (2007), 177.

98 Gartner (2001), 377-378.

99 HC Deb 9 May 1945 Palestine (German Concentration Camp Survivors).

100 HC Deb 9 May 1945 Palestine (German Concentration Camp Survivors).

Palestiinaan muuton puolustajaksi, on hänen taustojaan syytä käydä tarkemmin läpi. Silverman oli Labour-puolueen edustaja, mutta hän oli myös tunnettu sionisti ja juutalaisuuden puolustaja.¹⁰¹ Lisäksi hän koetteli usein hänen kanssaan parlamentissa istuneiden edustajien kärsivällisyyttä. Muun muassa hänen puoluekollegansa Richard Crossman (Coventry East, Labour) kertoi Silvermanin olleen yhteistyökyvytön ja itsenäinen ”takapenkkiäinen”.¹⁰² Palestiinan politiikkaa koskevissa debateissa Silverman olikin näkyvä persoona, joka näkyy myös tutkimuksen edetessä.

Istuva parlamentti ei kuitenkaan enää juuri ehtinyt keskustella Keski-Euroopan juutalaisia ja Palestiinan tilannetta koskevasta kysymyksestä. Kesällä 1945 Britanniassa järjestettiin parlamenttivaalit ja heinäkuun 26. päivänä julkaistu tulos muutti puolueasetelmia merkittävästi: Labour-puolue sai 393 paikkaa, kun taas konservatiivit merkittävästi vähemmän, 213 paikkaa. Labour-puolueelle voitto oli historiallinen, sillä se sai ensimmäisen enemmistöhallituksensa ja mahdollisuuden luoda vapaasti omaa hallituspolitiikkaa, kun taas oppositioon joutuneille konservatiiveille tappio oli suurin sitten vuoden 1906.¹⁰³ Ministerien salkut jaettiin Labour-puolueen johtajan Clement Attleen (Stepney Limehouse) johdolla hänen itsensä täyttäessä pääministerin paikan. Sodan aikainen pääministeri Churchill (Woodford, Conservative) taas jäi opposition johtajaksi.¹⁰⁴

Alahuoneen uusi edustajisto otti Palestiinan kysymyksen heti elokuussa 1945 käsittelyynsä. Avajaispuheisiin kuuluvassa *Debate on Address* -keskustelussa, joka oli jatkoa kuninkaan puheelle ja käsitteli yleisesti ulkopoliittista tilannetta, juutalaisten tilanne nousi esiin useaan otteeseen. Eleanor Rathbone (Combined English Universities, Labour-taustainen sitoutumaton), joka oli tunnettu ihmisoikeuksien puolustaja ja oli urallaan ajanut erityisesti naisten ja lasten asiaa,¹⁰⁵ piti vahvasti tunteisiin vetoavan puheenvuoron, jonka hän päätti sanoihin:

”... avatkaa portit Palestiinaan ja päästäkää juutalaiset sisään. Muuten Hitlerin henki, jos se vielä on olemassa jossakin, voi sanoa voitonriemuisesti, että voitokkaat liittoutuneet viimeistelivät hänen tehtävänsä tuhota Euroopan juutalaiset.”¹⁰⁶

---

101 Wendehorst (2012), 43.

102 Harrison&Matthew (2004), vol. 50, 614-617; Spartacus Educational, Sydney Silverman, viitattu 9.4.2015.

103 Donnelly (1999), 30-31.

104 Crowcroft (2011), 8-9.

105 Harrison&Matthew (2004), vol. 46, s. 93-101; Spartacus Educational, Eleanor Rathbone, viitattu 9.4.2015.

106 ”... open the gates of Palestine and let the Jews come in. Otherwise the spirit of Hitler, if it still exists somewhere, will be able to say exultantly that the victorious Allies have finished for him his task of exterminating European Jewry.”, HC Deb 20 August 1945 vol. 413 cc365-366.

Toisaalta debatissa esitettiin myös eriäviä mielipiteitä. Kenraali George Jeffreys (Petersfield, Conservative) oli Palestiinaan kohdistuvaa rajoittamatonta maahanmuuttoa vastaan. Hän perusteli kantaansa taas vetoamalla muun muassa maantieteellisiin seikkoihin: Palestiina oli pinta-alaltaan niin pieni, että se olisi täyttänyt itäisestä Englannista vain kolme neljänestä, ja suuri osa maasta oli hedelmätöntä, joten rajoittamattomana maahanmuutto ei olisi onnistunut. Jeffreys mainitsi myös Balfourin julistuksen tulkinnallisen ongelman. Julistuksessa luvattiin juutalaisille kansalliskoti, ei kansallisvaltiota. Rajaton maahanmuutto-oikeus ei näin olisi tasavertainen arabeja kohtaan. Jeffreys kuitenkin ehdotti puheessaan, että arabien ja juutalaisten yhteistyökyvyn parantaminen olisi voinut olla avain tilanteen ratkaisuun.¹⁰⁷ Puheessaan Jeffreys kiteytti koko Palestiinan kysymyksen pääongelman: Juutalaiset vaativat kansalliskotia itsehallintaoikeudella, joka taas olisi toteutuessaan johtanut arabien aseman heikkenemiseen alueella.

Jeffreys sai kovaa vastinetta edustaja Barnett Jannerilta (Leicester West, Labour), joka Sydney Silvermanin tavoin oli sekä juutalainen että Labour-puolueen jäsen,¹⁰⁸ sekä näkyvä persoona Palestiinaa koskeissa debeteissa. Janner tarttui Balfourin julistuksen sanaan kansalliskoti. Hänelle koti merkitsi paikkaa, missä hän saattoi perheineen asua rauhassa, eikä paikkaa, jonne pääsy on eväty. Janner mainitsi myös, ettei Kansainliitto koskaan hyväksynyt julistusta ja että arabimailla oli maa-alueita saman verran kuin Länsi-Euroopalla. Lopuksi hän myös vertaili arabien ja juutalaisten epätasa-arvoista asemaa Palestiinassa, jossa hänen mukaansa esimerkiksi arabian kieli oli erityisasemassa.¹⁰⁹

Richard Stokes (Ipswich), joka edusti niin ikään Labour-puoluetta, halusi tuoda mielipiteensä julki debatin loppupuolella, sillä hänellä oli ystäviä kummallakin puolella, niin juutalaisissa kuin arabeissakin. Stokes käski alahuonetta huomioimaan Balfourin julistuksen historiallisen kontekstin. Julistusta laadittaessa, ensimmäisen maailmansodan lopulla alueella eli 50 000 juutalaista, kun taas kyseisellä hetkellä toisen maailmansodan päättyessä vastaavasti 500 000 juutalaista. Julistusta laadittaessa ei myöskään luonnollisesti osattu huomioida niitä kauhuja, joita juutalaiset Euroopassa myöhemmin kokivat. Puheenvuoronsa viimeisinä sanoina Stokes varoittikin huonetta ja pyysi hallitusta huomioimaan sen seikan, että, mikäli vuoden 1939 Valkoista kirjaa muutettaisiin, se johtaisi Lähi-idässä sisällissotaan.¹¹⁰

---

107 HC Deb 20 August 1945 vol. 413 cc369-373.

108 Harrison&Matthew (2004), vol. 29, s. 783-785; Wendehorst (2012), 43.

109 HC Deb 20 August 1945 vol. 413 cc380-383.

110 HC Deb 20 August 1945 vol. 413 cc388-390.

Vaikka tämä debatti olikin osa laajempaa ulkopoliittista keskustelua, näkyi Palestiinan kysymys heti uudessa parlamentissa. Kuten puheenvuoroista voi nähdä, moni varsinkin Labour-puolueen edustaja muodosti mielipiteensä kysymyksestä monesti suoraan henkilökohtaisten taustojensa perusteella ja puolueen ajama politiikka jäi taka-alalle. Labour-puolueen vaaliohjelmassa oli esiintynyt vahvasti sionisteja tukevia vaaliteemoja, mutta hallitusvastuun myötä puolueen johdon linja oli vaihtunut selvästi maltillisemmaksi, eikä hallitus ollut tehnyt sionisteja puoltavia päätöksiä, kuten esimerkiksi purkanut juutalaisten maahanmuuttoa Palestiinaan rajaavaa Valkoista kirjaa.¹¹¹

Silverman, Janner ja Stokes olivat kaikki Labour-puolueen edustajia ja Rathbone Labour-taustainen poliitikko. Rathbone oli selvästi huolissaan kaiken menettäneistä holokaustin uhreista, Silverman ja Janner taas puolustivat juutalaisia omien juuriensa vuoksi, kun taas Stokes ei halunnut asettua kumpaakaan ryhmää, arabeja tai juutalaisia vastaan, vaan pyrki faktoihin vedoten rauhoittamaan Palestiinan tilannetta. Yksittäisten edustajien mielipiteet tätä hankalaa ja tunteita herättänyttä aihetta kohtaan näkyivät varsin voimakkaasti hallituksen johtamasta maltillisesta ja hyvin harkitsevaisesta puoluepolitiikasta huolimatta. Kuten pian huomataan, tämä sama linja on nähtävissä myös myöhemmissä keskusteluissa, joten puhujien taustoihin onkin syytä kiinnittää huomiota.

Kun taas tarkastellaan tutkimuksen toista pääkysymystä eli sitä, miten Palestiinan tilanne ja juutalaiskysymys vaikuttivat yhtäältä Britannian ja Yhdysvaltojen suhteeseen ja toisaalta brittiparlamentaarikkojen mielipiteisiin tästä transatlantisesta yhteistyöstä, oli näkökulma esillä jo tässä debatissa. Jo pelkästään se, että Yhdysvallat nimettiin heti debatissa, viittaa sen merkitykseen koko Palestiinan kysymyksen ratkaisussa. Britannia oli taloudellisesti velkaantunut Yhdysvalloille sekä sodan aikana että sen jälkeen jälleenrakennuksen käynnistyttyä. Velkaa oli kertynyt konkreettisesti rahana, mutta myös erilaisina palveluksina ja järjestelyinä.¹¹² Sodan aikana Yhdysvalloissa aloitetun *Lend-Lease* -ohjelman turvin Britanniaan oli tuotu erilaisia sotatarvikkeita, mutta tämä ohjelma lakkautettiin juuri kyseessä olevan debatin aikoihin. Epätoivoisessa taloustilanteessa britit joutuivat hakemaan yhä enemmän varsinaista lainaa Yhdysvalloilta, mikä taas samalla sitoi Britannian yhä enemmän kiinni Yhdysvaltojen politiikkaan.¹¹³

Eleanor Rathbone (Combined English Universities, sitoutumaton) liitti Yhdysvaltojen ja Britannian välisen suhteen keskusteluun puhuessaan huolestuneena keskitysleireistä pakolaisleireiksi muuttuneiden leirien oloista. Koska talvi oli lähestymässä, hän puhui kiivaasti juutalaisten

---

111 Bloom (1999), 150.

112 Donnelly (1999), 53-68. Mackenzie (1996).

113 Ks. esim. Safty (2009), 145; Kochavi (2000), 3.

Palestiinaan päästämisen puolesta. Rathbone mainitsi puheessaan Yhdysvaltojen ja Britannian välisen siteen käsitellessään avunantoa pakolaisille ja nimenomaan konkreettista ruoka-apua:

”Olemme niin paljon velkaa Yhdysvalloille, ettemme voi mennä neuvomaan heitä, kuinka heidän tulisi toimia [pakolaisten suhteen]. Kuitenkin, jos he näkevät meidän kiristävän vyötä, ehkä hekin olisivat valmiit tekemään itse enemmän.”¹¹⁴

Rathbone painotti myös sitä, että juuri Britannian piti olla se taho, joka otti juutalaiset vastuulleen, sillä se oli sulkenut vuoden 1939 Valkoisella kirjallaan juutalaisten ovet Palestiinaan.¹¹⁵ Vastuun kantaminen vaikuttikin olevan Rathbonelle ikään kuin Britannian kunnia-asia, eikä lisää kunniavelkaa saanut enää kertyä.

Vuoden 1939 Valkoinen kirja ja sen muuttaminen tai jopa kumoaminen otettiin parlamentissa keskustelun aiheeksi yhä uudelleen ja uudelleen. Jo edeltävää debattia seuranneena päivänä Patrick Donner (Basingstoke, Conservative) esitti pääministeri Attleelle kysymyksen, oliko hänellä antaa lausuntoa koskien Valkoista asiakirjaa. Pääministerillä ei kuitenkaan ollut mitään sanottavanaan, mutta hän lupasi antaa lausunnon mahdollisimman pian Donnerin useamman tiedustelun jälkeen.¹¹⁶ Valkoista kirjaa sivuttiin myös seuraavana päivänä käydyssä pitkässä debatissa, jossa käsiteltiin Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) perustuskirjan vahvistamista. Henry Hynd (Hackney Central, Labour) nosti juutalaiskysymyksen esille ja totesi, ettei parlamentti voinut olla tyytyväinen tilanteeseen ennen kuin muutos koskien Valkoista kirjaa olisi tehty.¹¹⁷

Vielä ennen syyskuun taukoa Palestiinan tilanne nostettiin parlamentissa esille, kun kapteeni Ernest Marples (Wallasey, Conservative) kysyi pääministeri Attleelta, minkälaisia neuvotteluja tämä oli käynyt Yhdysvaltojen presidentti Harry S. Trumanin kanssa, ja oliko tästä seuraamassa jonkinlaisen anglo-amerikkalaisen komitean perustaminen. Attlee kuitenkin oli edelleen hyvin vaitonainen, eikä suostunut antamaan aiheesta vielä lausuntoa. Samassa lyhyessä debatissa myös jaarli Winterton (Edward Turnour, Horsham, Conservative) koetti jouduttaa pääministeriä antamaan lausuntoa Lähi-idän tilanteesta, sillä huhujen mukaan hallitus oli juutalaismielinen sosialistisen olemuksensa takia ja tällaiset huhut taas lisäsivät levottomuutta ja aiheuttivat sekasortoa. Pääministeri lupasikin antaa

---

114 ”We owe so much to the Americans that we are not in a position to lecture them as to what they ought to do, but if they saw us tightening our belts would not they be stimulated towards doing a little more themselves?”, HC Deb 20 August 1945 vol. 413 cc362-363.

115 HC Deb 20 August 1945 vol. 413 cc363-364.

116 HC Deb 21 August 1945 vol. 413 cc446-447.

117 HC Deb 22 August 1945 vol. 413 cc705.

lausunnon heti, kun hänellä oli aikaa perehtyä aiheeseen, mutta sitä ennen kaikkien huhujen levittäminen tuli hänen mielestään kieltä. ¹¹⁸

Parlamentin viettäessä lomaa syyskuussa, edustajat pyrkivät hyödyntämään muita vaikutuskanavia. Alahuoneen käsittelemä kodittomien juutalaisten ongelma saikin palstatilaa *The Manchester Guardianin* yleisönosastolla, jossa keskustelua kävivät niin parlamentin jäsenet kuin yksityishenkilöt. Lehdessä julkaistiin 29.9.1945 Eleanor Rathbonen kirjoitus, jossa hän ruoti Britannian Palestiinan alueen maahanmuuttopolitiikkaa ja vaati muutoksia vuoden 1939 Valkoiseen kirjaan. Hänen mukaansa moni juutalainen olisi voinut pelastua holokaustilta, jos juutalaisten muutto Palestiinaan olisi sallittu jo ennen sotaa. Toisaalta taas pelastettavia pakolaisleireiltä oli edelleen paljon ja Rathbone vaati ratkaisuja ennen talven tuloa. Hän lisäsi vielä, ettei nykyinen politiikka voinut tuoda rauhaa alueelle, sillä juutalaiset taistelivat asiansa puolesta, kunnes saavuttaisivat päämääränsä. Urallaan naisten oikeuksien puolesta kampanjoinut Rathbone huomauttikin, että juutalaiset pystyivät hyödyntämään taistelussa aseiden sijasta vaikutusvaltaansa esimerkiksi maailman talous- ja teollisuusmarkkinoilla. ¹¹⁹ Keskustelu aiheesta ei siis rajoittunut pelkästään parlamentin ovien sisäpuolelle, vaan osa edustajistosta haki kansan tukea omille mielipiteilleen joukkoviestimien avulla.

Seuraavat Palestiinaa koskevat keskustelut käytiin parlamentin alahuoneessa vasta noin puolentoista kuukauden tauon jälkeen, 9.10.1945. Tuolloin äänessä oli taas Patrick Donner (Basingstoke, Conservative), joka halusi jälleen tietää, mikä tilanne Valkoisen kirjan suhteen oli. Pääministeri ei vielääkään ollut valmis antamaan lausuntoa. Myös jaarli Winterton osallistui jälleen keskusteluun toivoen, että Valkoisesta kirjasta voitaisiin järjestää debatti. Pääministeri lupasikin, että, kunhan lausunto saataisiin annettua, sen jälkeen aiheesta voitaisiin järjestää debatti ennen kuin varsinaisia toimia ruvettaisiin käynnistämään. ¹²⁰

Vuoden 1945 syksy olikin parlamentissa Palestiinan kysymyksen osalta varsin odottava. Aihe nousi esille lähinnä yksittäisissä kysymyksissä, joista oli aistittavissa sekä huoli edelleen kodittomina olleista pakolaisista Keski-Euroopassa, mutta myös jo ärsyyntymistä siihen, ettei juutalaisongelmaa saatu ratkaistua. Tavalliset riviedustajat pyrkivät pitämään keskustelua aiheesta yllä jatkuvasti ja lähes päivittäin ainakin yksi kysymys asiasta oli nostettu esille. Puheenaiheina olivat muun muassa

---

118 HC Deb 22 August 1945 vol. 413 cc608-609.

119 MG 29.9.1945, "Letters to the Editor: Rumours about Palestine", 4.

120 HC Deb 09 October 1945 vol. 414 cc21-22.

natsisotavankien pitäminen samoilla leireillä, joissa juutalaiset olivat,¹²¹ isku Palestiinassa sijainneeseen juutalaisleiriin, josta oli vapautettu 200 laitonta maahanmuuttajajuutalaista¹²² ja Palestiinaan muuttaneiden juutalaisten lukumäärä vuodesta 1919 alkaen ja sen suhde vuoden 1945 aikana saapuneisiin.¹²³ Myös teräväkielinen Sydney Silverman alkoi saada tarpeekseen tilanteesta ja totesi esimerkiksi eräässä Euroopan juutalaisia käsittelevässä lyhyessä debatissa näin:

”Voiko ministeri [Hector McNeil, ulkoasiainvaltiosihteeri] vahvistaa, onko asian laita niin, että ainoa maa, johon ihmiset eivät saa mennä vain sen takia, että ovat juutalaisia, on juutalaisten kansalliskoti?”¹²⁴

Myös väkivaltaisuuksien lisääntyminen Palestiinassa nousi konkreettisina tapauksien käsittelyinä esille parlamentissa. Aiemmin mainittu isku Palestiinassa juutalaisten pakolaisleiriin tehtiin 10.10.1945, mutta sitä käsiteltiin alahuoneessa vielä uudestaan 24.10.1945. Edustajat halusivat saada tietoja leirin yleisistä järjestelyistä ja turvatoimista. Keskustelu poiki kuitenkin yhä uusiin kysymyksiin, jotka eivät enää suoraan liittyneet tähän yksittäistapaukseen, ja lopulta puhemies joutui keskeyttämään debatin järjestyksen säilyttämiseksi.¹²⁵ Aiheesta siis haluttiin puhua ja puheenvuoroja pyydettiin heti, jos keskusteltava aihe vähänkin liittyi Palestiinan kysymykseen.

Brittiahallintoon kohdistunut terrorismi oli yltynyt Palestiinassa heti toisen maailmansodan päättymisen jälkeen. Vuoden 1939 Valkoinen kirja oli saanut jo säädettäessä huonon vastaanoton Palestiinan sionistien keskuudessa ja Valkoisen kirjan rajoitukset olivat kääntäneet muun muassa sionistien terroristijärjestö Irgunin iskut arabien sijasta kohti brittiahallintoa. Tilanne rauhoittui hieman brittien aloitettua sodan natsi-Saksaa vastaan, kun moni sionisti ilmaisi tukensa briteille ja iskut päätettiin lakkauttaa. Irgunista erkani kuitenkin pienempi ryhmittymä, joka alkoi kutsua itseään johtajansa Abraham Sternin mukaan nimellä Stern Gang. Tämä ryhmä jatkoi iskuja Palestiinan brittiahallintoa vastaan koko toisen maailmansodan ajan. Vuosien 1942–1944 välillä toiminta oli vähäistä, sillä ryhmän johtohenkilöt olivat joko kuolleet tai istuivat vankilassa. Vuoden 1944 alkupuolella ryhmä järjestäytyi kuitenkin uudelleen ja alkoi kutsua itseään nimellä LEHI¹²⁶. Sodan päätyttyä iskujen määrä kasvoi selkeästi, kun myös Irgun aktivoitui brittiahallintoa vastaan. Suurimpana syynä terrorismin kasvuun oli nimenomaan juutalaisia koskevat, yhä voimassaolleet

121 HC Deb 10 October 1945 vol. 414 cc247-248.

122 HC Deb 11 October 1945 vol. 414 cc402-405.

123 HC Deb 23 October 1945 vol. 414 cc1957.

124 ”Can the Minister say whether it is the case that the only country in which people are not allowed to enter just because they are Jews, is the Jewish National Home?”, HC Deb 15 October 1945 vol. 414 cc674.

125 HC Deb 24 October 1945 vol. 414 cc1985-1987.

126 Virallinen nimi: *Lohamei Herut Israel* "Israelin vapauden puolesta taistelijat".

maahanmuuttorajoitukset.¹²⁷ Näin terrori-iskuista tuli iso osa myös parlamentin Palestiinan politiikan käsittelyä.

The Manchester Guardian uutisoi 2.11.1945 aseistettujen juutalaisten suorittamasta pommi-iskusta marraskuun ensimmäisen päivän vastaisena yönä juna-asemalla Palestiinan Lyddassa. Junarata oli katkaistu kaikkiaan viidestäkymmenestä kohdasta ja pommituksissa oli uutisoinnin mukaan kuollut 6 ihmistä.¹²⁸ Isku nousi esille myös parlamentin alahuoneessa, kun entinen siirtomaa-asiainministeri Oliver Stanley (Bristol West, Conservative) pyysi sen hetkiseltä siirtomaa-asiainministeriltä, George Hallilta (Merthyr Tydfil Aberdare, Labour) lausuntoa tapahtuneesta. Hallin lausunnon mukaan vahvistettuja kuolleita oli 4, jonka lisäksi yhden epäiltiin kuolleen. Yksi kuolleista oli ollut brittisotilas ja kuolleeksi epäilty oli brittiläinen poliisi. Lisäksi yksi brittisotilas oli haavoittunut. Muut kuolleet ja haavoittuneet olivat palestiinalaisia poliiseja tai rautatiehenkilökuntaa. Myös veturi oli sytytetty veturi palamaan ja iskun toteutuksessa näkyi muitakin raivokkaita piirteitä.¹²⁹ Pommi-isku olikin selkeä hyökkäys brittejä ja Britannian harjoittamaa Palestiinan politiikkaa vastaan.

Parlamentissa iskun toteuttaneiden juutalaisten käytökselle yritettiin löytää syytä. Alahuoneen keskustelussa Sydney Silvermanin mielestä vuosia jatkunut juutalaisten tragedia ajoi heitä epätoivoon ja sitä mukaa epätoivoisiin tekoihin.¹³⁰ Myös *The Manchester Guardian* kirjoitti, että juutalaisten äärimmäinen epätoivo näkyi nyt väkivaltaisina tekoina, eikä juutalaisjohto pystynyt enää koko ajan kiristyneen ilmapiirin takia hallitsemaan ääriliikkeitään. Lehti arvosteli samalla myös Britannian liian verkkaisesti edennyttä politiikkaa tulenaran tilanteen hoitamiseksi.¹³¹ Toisaalta taas edellä mainitussa alahuoneen debatissa edustaja Daniel Lipson (Cheltenham, sitoutumaton), joka oli Silvermanin tapaan juutalainen, mutta poliittiselta suunnaltaan konservatiivitaustainen sitoutumaton,¹³² halusi tuoda julki, että suurin osa juutalaisista ympäri maailmaa oli hyvin pahoillaan iskusta ja halusi tukea Britannian hallitusta, jottei vastaavankaltaisia iskuja enää koettaisi.¹³³ Myös Lontoon juutalaisjohdon tiedottaja välitti *The Manchester Guardianin* välityksellä pahoittelut ja tuomitsi iskun.¹³⁴

---

127 Smith (2007), 178-179.

128 MG 2.11.1945, CURFEW IMPOSED IN PALESTINE: Terrorist Attacks BOMB EXPLOSIONS: RAILWAYS CUT, 5.

129 HC Deb 02 November 1945 vol. 415 cc785-786.

130 HC Deb 02 November 1945 vol. 415 cc787.

131 MG 2.11.1945, CAUSES OF TERRORIST OUTBREAK IN PALESTINE: Extremists' Act of Desperation, 6.

132 Wendehorst (2012), 43.

133 HC Deb 02 November 1945 vol. 415 cc787.

134 MG 2.11.1945, CURFEW IMPOSED IN PALESTINE: Terrorist Attacks BOMB EXPLOSIONS: RAILWAYS CUT, 5.

Yhtenä isona huomiona voidaan pitää sitä seikkaa, että iskujen tekijöistä puhuttaessa nämä olivat nimenomaan juutalaisia, eikä debatissa käytetty hyökkääjän nimenä mitään ääriyhmittymää sen kaltaista nimitystä tai kutsuttu edes sionisteiksi. George Hall puhui pelkästään aseistetuista juutalaisista, mutta myös *The Manchester Guardian* mainitsi karkeasti iskujen suorittajien olleen juutalaisia vastarintaliikkeen taistelijoita. Koska iskusta vastasi hyvin pieni joukko juutalaisuuden edustajia, luultavasti juuri tästä syystä suuret juutalaisryhmät kiiruhtivat tuomitsemaan iskut, jottei viha kohdistuisi juutalaisuuteen vaan sen yksittäisiin toimijoihin. Kuitenkin juutalaisten kollektiivinen syyllistäminen jatkui koko mandaatin loppuajan.

Terrorismi sivusi myös alahuoneessa käytyä lyhyttä keskustelua, jossa edustaja Barbara Ayrton Gould (Hendon North, Labour) vaati pääministeri Attleelta vastauksia, kuinka pian oli mahdollista saada lausunto koskien natsien uhreiksi joutuneiden juutalaisten pääsyä Palestiinaan. Attlee pysyttäytyi edelleen vastauksessaan kertoen antavansa lausuntonsa mahdollisimman pian, muttei vielääkään osannut kertoa täsmällisempää ajankohtaa. Tähän Ayrton Gould vastasi vallitsevan tilanteen huomioiden kantaottavasti:

”Onko pääministeri tietoinen siitä, että jatkuva hiljaisuus hallituksen taholta tekee Palestiinan lojaaleille juutalaisille mahdottomaksi ylläpitää minkäänlaista kontrollia terroristien suhteen?”¹³⁵

Pääministeri Attlee ei lainkaan hyväksynyt kommenttia. Hänen mielestään päivän tai parin viivästyminen lausunnon antamisessa ei oikeuttanut minkään kaltaisiin väkivaltaisuuksiin. Keskustelu asiasta päättyikin hyvin nopeasti.¹³⁶ Pääministerin lyhyistä ja tylyistä vastauksista voikin nähdä tuskastumista aiheesta keskusteluun. Parlamentti oli jo pitkään kyseenalaistanut hallituksen toimia tai tässä tapauksessa toimetttömyyttä Palestiinan kysymyksen suhteen ja suurin osa äänekkäimmistä ja kantaottavimmista puheenvuoroista tuli juuri oman puolueen riveistä.

Palestiinan kysymys alkoi vaikuttaa myös Britannian ja Yhdysvaltojen väliseen suhteeseen yhä merkittävämmiin. Yhdysvaltojen presidentti Harry S. Truman oli lähestynyt elokuun lopulla henkilökohtaisella kirjeellä pääministeri Attleeta ja Britannian hallitusta vaatien 100 000 juutalaisen välitöntä pääsyä Palestiinaan.¹³⁷ Kirjeen taustalla oli Trumanille ja samalla koko Yhdysvaltojen Demokraattiselle puolueelle elintärkeän Yhdysvaltojen ja etenkin New Yorkin vaikutusvaltaisen

135 ”Is the Prime Minister aware that the continued silence of His Majesty's Government makes it impossible for the loyal Jews in Palestine to exercise any control over the terrorists?”, HC Deb 05 November 1945 vol. 415 cc895.

136 HC Deb 05 November 1945 vol. 415 cc895-896.

137 MG 25.9.1945, President Truman's message to British Cabinet, 5.

juutalaisyhteisön tuen säilyttäminen. Tämä juutalaisyhteisö odotti Trumanin tukevan Euroopan kodittomien juutalaisten päästämistä Palestiinaan.¹³⁸ Attleelle tarkoitettu kirje levisi kuitenkin lehdistölle ja samalla kaikkien tietoisuuteen. Kirjeestä kaikille kävi viimeistään selvästi ilmi, että Yhdysvallat halusi puuttua Britannian Palestiinan politiikkaan. Toisaalta se tarjosi Britannialle mahdollisuuden kutsua Yhdysvallat mukaan ratkaisemaan hankalaa tilannetta sen sijaan, että Britannia olisi tyytynyt ratkomaan ongelmaa yksin muiden arvostellessa ulkopuolisena.¹³⁹

Lokakuun lopulla vuonna 1945 Yhdysvaltojen presidentti Truman julkisti 12 kohtaa, joilla oli tarkoitus edistää maailmanrauhaa. Samalla hän linjasi Yhdysvaltojen ulkopoliittikkaa ja valtion suhdetta muihin maihin, pääasiassa vanhoihin liittolaisiin kuten Britanniaan. Yhtenä osa-alueena oli juuri atomipommia koskevan tiedon varjelu.¹⁴⁰ Tämän tutkimuksen kannalta ei ole tarpeen perehtyä näihin 12 kohtaan yksityiskohtaisesti, mutta tällaisen julkaisun yleisluontoinen tarkastelu on syytä huomioida, sillä se vaikutti osaltaan Britannian ja Yhdysvaltojen suhteeseen ja näin myös siihen, miksi Yhdysvaltojen mielipide juutalaiskysymyksen suhteen oli myös parlamentissa huomioitava.

Yhdysvaltojen atomienergiatietoisuus houkutti Britanniaa. Huolimatta juutalaiskysymyksen ristiriidoista, jotka aiemmin syksyllä olivat hiertäneet valtioiden päämiesten välejä, Britannian pääministeri Attlee lähestyi Trumania atomienergiakysymyksen osalta heti 12 kohdan julkaisun jälkeen.¹⁴¹ Marraskuun 1. päivä *The Manchester Guardian* julkaisi uutisen, jossa kerrottiin, että Britannia oli nyt Yhdysvaltojen kanssa tasavertainen kumppani atomiohjelman suhteen ja tiesi kehitysohjelmasta yhtä paljon.¹⁴² Toisen maailmansodan alussa Britannia oli luovuttanut atomitutkimusohjelmastaan merkittäviä tietoja Yhdysvalloille ja maiden välistä yhteistä hanketta oli kehitetty sodan aikana, kuitenkin pääosin Yhdysvaltojen rahoituksella.¹⁴³ Vaikka Yhdysvaltojen ja Britannian välinen suhde olikin atomitutkimuksen osalta kääntynyt vuosien saatossa päinvastaiseksi, yhteistyö jatkui tällä saralla yhä.

Aiheesta käytiin mielenkiintoinen keskustelu myös parlamentin alahuoneessa. Tämän tutkimuksen kannalta ei ole relevanttia niinkään keskustelu itse atomienergiasta, jota Matti Roitto on tutkinut tarkemmin väitöskirjassaan *Dissenting visions. The Executive, Parliament and the problematic*

---

138 Kochavi (2000), 100-101.

139 Smith (2007), 187.

140 MG 29.10.1945, President Truman's 12 points, 5. The Courier-Mail 29.10.1945, Truman's 12 points, 1.

141 MG 31.10.1945, The Visit to Washington: Mr. Attlee's plans, Explanation in the Commons, 5.

142 MG 1.11.1945, Knowledge of Atomic Bomb shared, Statement by President Truman. Britain knows as much about production as U.S., 5.

143 Roitto (2015), 26-28.

Anglo-American Atomic Collaboration in the changes of British atomic foreign policy 1945-6 (2015), vaan nimenomaan siitä, miten valtioiden väliset suhteet näkyivät tässä keskustelussa. Yhdysvaltojen aiemmin elokuussa pudottamat pommit Japanin Hiroshimaan ja Nagasakiin herättivät pelkoa maailmanlaajuisesti ja tämä taas korosti hyvien suhteiden ylläpitämisen merkitystä.¹⁴⁴ Samalla taustalla vaikuttivat kuitenkin edelleen ristiriitaiset näkemykset valtioiden välillä Palestiinan tilanteen osalta.

Oppositiojohtaja Winston Churchill (Woodford, Conservative) avasi marraskuun 7. päivänä käydyn keskustelun puheenvuorolla, jossa hän painotti hyvien suhteiden ylläpitoa Yhdysvaltoihin. Hän mainitsi muun muassa, että Yhdysvallat oli noussut johtavaksi valtioksi maailman asioiden hoidossa ja nyt oli myös Britannian oman edun mukaista tehdä selväksi Yhdysvalloille, että he marssivat yhtä matkaa rinta rinnan.¹⁴⁵ Churchillin mielestä Yhdysvaltojen ja Britannian välisissä suhteissa oli hänen puheestaan päätelleen näkyvissä rakoilua, vaikka esimerkiksi maat olivat yhdessä ratifioineet YK:n perustamisasiakirjan juuri kaksi viikkoa aiemmin.¹⁴⁶

Debatissa kuultiin myös Yhdysvaltojen harjoittamaa politiikkaa kriittisesti arvioivia puheenvuoroja. Esimerkiksi Patrick Gordon Walker (Smethwick, Labour) sanoi, että, vaikka hän kannattikin Yhdysvaltojen voimakasta mukanaoloa maailmanpolitiikassa, hän ei ollut varma kaikista kyseisen valtion toimista. Hänen mielestään Yhdysvallat oli turhan kiinnostunut urkkimaan muiden maiden asioita ja tässä Gordon Walker viittasi suoraan muun muassa Britannian Palestiinaa koskevaan politiikkaan. Hän painotti, että tietysti Britannian politiikan kuuluikin olla julkista ja muiden valtioiden arvosteltavissa, mutta sellainen kiinnostus, jota Yhdysvallat Britannian politiikkaan sillä hetkellä esitti, oikeutti Gordon Walkerin mielestä Britannian toimesta sellaisiin vastakysymyksiin, kuten, miten paljon rahaa ja kuinka monta miestä amerikkalaiset itse olisivat olleet valmiit sijoittamaan kyseisten ongelmien hoitoon, joiden ratkaisua taas nyt Britannialta vaadittiin. Lisäksi Gordon Walker oli sitä mieltä, ettei Britannian taloutta saanut sitoa liikaa Yhdysvaltojen talouteen laman mahdollisuuden pelossa.¹⁴⁷

Cyril Osborne (Louth, Conservative) taas ihmetteli puheenvuorossaan sitä, miten Britannia kuvitteli tulevansa toimeen muiden kansojen kanssa, jos se ei saanut rakennettua hyviä suhteita liittolaiseensa ja samaa kieltä puhuvaan kansaan. Hän piti erikoisena sitä, että alahuoneesta löytyi

---

144 Roitto (2015), 78-79.

145 HC Deb 07 November 1945 vol. 415 cc1290-1300.

146 UN, history, viitattu 23.5.2016.

147 HC Deb 07 November 1945 vol. 415 cc1308-1312.

vahvoja ryhmittymiä, jotka ajoivat esimerkiksi juuri juutalaisten tai arabien asemaa, mutta sellaista ryhmää hän ei ollut vielä löytänyt, joka olisi vastaavasti pitänyt tärkeänä hyvien anglo-amerikkalaisten suhteiden luontia, vaikka Osbornen mukaan asia olisi ensiarvoisen tärkeä. Hän uskoi myös, ettei rauha ollut rakennettavissa ennen kuin amerikkalaiset ja britit seisoivat yhdessä sen takana.¹⁴⁸

3.2. Anglo-amerikkalainen selvityskomitea

Anglo-amerikkalaisissa suhteissa tapahtuikin pian edistysaskel Palestiinan tilanteen ratkaisemiseksi. Aiempien tapahtumien johdosta Britannian pääministeri Clement Attlee ja ulkoasiainministeri Ernest Bevin (Central Wandsworth, Labour) päättivät lokakuussa kutsua Yhdysvallat mukaan yhteistyöhön Palestiinan tilanteen ratkaisemiseksi.¹⁴⁹ Bevin vastasi 13.11.1945 parlamentin odotukseen antamalla lausunnon Palestiinan tilanteesta ja kertoen jatkotoimenpiteistä. Bevin huomautti puheessaan, että, vaikka kyseessä oli hyvin pieni maa, sitä koskevilla päätöksillä oli kauaskantoiset seuraukset. Sionisteilla oli paljon kannattajia sekä Yhdysvalloissa ja Kanadassa että Isossa-Britanniassa ja juutalaisten kärsimykset Euroopassa vaikuttivat myös mielipiteisiin. Toisaalta taas arabeilla oli koko arabimaailman tuki ja Intiassakin 90 miljoonaa uskontoveria.¹⁵⁰

Bevin esitteli nyt virallisesti parlamentille hallituksen päätöksen lähettää Palestiinaan selvityskomitea, joka oli erityisesti tätä tilannetta varten koottu. Puheessaan Bevin oli erityisen tyytyväinen siihen, että komitea toteutettiin yhdessä Yhdysvaltojen hallituksen kanssa. Nimekseen tämä oli saanut Anglo-amerikkalainen selvityskomitea (Anglo-American Committee of Inquiry) ja hallitusten kesken laaditun toimintasuunnitelman neljän pääkohdan mukaan komitean tehtävänä oli muun muassa selvittää Palestiinan poliittista, taloudellista ja sosiaalista tilaa, juutalaisten maahanmuuton seurauksia sekä Euroopan holokaustin juutalaisuhrien mahdollisia maahanmuuttokohteita Palestiinan lisäksi ja lopulta laatia raportti tuloksista.¹⁵¹

Vaikka Bevinin lausunto oli odotettu ja vastasi monen tiedonjanoon, se poiki muutaman lyhyen puheenvuoron ja huomionarvoista oli se, ettei se kuitenkaan sammuttanut edustajien halua päästä ratkaisemaan ongelmaa. Oliver Stanley vaati edelleen alahuoneeseen debattia aiheesta ja halusi asettaa kysymyksen aiheesta heti.¹⁵² Richard Stokes taas mainitsi, että edelleen 1 250 000 juutalaista odotti malttamattomana pääsyä Palestiinaan ja asialle oli tehtävä jotain. Stokes myös huomautti

148 HC Deb 07 November 1945 vol. 415 cc1343-1345.

149 Smith (2007), 187; Bethell (1979), 211.

150 HC Deb 13 November 1945 vol. 415 cc1927-1929.

151 HC Deb 13 November 1945 vol. 415 cc1929-1932.

152 HC Deb 13 November 1945 vol. 415 cc1933.

Bevinille, että arabimaat olivat halukkaita auttamaan kodittomia juutalaisia ja tarjosivat turvapaikkoja Palestiinan sijaan muilta arabialueilta.¹⁵³ Sydney Silverman taas puolestaan halusi kiittää vaikeassa tilanteessa annetusta kärsivällisestä ja pitkästä lausunnosta ja oli erityisen tyytyväinen siitä, että päätös komiteasta oli luotu yhteistyössä Yhdysvaltain hallituksen kanssa.¹⁵⁴

Alahuone ei kuitenkaan päässyt debatoimaan aiheesta laajemmin vielä seuraavienkaan kuukausien aikana. Silti Palestiinan tilanne oli aika ajoin esillä lyhyiden kysymysten muodossa. Esimerkiksi hyvin lyhyt, mutta Palestiinan herkkää tilannetta kuvaava, kahden puheenvuoron mittainen keskustelu käytiin heti edellistä lausuntoa seuranneena päivänä. Edward Keeling (Twickenham, Conservative) oli kysynyt kirjallisena vastauksena siirtomaa-asiainministeri George Hallilta, oliko tämä tietoinen, että amerikkalaista elokuvaa *Palestine Problem*, joka puolsi juutalaisten vapaata maahanmuuttoa Palestiinaan, esitettiin nyt Britannian *Empire Cinemassa*.¹⁵⁵

Elokuva sisälsi muun muassa lausunnon brittiläiseltä sosialistipolitiikolta, professori Harold Laskilta, jolla oli vahva side sionistiseen liikkeeseen, ja hänet mainitaan nykyisinkin erilaisissa sionistiyhteyksissä.¹⁵⁶ Kyseinen elokuva olisi voinut ärsyttää arabeja ja siksi Keeling halusi tietää, oliko sen esittäminen Palestiinassa estettävissä. Hall ei itse ollut nähnyt elokuvaa, mutta totesi vastauksessaan, että Palestiinassa oli olemassa oma elokuvia koskeva sensuurivirasto, joka pystyi niin halutessaan kieltämään elokuvan esittämisen maassa.¹⁵⁷ Tämän tapauksen kaltainen Yhdysvalloista käsin levitetty propaganda varmasti osaltaan häiritsi arabien lisäksi myös Britannian suhdetta Yhdysvaltoihin asettumalla brittien harjoittamaa politiikkaa vastaan.

Britannian painetta ratkaista Palestiinan ongelma lisäsi jälleen levottomuuksien kasvu alueella. Marraskuun 16. päivänä siirtomaa-asianalivaltiosihteeri Arthur Creech Jones (Shipleigh, Labour) antoi lausunnon alahuoneelle pari päivää aiemmin sattuneesta mellakasta Tel Avivissa, jossa juutalaisten protestointi hallituksen toimia vastaan oli yltenyt kaksi päivää kestäneeksi aseelliseksi mellakaksi. Creech Jonesin saamien viimeisimpien tietojen mukaan kohtauksen aikana oli kuollut 5 mellakkaan osallistunutta juutalaista ja 65 juutalaista oli joutunut sairaalaan. Myös 13 Palestiinan poliisivoimiin kuulunutta oli loukkaantunut, samoin 10 armeijan jäsentä.¹⁵⁸

---

153 HC Deb 13 November 1945 vol. 415 cc1934.

154 HC Deb 13 November 1945 vol. 415 cc1935.

155 HC Deb 14 November 1945 vol. 415 cc2271-2272.

156 JVL, Harold Laski, viitattu 12.5.2015.

157 HC Deb 14 November 1945 vol. 415 cc2271-2272.

158 HC Deb 16 November 1945 vol. 415 cc2521-2523.

Joulukuun alussa Henry Hynd (Hackney Central, Labour) esitti siirtomaa-asiainministeri Hallille kirjallisiin vastauksiin kysymyksen, kuinka monta uhria viimeaikaiset mellakat olivat vaatineet. Hallin mukaan 8 juutalaista oli kuollut, yli 60 loukkaantunut sekä vastaavasti brittisotilaista loukkaantuneita oli 65 ja poliisivoimista 16.¹⁵⁹ Myös Palestiinaan muuttaneiden juutalaisten määristä edustajat halusivat olla koko ajan perillä.¹⁶⁰ Eräässä lyhyessä keskustelussa Richard Stokes (Ipswich, Labour) muun muassa viittasi amerikkalaisten haluttomuuteen ottaa vastaan juutalaisia, sillä hänen saamien tietojensa mukaan Yhdysvallat olivat vastaanottaneet Hitlerin valtaantulon jälkeen vain muutamia tuhansia juutalaisia, kun taas vuoden 1933 jälkeen Palestiinaan oli muuttanut yli 260 000 juutalaista.¹⁶¹

Näillä luvuilla Stokes pyrki mitä ilmeisimmin kiinnittämään huomiota siihen, ettei Yhdysvallatkaan ollut Britanniaa paremmin ojentanut auttavaa kättään juutalaisille. Vaikka edustajat joutuivat odottamaan tilannetta tarkemmin käsittelevää debattia pitkään, kiinnostusta aiheeseen pyrittiin ilmaisemaan jatkuvilla kysymyksillä. Nämä kysymykset olikin usein muotoiltu niin, että niistä ilmenneillä faktoilla ja tilastotiedoilla oli mahdollista argumentoida omaa kantaansa ilman varsinaista puheenvuoroa. Lisäksi kysymysten esittäjät olivat usein Labour-puolueen edustajia eli hallituksen omankin puolueen riveistä nostettiin jatkuvasti painetta saada asialle ratkaisu.

Sodan jälkeen ensimmäinen syvällisemmin aiheeseen paneutuva debatti Palestiinan tilasta käytiin parlamentin ylähuoneessa 10.12.1945. Lordi Altrincham (Edward Grigg) aloitti debatin laajalla puheenvuorolla, jossa hän huomioi useita näkökantoja. Aivan puheenvuoronsa alussa hän halusi tehdä selväksi, että aiemmin nimetyn Anglo-amerikkalaisen selvityskomitean oli saatava tehdä työnsä rauhassa, eikä debatin tarkoitus ollut arvostella tai puuttua tähän keskeneräiseen työhön. Lisäksi hän osoitti erityiskiitokset Palestiinassa toimineille briteille ja sanoi Palestiinan hallinnollisten toimien olleen koko siirtomaaimperiumin vaikein tehtävä viimeisen 25 vuoden aikana. Moni Britannian palveluksessa toiminut oli menettänyt Palestiinassa henkensä tai haavoittunut.¹⁶²

Lordi Altrincham kuitenkin huomautti, että myös moni juutalainen ja arabi oli kärsinyt Britannian mandaatin puolesta toimiessaan vastaavissa viroissa. Heti perään hän kiitti myös Britannian armeijaa ja kuninkaallisia ilmavoimia, jotka olivat ensin ansioituneet sodassa, mutta sitten lähetetty

---

159 HC Deb 05 December 1945 vol. 416 cc2481.

160 Esim. HC Deb 19 November 1945 vol. 416 cc11-12; HC Deb 05 December 1945 vol. 416 cc2332-2333.

161 HC Deb 19 November 1945 vol. 416 cc11-12.

162 HL Deb 10 December 1945 vol. 138 cc482-484.

täysin erilaisiin olosuhteisiin, joissa tavallinen siviili saattoi yhtäkkiä paljastua viholliseksi ja joissa naiset ja lapset olivat jatkuvasti osallisina. Kiitokset Palestiinassa palvelevia kohtaan jatkuivat puheenvuorossa pitkään ja lordi Altrincham halusi vielä korostaa, ettei tilanteesta ollut syyttäminen näitä joukkoja, vaan he olivat hoitaneet tehtävänsä suurella rohkeudella. Puheenvuoronsa lopussa hän puhui Yhdistyneiden Kansakuntien mahdollisesta kannanotosta tilanteeseen, mutta totesi myös, että mandaatti oli Britannialla niin kauan kunnes YK päättäisi toisin. Ensisijaisesti hän kuitenkin toivoi selvityskomitean onnistumista löytää ratkaisu asiaan ilman, että tilanne Palestiinassa pitkittyi ja monimutkaistui entisestään.¹⁶³

Myös varakreivi Herbert Samuel piti debatissa pitkän puheenvuoron. Samuel oli tunnettu sionisti, joka oli ehdottanut ensimmäisenä Palestiinaa juutalaisen kansanryhmän kodiksi jo vuonna 1914 ja toiminut Palestiinan brittihallinnon ylikomissaarina vuosina 1920–1925.¹⁶⁴ Puheessaan hän ei kuitenkaan asettunut suoraan puolustamaan pelkästään juutalaisosapuolta vaan painotti, että Euroopan kodittomien juutalaisten kysymys oli käsiteltävä erillään Palestiinan kysymyksestä. Sitten hän käsitteli alueen historiallista taustaa molempien osapuolien kannalta: Kumpikin piti aluetta luvattuna itselleen, arabit saivat alueen jälleen hallintaan turkkilaisilta ensimmäisen maailmansodan aikana, kun taas juutalaisille alueesta piti tulla kansalliskoti vuosituhansien odotuksen jälkeen. Varakreivi Samuel kuitenkin korosti, ettei aluetta koskaan virallisesti luvattu kenellekään, vaan Balfourin julistuksen sanamuodot olivat erityisen tarkoin harkitut ja myös sionistit hyväksyivät ne hyvin tyytyväisinä.¹⁶⁵ Balfourin julistuksen sanamuotoihin vedottiin myös myöhemmissä debateissa useaan otteeseen ja juuri siinä tarkoituksessa, ettei virallista omistussuhdetta ollut luvattu kummallekaan osapuolelle.

Varakreivi Samuel puhui lisäksi alueen kehityksestä: Vaikka juutalaisten määrä alueella oli kymmenkertaistunut, myös arabien määrä oli kaksinkertaistunut. Nyt juutalaisia oli noin 600 000 ja arabeja 1 000 000. Juutalaiset olivat luoneet oman keskuksensa Tel Aviviin, kehittäneet oman koulutusjärjestelmänsä sekä järjestäneet oman maataloutensa ja teollisuustoimintaa. Kuitenkin niin ikään arabitkin olivat ottaneet kehityksessä harppauksen eteenpäin. He olivat luoneet Palestiinassa vastaavat edellä mainitut järjestelmät ja lisäksi he olivat mandaatin aikana politisoituneet. Siitä esimerkkinä muun muassa arabimaiden yhdessä perustama arabien liitto.¹⁶⁶ Näillä esimerkeillä haluttiin tuoda julki se, ettei kumpikaan osapuoli ollut toiseensa nähden erityisasemassa. Samuel

---

163 HL Deb 10 December 1945 vol. 138 cc485-493.

164 Smith (2007), 61, 114-115; El-Eini (2006), 13.

165 HL Deb 10 December 1945 vol. 138 cc493-496.

166 HL Deb 10 December 1945 vol. 138 cc496-503.

totesikin tämän kannan yksiselitteisesti tyrmäämällä ajatuksen itsenäisestä juutalaisvaltiosta:

”Täydellinen itsenäisyys johtaa välttämättä anarkiaan; eikä Palestiinaan saa luoda perustuslakia, joka laittaa joko juutalaiset tai arabit toisen ylivallan alaisiksi.”¹⁶⁷

Kuten debatin avauspuheenvuoro, ei tämäkään asettunut kummankaan kansanryhmän puolelle. Se nimenomaan otti kantaa siihen, että asia tulisi ratkaista kohdellen kumpaakin osapuolta tasavertaisena. Kuitenkin, vaikka Samuel mainitsi aluksi, että holokaustin uhrien ja Palestiinan kysymykset olivat toisistaan irrallisia, vuoden 1939 Valkoinen kirja nostettiin jälleen esille, kun hän pohti, kuinka monia henkiä olisi voitu pelastaa sillä, ettei maahanmuuttoa Palestiinaan olisi rajattu ennen sodan syttymistä.¹⁶⁸

Toisaalta, kuten Tony Kushner toteaa teoksessaan *The Holocaust and the Liberal Imagination*, vielä sodan viimeisinä vuosinakin moni tavallinen britti tai yhdysvaltalainen kuvitteli juutalaisten joukkotuhon määrän olevan paljon alhaisempi, noin 100 000 kuolonuhria, ja holokaustia vähäteltiin.¹⁶⁹ Varakreivi Samuelin tapaan jälkiviisasteleva ajatus mahdollisuudesta säästää ihmishenkiä jättämällä Valkoinen kirja kokonaan säätämättä sivusi varmasti muidenkin edustajien mielipiteitä. Kuitenkin, kuten Kushner tuo esille, yleinen mielipide sodan aikana ei tarkastellut Valkoista kirjaa kriittisesti, vaikka Samuel monen muun tavoin oli itse ollut jo kirjan säätämisen aikana ylähuoneen edustajana, ja sen kumoamisen vaikutuksia oli myös hyvin haastava arvioida. Joka tapauksessa Valkoinen kirja eli brittien itse aiemmin tekemät päätökset herättivät siis pohdintaa ja mielipiteitä sellaisissakin henkilöissä, jotka eivät olleet asettuneet kummankaan puolelle ja toivat muuten hyvin neutraalisti kantansa julki.

Seuraavana puhujana toimi Yorkin arkkipiispa Cyril Garbett. Hän oli monessa suhteessa samoilla linjoilla kuin edelliset puhujat, mutta toi esille myös uusia näkökantoja. Anglo-amerikkalaisen komitean osalta arkkipiispa oli sitä mieltä, että yhdysvaltalaisien mukanaolo oli erityisen tärkeää, sillä juutalaisten tilanne Euroopassa kosketti yhdysvaltalaisia merkittävästi ja se oli siellä jatkuva puheenaihe. Arkkipiispa kertoi olleensa edellisenä vuonna vierailulla Yhdysvalloissa, eikä mikään ollut herättänyt siellä niin suurta kiinnostusta ja kyselytulvaa arkkipiispaa kohtaan kuin Britannian hallituksen toimet Palestiinassa. Toisaalta taas hän halusi, että tieto Balfourin julistuksen

---

167 ”Complete independence must mean anarchy; and the country should not be given any Constitution which would put either the Jews or Arabs, as a minority, under the supremacy of the others.”, HL Deb 10 December 1945 vol. 138 cc504-505.

168 HL Deb 10 December 1945 vol. 138 cc493; cc499.

169 Kushner (1994), 209-210.

sanamuodoista kulki nyt myös amerikkalaisille. Yhdysvalloissa ollessaan moni amerikkalainen oli sanonut arkkipiispaalle Britannian rikkoneen lupauksensa juutalaisia kohtaan, mutta, kun arkkipiispa oli lukenut heille Balfourin julistuksen, moni oli hyvin yllättynyt.¹⁷⁰

Arkkipiispa huomautti myös, ettei alue ollut pyhä pelkästään juutalaisille ja muslimeille vaan myös kristityille, eikä kristinuskon edustajasta sekään tuntunut hyvälle, että alue oli siirtymässä jälleen toisen uskonnon hallintaan. Tärkeänä huomiona arkkipiispa oli huolissaan siitä, että Palestiinan ongelmallinen tilanne oli saanut näkyviin erittäin tuomittavia antisemitistisiä piirteitä Britanniassa¹⁷¹. Näitä piirteitä hän kuvaili vielä toistaiseksi hyvin vähäisiksi, mutta tahallisiksi, ja kannusti ehdottomasti ”jokaista kristittyä ja rauhaa rakastavaa kansalaista” toimimaan kaikenlaista antisemitististä toimintaa vastaan. Arkkipiispa kuitenkin näki tilanteen niin, että tämä oli suoraa seurausta syytöksistä, joita juutalaisuuden edustajat (esimerkiksi juutalaiset puhujat, kirjailijat ja juutalainen lehdistö) esittivät Britanniaa kohtaan. Tällaisia syytöksiä olivat esimerkiksi juuri edellä mainitut lupauksen rikkomiset juutalaisvaltion osalta ja tunteeton välinpitämättömyys kärsiviä juutalaisia kohtaan.¹⁷² Hän jatkoikin seuraavasti:

”Nämä syytökset eivät pidä paikkaansa, ja ne aiheuttavat mielipahaa monissa heissä, jotka tietävät, että tämä maa on tehnyt enemmän kuin moni muu maa auttaakseen juutalaisia. Tämä mielipaha voi hyvin helposti johtaa vihamielisyyteen. Olen huolissani siitä, millaiseksi yleinen mielipide kotimaassamme kehittyisi, jos moni sotilaistamme Palestiinassa menettäisi henkensä juutalaisten toimesta. Tämä siksi, että vihaan antisemitismia – olemme nähneet tarpeeksi, mitä se on tarkoittanut Euroopassa – siksi pyydän juutalaisjohtajilta Atlantin kummallakin puolen hillitsemään tätä rajua, ja ajoittain lähes hysteeristä, antibrittiläistä propagandaa, joka voi helposti johtaa vaaralliseenkin toimintaan.”¹⁷³

Puheensa lopussa Yorkin arkkipiispa mainitsi vielä, että juutalaiset ansaitsivat kaiken sympatian historian suurimman rikoksen kohdistuttua heihin. Hän piti juutalaisten huolta ja tuskaa kuolleita ja pahasti kärsineitä sukulaisiaan kohtaan täysin ymmärrettävänä ja toivoi, että kodittomille

---

170 HL Deb 10 December 1945 vol. 138 cc507-508.

171 Tässä vaiheessa antisemitistiset piirteet olivat vielä melko maltillisia, mutta niiden määrä kasvoi, kuten myöhemmin tutkimuksessa havaitaan. Ks. esim. Holmila (2011), 144; Kushner (1994), 272-273.

172 HL Deb 10 December 1945 vol. 138 cc508-509.

173 ”These charges are not true, and are causing the greatest resentment among many who are conscious that this country has done more than any other to help the Jews. This resentment may very easily turn into indignant hostility. I dread what the result would be on public opinion at home if many of our soldiers in Palestine lose their lives at the hands of Jews. It is because I hate Anti-Semitism —we have seen sufficiently what it has meant on the Continent — that I appeal to Jewish leaders on both sides of the Atlantic to check this violent, and sometimes almost hysterical, anti-British propaganda which may easily lead to a most dangerous reaction.”, HL Deb 10 December 1945 vol. 138 cc509-510.

juutalaisille löytyisi koti, jossa he saavat rauhassa rakentaa kulttuuriaan. Lisäksi hän halusi, että nämä kolme suurta uskontoa ottaisivat vastuulleen rakentaa Palestiinaan järjestyksen, oikeudenmukaisuuden ja menestyksen.¹⁷⁴

Viimeisenä debatissa piti puheenvuoronsa lordi Strabolgi (Joseph Kenworthy). Hän oli erityisen tyytyväinen siihen, että ylähuone osoitti suosionsoituksillaan arkkipiispan antisemitismin vastaista puhetta kohtaan sen, etteivät sen jäsenet hyväksyneet antisemitismiä missään muodossa. Lisäksi lordi mainitsi, että yksi ylähuoneen jäsenistä, lordi Robert Morrison, oli nimitetty Anglo-amerikkalaisen selvityskomitean jäseneksi ja uskoi tämän kokeneen poliitikon olevan hyödyksi komiteassa. Hän lisäsi myös, että kaksi muuta henkilöä oli valittu alahuoneesta ja myös he herättivät luottamusta puhujassa.¹⁷⁵

Puhuessaan Palestiinan tilanteesta hän viittasi sanontaan maailman kolmesta mahdista, joiden kanssa ei voinut tehdä kompromisseja. Nämä olivat Vatikaani, kommunistinen puolue ja öljy-yhtiöt. Kaksi ensimmäistä perustuivat ideologisiin aatteisiin, mutta kolmas ei, ja lordi pelkäsi, että öljy-yhtiöiden laajentama toiminta arabimaissa uusien öljykenttäloytöjen myötä johti kasvaviin ongelmiin myös Palestiinassa. Lordi Strabolgi oli myös sitä mieltä, että Palestiinan tilanteen ratkaisemiseksi oli Yhdysvalloilta saatava vähintään henkistä, mutta tarpeen tullen myös materiaalista tukea. Hän mainitsikin, että ennen päätöstä Anglo-amerikkalaisesta komiteasta hän oli usein sanonut ulkoasiainministeri Bevinille haluavansa nähdä amerikkalaisen kapteenin johdolla amerikkalaisia sotilaita marssimassa kerran viikossa Palestiinan kaduilla tähtien ja raitojen alla.¹⁷⁶

Lordi Strabolgi toi lisäksi esille Neuvostoliiton mahdollisuuden osallistua tilanteen ratkomiseen nyt, kun Yhdysvallat oli mukana. Hän myös perusteli ehdotuksensa monelta kannalta. Tämä oli lordista hyvä mahdollisuus harjoittaa maiden välistä yhteistyötä ja Neuvostoliitolla oli Britannian ja Yhdysvaltojen tapaan monia intressejä alueella. Ensimmäisenä hän mainitsi ortodoksisen kirkon kiinnostuksen Jerusalemia kohtaan kristinuskolle pyhien paikkojen vuoksi ja lisäsi, että tästä syystä asia kiinnosti myös Venäjän hallitusta.¹⁷⁷ Tämä peruste on nykyaikaisessa tarkastelussa erikoinen, sillä kirkko ja valtiojohto olivat hyvin erillään Neuvostoliiton aikana ja ortodoksiuskonto oli ajoittain totaalaisesti kielletty valtionjohdon toimesta.¹⁷⁸ Silmiinpistävä on myös lordin käyttämä

---

174 HL Deb 10 December 1945 vol. 138 cc509-510.

175 HL Deb 10 December 1945 vol. 138 cc510-511.

176 HL Deb 10 December 1945 vol. 138 cc512-514.

177 HL Deb 10 December 1945 vol. 138 cc514.

178 Wynot(2004).

termi *Russian Government*, vaikka käytännössä Neuvostoliittoa johdettiin diktatuurin tavoin.¹⁷⁹

Palestiina ei ollut sijaintinsa vuoksi tärkeä vain väylänä Lähi-idän öljykentille ja Suezin kanavan läheisyydessä¹⁸⁰ vaan se tuki myös Britannian Välimerelle pääsyä. Välimeren merkitys briteille oli jo aiemmin käynyt ilmi entisen pääministerin Churchillin ja Neuvostoliiton johtajan Josif Stalinin välillä käydyissä neuvotteluissa, kun salaisen etupiiriäön yhteydessä vuonna 1944 Churchill oli halunnut muun muassa Kreikan Britannian piiriin.¹⁸¹ Lordi Strabolgi lisäksi puheenvuorossaan, että Neuvostoliitolla oli maantieteellisiä intressejä Palestiinan alueeseen. Hänen mukaansa Palestiina toimi tärkeänä osana Välimeren kulkuyhteyksien takaamista, kun taas Neuvostoliitto hallitsi Mustanmeren ympäristöä ja halusi varmasti sitä kautta päästä käsiksi myös Välimereen. Lordin mielestä venäläisten mukaantulo olisi nimenomaan ollut vahvuus komitealle.¹⁸² Tämä puheenvuoro olikin merkittävä siksi, ettei se juurikaan heijastanut alkanutta kylmän sodan asetelmaa vaan peräänkuulutti yhteistyötä suurvaltojen välillä.

Debatin päätteeksi lordi Strabolgi ehdotti vielä, että Kanadan itsehallintomalli olisi voinut olla toimiva ratkaisu Palestiinassakin. Vastaava malli toimi hyvin myös pitkän ja uuvuttavan sodan läpikäyneessä Etelä-Afrikassa. Strabolgin mielestä malli soveltui nimenomaan sellaiselle maalle, jossa useamman eri rodun ihmisten oli tultava keskenään toimeen.¹⁸³ Vaikka lordi Altrincham aluksi totesikin, ettei debatin tarkoitus ollut puuttua komitean keskeneräiseen työhön, ylähuoneesta annettiin useampiakin ratkaisuehdotuksia sen suhteen, kuinka kysymyksen kanssa tulisi edetä. Tilanne herätti siis paljon erilaisia mielipiteitä ylähuoneessa.

Alahuoneessa vastaava laajempi debatti Palestiinan kysymyksestä saatiin käyntiin vasta seuraavan vuoden puolella, helmikuun 21. päivä, ja debatti olikin laajuudeltaan ja kestoaltaan kaiken sen odotuksen mukainen. Ennen ensimmäistä puhujaa puhemies totesikin, että puheenvuorot olisi pidettävä mahdollisimman lyhyinä, sillä hyvin moni halusi käyttää puheenvuoron tässä debatissa. Edustajista ensimmäisenä debatissa puhui Sydney Silverman (Nelson and Colne, Labour) ja hän ajoi edelleen voimakkaasti juutalaisten asiaa. Heti puheensa alkuosassa hän mainitsi Britannian velvollisuudesta juutalaisia kohtaan. Balfourin julistus oli luvannut rakentaa juutalaisille kodin Palestiinaan ja nykyisen hallituksen tuli kantaa vastuu, että näin myös tapahtui.¹⁸⁴

---

179 Lovell(2009), 49.

180 Bradshaw (2012), 103, 108; Ravndal (2010), 420.

181 Resis (1978), 368-387.

182 HL Deb 10 December 1945 vol. 138 cc514.

183 HL Deb 10 December 1945 vol. 138 cc517-518.

184 HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1366-1368.

Toiseksi Silvermanin mukaan Britannian hallintaoikeus Palestiinaan oli luotu kevyin perustein ja vain mandaatti satoi Britannian Palestiinaan. Tässä kohtaa hän vetosi siihen, että istuvan hallituksen ulkopoliittinen linja oli estää voimapolitiikka eli sotilaallisten otteiden käyttö maan omien poliittisten päämäärien läpi viemiseksi kansainvälisessä politiikassa, joten Britannialla itselläkään ei ollut syytä harjoittaa tällaista politiikkaa Palestiinassa. Silverman nosti jälleen esiin myös vuoden 1939 Valkoisen kirjan ja toisti jo aiemminkin toteamaansa ajatusta: Juutalaisten kansalliskoti ei voinut olla paikka, johon juutalaiset eivät saaneet muuttaa tai ostaa maata. Koska juutalaisten maahanmuuttoa Palestiinaan ei kuitenkaan käytännössä ollut pystytty estämään Valkoisen kirjan avulla, Silverman oli sitä mieltä, että rajat pitäisi avata määräyksin, jotta välttyttäisiin epäselvyyksiltä ja ongelmatilanteilta.¹⁸⁵

Hyvin mielenkiintoista keskustelua edustajien kesken herätti myös Silvermanin epäily siitä, oliko Anglo-amerikkalainen komitea todellisuudessa vastuussa Yhdysvaltojen tai Britannian hallituksille vai pystyikö se toimimaan täysin itsenäisesti. Silverman ilmaisi mielipiteensä sen puolesta, ettei komitea pystynyt täysin toimimaan niinkuin se itse halusi ja uskoi hallituksilla olevan vaikutusvaltaa sen toimiin. Jaarli Winterton (Edward Turnour, Horsham, Conservative) kommentoikin tähän väliin komitean olleen hänen mielestään täysin itsenäinen ja vapaa toimimaan haluamallaan tavalla. Wintertonin lisäksi puhemies puuttui keskusteluun ja sanoi, ettei komitea ollut vastuussa hallitukselle tai parlamentille vaan oli täysin itsenäinen elin, jonka toimia ei ollut syytä kritisoida. Tämän jälkeen hän kehotti epäsuorasti Silvermania vaihtamaan puheenaihetta.¹⁸⁶

Puheensa loppuosan Silverman käytti kertoen juutalaisten tilanteesta hyvin yksityiskohtaisesti ja vetoamalla vahvasti kuulijoiden tunteisiin. Hän lainasi yhtä komitean yhdysvaltalaista jäsentä, Barclay C. Crumia, joka oli todennut lehdistölle, että juutalaisten tilanne Saksan pakolaisleirillä oli ratkaistava pian, sillä muuten kodittomat juutalaiset ajautuivat tekemään joukkoitsemurhia tai pyrkimään väkivalloin Palestiinaan. Lisäksi Silverman kertoi alahuoneelle erään 28-vuotiaan juutalaismiehen, Boroshekin, elämäntarinan, jonka komitea oli kuullut keskustellessaan kodittomien juutalaisten kanssa. Seuraavassa tutkimuksen kannalta riittävän kuvan antava katkelma Silvermanin puheen sisältämästä elämäntarinasta:

”En puhu politiikasta, sionismista, arabeista tai muista vastaavista kysymyksistä.-- On

---

185 HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1368-13694.

186 HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1370-1371.

olemassa monia kaltaisiani ja minun tarinani on samalla tarina myös koko juutalaisen sukupolven tarina.-- Olen 28-vuotias, enkä ole koskaan syönyt leipää, jonka olisin omalla työlläni ansainnut. Sain tämän paidan Punaiselta Ristiltä; tämän takin, joka on päälläni, taas partisaaneilta; tämä pusero on siskoltani Palestiinasta. Setäni Yhdysvalloista lähetti minulle dollarin ja ostin nämä saappaat, jotka ovat jalassani.--Kun sota oli ohi, palasin kotikaupunkiini. 7000 juutalaisesta jäljellä oli kaksi pientä lasta.-- Kaivaessaan esiin rähjäisen valokuvan, todistaja sanoi: Tässä on kaikki, mikä muistuttaa minua perheestäni. Yksi lähti sotaan, joutui vangiksi ja saksalaisten tappamaksi, puolalaiset teurastivat loput. En edes tiedä, missä heidän haudat sijaitsevat.--Tässä on kuva vanhemmistani. S.S. joukot tappoivat kummankin. Heille oli kerrottu olevan Hitlerin vihollisia. Tämä on kuva koululuokastani. Kaikki, jotka lähtivät Palestiinaan, – kuusi heistä – selvisivät. Kaikki, jotka jäivät Puolaan, – 33 – ovat kuolleet. Setäni Yhdysvalloista kirjoitti minulle kirjeen sanoen 'Voin lähettää sinulle rahaa'. Siskoni Palestiinasta kirjoitti 'Haluamme nähdä sinut'. Tämä on minun tarinani ja se on myös tuhansien, tuhansien muiden tarina”¹⁸⁷

Tarinan päätteeksi Silverman jatkoi komitean amerikkalaisen jäsenen Crumin sanoilla, jotka tämä oli lausunut kuultuaan edellisen juutalaismiehen kertomuksen. Crumin mukaan juutalaisissa eli kaikesta huolimatta usko siihen, että he voisivat aloittaa alusta Palestiinassa, ja siksi hän ehdottikin, että Euroopan pakolaisleirit oli purettava ja juutalaisilla oli oltava vapaus mennä, minne itse haluavat. Silverman oli asiasta samaa mieltä. Taitavana puhujana hän lisäsi mukaan lainauksen saman päivän aiemmasta, armeijaa koskevasta debatista, jossa ulkoasiainministeri Bevin oli todennut eri asiayhteydessä: ”Kun miehet ovat taistelleet kanssasi ja seisoneet rinnallasi, on vastoin omaa uskontoamme tuottaa heille pettymys.” Tällä Silverman viittasi juutalaisten ja brittien yhteiseen viholliseen, natsi-Saksaan ja painotti, että juutalaiset olivat natsien uhreista ensimmäisiä.¹⁸⁸ Näin hän ikäänkuin käytti hallituksen omia linjoja sen Palestiinan politiikkaa vastaan.

Tämä puheenvuoro oli muutenkin harvinainen, sillä, vaikka juutalaisten kärsimyksistä ja

---

187 ”I do not speak politics, Zionism, Arabs and all such questions.--There are thousands more like me and my story is the story of my entire generation as Jews.--I am 28, and I have never eaten bread I have earned with my own hands. This shirt I wear was given me by the Red Cross; this coat I wear came from the partisans; this sweater— from my sisters in Palestine. My uncle in the United States sent me a dollar bill and I bought these boots I wear.--As the war was over I returned to my town. Of 7,000 Jews, two small children remained-- Pulling out a battered photograph from his pocket, the witness said: This is all that remains of my family. One went to the war, was taken prisoner and killed by the Germans, all the rest were slaughtered by Poles. I do not even know their graves.--Here is a photograph of my mother and father. Both were killed by the S.S. They were told they are enemies of Hitler. This is a photo of my school class. All who went to Palestine— six of them— survived. All who remained in Poland— 33— are dead. My uncle in the United States wrote me a letter saying ' I can send you some money.' My sisters in Palestine write, ' We want to see you.' This is my story and it is the story of thousands, thousands more.”, HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1372-1374.

188 HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1373.

pahoinvoinnista puhuttiin paljon, ei parlamentissa juurikaan puhuttu ihmiskohtaloista näin yksityiskohtaisesti ja tunnepitoisin tarinoin. Mukailien Skinnerin ajatuksia retoriikasta Silverman korosti natsien tekemää joukkotuhoa ja juutalaisten kärsimyksiä erittäin henkilökohtaisen kertomuksen muodossa sen sijaan, että olisi puhunut tilanteesta Palestiinassa. Usein juuri Palestiinan vapaan maahanmuuton puolustajat tarkastelivat aihetta nimenomaan Euroopan kodittomien juutalaisten kurjuuden näkökulmasta, kun sen vastustajat taas korostivat epävarmoja ja tulenarkoja olosuhteita Palestiinassa.

Seuraava puhuja Daniel Lipson (Cheltenham, sitoutumaton) antoi oivan vastineen Silvermanille. Heti aluksi Lipson oli tyytyväinen siihen, että pääsi puhumaan Silvermanin jälkeen. Hän kertasi, kuten jo tässäkin tutkimuksessa aiemmin todettiin, olevan Silvermanin tapaan juutalainen, muttei omannut Palestiinaa koskien samoja mielipiteitä tämän kanssa niinkuin eivät kaikki toisetkaan juutalaiset. Lipson ei myöskään kuulunut poliittiseen liikkeeseen, jolla hän ilmeisesti viittasi sionistijärjestykseen, toisin kuin Silverman. Siirtyessään itse aiheeseen Lipson kommentoi heti aluksi pitävänsä amerikkalaisten mukanaoloa komiteassa erittäin hyvänä asiana, sillä Yhdysvalloissa juutalaisia eli noin 5 miljoonaa, kun Britanniassa heitä oli vain 400 000 ja asia koskettikin amerikkalaisia laajalti juuri ison juutalaisen kansanosan takia.¹⁸⁹

Lipson painotti myös, että Palestiinan tilanteen ratkaisun täytyi tyydyttää molempia osapuolia, sekä juutalaisia että arabeja. Puhetavassaan Lipson eritteli sionistin ja juutalaisen, mikä oli melko harvinainen piirre, sillä moni puhuja ei tehnyt niin, kuten tässäkin työssä on näkyvissä. Lipson puhuikin siitä, kuinka sionistien ääripolitiikka on hankaloittanut juutalaisten pääsyä Palestiinaan. Yksi syy, miksi sionistit halusivat lisää juutalaisia Palestiinaan, oli nousu enemmistöasemaan. Lipson näkikin rajojen aukaisemisen juutalaisille johtavan sisällissotaan. Hän ei halunnut nähdä paikalla juutalaisvaltiota, eikä arabivaltiota, vaan yhteistyössä toimivan Palestiinan valtion. Lipson oli myös huolissaan juutalaisvaltiota puoltavasta kansankiihkosta, sillä arabimaat olivat siitä johtuen tuohtuneet juutalaisille ja Lipson pelkäsi arabimaissa asuvien juutalaisten kohtelun puolesta.¹⁹⁰

Puheenvuoronsa loppupuolella Lipson huomautti, että eri puolilla maapalloa eli edelleen miljoonia juutalaisia ja vaati kaikkia maailman juutalaisia ottamaan vastuun asiasta. Hän pyrki kohottamaan myös Britannian kuvaa huomauttamalla, että ilman voittoa Saksasta, juutalaiset olisi hävitetty Euroopasta kokonaan. Silverman keskeytti Lipsonin useaan otteeseen tämän puheen aikana ja

---

189 HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1374-1377.

190 HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1375-1376.

näiden kahden edustajan ristiriitaiset näkemykset näkyivät myös puheessa.¹⁹¹ Nämä kaksi puheenvuoroa näyttäytyvät hyvänä esimerkkinä siitä, miten ongelma ei ollut yksiselitteinen edes samojen taustojen omaavien henkilöiden mielipiteissä.

Debatissa kuultiin useita muitakin kantaaottavia puheenvuoroja, mutta rajallisten puitteiden vuoksi tähän tutkimukseen on huomioitu pääasiassa debatissa uusia näkökulmia ja lisäarvoa tuoneet kommentit. Esimerkiksi Thomas Reid (Swindon, Labour) kävi puheessaan läpi Palestiinan alueen historiaa alkaen aina vuodesta 1100 ennen ajanlaskun alkua perustellen näin kummankin osapuolen vahvaa sidettä alueeseen. Reid puhui myös siitä, että sionistien puheissa kansalliskoti käsitteenä oli vaihtunut jo juutalaisvaltioajatteluksi ja hänen mukaansa tämä ajattelu oli suurin este näiden kahden osapuolen yhteistyöhön. Jos tätä ajattelua ei saatu kitkettyä pois, oli se johtava kaikkien, mutta erityisesti juutalaisten kannalta katastrofiin. Puheen lopussa Reid kysyikin alahuoneelta, oliko Britannia valmis jatkossa sijoittamaan suuria summia Palestiinaan, sillä suuria summia verovaroja oli jo käytetty Palestiinan politiikan hoitamiseksi, ja vielä lisäksi, olivatko Yhdysvallat ja Britannia valmiita lähettämään joukkonsa alueelle mahdollista sotaa ajatellen.¹⁹²

Seuraavana puhunut William Teeling (Brighton, Conservative) ihmetteli heti alkuun debatin ajankohtaa: Komitean raportti oli määrä julkaista pian ja huhut heidän ehdottamista ratkaisuista kiersivät jo parlamentaarikkojen piireissä. Teeling olikin sitä mieltä, että debatin aika olisi ollut jo paljon aiemmin tai vaihtoehtoisesti komitean raportoinnin jälkeen. Teeling painotti myös Palestiinan sijainnin tärkeyttä Britannialle. Suezin kanava oli strategisesti tärkeä sodan edelleen uhkaamassa maailmassa. Juutalaiset olivat tuoneet paljon osaamista ja tietotaitoa Palestiinaan ja auttaneet brittejä sodan aikana alueella paljon. Teeling kehoittikin suoraviivaisesti brittejä päättämään, kummasta osapuolesta, juutalaisista vai arabeista, oli enemmän hyötyä Britannialla.¹⁹³

Lopuksi hän myös tyrmäsi väitteet, joiden mukaan juutalaisten kansalliskodin perustaminen Palestiinaan johtaisi muissa arabimaissa asuvien juutalaiset huonoon kohteluun arabien toimesta, ja lisäsi vielä, että juutalaisten muuttoliikkeellä oli viimeisen parinkymmenen vuoden aikana ollut positiivinen vaikutus arabien elämään muun muassa uusien työpaikkojen muodossa.¹⁹⁴ On kuitenkin todettava Teelingin epäilyksistä huolimatta, että myöhemmin tapahtunut Israelin itsenäistyminen nimenomaan johti arabimaissa asuneiden juutalaisten karkotuksiin ja huonoon kohteluun.¹⁹⁵

191 HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1377-1378.

192 HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1378-1386.

193 HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1386-1387.

194 HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1388.

195 Holmila (2008), 20.

Vaikka keskustelu aiheen tiimoilta kävikin kuumana, vain harvalla oli tuoda julki mitään konkreettista esitystä, kuinka tilanne olisi voitu ratkaista. Kuitenkin laivuejohtaja¹⁹⁶ Samuel Segal (Preston, Labour) esitti muista puhujista poiketen oman viisiportaisen ohjelman, kuinka tilanne Palestiinan alueella voitaisiin ratkaista:

”(1) Anglo-amerikkalaisen komitean raportti täytyy julkaista mahdollisimman pienellä viiveellä – tästä alahuoneessa ei pitäisi olla erimielisyyttä; (2) Sen jälkeen vetää meidän 50,000 hengen joukot mahdollisimman nopeasti pois Palestiinasta ja palauttaa se R.A.F.:n hallintaan, josta seuraa valtavat säästöt miesvahvuudessa; (3) Avata portit Palestiinaan vapaana pyhiinvaeltajille kaikista roduista, kaikista uskonnoista tai heistä, jotka haluavat mennä alueelle suorittamaan palvelustamenoja sen pyhättöihin tai sen pyhälle maaperälle ja jättää Palestiinan vetävä talouskapasiteetti kasvamaan itsekseen; (4) Laajentaa mandaatin toimintaperiaatetta laajemmalle yhteisen hallinnan pohjalle Yhdistyneiden Kansakuntien suojeluksen alaisuuteen; (5) Antaa itsehallinnollisten yhteisöjen kehittyä Palestiinassa vapaasti yhteisymmärryksessä ja päättää harha Palestiinan itsenäistymisestä.”¹⁹⁷

Vaikka tämä viisiportainen ehdotus jäikin myöhemmin lähes huomioitta, eikä tämän debatin jälkeen siitä enää puhuttu, on se merkittävä siinä mielessä, että juurikaan muita vastaavasti jäseneltyjä ehdotuksia ei ollut nähty eikä juuri kukaan yksittäinen edustaja esittänyt sellaista tämän jälkeenkään ennen kuin Israel oli itsenäistynyt toukokuussa vuonna 1948. Tämä kertookin mitä ilmeisemmin siitä, miten haastava tilanne oli ratkaistavaksi. Moni saattoi kritisoida Britannian toimia Palestiinassa tai vaatia juutalaisten vapaata pääsyä alueelle, mutta valmistellut esitykset hallitukselle uupuivat lähes kokonaan.

Jos kuitenkin vedetään yhteen tämän debatin yleisiä linjoja, moni oli selvästi pahoillaan sen ajankohdasta. Suurinosa puhujista tyytyi odottamaan komitean ratkaisua, mikä myös osaltaan vaikutti varmasti siihen, ettei komitean työrauhaa haluttu häiritä omilla ehdotuksilla tilanteen ratkaisemiseksi. Kuten entinen siirtomaa-asiainministeri Oliver Stanley (Bristol West,

---

196 *Engl.* Squadron-Leader.

197 ”(1) Get the Anglo-American Commission's Report published with the minimum of delay—on that there would be no disagreement in any part of the House; (2) As soon as possible afterwards withdraw our 50,000 troops out of Palestine and let it revert again into an R.A.F. Command with an enormous economy of manpower as the result; (3) Open the gates of Palestine freely to pilgrims of all races, of all religions or of none, who may wish to go there either to worship at its shrines or to till its sacred soil, and leave the economic absorptive capacity of Palestine for a time at any rate to look after itself; (4) Enlarge the principle of the Mandate on a wider basis of collective trusteeship under the aegis of the United Nations; (5) Let self-governing communities develop in Palestine freely of their own accord and have done for ever with this chimera of Palestinian nationhood.”, HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1410-1411.

Conservative) totesikin, että, jos debatti olisi ajoitettu komitean nimeämisen jälkeen, sen tulevasta toiminnasta olisi pystynyt tuomaan mielipiteensä julki ja, jos taas raportti olisi jo julkaistu, sen analysoiminen ja kritisoiminen olisi ollut tärkeä keskustelun aihe. Keskusteluhetkellä edustaja ei voinut kuin odottaa tulevia ratkaisuja. Vaikka Stanley pitikin tilannetta hankalana edustajille, hän myönsi sen olevan vielä hankalampaa ministereille.¹⁹⁸ Tämäkin kertoo tilanteesta paljon. Vielä vuosi aiemmin Stanley itse oli ollut ratkaisemassa ongelmaa, mutta nyt vaikutti siltä, ettei hän olisi edes halunnut hankalaa tilannetta omille harteilleen.

Toisaalta komitean kokoonpanoon otettiin edelleen kantaa, vaikka asia olikin jo päätetty kuukausia aiemmin ja sen työ oli jo loppusuoralla. Esimerkiksi Yhdysvaltojen mukanaolo ratkaisun tekemisessä herätti useita mielipiteitä. Harry Hopkin Morris (Sheffield Central, Labour) kiitti hallitusta monien muiden tavoin liittoutumisesta Yhdysvaltojen kanssa komitean suhteen.¹⁹⁹ Toisaalta taas varakreivi Hinchinbrooke (Alexander Montagu, Dorset Southern, Conservative) mainitsi puheessaan monen pitäneen Yhdysvaltojen mukanaoloa komiteassa merkinä siitä, että Britannia olisi ollut siirtämässä vastuuta Palestiinan tilanteesta sekä sen ratkaisemisesta itseltään pois ja juuri Yhdysvalloille. Vaikkei varakreivi itse tähän taka-ajatukseen suoraan uskonutkaan, oli hänen mielestään erityisen tärkeää, että Britannia itse otti vastuun Palestiinan kysymyksestä ja aikoi ratkaista sen kunnialla.²⁰⁰ Britannian suurvalta-asema oli sodan jälkeen alkanut heikentyä yhä voimakkaammin,²⁰¹ joten omasta päätösvallasta haluttiin pitää yhä lujemmin kiinni.

Lopussa puhunut siirtomaa-asiainministeri George Hall (Merthyr Tydfil Aberdare, Labour) painotti kuitenkin edelleen sitä, kuinka ratkaisun löytäminen Palestiinan ongelmalle kiinnosti suuresti Britannian lisäksi Yhdysvaltoja, mutta myös Yhdistyneitä Kansakuntia. Hall totesi, että debatin perusteella alahuone oli ottanut uuden Britannian ja Yhdysvaltojen yhteisen komitean hyvin vastaan.²⁰² Jo pelkästään tällaista ajatusta vallan jakamisesta ja päätöksenteon hajauttamisesta Britannian ulkopuolelle toiselle valtiolle ei voida pitää pienenä seikkana ottaen huomioon Britannian pitkät perinteet suurena siirtomaavaltana. Kuten on arvioitu, toinen maailmansota oli juuri se käännekohta, jonka jälkeen Britannia alkoi menettää imperiumiasemaansa.²⁰³ Vaikka tässä tapauksessa kyseessä oli verrattain pieni mandaattialue, on silti selvää, että päätöksenteon hajauttaminen sai aikaan useita kannanottoja monissa puheenvuorossa. Merkillepantavaa on

---

198 HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1419.

199 HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1389.

200 HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1413-1414.

201 Ks. esim. Krozewski (2001), 3-7.

202 HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1424.

203 Ks. esim. Krozewski (2001); Davies (2013); Black (2000), 304-307; Safty (2009), 145.

kuitenkin se, että Yhdysvaltojen mukanaolo herätti paljon juuri positiivista huomiota, mikä myös osaltaan kuvasi Britannian epätoivoa hallitsemattoman tilanteen suhteen.

Tämä kauan odotettu debatti tarjosi puhujille mahdollisuuden tuoda mielipiteensä selvästi julki. Sen varsinainen anti jäi silti komitean raportin odottamisen jalkoihin, sillä hallituksen Palestiinan politiikka oli raportin varassa. Kuten lopussa itse siirtomaa-asiainministeri George Hallkin vielä totesi: ”Me toivomme, että ratkaisu Palestiinan ongelmaan löytyy Anglo-amerikkalaisen komitean työn tuloksena ja tälle konfliktille ja erimielisyydelle, joka on tahrinut Palestiinan historiaa jo neljännesvuosisadan ajan, tehdään loppu.”²⁰⁴

3.3. Komitean loppuraportti ja kiista Yhdysvaltojen kanssa

Anglo-amerikkalaisen selvityskomitean raporttia saatiin odottaa debatin jälkeen vielä kaksi kuukautta, kunnes 20.4.1946 Sveitsin Lausannessa allekirjoitettu loppuraportti julkaistiin. Komiteaan kuuluneista ja raportin allekirjottaneesta 16 henkilöstä tasan puolet oli brittejä ja puolet yhdysvaltalaisia. Tämän tutkimuksen kannalta huomionarvoista on myös se, että jäsenistä kolme oli istuvia parlamentaarikkoja: Richard Crossman (Coventry East, Labour), Reginald Manningham-Buller (Daventry, Conservative) ja lordi Robert Morrison.²⁰⁵

Itse raportti oli moniulotteinen sekä kattava ja analysoi tilannetta useasta eri näkökulmasta. Heti alussa raportista löytyi listattuna komitealle annetut tehtävät, joihin raportti nyt pyrki vastaamaan.²⁰⁶ Nämä vastasivat hyvin pitkälle niitä tehtäviä, joita ulkoasiainministeri Ernest Bevin oli luetellut jo alahuoneelle pitämässään puheenvuorossa 13.11.1945, kun komitean perustamisesta informoitiin ensimmäisiä kertoja.²⁰⁷ Raportin alussa oli myös lyhyt kooste siitä, miten komitean tammikuun 4. päivänä matka oli lopulta edennyt. Matkakuvaus kertoo paljon raportin laajuudesta: Aluksi tutkimuskohteena oli Keski-Euroopan kodittomien juutalaisten tilanne, jota selvitettyä komitean jäseniä oli vierailut Saksassa, Puolassa, Tšekkoslovakiassa, Itävallassa, Italiassa ja Kreikassa. Sieltä matka oli jatkunut Kairoon ja edelleen Jerusalemiin sekä muualle Palestiinaan. Avustavia jäseniä oli vierailut myös läheisten arabimaiden, kuten Syyrian, Libanonin, Irakin, Saudi-Arabian ja Transjordanian pääkaupungeissa selvittäen heidän hallinnoiltaan mielipidettä Palestiinan

---

204 ”We hope as a result of the work of the Anglo-American Committee a solution of the Palestine problem will be found, and that an end will be put to the strife and dissension which have so marked its history for the past quarter of a century.”, HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1428.

205 AACI 20.4.1946, Chapter X General; HA, Crossman; Manningham-Buller; Morrison, viitattu 15.9.2015.

206 AACI 20.4.1946, Preface.

207 Ks. s. 34.

tilanteeseen.²⁰⁸ Tämä osaltaan vahvistaa sitä ajatusta, että raportissa pyrittiin huomioimaan kaikki osapuolet ja sen haluttiin olevan mahdollisimman tasavertainen.

Komitean suositukset Palestiinan tilanteen ratkaisemiseksi tuotiin esille heti raportin ensimmäisessä virallisessa luvussa. Suosituksia oli kaikkiaan kymmenen ja jokaisen suosituksen jälkeen oli kirjattu ylös myös kommentti niistä epäkohdista, minkä vuoksi suositus oli perusteltua toteuttaa. Suosituksista neljä ensimmäistä kohdistuivat Palestiinan mandaattiin ja sen tulevaisuuteen sekä alueen maahanmuuttopolitiikkaan ja olivat tämän tutkimuksen kannalta huomionarvoisia, kun taas suositukset 5-9 liittyivät enemmän Palestiinan sisäisiin kysymyksiin ja siihen, miten arabien ja juutalaisten yhteiselolle pystyttiin luomaan paremmat edellytykset esimerkiksi tasaamalla elinolosuhteita muun muassa talouden ja koulutuksen saralla. Suosituksen nro. 10 tarkoitus taas oli sitouttaa arabit ja juutalaiset noudattamaan edellisiä kohtia edistävää toimintaa ja, mikäli komitean ehdottamat suositukset yleisesti hyväksyttäisiin, olisi sekä arabeille että juutalaisille tehtävä selväksi, että kaikki suositusten toteutusta haittaava väkivaltainen tai aseellinen toiminta nujerrettaisiin välittömästi.²⁰⁹

Myöhempien tapahtumien vuoksi on vielä syytä käydä hieman yksityiskohtaisemmin läpi kyseiset neljä ensimmäistä kohtaa. Suositus nro. 1 totesi, ettei Palestiina yksinään voinut vastata kaikkien Keski-Euroopan kodittomien juutalaisten vastaanottamisesta, vaan Britannian ja Yhdysvaltojen hallitusten oli löydettävä myös muita ratkaisuja. Suositus nro. 2 taas kehotti antamaan heti luvan 100 000 kodittomalle juutalaiselle muuttaa Palestiinaan. Lisäksi kaikki Euroopan pakolaisleirit oli purettava, sillä ihmiset olivat eläneet leireillä jo vuoden. Suosituksessa nro. 6 mainittiin vielä, että jatkossa juutalaisia tulisi vastaanottaa Palestiinaan mahdollisuuksien mukaan.²¹⁰ Kyseinen luku, 100 000 juutalaista, kulki näin siis edelleen mukana Palestiinan kysymyksen keskusteluissa.

Suosituksen nro. 3 viesti oli selkeä: ”I. Juutalainen ei saa alistaa arabia, eikä arabi saa alistaa juutalaista Palestiinassa. II. Palestiina ei saa olla juutalaisvaltio tai arabivaltio.”²¹¹ Lisäksi kohtaan oli lisätty vielä se, että kaikilla kolmella uskonnollisella ryhmällä (muslimit, juutalaiset ja kristityt) oli mahdollisuus harjoittaa alueella omaa uskontoaan ja tämän toteutumista tuli kansainvälisesti valvoa. Suositus nro. 4 toi julki sen, ettei osapuolten vihamielisyyden vuoksi tässä vaiheessa tai

---

208 AACI 20.4.1946, Preface.

209 AACI 20.4.1946, Chapter I, Recommendations and Comments.

210 AACI 20.4.1946, Chapter I, Recommendations and Comments.

211 ”I. That Jew shall not dominate Arab and Arab shall not dominate Jew in Palestine. II. That Palestine shall be neither a Jewish state nor an Arab state.”, AACI 20.4.1946, Chapter I, Recommendations and Comments, Principles of Government: No Arab, No Jewish State.

lähitulevaisuudessa ollut syytä perustaa itsenäistä Palestiinan valtiota tai liittovaltiota vaan Palestiinan hallitusta sen hetkisellä mallilla kehoitettiin jatkamaan toimiaan nimenomaan Yhdistyneiden Kansakuntien mandaatin alaisena.²¹²

Raportissa suosituksia seurasivat havainnot, joita selvityskomitean jäsenet olivat matkansa varrella tehneet. Raportti sisälsi omat lukunsa muun muassa Euroopan kodittomien juutalaisten tilanteesta, Palestiinan poliittisesta tilanteesta sekä Palestiinassa asuvien arabien ja juutalaisten asenteista.²¹³ Tämän tutkimuksen puitteissa ei ole mahdollista arvioida koko raportin sisältöä täsmällisesti, mutta tästä raportista saa hyvää ja verrattain neutraalia tietoa juuri kummankin osapuolen asenteista, sillä muuten tutkimusaineistoa tarkasteltaessa näitä asenteita mittaavat lähes ainoastaan teot, joista Britanniassa asti uutisoitiin.

Lyhyesti referoituna raportin kuvauksien perusteella Palestiinan juutalaisten asenteet oli tiivistettävissä pettymykseen ja jopa katkeruuteen. Tekstissä kerrottiin, kuinka moni juutalainen oli sodan aikana taistellut Britannian puolella ja he myös kokivat olleensa arabeja enemmän hyödyksi briteille. He eivät kuitenkaan voineet käsittää, miksei Valkoista kirjaa purettu sodan aikana, sillä se olisi voinut pelastaa monta henkeä. Nyt juutalaiset olivat kuitenkin tyrmistyneitä, sillä he olivat odottaneet Labour-puolueen valtaantulon myötä uutta sionismimyönteistä politiikkaa, joka puolueen vaaliohjelmassa oli selkeästi luvattu, mutta mitään muutosta tilanteeseen ei ollut saatu ja tilannetta oli heidän mukaansa mahdotonta hillitä.²¹⁴

Palestiinan arabit puolestaan tunsivat jääneensä juutalaisten jalkoihin ja he eivät kokeneet tulleen kuulluiksi ajamansa asian tiimoilta. Arabit olivat omasta mielestään vähemmän tunnettu osapuoli läntisissä maissa ja he olivat sitä mieltä, että heidän kohtalonsa oli jo päätetty länsimaiden ”hämärien voimien” toimesta. Sodan seurauksena monen arabivaltion tavoin myös Palestiinan arabit vaativat itsenäisyyttä. Nyt se oli asetettu päätavoitteeksi.²¹⁵

Nämä olivat siis ne lähtökohdat, jotka Anglo-amerikkalaisen selvityskomitean raportti tarjosi Britannian ja Yhdysvaltojen hallituksille ja joiden perusteella Palestiinaa koskevia päätöksiä oli alettava muovata. Kuitenkin, kuten esimerkiksi suosituksista nähdään, raportti oli monelta osin kompromissi kahden valtion edustajien välillä.²¹⁶ Yksi asia oli silti suuri huojennus

212 AACI 20.4.1946, Chapter I, Recommendations and Comments.

213 AACI 20.4.1946.

214 AACI 20.4.1946, Chapter V, The Jewish Attitude.

215 AACI 20.4.1946, Chapter V, The Arab Attitude.

216 Bethell (1979), 238; Smith (2007), 189-190.

mandaatinhaltijalle: Nyt oli virallisesti todettu, ettei Palestiina yksin voinut vastata kodittomien juutalaisten vastaanottamisesta.²¹⁷

Joka tapauksessa 100 000 juutalaisen pääsy Palestiinaan oli voimakkaasti yhdysvaltalaisien ajama vaatimus. Britannian hallitus ja etenkin Bevin pettyi pahasti raportin antiin, sillä raportti ei tarjonnut varsinaisesti avaimia Palestiinan tulevaisuuden turvaamiseksi. Bevin oli toivonut kaksikansallista valtiota, jota komitea nyt olikin ehdottanut nimenomaan 3. ja 4. suosituksen osalta, mutta Palestiinan maahanmuuttopolitiikkaan se ei ottanut 100 000 juutalaista lukuun ottamatta juurikaan kantaa.²¹⁸ Britannia hyväksyi sopimuksen näennäisesti, muttei edennyt sen edellyttämällä tavalla, sillä komitean loppuraportti ei millään tavoin velvoittanut brittihallitusta toimimaan. Tämä näennäisyys näkyi muun muassa viivyttelynä, eikä Yhdysvaltojen ajamaa 100 000 juutalaisen pääsyä alueelle toteutettu. Se suututti Palestiinan juutalaisia ja terroritekojen määrä kasvoi, mutta viha kasvoi myös Yhdysvalloissa.²¹⁹

Selvityskomitean loppuraportin seuraukset nousivat polttavaksi puheenaiheeksi myös lehdistössä Atlantin molemmin puolin. Britannian Palestiinan politiikan terävimpänä kärkenä Bevin sai vastaanottaa Yhdysvalloilta kritiikkiä laajalla rintamalla, kun hän ilmaisi lausunnossaan kesäkuun alkupuolella Yhdysvaltojen kampanjoineen 100 000 juutalaisen pääsystä Palestiinan vain siksi, ettei liittovaltio itse halunnut liian montaa juutalaista New Yorkiin. *The Manchester Guardian* kirjoittikin, kuinka Bevin oli noussut yhdysvaltalaislehdistön silmätikuksi ja esimerkiksi pilapiirroksissa Bevinin käsiin oli piirretty Hitlerin kirja *Mein Kampf*.²²⁰

Presidentti Truman taas totesi kysyttäessä Yhdysvaltojen mahdollisuudesta olla parempi kohde kodittomien juutalaisten maahanmuutolle, että kysymys oli hankala ja vaati muutoksia voimassaoleviin maahanmuuttokiintiöihin, jotka taas vaativat kongressin hyväksynnän, eikä tällaisia muutoksia ollut näkyvissä. Kyseinen uutinen Trumanin lausunnosta oli brittilehdessä otsikoitu provokatiivisesti ja suorasanaisesti ”Kodittomia juutalaisia ei haluta Yhdysvaltoihin”.²²¹ Kummankin puolen lehdistö kohdisti arvostelunsa vastassa olleisiin päättäjiin, eikä vanhan liittolaisen harjoittamasta politiikasta kirjoitettu myötämieliseen sävyyn.

---

217 Bethell (1979), 231.

218 Smith (2007), 189-190.

219 Bethell (1979), 238.

220 MG, 13.6.1946, ANGER WITH MR, BEVIN IN THE UNITED STATES, 5; MG, 14.6.1946, AMERICAN VIEWS ON PALESTINE: Comment on Mr. Bevin's Statement, 8.

221 ”D.P.s not wanted in United States”, MG, 15.6.1946, ANGLO-AMERICAN NEGOTIATIONS ON PALESTINE: U.S. Officials Arriving in London, 5.

Vaikka Anglo-amerikkalaisen komitean loppuraportti todellisen tarkoituksensa näkökulmasta epäonnistui, se toimi jatkossa kuitenkin pohjana monelle parlamentissa esitetyle puheenvuorolle ja varsinkin sen antamia ehdotuksia käytiin myöhemmin läpi vielä useaan otteeseen Palestiinasta keskusteltaessa. Huomionarvoista on myös se, että, jos edellisen laajan Palestiina-aiheisen debatin ajankohtaa moitittiin, ei raportin julkaisemisen jälkeen aiheesta järjestetty yhtään laajempaa debattia, vaikka aihetta sivuttiinkin keskusteluissa muutaman kerran lyhyesti.

Tilanne Palestiinan politiikan osalta pysähtyi lähes kokonaan. Vaikka ongelma oli paljon laajempi, se heijastui hyvin raportissa mainittuun kohtaan 100 000 juutalaisen päästämisestä Palestiinaan. Yhdysvaltojen ja Britannian johtohenkilöt pitivät kuitenkin tiivistä yhteydenpitoa aiheesta. Yhdysvallat odotti tätä siirtoa kiivaasti Britannialta ja, kuten *The Manchester Guardianissa* kerrottiin, presidentti Trumankin tarjosi valtionsa apua kodittomien siirrossa. Brittihallitus kuitenkin vastasi, ettei ihmisten siirto alueelle ollut ongelma, vaan se, kuinka turvallisuus alueella pystyttiin takaamaan siirron jälkeen.²²²

Pieni yksityiskohtainen, mutta tilannetta hyvin kuvaava esimerkki tilanteesta nähtiin Yhdysvalloilta juuri saatua lainaa koskevassa debatissa. Thomas Moore (Ayr District of Burghs, Conservative) kertoi edellisenä päivänä Yhdysvaltojen kongressissa, jossa lainan myöntäminen oli juuri ollut käsittelyssä, erään edustajan maininneen, ettei lainaa olisi myönnettävä Britannialle ennen kuin nämä olisivat laskeneet komitean ehdottamat 100 000 juutalaista Palestiinaan. Moore lisäsi vielä, ettei laina saanut vaikuttaa valtion politiikkaan. Britannialla oli edelleen oma poliittinen linja ja oma päätäntävalta, josta se piti kiinni.²²³ Kitka Yhdysvaltojen ja Britannian välillä alkoi näkyä valtioiden päämiesten lisäksi myös kummankin maan edustajistojen puheissa yhä useammin, kun omasta valta-asemasta haluttiin edelleen pitää kiinni.

Haastava tilanne Palestiinan politiikan osalta pysyikin lähes liikkumattomana pitkään komitean raportin jälkeen. Palestiinassa sen sijaan tilanne kiristyi koko ajan ja terroritekojen määrä kasvoi. Heinäkuun loppupuolella tapahtunut sionistisen terroristijärjestö Irgunin pommi-isku Jerusalemissa vaikutti monen britin mielipiteisiin Palestiinan politiikan suhteen. Siitä alkoikin eräänlainen uusi ajanjakso, joka toi mukanaan epävarmuutta ja jopa pelkoa puheenvuoroihin, mutta samalla se lisäsi painetta hallitsemattomaksi muuttuvan tilanteen ratkaisemiseksi.

---

222 MG, 4.7.1946, SENDING JEWS TO PALESTINE: The Main Problem INTERNAL SECURITY, NOT TRANSPORT, 5. Bethell (1979), 242-243.

223 HC Deb 19 July 1946 vol. 425 cc1636-1637.

Yhteenvedona tähän asti käsitellystä, yli vuoden mittaisesta ajanjaksosta todettakoon, että parlamentin mielipiteet olivat Palestiinan tilanteen suhteen erittäin hajanaisia. Se ei noudattanut millään tavalla puoluelinjoja, vaan jokaisen puhujan henkilökohtaiset taustat vaikuttivat suuresti tämän mielipiteisiin. Puheenvuorot olivat hyvin tunnepitoisia ja asialleen vihkiytyneet käyttivät voimakkaita argumentointikeinoja puheissaan. Vaikka Palestiinan kysymys ja pakolaisleirien tilanne Euroopassa pyrittiin pitämään erillisinä kysymyksinä, ne sekoittuivat usein toisiinsa. Sama ilmiö välittyi myös lehdistössä.²²⁴ Lisäksi puolueettomana pysyttely ilman leimautumista muiden kuulijoiden silmissä kummankaan osapuolen kannattajaksi oli haastavaa.

Toisen tutkimuskysymyksen kannalta oli merkittävää, että Britannian ja Yhdysvaltojen välisen yhteistyön monimutkaistuminen alkoi näkyä pian myös edustajien puheissa. Vaikka Yhdysvaltojen maailmanherrsus oli jo selvästi havaittavissa ja Britannian talous oli yhä enemmän riippuvainen Yhdysvaltojen tuesta, britit eivät olleet valmiita antamaan omaa ulkopoliittikkaansa Yhdysvaltojen ohjailtavaksi etenkin, kun kyseessä oli Britannialle strategisesti tärkeä alue²²⁵.

Britit halusivat edelleen pitää kiinni imperiumiasemastaan ja kokivat edelleen oman roolinsa tärkeänä maailmanpoliittisessa mittakaavassa.²²⁶ Tämä näkyi myös kyseisessä debatissa erittäin selvästi. Kuten varakreivi Hinchingbrooke totesi eräässä helmikuun 1946 debatissa: ”Lyhyesti sanottuna minä uskon, että kasvava tarve Britannian yhä päättäväisemmälle hallinnalle Palestiinassa on olemassa...”²²⁷ Palestiinan kysymyksen kohdalla edustajat olivat valmiita jakamaan vastuuta yhdysvaltalaisten kanssa, mutta asian saattaminen päätökseen oli monelle kunnia-asia ja nimenomaan Britannian velvollisuus. Parlamentaarikkojen osalta yleinen mielipide kannustikin hyvien anglo-amerikkalaisten suhteiden ylläpitoon, mutta Yhdysvaltojen holhousmainen ote, joka ulottui myös Palestiinan politiikan ulkopuolelle, herätti monissa ärtymystä.

Lisäksi Britannian aiemmin laatimat asiakirjat kuten Balfourin julistus juutalaisille luvatus 'kansalliskoti' käsitteen kanssa ja vuoden 1939 Valkoinen kirja herättivät voimakasta keskustelua. Monessa puheenvuorossa pyrittiin perustelemaan kantoja muun muassa näiden jo useita vuosia sitten laadittujen dokumenttien perusteella, vaikka tilanne holokaustin jäljiltä oli täysin muuttunut. Vastaavanlainen linja välittyi vielä myöhemmissäkin keskusteluissa, kuten seuraavissa luvuissa huomataan.

---

224 Ks. esim. Holmila (2011), 125-128.

225 Ravndal (2010), 420.

226 Vickers (2003), 165.

227 ”In short, I believe that there is a growing need for Britain to govern more firmly in Palestine...”, HC Deb 21 February 1946 vol. 419 cc1412.

4. TERRORISMIN UUVUTTAMA BRITANNIA

4.1. *King David* -hotellin terrori-isku

Anglo-amerikkalaisen komitean raportin suosituksista huolimatta Britannia ei avannut 100 000 juutalaiselle pääsyä Palestiinaan. Tämä kiristi huomattavasti brittien ja juutalaisten välejä Palestiinassa. Sionistien järjestäytyneet ääriliikkeet alkoivat ottaa oikeutta omiin käsiinsä. Kuten toisen maailmansodan aikana äärijärjestö Irgunista eronneen LEHI-järjestön yksi johtohenkilöistä Nathan Yalin-Mor totesi, oli Britannian hallitus ulkoasiainministeri Bevinin johdolla helpottanut järjestönsä työtä huomattavasti tehdessään Palestiinan juutalaiset hyvin raivostuneiksi. Juuri aiemmin järjestön miehet olivat tappaneet seitsemän brittisotilasta parkkipaikalla Tel Avivissa.²²⁸

Britannian Palestiinan politiikka joutui ääriliikkeiden takia koetukselle myös moraalisissa kysymyksissä. Kesäkuussa Haganah, Irgun ja LEHI käynnistivät yhteistyössä iskujen sarjan, jonka päätteeksi Irgunin joukot vangitsivat kolme brittiupseeria ja uhkasivat tappa heidät, mikäli Palestiinan brittihallinto toimeenpani kahdelle Irgunin jäsenelle langetetut hirttotuomiot. Britit myöntivät ja kuolemantuomio vaihdettiin elinkautiseen vankeusrangaistukseen kesäkuun lopussa. Vastauksena äärijärjestöjen iskuille Britannian hallitus päätti toimia 29. kesäkuuta, ja suoritti massiivisen iskun Juutalaistoimiston tiloihin (Operaatio Agatha)²²⁹. Britit saivat käsiinsä suuria määriä dokumentteja ja kaiken kaikkiaan 2 700 henkilöä pidätettiin. Pidätysten myötä myös Haganahin johto otettiin kiinni, mikä osittain lamaannutti järjestön toimintaa. Silti merkittävät asiakirjalöydöt jäivät edelleen saavuttamatta, sillä sionisteja oli varoitettu iskusta etukäteen.²³⁰

Kostona brittien joukkopidätyksille heinäkuun 22. päivä Irgun suoritti pommi-iskun *King David* -hotelliin Jerusalemissa. Isku oli massiivinen ja tuhosi lähes koko rakennuksen. Kuolonuhreja oli kaikkiaan 91 henkeä ja lukuisia haavoittui. Nämä uhrit olivat pääosin brittejä, mutta myös juutalaisia ja arabeja sai surmansa. Iskun tarkoitusperä ei myöskään jättänyt tulkinnan varaa, sillä *King David Hotel* oli Britannian mandaatin konkreettinen keskittymä Palestiinassa ja se toimi brittien niin hallinnollisena kuin sotilaallisenakin tukikohtana. Tieto iskusta otettiin brittien keskuudessa vastaan järkyttyneinä. Se sai monien mielipiteet muuttumaan ja moni janosi jopa kostoa.²³¹

---

228 Bethell (1979), 238-239.

229 Zadka (2000), 186.

230 Smith (2007), 191.

231 Smith (2007), 191; Bethell (1979), 258-259; Morris (2008), 35.

The Manchester Guardian uutisoi päämajan räjäytyksen pahimmaksi iskuksi Palestiinassa.²³² Tapahtumia tarkemmin läpikäynyt artikkeli kertoi joukon miehiä pukeutuneen beduiineiksi eli paimentolaisarabeiksi ja naamioineen sisääntulon päämajaan maidon kuljetukseksi. Artikkelisi sisälsi Palestiinan brittiviranomaisten virallisen tiedonannon tapahtuneesta ja tässä tiedonannossa näiden mielihien kerrottiin olleen juutalaisia. Lehden oma teksti taas käytti iskun tekijöistä termejä 'miehet' ja 'terroristit'.²³³ Virallislähteet siis käyttivät herkemmin laajaa ja leimaavaa juutalaiskäsitettä, kun taas lehden linja oli tässä suhteessa varovaisempi.

Parlamentin alahuoneessa käytiin jo heti iskua seuranneena päivänä debatti, joka alkoi pääministerin tiedonannolla tapahtuneesta. Pääministeri Attlee mainitsi, kuinka viime kuukaudet olivat pitäneet sisällään useita tuomittavia terroritekoja, mutta tämä oli niistä pahin. Hän kuvasikin iskua murhanhimoiseksi ja brutaaliksi rikokseksi. Tuossa vaiheessa pääministerillä oli tiedossa 41 kuolonuhria ja 53 henkilöä oli edelleen kadoksissa. Tilanne oli siis kaoottinen ja iskun laajuus valkeni briteille hitaasti. Pääministeri mainitsi puheessaan, että ”tähän mennessä kaikki saatavissa oleva tieto viittasi siihen, että he [iskun tekijät] olivat juutalaisia”.²³⁴ Lausunnossa mitään erillistä ryhmittymää ei siis vielä mainittu nimeltä, mutta tässäkin huomattavaa on se, että Attlee puhui hyvin laajalla käsitteellä juutalaisista.

Debatti saikin alahuoneen juutalaisrivit osallistumaan keskusteluun. Ensimmäisenä huoneen juutalaisedustajista puhui Daniel Lipson (Cheltenham, sitoutumaton). Hän painotti Britannian juutalaisten, myös sionistien olleen hyvin järkyttyneitä ja pahoillaan iskusta ja pyysi pääministeriltä mahdollisuutta, jonka avulla nämä juutalaiset pääsisivät osallistumaan väkivaltaisuuksien lakkauttamiseen.²³⁵ Myös debatin loppupuolella puhunut Barnett Janner oli samoilla linjoilla Lipsonin puheen kanssa. Hänen mukaansa koko maailmanlaajuinen juutalaisyhteisö oli pahoillaan tapahtuneesta ja hän halusi välittää pääministerille tiedon, että kansainväliset juutalaisjärjestöt olivat valmiita edesauttamaan terrorismin kukistamisessa.²³⁶

Sydney Silverman (Nelson and Colne, Labour) taas oli eri linjoilla kahden muun juutalaisedustajan kanssa, vaikkakin hän toi mielipiteensä julki vain kysymysten muodossa. Ensiksi hän kysyi pääministeriltä, oliko tällä mitään luotettavia todisteita siitä, että iskun tekijät olivat nimenomaan

---

232 MG 23.7.1946, GOVERNMENT AND ARMY H.Q. BLOWN UP: Palestine's Worst Outrage NINETY DEAD OR MISSING IN THE RUINS Senior British Officials Killed, 5.

233 MG 23.7.1946, HOW THE TERRORISTS GOT IN: Men Disguised as Bedouins "Deliver the Milk", 5.

234 HC Deb 23 July 1946 vol. 425 cc1878-1879.

235 HC Deb 23 July 1946 vol. 425 cc1879.

236 HC Deb 23 July 1946 vol. 425 cc1881.

juutalaisia. Toisena hän halusi tietää, ymmärsikö pääministeri sen, että Palestiinan juutalaisjohtoa koskevat viimeaikaiset pidätykset jättivät avointa tilaa terroristien toiminnalle.²³⁷ Silverman siis viittasi siihen, että isku oli suoraa seurausta brittien harjoittamasta politiikasta, eikä hän ollut valmis myöskään syyttämään juutalaisia ennen pitäviä todisteita, vaikka moni muu juutalaistenkin piiristä oli jo tuominnut teon. *King Davidin* iskun jälkeen osa alahuoneen edustajista peräänkuuluttikin yhteistyötä Juutalaistoimiston kanssa terrorismin ehkäisemiseksi ja operaatio Agathaa arvosteltiin jälkikäteen.²³⁸

Tapahtumaan suhtauduttiin alahuoneessa kuultujen puheenvuorojen perusteella hyvin moniäänisesti. Suurin osa puhujista oli hyvin järkyttyneitä ja ensisijaisesti puheet olivat surumielisiä ja osaaottavia. Joissakin puheenvuoroissa oli havaittavissa myös merkkejä vihamielisyydestä ja kostosta. Esimerkiksi eversti James Hutchison (Glasgow Central, Unionist) oli sitä mieltä, että Britannian tuli lähettää hyvin koulutetut ja sodassa ansioituneet kärkeimiehet Palestiinaan. Lisäksi kaikki terroristijärjestöt, olivatpa ne arabien tai juutalaisten järjestöjä, oli nujerrettava.²³⁹ Isku hämmensi monien mielipidettä ja vaikka pommi-iskun käsittely oli tarkoitettu lähinnä pääministerin lyhyehköksi tiedonannoksi, moni edustaja ehti kommentoida asiaa muutamalla sanalla. Jatkossa Palestiinan tilanne nousi aiempaa tärkeämmäksi aiheeksi ja se sai parlamentissa enemmän keskusteluaikaa, kun taas aiemmin edustajat olivat joutuneet odottamaan pitkiäkin aikoja, jotta aiheesta oli päästy edes keskustelemaan.

4.2. *Morrison-Grady Plan* – ehdotus provinssijaosta Palestiinaan

Koska Anglo-amerikkalaisen selvityskomitean työskentely ei lopulta ollut tuottanut haluttua lopputulosta, uusi kokoonpano etsi kesän 1946 aikana uutta ratkaisumallia Palestiinan tilanteen rauhoittamiseksi. Tämän selvitystyön johtohenkilöinä toimivat yhdysvaltalainen diplomaatti Henry F. Grady ja Britannian parlamentin alahuoneen jäsen Herbert Morrison (Lewisham East, Labour). Heidän julkaisema suunnitelma, joka sai nimen *The Morrison-Grady Plan*, ehdotti nyt Palestiinan jakamista provinssieihin.²⁴⁰ Morrison pääsikin itse esittelemään suunnitelmaa Britannian parlamentin alahuoneelle heti ensimmäisenä puhujana heinäkuun viimeisenä päivänä käynnistyneessä Palestiinaa käsittelevässä debatissa. Tästä debatista kehkeytyi samalla ennätyksellisen pitkä aiemmin sodan jälkeisiin Palestiina-aiheisiin debatteihin verrattuna ja se jatkui vielä seuraavanakin päivänä.²⁴¹

237 HC Deb 23 July 1946 vol. 425 cc1879.

238 Zadka (2000), 187.

239 HC Deb 23 July 1946 vol. 425 cc1880.

240 Morris (2008), 35-36.

241 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc957-1075; HC Deb 01 August 1946 vol. 426 cc1232-1317.

Herbert Morrison aloitti debatin käymällä läpi viimeaikaisia tapahtumia. *King David* -hotellin isku oli edelleen syvästi ihmisten mielissä ja yhdeksän päivää iskun jälkeen edelleen 22 ihmistä oli Morrisonin mukaan kateissa. Lisäksi Morrison nosti esille uuden, Britannian julkisuuskuvaa runnelleen kenraali Barkerin kirjeen.²⁴² Kenraali Evelyn Barker toimi brittiarmeijan komentajana Palestiinassa ja oli ollut pommi-iskun aikana toimistossaan hotellissa, mutta hän selvisi iskusta. Iskun jälkeen hän oli kirjoittanut joukoilleen kirjeen, jossa hän esitti muun muassa, että otteita juutalaisia vastaan oli kovennettava, eikä kukaan brittijoukoista saanut olla tekemisissä juutalaisten kanssa. Kirje oli kirjoitettu selvästi vihaisen mielialan vallitessa ja tarkoitettu nimenomaan omien joukkojen luettavaksi, mutta, kun Irgunin jäsenet onnistuivat saamaan sen käsiinsä, he lähettivät kirjeen oitis länsimaisille valtamedioille ja kirje tulkittiin nopeasti ympäri maailmaa antisemitistiseksi julistukseksi.²⁴³ Morrison pyrkiikin perustelemaan kenraali Barkerin puheita raskaalla sotilaallisella taakalla ja ajankohdalla heti pommi-iskun jälkeen. Hän kehotti myös muita edustajia huomioimaan olosuhteet ja antoi tukensa Britannian Palestiinassa toimiville armeijan sotilaille ja siviilityöntekijöille.²⁴⁴

Tämän jälkeen Morrison siirtyi puhumaan mandaatin tilanteesta ja *Morrison-Gradyn* suunnitelmasta. Hän painotti Anglo-amerikkalaisen komitean suositusta siitä, ettei Palestiina yksin voinut vastaanottaa kaikkia Euroopan kodittomia juutalaisia ja muita kohdealueita oli löydettävä. Palestiinan tilanteen ratkaisemiseksi uusi suunnitelma ehdotti puolestaan provinssijakoa, josta Morrison kertoi nyt tarkemmin. Provinssija olisi ollut muodostettava uuden suunnitelman mukaan kaikkiaan neljä: Arabiprovinssi, Juutalaisprovinssi, Jerusalemin seutu ja Negebin seutu. Juutalaisprovinssi olisi rajautunut alueeseen, jossa kyseisellä hetkelläkin oli juutalaisenemmistö. Jerusalemin seutu olisi pitänyt sisällään taas Betlehemin ja muut lähiseudun kaupungit ja kylät. Negebin seutu olisi koostunut lähinnä eteläosan joutomaasta, joka ei ollut viljelykelpoista. Loppuosa Palestiinasta taas olisi muodostanut Arabiprovinssin.²⁴⁵

Hallinnollisesti jokaisella provinssilla olisi ollut oma päättävä elin ja lisäksi kaikkia provinssija olisi yhdistänyt vielä yksi yhteinen hallitus. Maahanmuuton suhteen Juutalaisprovinssi olisi saanut vastaanottaa alueelleen niin monta juutalaista maahanmuuttajaa kuin katsoi sopivaksi ja toisaalta Arabiprovinssilla ei olisi ollut minkäänlaista velvoitetta maahanmuuttajien suhteen. Tämä olisi näin

---

242 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc958-960.

243 Bethell (1979), 267-268.

244 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc959-960.

245 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc966-967.

myös mahdollistanut pitkään vaaditun 100 000 juutalaisen pääsyn Palestiinan Juutalaisprovinssiin hyvinkin nopeasti. Morrison mainitsi myös yhdysvaltalaisen tarjonnan kuljetusavun lisäksi ruoka-apua kahden ensimmäisen kuukauden ajaksi näille juutalaisille. Morrison oli sitä mieltä, että provinssiensa kukin sai haluamansa: Juutalaiset saivat rakentaa kansalliskotinsa omaan provinssiinsa ja arabeille taattiin hyvät autonomiset oikeudet omassaan. Lisäksi Juutalaisprovinssin alueelle jääneille arabeille taattiin turvallisuus suojelujärjestelmällä.²⁴⁶

Puheenvuoronsa lopuksi Morrison kehottikin huonetta tekemään kaikkensa ja auttamaan hallitusta, jotta terroriteot saatiin kitkettyä pois Palestiinasta. Hänen mukaansa nyt oli aika, jolloin arabien ja juutalaisten oli kokoonnuttava saman pöydän ääreen keskustelemaan ratkaisusta.²⁴⁷ Tällä Morrison viittasikin ulkoasiainministeri Bevinin elokuulle 1946 järjestellä olleeseen konferenssiin, jossa arabi- ja juutalaisjohtajien oli tarkoitus kokoontua keskustelemaan *Morrison-Gradyn* suunnitelmasta.²⁴⁸

Debatista muodostui hyvin kattava ja ajallisestikin pitkä, kun kahden päivän aikana yli 30 edustajaa piti oman puheenvuoronsa ja parhaimmillaan yksittäisten puheenvuorojen pituus kesti noin tunnin ajan. Seuraavaksi edustajien mielipiteitä käydäänkin läpi enimmäkseen ryhmiteltynä esille nousseisiin aihealueisiin kuin suoraan kronologisessa järjestyksessä, sillä moni puhuja käsitteli omasta näkökulmastaan edellisten puhujien kannanottoja. Tällaisia aihealueita olivat muun muassa *Morrison-Gradyn* suunnitelma, juutalaisten maahanmuutto Palestiinaan, Anglo-amerikkalaiset suhteet, Labour-puolueen ennen vaaleja annetut vaalilupaukset sionisteille ja Britanniassa kasvanut antisemitismi. Näistä varsinkin Herbert Morrisonin esittelemä uusi provinssijakoehdotus aikaansai useita erilaisia mielipiteitä sekä puolesta että vastaan.

Morrisonin jälkeen puhunut entinen siirtomaa-asiainministeri Oliver Stanley (Bristol West, Conservative) oli pahoillaan siitä, että ratkaisu Palestiinan tilanteen osalta oli kestänyt jo näinkin pitkään. Hän oli sitä mieltä, että Balfourin julistuksen alkuperäinen ajatus oli saada arabit ja juutalaiset elämään sopusoinnussa, kuten skotit, walesilaiset ja englantilaiset tekivät Britanniassa. Nyt usean eri hallintojärjestelmän luominen niinkin pienellä alueella kuin Palestiina oli hankalaa ja kallista. Toisaalta kyseisen suunnitelman etuna oli Stanleyyn mukaan se, että juutalaiset olivat saamassa vihdoinkin haluamansa, mutta hän myös epäili, etteivät juutalaiset olleet valmiita tyytymään

---

246 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc966-969.

247 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc971.

248 Smith (2007), 191.

heille luvattuun alueeseen vaan olivat parin vuoden päästä vaatimassa lisää tilaa itselleen.²⁴⁹ Myös kapteeni Hugh Delargy (Manchester Plating, Labour) kritisoi uutta ehdotelmaa ja oli sitä mieltä, että ainoa vaihtoehto oli perustaa alueelle kaksi erillistä valtiota, sillä näin olisi välttytty kummankaan osapuolen joutumisesta vähemmistön asemaan toisen alueella.²⁵⁰

Anglo-amerikkalaisessa komiteassa mukana ollut Richard Crossman (Coventry East, Labour) oli loppuraportin aikana ollut täysin valmis yrittämään vielä kerran sovun ja yhteiselon mahdollisuutta Palestiinaan. Nyt muutama kuukausi myöhemmin Crossman oli kuitenkin sitä mieltä, ettei yhtenäistä valtiota ollut enää mahdollista viimeaikaisten tapahtumien perusteella muodostaa. Molemmat osapuolet, juutalaiset ja arabit, vihasivat kyseisellä hetkellä Crossmanin mukaan enemmän brittejä kuin toisiaan, mikä teki brittien tilanteesta entistä tukalamman. Hän olikin huolissaan siitä, että, jos yhden ylemmän hallituksen oli tarkoitus valvoa provinssien toimintaa ja provinssien poliisina olisivat toimineet ulkopuoliset tahot, viha poliiseja kohtaan olisi jatkunut. Crossmanin mielestä arabien ja juutalaisten oli aika ruveta, provinssijaon toteutuessa, itse kontrolloimaan omia alueitaan.²⁵¹

Myös juutalaisten maahanmuutto herätti monessa puhujassa erilaisia mielipiteitä. Kaavailtu 100 000 juutalaisen pääsy alueelle lisäsi huolenaihetta Palestiinan kontrolloinnin suhteen. Majuri Henry Legge-Bourken (Isle of Ely, Conservative) mielestä kaikkia juutalaisia ei voinut laskea yhtä aikaa Palestiinaan. Hän myös pohti arabien varmasti ihmettelevän sitä, miksi heidän oli vastaanotettava kaikki juutalaiset, kun muutkaan maat eivät olleet valmiita avaamaan rajojaan juutalaisille.²⁵²

Henry Raikes (Liverpool Wavertree, Conservative) taas oudoksui tilannetta, jossa Yhdysvallat ja Britannian imperiumi olivat juuri vapauttaneet Euroopan, mutta josta vapautetut juutalaiset nyt, ”todennäköisesti oikeutetustikin”, halusivat muualle. Kuitenkaan kukaan vapauttajista ei ollut valmis tarjoamaan kotia näille juutalaisille. Raikesin mielestä näiden valtioiden oli aika ottaa tietty osuus kodittomista juutalaisista harteilleen. Lisäksi brittihallituksen oli nyt tehtävä selväksi, ajoiko se juutalaisten maahanmuuton mahdollisella sallimisella Palestiinaan juutalaisvaltioajatusta, joka puhujan mielestä oli kohtalokasta, vai oliko sillä tarkoitus luoda juutalaisille kansalliskoti, jota arabitkin saivat kutsua kodikseen.²⁵³

---

249 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc978-985.

250 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc989-990.

251 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc1016-1018.

252 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc1006.

253 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc1035-1038.

Monissa puheenvuoroissa korostettiin arabien oikeutta Palestiinan maa-alueeseen. Esimerkiksi debatin jälkimmäisenä päivänä puhunut Stafford Cripps (Bristol East, Labour) painotti Palestiinan olleen arabien kotimaa jo lukuisien sukupolvien ajan ja sanoi myös, ettei 100 000 juutalaisen päästämistä alueelle voitu toteuttaa ilman tarkkaa suunnitelmaa ja merkittäviä taloudellisia panostuksia.²⁵⁴ Toisaalta taas ylikansoitusta pelättiin vedoten maantieteellisiin faktoihin. Eversti Charles Ponsonbyn (Sevenoaks, Conservative) mielestä Palestiinan luonnonvarat eivät riittäneet kasvavalle väestölle ja ylikansoituksen seuraukset oli huomioitava jo etukäteen.²⁵⁵ Vastavuoroisesti juutalaisten pääsyä puoltavia puheenvuorojakin kuultiin ja esimerkiksi Barnett Janner ei ymmärtänyt, miksei juutalaisia voinut päästää alueelle, sillä maahan pääsy oli ainoa heidän pyytämänsä asia, eivätkä he vaatineet sen lisäksi töitä, ruokaa tai mitään muutakaan. Lisäksi hän puolusti väitettä, jonka mukaan Negebin autiomaan oli muutettavissa hedelmälliseksi ja sitä kautta asuttavaksi maa-alueeksi.²⁵⁶

Myös oppositiojohtaja Winston Churchill (Woodford, Conservative) piti debatin toisena päivänä pitkän puheenvuoron, jonka alkuosan hän käytti Palestiinan väestörakenteen analysoimiseen. Hän mukaansa väestömäärät kummankin osapuolen osalta olivat kasvaneet huomattavia määriä mandaatin perustamisen ja toisen maailmansodan jälkeiseen ajankohdan välisenä aikana. Juutalaisväestö oli kasvanut jopa 6-kertaiseksi kyseisessä ajassa. Churchill halusikin nostaa esille kaksi kohtaa: Ensiksi sionistit ja Palestiinan juutalaiset olivat olleet ongelmien ja sodan aikana ehdottomasti brittien puolella. Toiseksi debatoitihetkellä he olivat tarpeeksi voimakkaita perustamaan itse oman valtionsa ilman apua. Mittasuhteet olivat siis täysin erilaiset kuin mandaattia perustettaessa. Juutalaisosapuolen sotilaallinen voima oli jo aivan eri luokkaa ja se ei riittänyt enää paitsi arabien torjumiseen vaan jopa niiden voittamiseen.²⁵⁷

Winston Churchill otti selkeästi kantaa Britannian Palestiinan politiikkaan sekä samalla Anglo-amerikkalaisiin suhteisiin. Hän kehotti hallitusta yhä saamaan Yhdysvallat mukaan päätöksentekoon, sillä asia kosketti edelleen Yhdysvaltoja syvästi. Komitea oli ollut hyvä alku maiden väliselle yhteistyölle Palestiinan ongelmaa koskien ja Churchill totesikin, että lähes kaikki Britannian ja Yhdysvaltojen yhteistyössä tekemät ratkaisut olisivat voineet toimia Palestiinassa. Churchillin mukaan kuitenkin kaikki merkit viittasivat siihen, että yhteistyön tulokset olivat kariutumassa.²⁵⁸

---

254 HC Deb 01 August 1946 vol. 426 cc1233-1236.

255 HC Deb 01 August 1946 vol. 426 cc1304-1305.

256 HC Deb 01 August 1946 vol. 426 cc1293.

257 HC Deb 01 August 1946 vol. 426 cc1246-1250.

258 HC Deb 01 August 1946 vol. 426 cc1254-1256.

Hän mainitsikin, että ehkä Palestiinan mandaatti oli aika luovuttaa Yhdistyneille Kansakunnille, sillä Britannia ei pärjännyt näiden kahden kansan, juutalaisten ja arabien, kanssa, eikä sillä ollut Palestiinaan samanlaista sidettä kuin esimerkiksi Intiaan tai Egyptiin.²⁵⁹ Churchill oli erittäin tunnettu brittiläisen imperiumiaatteen puolestapuhujana ja halusi pitää siirtomaat, kuten juuri Intian, brittivallan alaisina.²⁶⁰ Tästä syystä Churchillin julkituomia ajatuksia Palestiinan mandaatin luovuttamisesta YK:lle voidaan pitää varsin radikaaleina ja hänen harjoittamalle politiikalle hyvin epätyypillisinä. Oppositiojohtajan mielestä Palestiina oli siis Britannialle selvästi suurempi taakka kuin mahdollisuus. Churchill totesikin puheenvuoronsa lopussa näin:

”Mielestäni hallituksen pitäisi linjata, että, jos Yhdysvallat eivät osallistu ja jaa sionisteista koituvaa taakkaa, kuten on määritetty tai sovittu, meidän pitäisi nyt huomauttaa, että palautamme mandaatin YK:lle ja vetäydymme Palestiinasta ennalta määrätyn aikataulun puitteissa.”²⁶¹

Yhdysvaltojen mukanaolo Palestiinan ratkaisua tehtäessä vaikutti näin olevan oppositiojohtajalle elinehto. Churchillin kannanotto saikin erityistä huomiota seuraavan päivän lehdissä kun *The Manchester Guardian* otsikoi: ”Herra Churchillin tylyt sanat Yhdysvalloille: Jakakaa Palestiinan taakka tai Britannia palauttaa mandaatin Yhdistyneille Kansakunnille”. Lehti kuvasikin lausuntoa täydeksi yllätykseksi²⁶² ja toisessa artikkelissaan kävi tarkemmin läpi lausunnon aiheuttamia reaktioita. *Guardianin* artikkeli tuo tutkimukseen myös tarkempaa kuvausta itse debatointitilanteesta: Lehti kertoi, että oppositio oli ottanut ehdotuksen vastaan suosionosoituksin, kun taas Labour-puolueen edustajat olivat istuneet hiljaa.²⁶³ Lausunto herättikin suurta hämmennystä sekä parlamentissa että julkisessa keskustelussa, mikä vain vahvistaa kuvaa sen radikaaliudesta.

Britannian ja Yhdysvaltojen väliset suhteet nousivat debatissa esille myös muiden edustajien puheenvuoroissa ja Yhdysvaltojen toimista Palestiinan tilannetta koskien esitettiin hyvin erilaisia mielipiteitä. Ensimmäisenä debattipäivänä puhunut, Anglo-amerikkalaiseen komiteaankin kuulunut

---

259 HC Deb 01 August 1946 vol. 426 cc1256.

260 Ks. esim. Havardi (2010), 338-346; Harrison&Matthew (2004), vol. 11, 653-685.

261 ”I think the Government should say that if the United States will not come and share the burden of the Zionist cause, as defined or as agreed, we should now give notice that we will return our Mandate to U.N.O. and that we will evacuate Palestine within a specified period.”, HC Deb 01 August 1946 vol. 426 cc1257.

262 MG 2.8.1946, MR. CHURCHILL'S BLUNT WORDS TO U.S.: "Share Burden in Palestine" OR BRITAIN SHOULD RETURN MANDATE TO U.N. Mr. Attlee Back for Cabinet Meeting, 5.

263 MG 2.8.1946, A SURPRISE FOR M.P.s, 5.

Reginald Manningham-Buller (Daventry, Conservative) pelkäsi brittien menettävän Yhdysvaltojen luottamuksen, mikäli Palestiinaan ei perustettaisi juutalaisvaltiota, vaikka varsinaista valtiota ei koskaan ollut edes luvattu.²⁶⁴ Toisaalta toiset edustajat, kuten esimerkiksi James Henderson-Stewart (Fife Eastern, National Liberal), taas pelkäsivät suhteen Yhdysvaltoihin heikkenevän, jos 100 000 juutalaisen pääsyssä Palestiinaan epäonnistuttiin.²⁶⁵ Toisena debattipäivänä puhunut Harry Hopkin Morris (Sheffield Central, Labour) mainitsi, että Yhdysvalloilla oli mahdollisuus Palestiinan mandaattiin ensimmäisen maailmansodan jälkeen, mutta se ei ollut tuolloin Kansainliiton jäsen ja mandaatti myönnettiin Britannialle. Hopkin Morris kehottikin Yhdysvaltoja tarttumaan uuteen mahdollisuuteen tulla mukaan ratkaisemaan tilannetta.²⁶⁶

Moni edustaja antoi myös selvästi ymmärtää oman ärtymyksensä Yhdysvaltojen Palestiinan politiikkaan. William Gallacher (Fife Western, Communist) totesi omalla vuorollaan olevan suuri häpeä mahtavalle imperiumille, että se joutui odottamaan, mitä ”kaikkivoipa dollari” sanoi.²⁶⁷ Eversti George Wigg (Dudley, Labour) taas huomautti 100 000 juutalaisen maahanpääsyn osalta, että sellainen joukko vaati samalla brittejä lisäämään divisioonan sotilaita Palestiinaan. Wiggin mielestä ei ollut brittisotilaiden tehtävä kärsiä poliittisista virheistä ja hän kaipasi myös Yhdysvalloilta sotilaallista tukea Palestiinaan.²⁶⁸

Sydney Silverman ihmetteli Yhdysvaltojen omaa maahanmuuttopolitiikkaa. Yhdysvaltoihin vastaanotettavien maahanmuuttajien kiintiö oli pysynyt sodan jälkeen ennallaan, eikä tämä kiintiö ollut rajoitettu mitenkään tietylle kohderyhmälle, esimerkiksi juutalaisille, vaan se piti sisällään kaikki maahanmuuttoa hakevat.²⁶⁹ Morgan Philips Price (Forest of Dean, Labour) jatkoi Silvermanin ajatusta hieman pidemmälle ja piti tilannetta hyvin havainnollistavan puheenvuoron. Philips Pricen mukaan 100 000 juutalaisen päästäminen Palestiinaan oli suhteutettuna sama kuin 8 miljoonan maahanmuuttajan päästäminen Yhdysvaltoihin. Yhdysvallat sen sijaan oli valmiita vastaanottamaan vain 52 000 maahanmuuttajaa eivätkä hekään olleet pelkästään juutalaisia. Philips Price jatkoikin painokkaasti, etteivät britit saaneet antaa yhdysvaltalaisten saarnata asiasta, eivätkä yhdysvaltalaiset taas jättää brittejä kohtaamaan tämä ongelma yksin.²⁷⁰

---

264 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc1020-1021.

265 HC Deb 01 August 1946 vol. 426 cc1299-1300.

266 HC Deb 01 August 1946 vol. 426 cc1287.

267 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc1038.

268 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc1064-1065.

269 HC Deb 01 August 1946 vol. 426 cc1262-1263.

270 HC Deb 01 August 1946 vol. 426 cc1301-1302.

Myös Labour-puolueen ennen edellisiä kesän 1945 parlamenttivaaleja sionisteille tehdyt vaalilupaukset nousivat puheenaiheiksi. Esimerkiksi Cecil Bloom on artikkelissaan ”The British Labour Party and Palestine, 1917–1948” käsitellyt Labour-puolueen vaalivoiton jälkeen suorittamaa selvää linjan vaihdosta sionistien ja kansalliskotihankkeen vankasta tukijasta kohti maltillisempaa Palestiinan politiikkaa.²⁷¹ Tässä debatissa muun muassa everstiluutnantti Harry Morris (Sheffield Central, Labour) ja Henry Raikes (Liverpool Waventree, Conservative) käsitelivät kyseistä aihetta ensimmäisenä debattipäivänä. Harry Morris, joka itsekin oli Labour-puoleen edustaja, kävi läpi otteita Labour-puolueen konferenssista joulukuulta 1944, joissa selvästi luvattiin ajaa sionistien ja juutalaisten kansalliskotihanketta ja haluttiin rohkaista arabeja muuttamaan muualle Palestiinasta. Morris korosti erikseen, ettei puolueen valtaantulon jälkeen, jo vuosi sitten, ollut tapahtunut yhtään mitään. Morrisin puheesta pettymys paistoi vahvasti läpi ja hän päättikin puheensa pyyntöön, ettei hallitus kirjoittaisi historian kirjoihin jälleen uutta lukua verellä vaan tällä kertaa oikeudenmukaisuudella.²⁷² Näin siis moni oman puolueen edustaja oli pettynyt toteutumattomiin lupauksiin.

Konservatiivitkin tarttuivat Labour-puolueen jäädytettyihin vaalilupauksiin. Henry Raikes tyytyi toteamaan tässä maailmassa ja etenkin tässä maassa olleen yleisesti tapana, että, kun hallituspaikka aukeni ja toi tullessaan vastuun, kaikki asiat muuttuivat paljon hankalammiksi kuin, mitä ne aiemmin olivat olleet.²⁷³ Myös Winston Churchill (Woodford, Conservative) nosti vaalien aikaisen puoluelinjauksen esiin. Labour-puolueen myötämielisyys sionisteja kohtaan oli saanut sionistit kuvittelemaan, että juutalaisvaltion perustamisen suhteen olisi edetty hyvinkin nopeasti. Nämä odotukset taas johtivat siihen, että, kun mitään ei tapahtunut, ruvettiin sionistipiireissä tekoihin. Tämä oli aivan samanlainen lausunto kuin Anglo-amerikkalaisen komitean raportin juutalaisten asenteita käsitelleessä luvussa²⁷⁴ oli mainittu jo kuukausia ennen *King Davidin* iskuja. Churchill oli kuitenkin siitä iloinen, ettei hallitus taipunut terroristien edessä.²⁷⁵

Debatin puheenvuoroissa oli huomattavissa vielä yksi laajempi käsittelyn kohde, monelle puhujalle selkeä huolenaihe: antisemitismi. Palestiinassa tapahtuneiden terrori-iskujen ja etenkin hotelli-iskun jälkeen Britanniassa oli ihmisten käyttäytymisessä alkanut näkyä antisemitistisiä piirteitä.²⁷⁶ Lisäksi sanomalehdissä uutisoitiin sionistien terroriteoista ja kärsivistä briteistä Palestiinassa ilman, että

---

271 Bloom (1999), 150.

272 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc1030-1031.

273 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc1034.

274 Ks. s. 50.

275 HC Deb 01 August 1946 vol. 426 cc1251-1252.

276 London (2000), 252.

olisi pyritty etsimään syitä näille teoille.²⁷⁷ Tässä kyseisessä debatissa jo pelkästään kenraali Barkerin juutalaisvastainen kirje herätti keskustelua useammassakin edustajassa.²⁷⁸ Kapteeni Hugh Delargy taas muistutti alahuonetta, että antisemitismin nousun vaara oli olemassa ei vain Palestiinassa vaan missä tahansa.²⁷⁹ William Gallacher (Fife Western, Communist) taas oli sitä mieltä, että kaikki antisemitismiin liittyvä oli kitkettävä pois joukoista. Kenraali Barkerin kaltaisissa tapauksissa henkilöä vastaan tuli Gallacherin mukaan nostaa syyte sotakansliassa (*War Office*, Britannian puolustusministeriön edeltäjä).²⁸⁰ Anglo-amerikkalaisen komitean jäsen Richard Crossman kertoi vihaavansa sotaa Palestiinassa, sillä tällä sodalla oli huono vaikutus brittijoukkoihin. Tällä hän viittasi juuri antisemitismin kasvuun ja kenraali Barkeriin.²⁸¹

Juutalaistaustainen Daniel Lipson taas puhui antisemitismistä juutalaisesta näkökulmasta ja jälleen länsimaisen juutalaisyhteisön äänellä. Hän mainitsi muun muassa, että terroristit olivat tahrineet juutalaisten maineen. Hän painotti sanomaansa vielä rajulla vertauskuvalla, että edes Hitler ei ollut pystynyt siihen. Juutalaisuus ei sisältänyt terrorismin kaltaisia vahingonoppeja ja Britanniassa asuvat juutalaiset olivat ikuisesti kiitollisia briteille ja nauttivat missä tahansa *Union Jack* liehii.²⁸² Lipson selvästi ymmärsi, miksi antisemitismi oli noussut pinnalle brittijoukoissa, mutta halusi selventää, että suuri juutalaisyhteisö seiso i edelleen brittien puolella ja tuomitsi terroriteot.

Kaksipäiväisen debatin viimeisenä puhujana toimi siirtomaa-asiainministeri George Hall. Hän viittasi puheessaan Churchillin ajatukseen mandaatin siirtämisestä YK:n alle, mikäli tilanne ei muuten olisi ollut ratkaistavissa, mutta lisäsi, ettei se ollut mitenkään yksinkertainen ratkaisu. Hall totesi, että, jos mandaatti siirrettäisiin YK:n alaisuuteen, YK olisi hänen mielestään perustettava oma organisaatio mandaattia hoitamaan. Hän veti myös yhteen debatin puheita ja oli tyytyväinen keskustelun tasoon. Hänestä oli hienoa, että puheissa oli esillä ”niin vähän politiikan tunnetta”.²⁸³ Hallin sanat kuvasivatkin tilannetta hyvin, sillä pitkittynyt Palestiinan kriisi oli selvästi yhtenäistänyt parlamentin linjaa yli puoluerajojen. Vaikka keinojen suhteen edustajat olivat edelleen hieman erimielisiä, kaikki halusivat kuitenkin tehdä lopun vallitsevalle ”sotatilalle” Palestiinassa, ja etenkin omiin joukkoihin kohdistuvat terrorismi oli saatava loppumaan.

---

277 Holmila (2011), 127-128.

278 Mm. HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc1002-1003; cc1070-1071.

279 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc988.

280 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc1039.

281 HC Deb 31 July 1946 vol. 426 cc1015.

282 HC Deb 01 August 1946 vol. 426 cc1306-1308.

283 HC Deb 01 August 1946 vol. 426 cc1309-1317.

Myös parlamentin ylähuoneessa käytiin heinäkuun viimeisenä päivänä vastaava, Palestiinan tilannetta käsittelevä debatti. Se ei sisällöltään tarjonnut merkittäviä uusia näkökantoja vaan mielipiteet olivat hyvin vastaavantyyppisiä, jolleivät yleisesti arvioituna jopa jonkin verran maltillisempia kuin alahuoneessa. Yleisesti keskustelua vallitsi pettymyksen ilmapiiri. Varakreivi Cranborne (Robert Gascoyne-Cecil) kritisoi aiempaa Anglo-amerikkalaisen komitean raporttia todeten sen olleen realismin sijaan idealistinen.²⁸⁴ Provinssijakoa taas pidettiin uutena mahdollisuutena, mutta onnistuakseen se vaati Yhdysvaltojen mukanaoloa, kuten varakreivi Christopher Addison totesi.²⁸⁵

Ylähuoneessa pohdittiin kriittisesti myös oman hallituksen toimintaa. Varakreivi Herbert Samuel oudoksui pääministerin ja ulkoasiainministerin kesän aikaisia lausuntoja. Pääministeri Attlee oli alkukesästä kommentoinut 100 000 juutalaisen Palestiinaan pääsyn edellyttävän molempien osapuolien aseistariisuntaa ennen kuin portit kodittomille juutalaisille voitiin avata. Ulkoasiainministeri Bevin taas oli puolitoista kuukautta myöhemmin todennut, että 100 000 juutalaisen päästäminen Palestiinaan merkitsi yhden divisioonan lisäystä Palestiinan brittiarmeijan vahvuuteen. Samuelin mielestä nämä lausunnot olivat omiaan kasvattamaan erimielisyyttä ja vihaa brittejä kohtaan.²⁸⁶ Terrorismin pelkoa oli aistittavissa tässäkin debatissa ja esimerkiksi Yorkin arkkipiispa Cyril Garbett jakoi kokemuksiaan edellisen kevään Palestiinan vierailustaan, jossa hän oli keskustellut brittisotilaiden kanssa. Miehet olivat kertoneet juutalaisterroristien pukeutuvan brittisotilaiden univormuihin ja ampuvan heitä heidän omilla aseillaan. Sotilaat elivät valtavan stressin alla.²⁸⁷

Arviolta eniten uutta näkökulmaa debattiin toi lordi Robert Morrisonin puheenvuoro. Morrison oli kuulunut, kuten hänen puheessaankin kävi ilmi, Anglo-amerikkalaiseen komiteaan, mutta hän painotti heti alkajaisiksi puhuvan nyt vain omasta puolestaan ja irrallaan komitean linjauksista. Hän kertoi olleensa hyvin pettynyt presidentti Trumanin asenteeseen, sillä Truman ei huomionnut Palestiinan todellista tilaa vaatiessaan 100 000 juutalaisen pääsyä alueelle.²⁸⁸ Trumanin lähipiirissä vaikuttaneet sionistit harjoittivat lobbausta Palestiinan juutalaisaseman vankistamiseksi, mikä taas osaltaan vaikutti Trumanin yleiskuvaan tilanteesta.²⁸⁹ Morrisonin kertoikin hyvin vahvoja näkemyksiä siitä, mitä Yhdysvalloissa Palestiinan tilanteesta ajateltiin ja listasi viisi Amerikan

---

284 HL Deb 31 July 1946 vol. 142 cc1165.

285 HL Deb 31 July 1946 vol. 142 cc1163.

286 HL Deb 31 July 1946 vol. 142 cc1176-1177.

287 HL Deb 31 July 1946 vol. 142 cc1183-1184.

288 HL Deb 31 July 1946 vol. 142 cc1195.

289 Ks. esim. Wevill (2012), 141-143.

sionisteista tehtyä huomiota, jotka olivat selkiytyneet hänelle Washingtonin käynnillä:

- ”(1) Äärisionistisen liikkeen vaikutus Yhdysvalloissa on huomattava, ja he saavat voimakasta ja vaikutusvaltaista tukea.
- (2) He vaativat Palestiinaan juutalaisenemmistöä ja juutalaisten hallintaa, eivätkä tyydy vähempään.
- (3) Heidän kampanjointinsa seurauksena Yhdysvalloissa Britannia joutuu huonoon valoon amerikkalaisten mielissä ja näin viivästyttää anglo-amerikkalaisen yhteistyön kehittymistä.
- (4) He ovat vastahakoisia sallimaan juutalaisten maahanmuuton Yhdysvaltoihin, vaikka tämä osaltaan auttaisi Euroopan kodittomien juutalaisten ongelmaa, eivätkä he ole kiinnostuneita mistään hankkeista koskien natsien ja fasistien vainon kohteeksi joutuneista uhreja, paitsi heidän Palestiinan lähettämisestä.
- (5) Heidän epäonnistumisensa vastata kysymyksiin, kuinka kyetä säilyttämään rauha ja turvallisuus Palestiinassa; miten ja kenen toimesta arabien vastarinta, sekä Palestiinan sisä- että ulkopuolella, voidaan ehkäistä; tarvitaanko puolustusvoimia, ja, jos tarvitaan, kannattavatko he Yhdysvaltojen joukkojen jakavan tehtävän rauhan saavuttamiseksi ja jakamaan vaaran.”²⁹⁰

Morrisonin puhe arvostelikin voimakkaasti Amerikan sionisteja ja puheen kautta on myös tulkittavissa, että komitean aikaan yhteisen linjan löytyminen yhdysvaltalaisten ja brittien välillä saattoi olla erittäin hankalaa ja tämän vuoksi lopullisesta raportista tuli suora kompromissi ja varakreivi Cranbornenkin sanoin idealistinen. Morrison totesi vielä komitean havainneen Palestiinassa ollessaan täyden sisällissodan mahdollisuuden, jonka perusteella komitea teki seuraavat kolme päätelmää:

- ”(1) Lausunto Juutalaisvaltiota vastaan olisi merkinnyt todellisia vaikeuksia.
- (2) Kompromissiratkaisu olisi merkinnyt yhdenvertaisesti todellisia vaikeuksia sekä sionistien että arabien suunnilta.
- (3) Juutalaisvaltiota suosiva lausunto – toisin sanoen lausunto arabeja vastaan – olisi ollut aluksi vähemmän vakava, mutta yhtä lailla vakava myöhemmin.”²⁹¹

Näiden päätelmien kautta on helppo ymmärtää, miksi konkreettisten ehdotusten määrä komitean

---

290 ”(1) The influence of the extreme Zionist movement in the United States is considerable, and they have powerful and influential support.

(2) They insist on a Jewish majority and Jewish control in Palestine and nothing less.

(3) The effect of their campaign in the United States is to discredit Britain in the minds of the American people and thus hinder the development of Anglo-American co-operation.

(4) They are reluctant to admit that Jewish immigration into the United States might at least form muodostaa part of the remedy apu for the problem of the homeless Jews of Europe and they are not interested in any plan for dealing with the victims of Nazi and Fascist persecution, except by sending them to Palestine.

(5) Their failure to face up to the question of how peace and security can be preserved in Palestine; how and by whom opposition by Arabs, both inside and outside Palestine, would be kept in check; whether any defence force would be required, and, if so, whether they favoured a United States force to share the task of preserving peace and share the danger.”, HL Deb 31 July 1946 vol. 142 cc1196-1197.

291 ”(1) A report against a Jewish State would mean serious trouble.

(2) A compromise report would mean equally serious trouble from both Zionists and Arabs.

(3) A report in favour of a Jewish state—in other words, a report against the Arabs—would be less serious at first, but equally serious later on.”, HL Deb 31 July 1946 vol. 142 cc1197.

loppuraportissa jäi vähiin. Morrisonin puheenvuoro oli syystä mielenkiintoinen, sillä komitean loppuraportin julkaisemisesta oli kulunut jo useampi kuukausi, sen linjaamat suositukset oli tyrmätty monelta taholta ja uusi suunnitelma oli jo laadittu. Morrison pystyi siis jo hieman vapaammin kertomaan omia mielipiteitään ilman, että komiteajäsenyys velvoitti häntä pitäytymään yhteisesti sovituisissa kompromissiehdotuksissa. Morrisonilla oli myös tukena todella yksityiskohtaista tietoa tilanteesta monesta eri näkökulmasta, kuten komitean vierailukohteiden listastakin kävi jo aiemmin ilmi, ja tämä teki hänen Yhdysvalta-kritiikistään eri tavalla painoarvoista verrattuna esimerkiksi Yhdysvaltojen holhousasennetta vastustavien, yhä imperiumia puolustavien edustajien puheisiin.

Ylähuoneen debatissa kiinnitettiin huomiota myös käytettäviin käsitteisiin, joille ei aiemmin ollut juurikaan annettu painoarvoa. Readingin markiisi Gerald Isaacs painotti puheessaan, että oli olemassa paljon juutalaisia, jotka eivät olleet sionisteja, kuten oli myös olemassa paljon sionisteja, jotka eivät olleet juutalaisia.²⁹² Isaacsin jälkeen puhunut lordi Altrincham (Edward Grigg) oli samaa mieltä tämän kanssa, ettei juutalaisista saanut tehdä yleistyksiä.²⁹³ Tätä huomiota ei esiintynyt kovinkaan monessa debatissa, vaan erittäin usein tyydyttiin käyttämään käsitettä juutalainen jopa terroristeista puhuttaessa. Kun parlamentissa esimerkiksi terroristista puhuttiin nimenomaan juutalaisena, ei tarkoituksena ollut mustamaalata kaikkia uskonnon edustajia, eli mitä ilmeisemmin kyse oli vain tottumuksesta käyttää 'juutalainen' käsitettä. Toisaalta, jos samanlaisia käsitteiden rinnastuksia käytettiin myös tavallisen kansan parissa, tällainen yleistäminen varmasti osaltaan loivensi kynnystä jo aiemmin käsittelyssä olleisiin antisemitistisiin ongelmiin.

Syyskuussa 1946 Britannian ulkoasiainministeri Ernest Bevin kutsui Palestiinan kummankin osapuolen, arabit ja juutalaiset, sekä lähialueiden arabivaltioiden edustajat Lontooseen konferenssiin neuvottelemaan uudesta *Morrison-Grady Plan* -ehdotuksesta. Konferenssi sujui kaikkien suunnitelmien vastaisesti, sillä sionistit ja Palestiinan arabit eivät edes ottaneet kutsua vastaan, eivätkä näin saapuneet paikalle. Käydyistä neuvotteluista huolimatta myös arabivaltioiden edustajat torjuivat ehdotuksen. Kielteinen vastaus saatiin myös Yhdysvalloilta lokakuun 4. päivänä, kun presidentti Truman ilmoitti virallisesti hylkäävänsä ehdotuksen vedoten yhdysvaltalaisen yleiseen mielipiteeseen. Samalla hän myös ilmaisi tukensa Juutalaistoimiston omalle ositushankkeelle, jossa juutalaiset itse perustaisivat omassa hallinnassa olevan Juutalaisvaltion tietyille alueelle Palestiinaan. Lisäksi hän piti edelleen kiinni 100 000 juutalaisen välittömästä

---

292 HL Deb 31 July 1946 vol. 142 cc1208.

293 HL Deb 31 July 1946 vol. 142 cc1209.

pääsystä Palestiinaan.²⁹⁴

Trumanin lausunto oli poliittisesti taktikoitu ja se oli ajoitettu julkaistavaksi juutalaisille pyhänä *Jom kippur* - eli sovintopäivänä. Yhdysvaltojen kongressivaalit lähestyivät, ja Truman pyrki näin hankkimaan demokraateille heidän kipeästi tarvitsemansa juutalaisen kansanryhmän tuen. Britannian pääministeri Attlee pettyi Trumanin ratkaisuun: Britannian ratkaisuyritykset oli tyrmätty täysin. Attleen ja Trumanin välillä käytiinkin tämän jälkeen kiivasta kirjeenvaihtoa, jonka yhteydessä Attlee muun muassa moitti Trumania neuvotteluiden hankaloittamisesta.²⁹⁵ Loppuvuonna 1946 ei nähty enää merkittäviä käännekohtia Britannian Palestiinan politiikan osalta. Sen sijaan tilanne Palestiinassa jatkui edelleen hyvin rauhattomana.²⁹⁶

4.3. Terroristien oikeustuomiot ja Grunerin tapaus

Britannian parlamentissa keskustelua Palestiinasta käytiin yhä useammin kuin aiemmin, ja, vaikkei loppuvuonna enää järjestetty heinä-elokuun taitteen kaltaista laajaa debattia, aihe nousi esille lähes päivittäin lokakuun 1946 ja tammikuun 1947 välisenä aikana. Esimerkiksi everstiluutnantti Thomas Moore (Ayr District of Burghs, Conservative) kehotti hallitusta kokoamaan sodan aikana syntyneen niin kutsutun *Big Fourin* (Britannia, Yhdysvallat, Neuvostoliitto, Kiina) kasaan tilanteen ratkaisemiseksi, mutta hallitus ei halunnut edes harkita asiaa.²⁹⁷ Lisäksi alahuone esitti hallitukselle kysymyksiä muun muassa Kyproksen pakolaisleirin tilanteesta,²⁹⁸ juutalaisten sen hetkisestä määrästä Palestiinassa²⁹⁹ ja juutalaisille myönnettyistä Palestiinan kansalaisuuksista.³⁰⁰

Edustajia kiinnosti kovasti myös Palestiinassa sekä arabeille että juutalaisille jaetut kuolemantuomiot. Lokakuussa 1946 majuri Henry Legge-Bourke (Isle of Ely, Conservative) esitti siirtomaa-asiainministeriksi juuri nousseelle Arthur Creech Jonesille kysymyksen kuolemaantuomittujen juutalaisten ja arabien määrästä edeltäneen kuuden kuukauden ajalta. Creech Jones vastasi, että tuona aikana 21 juutalaista oli tuomittu kuolemaan, mutta heidän tuomionsa oli muutettu elinkautiseen vankeuteen, ja arabien puolelta vastaava luku oli yksi, joka sekin odotti valituksen myötä uudelleen käsittelyä.³⁰¹

---

294 Morris (2008), 36; Smith (2007), 192.

295 Roger Louis (2006), 430; Cohen (1982), 166.

296 Morris (2008), 36; Smith (2007), 192.

297 HC Deb 27 November 1946 vol. 430 cc1605-1606.

298 HC Deb 12 November 1946 vol. 430 cc1-2

299 HC Deb 11 December 1946 vol. 431 cc1166.

300 HC Deb 11 December 1946 vol. 431 cc1167.

301 HC Deb 10 October 1946 vol. 427 cc90.

Frederick Erroll (Altrincham and Sale, Conservative) esitti kaksi kuukautta myöhemmin joulukuussa samasta aiheesta uuden kysymyksen. Hän halusi tietää, kuinka monta arabia sekä juutalaista oli tuomittu kuolemaan aseiden laittomasta kannosta kuluneen vuoden aikana, ja kuinka moni näistä tuomioista oli lopulta pantu täytäntöön. Lisäksi Erroll halusi saada tietoon vastaavat luvut vuosilta 1937–1939. Creech Jones lupasi tiedustella asiaa Palestiinan brittihallinnolta ja ilmoitti palaavansa asiaan mahdollisimman pian.³⁰² Vastauksessa kesti kuitenkin peräti neljä kuukautta ennen kuin Creech Jones ilmoitti luvut alahuoneelle. Luvut oli jaettu sota-oikeuden ja siviilioikeuden päätöksiin. Siviilioikeuden puolella ketään aseiden laittomasta kannosta pidätettyä ei ollut tuomittu kuolemaan kummaltakaan puolelta, ei 1937–1939 eikä 1946. Sen sijaan sota-oikeuden päätökset olivat mielenkiintoisempia ja näitä havainnoimaan on käytetty vastaavan kaltaista taulukkoa kuin mikä Creech Jonesin vastauksessa esiintyi.³⁰³

Aseen kantoon syyllistyneet:		Kuolemaantuomitut:		Toteutuneet kuolemantuomiot:	
1946					
Arabit	Juutalaiset	Arabit	Juutalaiset	Arabit	Juutalaiset
198	98	0	22	0	0
1937–1939					
Arabit	Juutalaiset	Arabit	Juutalaiset	Arabit	Juutalaiset
519	77	182	4	108	1

Koska kyseessä olleet kysymykset oli tehty kirjallisina vastauksina, niistä ei seurannut keskustelua, ja siksi on hankala suoraan todeta, miksi tämä aihe nousi useaan otteeseen esille. Toisaalta, kuten aiemmin jo käsiteltiin³⁰⁴, britit joutuivat lieventämään Palestiinan sionistien tuomioita elinkautisiin vankeuksiin säästääkseen omien, kidnapattujen sotilaidensa hengen. Yksi tarkoitus tällä Errollin pyytämällä selvityksellä saattoikin olla huomauttaa hallitukselle, että aiemmin 1930-luvun lopulla arabien kapinan aikaan, kun nimenomaan arabit olivat se osapuoli, joka aiheutti briteille enemmän päänvaivaa, suurin osa arabien kuolemantuomioista oli pantu täytäntöön. Vuoden 1946 aikana taas juuri juutalaisosapuoli oli ollut yhä useammin vastuussa britteihin kohdistuneesta väkivallasta, mutta ketään tuomittua ei ollut lopulta kuitenkaan hirtetty. Todennäköisesti juutalaisille haluttiin samanlaista kohtelua, josta arabitkin olivat aiemmin kärsineet. On myös syytä olettaa, että moni britti vaati edelleen oikeutta hotelli-iskun sekä muiden terrori-iskujen uhreille ja tuomittujen

302 HC Deb 18 December 1946 vol. 431 cc381-382.

303 HC Deb 17 April 1947 vol. 436 cc45-46.

304 Ks. sivu 54.

tuomioiden lieventäminen oli tuottanut heille pettymyksen.

Joulukuun lopulla 1946 ja tammikuussa 1947 tapahtuneet terroristi-iskut Palestiinassa veivät jälleen alahuoneen huomion alkuvuodesta. Tammikuun 22. päivä siirtomaa-asiaiministeri Arthur Creech Jones (Shipley, Labour) joutui jälleen antamaan lausunnon joulukuun 29. päivänä tapahtuneista iskuista, joissa useampia brittiarmeijan päällystön edustajia oli kaapattu, ruuskittu 18 kertaa ja palautettu takaisin kaappauspaikalle. Kaappaukset olivat tapahtuneet toisistaan erillisinä eri paikoissa ja *Irgun Zvai Leumi* -äärijärjestö oli jälleen ilmoittautunut iskujen suorittajaksi. Tapahtumien käsittely poiki alahuoneessa jälleen monia puheenvuoroja ja brittien turvallisuus Palestiinassa kyseenalaistettiin useasti. Lisäksi Kenneth Pickthorn (Cambridge University, Conservative) huomautti olevan viisaampaa alkaa käyttää 'sionisti' käsitettä juutalaisen sijaan tekijöistä puhuttaessa.³⁰⁵ Vaikka aiheen käsittely oli melko lyhyt, debatti nostettiin esille muun muassa *The Manchester Guardianissa* seuraavana päivänä. Lehti painotti nimenomaan sitä, miten paljon kysymyksiä Creech Jonesin lausunto oli kuulijoissa herättänyt. Alahuoneen työskentely Palestiinan turvallisuustilanteen parantamiseksi kiinnosti siis myös suurta yleisöä.³⁰⁶

Tammikuun lopulla Palestiinassa toteutettiin vielä kaksi kidnappausta, ja näiden takana oli jälleen Irgun. Äärijärjestön jäsen Dov Gruner oli tuomittu kuolemaan tammikuun alkupuolella ja Grunerin tuomion täytäntöönpano oli ajoitettu kuun loppuun, tammikuun 29. päivälle. Hirttämisen lähestyessä 26.1.1947 Irgunin jäsenet kidnappasivat jo virasta eläköityneen majuri H.A. Collinsin kesken tehetken tainnuttaen tämän kloroformilla. Kun Britannian hallitus seuraavana aamuna kuuli kaappauksesta ja Grunerin teloituksen saattavan mahdollisesti majuri Collinsin hengenvaaraan, hallitus ei kuitenkaan ollut valmis luopumaan tuomion täytäntöönpanosta. Irgun iski jälleen vieläpä samana päivänä 27.1.1947 ja tällä kertaa kohteena oli tuomari Ralph Windham. Windham kidnapattiin suoraan oikeussalista. Meneillään ollut käsittely ei kuitenkaan liittynyt Grunerin tapaukseen.³⁰⁷

Tapahtumaa seuranneena päivänä 28.1.1947, joka oli päivää ennen suunniteltua teloitusta, ilmoitettiin, että Grunerin teloitus viivästyi Lontoon Valtaneuvostoon (*Privy Council*) tehdyn valituksen vuoksi. Tämän jälkeen myös Irgun päästi kummatkin kaapatut vapaaksi. Tuomari Windham selvisi kaappauksesta vahingoittumana, mutta Collins sai kloroformista elinikäisiä

---

305 HC Deb 22 January 1947 vol. 432 cc198-201.

306 MG 23.1.1947, THE FLOGGING OF BRITISH SOLDIERS IN PALESTINE: Colonial Secretary's Statement, 6.

307 Bethell (1979), 298-300; JTA 28.1.1947, Extremists Kidnap British Judge in Palestine; Force Postponement of Gruner's Execution; HC Deb 28 January 1947 vol. 432 cc772-776.

keuhkovaurioita.³⁰⁸ Siirtomaa-asiainministeri Creech Jones antoi asiasta lausuntonsa alahuoneelle 28.1.1947, kun kidnapattujen vapautus ei ollut vielä tiedossa. Lausunto piti sisällään edellä mainitun tilannekertomuksen, mutta Creech Jones toi nyt myös esille valtiojohdon huolen Palestiinan siviiliväen turvallisuudesta entistä voimakkaammin. Hänen mukaansa nyt oli syytä harkita Britannian kansalaisuuden omaavien siviilien, etenkin naisten ja lasten, evakuoimista Palestiinasta.³⁰⁹

Lausunto herätti jälleen useita kysymyksiä alahuoneen edustajissa. Esimerkiksi Hector Hughes (Aberdeen North, Labour) esitti huolensa Palestiinassa toimivien tuomareiden turvallisuudesta ja vaati heille erityistä suojelua, jotta he pystyivät työskentelemään, mutta Creech Jones kertoi Palestiinan tuomareiden olleen tapahtuneen vuoksi jo vapautettuina tehtävistään. Winston Churchill taas halusi tietää, oliko tuomarin kidnappaus vaikuttanut päätökseen lykätä Grunerin teloitusta ja eihän teloituksen täytäntöönpanossa ollut poikettu mitenkään normaaleista käytänteistä. Creech Jones kuitenkin vastasi lykkäyksen johtuneen vain ja ainoastaan valituksesta.³¹⁰ Toisaalta *The Manchester Guardian* uutisoi Irgunin väittäneen kidnappauksien pelastaneen Grunerin teloitukselta ja samalla väitti Grunerin itsensä kieltäytyneen valitusoikeudesta.³¹¹ Nicholas Bethell arveli kirjassaan *The Palestine Triangle* Windhamin korkea-arvoisten taustojen vaikuttaneen siihen, ettei brittijohdo halunnut asettaa hänen henkeään vaaraan.³¹²

4.4. Viivyttelyyn turhautunut alahuone

Alahuoneessa järjestettiin vielä tammikuun lopussa pitkä, Palestiinan tilannetta koskeva debatti, jossa päähuolenaiheeksi nousi juuri terrorismi. Debatin avasi Oliver Stanley (Bristol West, Conservative), joka pureutui terrorismin ongelmaan lähes välittömästi: Edellinen laaja debatti koskien Palestiinaa oli järjestetty noin puoli vuotta aiemmin, *King David* -hotelliin kohdistuneen iskun jälkeen ja tuon puolen vuoden aikana terroristi-iskut olivat jatkuneet vaatien lähes viikoittain jonkun britin hengen tai vähintään loukkaantumisen. Stanley pyrki myös kuvaamaan terrorismin uhkaa kuulijoilleen mainiten, että monella brittisotilaista oli kokemusta sodasta. Vaikka olosuhteet sodassa olivat kammottavat, joukot tiesivät, kuka vihollinen oli. Myös säännöt olivat selkeät: oli iskettävä ennen kuin vihollinen ehti iskeä.³¹³

---

308 Bethell (1979), 300; MG 29.1.1947, RELEASE OF KIDNAPPED JUDGE: A Promise to Free Major Collins APPEALS TO TERRORISTS BY RABBIS AND AGENCY Irgun Claims to Have Saved Gruner, 5.

309 HC Deb 28 January 1947 vol. 432 cc772-774.

310 HC Deb 28 January 1947 vol. 432 cc775-776.

311 MG 29.1.1947, RELEASE OF KIDNAPPED JUDGE: A Promise to Free Major Collins APPEALS TO TERRORISTS BY RABBIS AND AGENCY Irgun Claims to Have Saved Gruner, 5.

312 Bethell (1979), 300.

313 HC Deb 31 January 1947 vol. 432 cc1300-1303.

Palestiinassa vihollinen saattoi olla vaikka kahvilan tarjoilijatar tai katua ylittävä mies. Vihollinen oli ensin löydettävä ja sitten pyrittävä estämään hänen aikeensa kuitenkin aiheuttamatta vahinkoa ympäristölle. Hän korosti, että Britannian joukot olivat osoittaneet suurta rohkeutta Palestiinassa. Hän kertasi viimeaikaisia tapahtumia ruoskituiksi joutuneista kidnapattuihin ja totesi, että Palestiina oli muuttunut lapsuuden ajan hunajaisesta kuvitelmosta veriseksi helvetiksi niin briteille kuin juutalaisillekin.³¹⁴

Alahuoneen juutalaisedustajien välillä kuultiin mielenkiintoista keskustelua, kun Barnett Janner (Leicester West, Labour) puolusti edelleen juutalaisten osapuolta ja puhui vetoavasti sen puolesta, että juutalaispakolaisille oli löydettävä koti juuri Palestiinasta. Janner ihmetteli myös väitteitä, että juutalaisten itse oli estettävä omien riviensä sisältä kumpuava terrorismi. Hän kysyikin muun muassa, mitä sotilaallisia tai poliisivoimia Palestiinan juutalaisilla muka oli tätä varten, ja painotti sitä, ettei ”vasikaksikaan” ollut niin yksinkertaista ruveta.³¹⁵

Jannerin jälkeen puheenvuoronsa piti niin ikään juutalainen Daniel Lipson (Cheltenham, sitoutumaton). Heti aluksi Lipson syyllisti Janneria ja sanoi tämän puheessaan suorastaan vaatineen hallitukselta myönnytyksiä juutalaisille, jotta tilanne paranisi. Janner puolusti itseään sanoen, että hänet oli ymmärretty väärin. Jannerin mukaan oli aika tehdä oikein ja antaa juutalaisjohdolle valta pysäyttää terrorismi. Lipsonin mukaan taas vastuun siirto terrorismin osalta olisi tuonut Juutalaistoimistolle lisää valtaa muillakin alueilla. Lipsonin sympatiat olivat nyt brittien – sotilaiden ja siviilien puolella. Vastuu Palestiinasta oli Britannian hallituksella ja puheensa lopussa Lipson toivoikin, että hallitus oli valmis tuomaan sen myös ilmi teoillaan.³¹⁶

Richard Crossman mainitsi omassa puheessaan Irgunin julistaneen sodan Britannialle jo vuonna 1937. Irgunin tavoite oli hänen mukaansa pakottaa britit sotilaallisiin toimenpiteisiin, joiden seurauksena Irgun nostaisi asemaansa Palestiinan juutalaisyhteisön keskuudessa. Crossman halusikin kiittää brittijoukkoja, jotka olivat joutuneet koville edeltäneen seitsemän kuukauden aikana. Eräs Palestiinan juutalainen oli sanonut hänelle äskettäin näin: ”Taivaalle kiitos, etteivät *King Davidin* rakennuksen räjähdyksessä kuolleet 20 sotilasta olleet amerikkalaisia. Silloin täällä olisi pogromi käynnissä.”³¹⁷ Vaikka Crossmanin tarkoitus oli näillä sanoin etenkin vankistaa kuvaa hyvin totelleista ja käyttäytyneistä brittijoukoista, oli asian julkilausuminen myös rohkeaa varsinkin

314 HC Deb 31 January 1947 vol. 432 cc1303-1310.

315 HC Deb 31 January 1947 vol. 432 cc1311-1313.

316 HC Deb 31 January 1947 vol. 432 cc1314-1317.

317 "Thank heavens it was not 20 American G. Is. who were blown up in the King David building for then there would have been a pogrom.", HC Deb 31 January 1947 vol. 432 cc1322-1324.

yhdysvaltalaisien juutalaismielisyyden takia.

Crossman puhui myös maltillisista juutalaisista. Hänen mukaansa nämä olivat ikään kuin puun ja kuoren välissä. Nämä tiesivät terrorismin vahingoittavan maata, mutta, oliko kukaan valmis ottamaan henkilökohtaista riskiä ja tekemään yhteistyötä brittien kanssa terrorismin ja koston pelossa.³¹⁸ Tämän kansanryhmän huomiointi jäi hyvin usein vähäiseksi, kun Palestiinaan pyrkivät kodittomat juutalaiset kuin myös ääriliikkeet ja varsinaiset terroristit saivat eniten huomiota parlamentin keskusteluissa. Puheenvuoronsa lopussa hän painotti Britannian vastuuta saada Palestiinan tilanne ratkaistuksi, ja tälle ratkaisulle oli saatava YK:n tuki. Crossmanin mielestä brittien ei kuitenkaan kuulunut kysyä YK:lta neuvoa vaan ilmaista suunnitelmansa selvästi YK:lle ja vaatia YK:ta antamaan tukea sille.³¹⁹

Harva puhuja pyrki enää tässä debatissa ja pitkään jatkuneen terrorismin jälkeen selittämään terroristien tekoja, mutta Sydney Silverman piti yleisestä linjasta poikkeavan puheenvuoron. Hän painotti, etteivät terroriteot olleet missään määrin oikeutettuja, mutta hän pyrki ymmärtämään nuorten turhautumista tilanteeseen ja ajautumista väärille poluille. Hänen mukaansa nuorten turhautuminen oli kuitenkin vielä käännettävissä voimavaraksi oikeanlaisella johdatuksella.³²⁰ Seuraavana puhunut prikaatinkenraali Toby Low (Blackpool North, Conservative) kysyikin Silvermanilta, olivatko henkensä Palestiinassa menettäneet britit ollenkaan lähellä tämän sydäntä vai olivatko muut kiinnostuksen kohteet hänelle tärkeämpiä. Silverman vastasi olevan valitettavaa, että henkiä oli menetetty, mutta, jos Britannian hallitus toimisi jatkossa Palestiinassa hänen ajatuksiensa mukaisesti, edustaisi se todellista Iso-Britannian suuruutta.³²¹

Ilmavoimien prikaatinkenraali Arthur Harvey (Macclesfield, Conservative) taas puolusti puheenvuorossaan voimakkaasti arabiosapuolta. Hän totesi, ettei ennen toista maailmansotaa puhjennutta arabikapinaa voinut jättää huomioimatta, mutta nosti esille tässäkin luvussa jo aiemmin käsitellyssä olleen kuolemantuomioiden ja niiden täytäntöönpanon välisen ristiriidan. Arabit olivat katkeria juutalaisten tuomioiden lieventämisestä ja Harveyn mukaan heidän keskuudessaan puhuttiinkin, että ”180 henkeä meidän puoleltamme kärsi aikoinaan rikoksistaan korkeimman mahdollisen rangaistuksen, nyt yksikään juutalainen ei ole kärsinyt rangaistustaan syyllistyttyään murhaan.” Lisäksi Harvey puolsi jo aiemmin esitettyä ajatusta siitä, että Palestiinassa palvelevien

---

318 HC Deb 31 January 1947 vol. 432 cc1325-1326.

319 HC Deb 31 January 1947 vol. 432 cc1327.

320 HC Deb 31 January 1947 vol. 432 cc1335.

321 HC Deb 31 January 1947 vol. 432 cc1336.

brittien muut perheenjäsenet kotiutettaisiin, vaikka hän ei pitänytään ajatuksesta erottaa perheenjäseniä toisistaan.³²²

Seuraavana puheenvuoronsa piti Winston Churchill. Hänen puheensa piti sisällään paljon samoja mielipiteitä kuin aiemmissakin puheissa oli kuultu. Hän viittasi edelleen Labour-puolueen toteuttamatta jääneisiin lupauksiin, ihmetteli Grunerin teloituksen lykkäystä ja pohti, miksi Palestiinan tilanteen ratkaisussa oli viivytelty niinkin pitkään. Churchill totesi myös, että se, mitä Palestiinassa parhaillaan tapahtui, oli Britannialle kaikilla tavoin haitallista. Churchill nostikin aiempaa voimakkaammin esille Palestiinan mandaatin mukanaan tuoman taloudellisen haitan. Hän mainitsi, että kaikki kuulijat olivat tietoisia Britannian raskaasta taloustilanteesta ja silti valtio laittoi rahaa Palestiinaan koko ajan enemmän, etenkin edellisen 18 kuukauden aikana. Rahan lisäksi siellä oli yli 100 000 miestä, jotka hänen mukaansa tarvittiin takaisin Britanniaan teollisen nousun avuksi. Hän laski ääneen sotilaista koituvia kustannuksia ja lopulta arvioi tämän tekevän 30 miljoonasta punnasta 40 miljoonaan puntaan, muttei ymmärtänyt, minkä vuoksi tämä kaikki oli uhrattava.³²³

Churchill kävi läpi erilaisia Palestiinan mandaatin hallintaa puoltavia argumentteja ja kumosi ne yksi kerrallaan. Näistä argumenteista yksi oli muun muassa Suezin kanavan herruuden säilyttäminen Egyptistä poistumisen jälkeen, mutta Churchill painotti vuoden 1936 sopimuksen takaavan Britannian hallintaoikeuden kanavaan joka tapauksessa ilman Palestiinan hallintaakin.³²⁴ Tällä sopimuksella hän viittasi Anglo-egyptiläiseen sopimukseen, jonka mukaan britit saivat suojella kanavaa ja sen ympäristöä 10 000 miehen vahvuudella sisältäen mahdollisuuden apuvoimiin.³²⁵

Mahdollinen sisällissodan uhkakaan ei Churchillin mukaan ollut brittien harteilla vaan tästä Palestiinan osapuolien oli itse päätettävä. Hän vertasi tilannetta Intian tilanteeseen, josta brittejä kehoitettiin poistumaan, vaikka sama riski sisällissodalle oli olemassa. Churchillin mielestä sisällissodan uhka kuului YK:lle, ei ylikuormitetulle ja haavoittuneelle valtiolle, eikä hän nähnyt mitään syytä, miksi brittien oli siedettävä kipua ja kärsimystä. Puheenvuoronsa loppupuolella hän totesikin edelleen vanhan mielipiteensä: Jos Yhdysvallat ei suostunut jakamaan taakkaa tasan Britannian kanssa, oli se siirrettävä YK:n harteille.³²⁶

---

322 One hundred and eighty of our people over a period paid the supreme penalty for criminal offences, and not one single Jew has paid the penalty when he has committed murder.", HC Deb 31 January 1947 vol. 432 cc1341-1342.

323 HC Deb 31 January 1947 vol. 432 cc1343-1348.

324 HC Deb 31 January 1947 vol. 432 cc1348-1349.

325 Smith S. (2008), 19-23.

326 HC Deb 31 January 1947 vol. 432 cc1349-1350.

Viimeisenä debatissa puhui siirtomaa-asiainministeri Arthur Creech Jones (Shipley, Labour). Hänen puheenvuoronsa keskittyi lähinnä viimeaikaisiin tapahtumiin käsitellen muun muassa tuomareiden turvallisuusjärjestelyitä, majuri Collinsin vapautusta ja Grunerin tapausta. Tässä yhteydessä Winston Churchill pyysi vielä kerran ministeriä vakuuttamaan alahuoneen siitä, ettei Grunerin teloitusta lykätty tuomari Windhamin ja majuri Collinsin henkien säästämiseksi. Creech Jones vastasi edelleen teloituksen lykkäyksen edenneen kaikkia lainmukaisia toimintaohjeita noudattaen. Puheenvuoro ei juurikaan ottanut kantaa Palestiinan tilanteeseen yleensä vaan hallituksen edustajana Creech Jones pysyi debatin varsinaisen aiheen rajoissa keskittyen nimenomaan terrorismiin, eikä lähtenyt tekemään minkäänlaisia johtopäätöksiä keskeneräisestä tilanteesta. Vielä aivan debatin lopuksi hän totesi terrorismin osalta sen, ettei se ollut kitkettävissä pois pelkästään aseellisella toiminnalla, vaan yhteistyö kaikkien ihmisten välillä oli siinä avaintekijä.³²⁷

Tammikuun lopussa 1947 Britannian hallitus päätti vielä kerran yrittää neuvotella kaikkien osapuolien kanssa ja järjesti uuden konferenssin Lontoossa tavoitteenaan löytää sopu Palestiinaan. Konferenssin aikana Britannian ulkoasiainministeri Ernest Bevin isännöi arabidelegaatiota, johon kuului muun muassa Palestiinan arabihallituksen johtaja Jamal al-Husayni. Bevin tapasi epävirallisesti myös sionistijohtaja David Ben-Gurionin ja muita Juutalaistoimiston virkamiehiä. Neuvoteltuaan osapuolten kanssa Bevin teki helmikuun 6. päivänä osapuolille ehdotuksen itsenäisestä Palestiinan valtiosta juutalaisvähemmistöllä siten, että seuraavan kahden vuoden aikana maahan sai muuttaa kuukausittain 4 000 juutalaista, eli yhteensä 96 000 juutalaista, ja tämän jälkeen maahanmuutto oli sallittua vain, mikäli valtion taloudellinen kapasiteetti siihen kykeni. Tässä ratkaisumallissa sionistit olisivat hyötäneet maahanmuutosta, mutteivät olisi saaneet sitä rajoittamattomana, ja arabit taas olisivat saaneet oman valtionsa, mutta juutalaisia olisi ollut alueella toivottua enemmän.³²⁸

Ben-Gurion ehdotti kompromissina maahanmuuttopolitiikan palauttamista vuoden 1939 Valkoista kirjaa edeltäneeseen tilanteeseen ja rajoittamattomaan maahanmuuttoon. Arabiosapuoli kuitenkin tyrmäsi ehdotuksen ja vaati nyt Palestiinan itsenäisyysjulistusta ja loppua maahanmuutolle välittömästi. Neuvottelut kariutuivat jälleen. Britannian taloustilanne vaati toimia ja Palestiina oli Britannialle lähes 40 miljoonan punnan vuosittainen kuluerä, mutta tilanteelle ei tuntunut löytyvän ratkaisua. Tämä epäonninen konferenssi käynnisti vielä yhden uuden vaiheen Britannian Palestiinan

---

327 HC Deb 31 January 1947 vol. 432 cc1350-1358.

328 Smith (2007), 192-193.

politiikassa, kun maan hallitus päätti pettyneenä antaa Palestiinan tulevaisuuden Yhdistyneiden Kansakuntien ratkaistavaksi.³²⁹ Tutkimuksen seuraavassa ja samalla viimeisessä käsittelyluvussa käydään tarkemmin helmikuusta 1947 aina Israelin itsenäistymiseen toukokuulle 1948 asti kestänyttä ajanjaksoa, jonka aikana Britannia irrottautui Palestiinasta asteittain: ensin siirtämällä ratkaisuvastuun YK:lle, sitten irtisanomalla mandaatin ja lopulta vetäytymällä alueelta kokonaan.

Kuitenkin ennen siirtymistä tutkimuksen viimeiseen käsittelylukuun on syytä vetää vielä yhteen juuri käsiteltyä ajanjaksoa. Tämän noin puolen vuoden aikana terroriteot Palestiinassa radikalisoituivat, yleistyivät ja saivat tilanteen Palestiinassa näyttämään hallitsemattomalta. Tämä jakso muutti myös parlamentin edustajien mielipiteitä ja heidän huomionsa alkoi kohdistua yhä enemmän omiin joukkoihin ja brittisiviileihin Palestiinassa. Vaikka osa puhujista teki puheessaan selvän eron juutalaisten, sionistien ja terroristien välille ja varmasti vielä suurempi osa ajatteli näin mielissään, juutalaisiin kohdistui nyt selvästi enemmän negatiivisia tunteita, kun aiemmin tilanne oli ollut päinvastainen. On myös selkeä tilastollinen fakta, että terroriteot veivät puheenvuoroissa paljon huomiota pakolaisleirien yhä kodittomilta juutalaisilta. Kodittomien juutalaisten pääsyä Palestiinaan hartaasti anelevat puheenvuorot vähenivät erittäin selvästi verrattuna aiempaan ajanjaksoon ennen hotelli-iskua ja näitä kodittomia juutalaisia enemmän sympatiaa keräsivät nyt brittien omat joukot, jotka olivat joutuneet terrorismin uhreiksi.

Lisäksi suhteet Yhdysvaltoihin viilenivät selkeästi Palestiinan kysymyksen kohdalta kyseisellä aikavälillä. Tästä esimerkkinä oli muun muassa Attleen pettyminen Trumanin lausuntoihin ja sitä seurannut kirjeenvaihto. Yhdysvaltojen haluttomuus tulla mukaan tilanteen tasavertaiseksi ratkaisijaksi, juutalaisosapuolta myötäilevä politiikka ja 100 000 juutalaisen maahanpääsyn ehdottomuus koettiin parlamentissa joko välinpitämättömänä tai jopa negatiivisena. Välinpitämättömyytenä juurikin sen takia, ettei Yhdysvaltojen mielipiteitä liiemmin enää nostettu puheenvuoroissa esille verrattuna esimerkiksi vuotta aiempaan tilanteeseen.

Moni painotti enemmän sitä, että Britannian itsensä oli tehtävä ratkaisu. Osa edustajista rohkeni myös moittia Yhdysvaltojen Palestiinan politiikkaa, mutta varsinkin tammikuun 1947 debateissa vaikutti jo siltä, että toivo Yhdysvaltojen mukaantulon osalta oli jo edustajien mielissä mennyttä. Ennen mandaatin myöntämistä YK:lle vaikutti siltä, että monen edustajan mielestä tilanteen ratkaisuun tarjottiin enää vain epämiellyttäviä ratkaisuja, ja edustajat olivat jo valmiita luopumaan mandaatista haluten vain omat joukkonsa kotiin.

---

329 Smith (2007), 192-193; Morris (2008); Gartner (2001), 389; Ravndal (2010), 417.

5. MANDAATISTA LUOPUMINEN JA VETÄYTYMINEN PALESTIINASTA

5.1. Ratkaisuvastuu Palestiinan tulevaisuudesta Yhdistyneille Kansakunnille

Britannian ulkoasiainministeri Ernest Bevin antoi helmikuun 18. päivä 1947 alahuoneelle lausunnon tammikuun loppupuolella käynnistyneen Lontoon Palestiina-konferenssin tapahtumista ja sen seurauksista. Hän kertoi osapuolten kanssa käydyistä neuvotteluista ja näiden esittämistä vastaehdotuksista, mutta, kun kumpikin osapuoli oli pitänyt vahvasti kiinni itselleen tärkeistä ehdoista, joista edellisen luvun lopussa mainittiin, neuvottelut olivat kariutuneet.³³⁰ Bevin ilmaisikin epäonnisen konferenssin seuraukset seuraavasti:

”Hänen majesteettinsa hallituksella ei mandaatin suomin ehdoin ole valtaa myöntää maata [Palestiinaa] kummallekaan, arabeille tai juutalaisille, tai jakaa sitä heidän kesken. Vallitsevissa olosuhteissa olemme tulleet siihen tulokseen, että olemme kykenemättömiä hyväksymään kummankaan, arabien tai juutalaisten esittämää suunnitelmaa, tai määräämään noudatettavaksi oman suunnitelmamme. Siksi olemme päätyneet ratkaisuun, jossa ainoa tie on luovuttaa ongelma Yhdistyneiden Kansakuntien arvioitavaksi”³³¹

Bevin kertoi virallisesti, että Palestiinan tilanteen ratkaisuvastuu siirtyi YK:lle. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut mandaatin päättymistä vaan mandaatti jäi edelleen normaalisti Britannian hallintaan. Puheessaan Bevin kävi nopeasti läpi Britannian useita yrityksiä löytää ratkaisu tilanteelle, millä hän mitä ilmeisemmin pyrki perustelemaan uusinta päätöstä luovuttaa ratkaisun etsiminen toisen toimijan harteille. Bevin avasi alahuoneelle myös hieman sitä, mitä jatkossa oli tapahtuva: YK otti asian käsittelyynsä seuraavassa yleiskokouksessa, joka oli määrä pitää syyskuussa. Hän pahoitteli asian viivästyminen etenkin Britannian Palestiinan hallinnon ja joukkojen kannalta, mutta uskoi, että tilanne oli pian ratkaistu, kun vielä vähän aikaa malttoi olla kärsivällinen.³³²

Oppositiojohtaja Winston Churchillin kärsivällisyys alkoi kuitenkin olla jo lopussa. Hän kysyi heti Bevinin puheenvuoron jälkeen, tarkoittiko hallitus todella sitä, että brittijoukkojen oli pidettävä

---

330 HC Deb 18 February 1947 vol. 433 cc985-988.

331 ”His Majesty's Government have of themselves no power, under the terms of the Mandate, to award the country either to the Arabs or to the Jews, or even to partition it between them. It is in these circumstances that we have decided that we are unable to accept the scheme put forward either by the Arabs or by the Jews, or to impose ourselves a solution of our own. We have, therefore, reached the conclusion that the only course now open to us is to submit the problem to the judgment of the United Nations.”, HC Deb 18 February 1947 vol. 433 cc988-989.

332 HC Deb 18 February 1947 vol. 433 cc989-990.

Palestiinan järjestystä yllä aina siihen asti kunnes YK oli löytänyt ratkaisun. Hänen mukaansa jo syyskuun yleiskokoukseen oli pitkä odotusaika, mutta yleiskokouskaan ei vielä taannut ratkaisua kysymykseen varsinkin, kun Churchill edelleen painotti, ettei kuluneen puolentoista vuoden aikanaan minkäänlaista ratkaisua ollut löydetty. Hän ihmetteli myös, miten valtiolla oli varaa 100 000 miehen pitämiseen Palestiinassa niin taloudellisesti kuin työvoiman tarpeessakin mitattuna.³³³

Usealla edustajalla oli sanansa sanottavanaan ulkoministeri Bevinille ja keskustelua käytiin muun muassa siitä, millä tavoin juutalaisten maahanmuutto Palestiinaan sai jatkaa. Bevin ilmaisi selvästi, että kuukausittain alueelle laskettaisiin jatkossa 1 500 juutalaispakolaista. Vaikka tämä kuukausittainen määrä kyseenalaistettiin monta kertaa, Bevin pysyi omassa linjassaan. Lisäksi hän vastasi viivytyksestä aiheutuneisiin negatiivisiin kommentteihin, ettei 12 kuukautta ollut pitkä aika, jos 2 000 vuotta vanha konflikti saatiin näin ratkaistua. Keskustelu alkoi hyvin nopeasti harhautua aiheesta syvemmälle ja pohtia vanhoja Palestiinan politiikan käännteitä, kuten Balfourin julistusta ja vuoden 1922 Valkoista kirjaa. Lopulta puhemiehen oli puututtava keskusteluun ohjatakseen sen takaisin raiteilleen. Alahuoneen edustajat toivat myös selvästi esille halunsa järjestää aiheesta debatti mitä pikimmiten.³³⁴

Keskustelun lopulla Sydney Silverman vielä painosti Beviniä ja hallitusta kysymällä, eikö hallituksen moraalinen vastuu ollut jättää YK:lle konkreettisia ehdotuksia, joiden avulla YK:n olisi ollut selkeämpää lähteä purkamaan tilannetta, sen sijaan, että se vain jätti ongelman YK:n ratkaistavaksi ilman minkäänlaisia ehdotuksia.³³⁵ Bevin vastasi tähän debatin viimeisenä puhujana vaikuttaen hyvin väsyneeltä asian suhteen:

”Olemme perehtyneet tähän asiaan hyvin perusteellisesti ja esittäneet erilaisia ehdotuksia toisensa jälkeen. En henkilökohtaisesti usko, että voimme tarjota YK:lle yhtään enempää ehdotettavaa. Jätämme aiemmat ehdotuksemme heidän pöydälleen. Heillä vuorostaan voi olla parempia ehdotuksia, mutta tämä on paras, johon me pystymme.”³³⁶

---

333 HC Deb 18 February 1947 vol. 433 cc989-990.

334 HC Deb 18 February 1947 vol. 433 cc990-994.

335 HC Deb 18 February 1947 vol. 433 cc994.

336 ”We have carefully studied this matter, and put forward proposal after proposal. They are there, and I personally do not think that we can offer to the United Nations any more proposals. We shall leave them on the table. They, in turn, may have better ones, but this is the best we can do.”, HC Deb 18 February 1947 vol. 433 cc994.

Alahuoneen edustajien pyyntö toteutui jo seuraavalla viikolla, kun Palestiinaa ja hallituksen toimia koskeva debatti järjestettiin 25.2.1947. Siitä muotoutui yli kuusi tuntia kestänyt istunto, jonka aikana pidettiin yhteensä 16 puheenvuoroa.³³⁷ Debatin aloitti luonnollisesti ulkoasiainministeri Bevin, joka piti yli tunnin mittaisen puheenvuoron. Myös moni muu puheenvuoro venyi lähes yhtä pitkäksi. Selkeyden säilyttämiseksi kyseinen debatti on jälleen jäsennetty esille nousseiden aihealueiden mukaan kronologisen etenemisen sijaan. Tällaisiksi keskeisiksi aihealueiksi nousivat odotetusti hallituksen päätös antaa ratkaisuvastuu YK:lle, mutta myös Palestiinan viimeaikaiset tapahtumat, Palestiinan väestömäärät ja aiempien tapahtumien kriittinen arviointi. Debatin käsittely on kuitenkin syytä aloittaa käymällä läpi Bevinin avauspuheenvuoroa.

Ulkoasiainministeri Bevin aloitti puheensa ilmoittamalla, että viimeaikaisten tapahtumien perusteella Palestiinan kysymyksen ratkaiseminen oli päätetty siirtää YK:n päätettäväksi, kuten hän oli jo viikkoa aiemmin maininnut. Bevinin mukaan viimeiset 25 vuotta olivat osoittaneet, ettei juutalaisille luvattua kansalliskotia ja samalla arabeille yhdenvertaisia oikeuksia voinut toteuttaa ilman konfliktia. Hänen mielestä oli myös selvää, ettei mandaatti pystynyt tekemään päätöstä, oliko ratkaisu juutalaisvaltio tai arabivaltio, joissa molemmissa toisen osapuolen etu oli turvattu, vai yhtenäinen Palestiinan valtio. Bevin arvioi myös Palestiinan jakamisesta seuraavia vaikutuksia ja hänen mielestään oli mahdotonta luoda kahta tasapuolista ja elinkelpoista valtiota Palestiinan alueelle. Tämän vuoksi ratkaisu oli annettava YK:n tehtäväksi ja hän pyysi päätökselle alahuoneen tukea. Puheessaan hän siis toisti monia edellisen debatin teemojaan, mutta kävi niitä nyt entistä laajemmalla otteella läpi perustellen vielä selkeämmin hallituksen päätöstä.³³⁸

Mielenkiintoista Bevinin puheessa oli sen pohdiskeleva, mutta myös Yhdysvaltoja arvosteleva ote. Nyt, kun päätös ratkaisuvastuun siirtämisestä YK:lle oli tehty, Bevin pystyi selvästi vapaammin puhumaan häntä ja Britanniaa rasittaneesta Yhdysvaltojen ohjailevasta otteesta Britannian Palestiinan politiikkaa kohtaan:

”Minun mielestäni kuitenkin olisimme tuolloin voineet tehdä juutalaisten eteen enemmän, jos katkeruuden tunne, joka maahanmuuton ongelmaa ympäröi, ei olisi kasvanut amerikkalaisten painostuksesta, heidän vaatiessa 100 000 juutalaisen välitöntä maahanpääsyä. En halua luoda pahoja tuntemuksia Yhdysvalloista; tosiasiaa olen tehnyt kaikkeni edistääkseen parhaita mahdollisia suhteita heihin, kuten muihinkin maihin, mutta olisin ollut onnellisempi, jos he olisivat kunnioittaneet sitä tosiasiaa, että me olimme mandaatin haltija ja me kannoimme

---

337 HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1901-2007.

338 HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1901-1903.

vastuumme, ja jos he olisivat vain odottaneet ja kysyneet, mitä olimme tekemässä. Tällöin olisimme voineet kertoa heille. Kuitenkin sen sijaan henkilö nimeltä Earl Harrison matkusti Yhdysvaltojen miehitysvyöhykkeelle Saksaan keräämään tiettyjä tietoja, ja raportti julkaistiin. Minun täytyy sanoa, että se todella tuhosi hyvän tunnelman, jota me – siirtomaa-asiainministeri ja minä – olimme pyrkineet luomaan arabivaltioissa, ja se hankaloitti kaikkea.”³³⁹

Puhuessaan aiheesta Bevin sai kannatushuutoja kuulijoiltaan useaan otteeseen, joten asiasta oltiin selvästi samaa mieltä. Bevinin mainitsema Earl Harrison oli presidentti Trumanin toimesta lähtenyt Saksaan kesällä 1945 tarkkailemaan pakolaisleirien oloja ja hänen raportointinsa seurauksena Truman oli ensimmäisen kerran syksyllä 1945 vaatinut Britanniaa päästämään 100 000 koditonta juutalaista Palestiinaan.³⁴⁰ Bevinin mukaan tämä kaikki tapahtunut oli kuitenkin johtanut lopulta siihen, että hallitus oli huomannut ottaa Yhdysvallat mukaan päätöksentekoon, ja yhteinen Anglo-amerikkalainen selvityskomitea oli perustettu.³⁴¹

Tässä vaiheessa Bevin halusi voimakkaasti painottaa, että hän sai edelleen jatkuvasti arvostelua osakseen nimenomaan Yhdysvalloilta, koska hän ei ollut hyväksynyt komitean loppuraporttia. Kuitenkin hänen mielestään oli selvää, ettei Yhdysvallatkaan ollut hyväksynyt raportista kuin yhden ainoan kohdan, joka oli ollut nimenomaan 100 000 juutalaisen pääsy Palestiinaan. Myöhemmin Bevin mainitsi vielä, ettei kysymys 100 000 juutalaisesta ollut yksiselitteinen: Jos kyseessä olisi ollut vain 100 000 maahanpääsyä vailla olevaa juutalaista, asia olisi hänen mukaansa ollut ratkaistavissa, mutta Bevin uskoi 100 000 juutalaisen olleen sionisteille vasta alkua ja Juutalaistoimisto havitteli miljoonia maahanmuuttajia.³⁴²

100 000 juutalaisen kysymyksestä on myöhemmin esitetty myös eriäviä näkökulmia. Esimerkiksi sionistitaustainen Yehuba Bauer on esittänyt, että, jos britit olisivat päästäneet Yhdysvaltojen vaatimat 100 000 juutalaista alueelle, olisi Britannia näin saavuttanut Yhdysvaltojen tuen ja sen

---

339 ”But I think we might have been able to do more for the Jews, and have increased this rate at that time, if the bitterness of feeling which surrounds this problem of immigration had not been increased by American pressure for the immediate admission of 100,000. I do not desire to create any ill feeling with the United States; in fact, I have done all I can to promote the best possible relations with them, as with other countries, but I should have been happier if they had had regard to the fact that we were the Mandatory Power, and that we were carrying the responsibility and if they had only waited to ask us what we were doing. Then we could have informed them. But, instead of that, a person named Earl Harrison went out to their zone in Germany collecting certain information, and a report was issued. I must say it really destroyed the basis of good feeling that we—the Colonial Secretary and I—were endeavouring to produce in the Arab States, and it set the whole thing back.”, HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1906.

340 Wevill (2012), 145-146; Stevens (1956), 598-600.

341 HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1906-1907.

342 HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1909.

seurauksena saanut myös mahdollista sotilaallista tukea rauhan säilyttämiseksi Palestiinassa. Tällöin Israelin valtio ei olisi välttämättä itsenäistynyt ollenkaan.³⁴³

Palestiinan tilanteen tulevaisuudesta Bevin oli hyvin vaitonainen ja puhe käsittelikin enemmän menneisyyttä ja sen hetkistä tilannetta. Lopussa Bevin totesikin, ettei osannut antaa minkäänlaista vastausta alahuoneelle siitä, mitä Britannia pystyi asian eteen tekemään ennen YK:n syyskuista yleiskokousta.³⁴⁴ Ulkoasiainministerin avauspuhe heijasti hyvin hänen pettymystään Yhdysvaltoihin. Tehty päätös siirtää ratkaisuvastuu YK:lle taas ei ollut sitä, mitä Britannia oli halunnut, mutta se oli väsyttelyn valtiojohdon tekemä päätös³⁴⁵ epätoivoisessa tilanteessa.

Seuraavana puhunut Oliver Stanley (Bristol West, Conservative) toi julki opposition mielipiteitä hallituksen päätöksestä. Aluksi hän totesi hyvin suorasanaisesti, että hallitus sai olla hyvin kiitollinen opposition toimintaan edeltäneen 18 kuukauden aikana. Oppositio oli tukenut hallitusta sen yrityksissä ratkaista tilannetta ja sen toiminta oli ollut Stanleyn mukaan enemmän rakentavaa kuin tuhoisaa. Oppositio oli kuitenkin pettenyt siihen, ettei 18 kuukauden aikana ratkaisua ollut löytynyt, mutta hän ei halunnut syyttää ministeriä tai tämän kollegoja siitä. Stanleyn mielestä nyt ei kuitenkaan ollut aika miettiä hukkaan heitettyä 18 kuukautta. Oppositio ei kritisoinut ratkaisun siirtämistä YK:lle, mutta ongelma oli heidän mielestään ajoituksessa ja menetelmässä. Stanleyn mielestä ratkaisun siirtämistä oli viivytelty turhaan ja esimerkiksi Morrison-Gradyn ehdotuksen kaaduttua asian olisi voinut jo siirtää YK:lle ratkaistavaksi. Tällöin ei olisi tarvinnut odottaa aina seuraavalle syyskuulle asti.³⁴⁶

Toisin kuin Bevin, Stanley ei ottanut puheessaan kantaa Yhdysvaltojen Palestiinan politiikkaan, joten mitä ilmeisemmin oppositio pitäytyi Churchillin linjassa ylläpitää hyviä Anglo-amerikkalaisia suhteita. Jos Yhdysvallat ei ollut ollut aiemmin halukas ottamaan vastuuta Palestiinasta, oli ratkaisuvastuun siirtäminen YK:lle oleva näin Anglo-amerikkalaisille suhteille eduksi, sillä ratkaisun tekijä oli nyt neutraali toimielin sen sijaan, että Britannia olisi tehnyt ratkaisun itse joko myötäilemällä Yhdysvaltoja juutalaismielisellä päätöksellä ja toimimalla vastoin omaa tahtoaan tai vaihtoehtoisesti huomioimalla arabiväestöä ja ärsyttämällä päätöksellään Yhdysvallat. Näin oppositiosta nousseen ehdotuksen mukaisesti Britannia vältti kiusallisen päätöksenteon ja samalla tilanne sodanaikaisten liittolaisten välillä saatiin rauhoittumaan. Ratkaisuvastuun siirtämisen

---

343 Bauer (2001), 250-251.

344 HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1907-1920.

345 Winston Churchill oli esittänyt vastaavan ratkaisun jo yli puoli vuotta aiemmin, ks. s. 60-61.

346 HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1921-1932.

kääntöpuolena oli kuitenkin se, että YK:n kautta Neuvostoliitto sai nyt mahdollisuuden osallistua Palestiinan kysymyksen ratkaisuun.³⁴⁷ Tämä mahdollisuus nousi esille myös debatissa.

Ehkä voimakkaimmin hallituksen päätöstä siirtää ratkaisu YK:lle arvosteli Labour-puolueen edustaja Richard Crossman. Hän oli samaa mieltä edustaja Stanleyyn kanssa siitä, että asia olisi pitänyt siirtää YK:n ratkaistavaksi edellisenä vuonna, jos ollenkaan. Crossman nosti Neuvostoliiton Lähi-idän politiikan esille ja hän puhui paljon Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen viileistä suhteista. Hänen mukaansa venäläiset halusivat britit pois Palestiinasta, kun taas amerikkalaiset taas halusivat pitää britit alueella, koska se edisti länsimaiden hallintaa idässä. Crossman oli sitä mieltä, että, jos asia siirtyi nyt YK:lle, amerikkalaiset olisivat valmiita tekemään kaikkensa estääkseen Neuvostoliittoa saamasta jalansijaa Lähi-idästä ja pyrkisivät palauttamaan mandaatin takaisin Britannialle. Crossman totesikin, että ainoa asia, jonka YK oli Britannialle tarjoava, oli uusi mandaatti, mutta tällä kertaa britit eivät voineet vaikuttaa sen sisältöön, vaan se saneltiin heille.³⁴⁸

Jos aiemmin kylmä sota oli näytellyt verrattain pientä roolia Palestiinan politiikassa, Crossman nosti sen esille hyvinkin näkyvästi. Neuvostoliiton uhka levittäytyä Lähi-itään oli huomioitu jo aiemmin muun muassa Attleen ja Bevinin välisissä keskusteluissa. Kuitenkin, jos Britannia olisi vain vetäytynyt alueelta ilman, että Palestiinan tilanne olisi saanut minkäänlaista ratkaisua, olisi se vahingoittanut maan asemaa kansainvälisessä politiikassa ja tarjonnut Neuvostoliitolle suoran mahdollisuuden lisätä vaikutusvaltaansa alueella, kuten Ellen Jenny Ravndalkin on kirjoittanut. Sen sijaan vastuun siirtäminen YK:lle oli Ravndalin mukaan viimeinen mahdollinen vaihtoehto päästä eroon haastavasta velvollisuudesta.³⁴⁹

Puheenvuoronsa lopuksi Crossman antoi alahuoneelle kolme kohtaa, jotka hallituksen tuli hänen mukaansa tuoda julki YK:lle. Ensimmäiseksi mandaatti oli toimimaton, eikä Britannia pystynyt välttämättä hyväksymään YK:n kompromissiehdotuksia mandaatin uudelleen muodostamisesta. Toiseksi Britannia kannatti Palestiinan jakoa, mutta se oli suoritettava hallitusti ja poistaa sekasorron mahdollisuus. Sekasorron mahdollisuus tarkoitti Crossmanin mukaan, että perustettaisiin arabivaltio, jossa juutalaiset saivat haluamansa Haganahin taisteluiden kautta. Jako oli siis toteutettava kansainvälisen valvonnan alla. Kolmannessa ja viimeisessä kohdassaan Crossman vaati hallitusta tekemään YK:lle selväksi, että tapahtui mitä tahansa, Britannia veti

---

347 Ravndal (2010), 421-423.

348 HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1979-1983.

349 Ravndal (2013), 420.

joukkonsa ja virkakoneistonsa pois tiettyyn päivämäärään mennessä nopeuttaakseen ratkaisua.³⁵⁰

Vaikka debatin aiheena oli pääasiassa keskittyä nimenomaan ratkaisuvastuun siirtymiseen YK:lle, ei edustajat voineet välttyä ottamasta kantaa puheenvuoroissaan myös Palestiinan tapahtumiin. Esimerkiksi Barbara Ayrton Gould ilmaisi huolensa siitä, ettei uskonut arabi- ja juutalaisjohtajien kykyyn pitää omia joukkojaan kurissa ennen kuin asia oli YK:ssa saatu ratkaistua.³⁵¹ Kenraali George Jeffreys (Petersfield, Conservative) taas vaati briteiltä kovia otteita terrorismin kitkemiseksi, joita hänet keskeyttänyt Henry Hynd (Hackney Central, Labour) rinnastikin Hitlerin toimiin. Jeffreys ei kuitenkaan lannistunut vaan jatkoi, että hänen mielestään Palestiinan juutalaisia tuli kohdella kuin siviilejä vihollisen alueella, silloin, kun vihollinen ei ollut vielä antautunut.³⁵² Toisaalta Richard Stokes oli sitä mieltä, että arabeja ja juutalaisia yhdistävä tekijä oli viha brittejä kohtaa. Tämän vuoksi he Stokesin mukaan olisivat tulleet toimeen Palestiinassa, kun saivat jakaa sen keskenään.³⁵³

Jälleen kerran myös Palestiinan väestömäärät herättivät keskustelua. Benn Levy (Eton and Slough, Labour) oli sitä mieltä, etteivät juutalaiset voineet enää upottaa Palestiinaa, sillä 6 miljoonan kuolleen jälkeen juutalaisia oli jäljellä enää vain pieni osa. Hän lisäksi lainasi Anglo-amerikkalaisen komitean jäsenen, Frederick Leggettin lausuntoa, jonka mukaan arabiosapuoli kasvoi luonnollisesti kaksi kertaa juutalaisia nopeammin, joten juutalaiset eivät pelkän maahanmuuton turvin voineet mitenkään saavuttaa enemmistöasemaa.³⁵⁴ Nyt myös jokunen muu edustaja puolsi debatissa juutalaisten päästämistä alueelle.³⁵⁵ Tällaiset lausunnot olivat jääneet selvästi terrorismin varjoon aiemman puolen vuoden aikana.

Huolimatta Oliver Stanleyn toteamuksesta, ettei hukkaan heitettyä aikaa kannattanut enää puntaroida, oli sitä seuranneen keskustelun jälkiviisasteleva sävy kuitenkin erittäin huomattavaa. Esimerkiksi vuoden 1939 Valkoinen kirja nostettiin esiin monen edustajan puheessa. Barbara Ayrton Gould halusi muistuttaa oppositiolle, että kyseinen Valkoinen kirja oli aloittanut kaikki ongelmat Palestiinassa.³⁵⁶ Myös Clement Daviesin (Montgomeryshire, Liberal) mielestä tilanne

---

350 HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1985.

351 HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1938.

352 HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1959.

353 HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1971.

354 HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1954-1955.

355 Esimerkiksi Barbara Ayrton Gould toivoi, että maahanmuuttorajoitus olisi ollut vähintään 4000 henkilöä kuussa ja tämä olisi pysynyt voimassa niin kauan, kuin YK valmisteli ratkaisua. HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1938.

356 HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1936.

Palestiinassa olisi ollut paljon vähemmän radikaalimpi ilman Valkoista kirjaa.³⁵⁷ Kenneth Pickthorn (Cambridge University, Conservative) taas syytti hallitusta siitä, että se oli antanut Juutalaistoimiston kasvaa yli alunperin kaavailtujen rajojen.³⁵⁸

Richard Stokes (Ipswich, Labour) käsitteli juutalaisten määrän kasvua Palestiinassa: ensimmäisen maailmansodan jälkeen heidän osuus väestöstä oli ollut 7%, kun nyt se oli 30%. Toisaalta Britanniassa luku oli kyseisellä hetkellä 1% väestöstä ja Yhdysvalloissa 4% väestöstä, mutta kumpikaan ei ollut valmis vastaanottamaan lisää juutalaisia. Stokes kertoikin arabiystävänsä todenneen, että, jos britit olisivat vastaanottaneet saman määrän juutalaisia kuin Palestiina, mitään ongelmaa Palestiinassa ei olisi syntynyt. Stokes lisäsi myös, ettei Balfourin sopimusta ja kansalliskotilupausta tehdessä ollut tietoaakaan Hitlerin valtaannoususta, eikä siitä, että niin monet juutalaiset halusivat pian pois Euroopasta.³⁵⁹ Jälkiviisaasta otteesta huolimatta Richard Stokes oli yksi niistä harvoista, joka käsitteli Balfourin julistusta sen historiallisessa kontekstissaan laatimisajankohdan mukaisesti, kuten hän oli tehnyt jo ensimmäisistä sodan jälkeisistä debateista lähtien³⁶⁰. Monelle juutalaisten kansalliskotihanketta ajaneelle Balfourin julistus oli toiminut merkittävänä argumenttina, mutta sen konteksti jätettiin usein huomioimatta – tahattomasti tai tahallisesti.

Eversti Ralph Glyn (Abingdon, Conservative) ilmaisi tukensa Stokesille ja pohti tämän tavoin mandaatin perustamisen tapahtumia. Hän painotti alahuoneelle, että mandaatti olisi alunperin annettu Yhdysvalloille, mutta maan jäätyä pois Kansainliitosta, Britannia oli ottanut sen vastahakoisesti vastaan. Nyt amerikkalaiset taas ajattelivat, että Britannia hyötyi Palestiinasta. Alunperin myös juutalaisalueen piti olla vain pieni maa-alue Jerusalemin lähetyvillä, johon juutalaiset saivat perustaa yliopistonsa. Glyn vaikutti puheessaan kyllästyneeltä mandaattiin ja totesikin sen loppupuolella: ”Kukaan ei voi sanoa, ettemme ole yrittäneet; antaa nyt jonkun toisen yrittää ja vaikuttaa ratkaisuun tuorein ajatuksin.”³⁶¹

Vaikka tällaista jälkiviisastelevaa otetta, jossa arvioitiin vanhoja tapahtumia, oli esiintynyt jo jonkin verran aiemmin, sen määrä kasvoi hyvin paljon sen jälkeen, kun ratkaisu ei ollut enää Britannian käsissä. Tämä on jokseenkin erikoinen piirre, sillä varsinkaan nyt yksittäinen edustaja ei voinut

---

357 HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1943-1944.

358 HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1951.

359 HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1968-1970.

360 Ks. s. 25.

361 ”Nobody can say we have not tried; let somebody else try, and bring fresh minds to bear upon it.”, HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1971-1975.

tehdä asialle yhtään mitään. Puheenvuoroissa käytettiin kuitenkin paljon aikaa siihen, että, jos jossain aiemmassa vaiheessa olisi päädytty toisenlaiseen ratkaisuun, Palestiinan tilanne olisi voinut olla täysin erilainen tai jopa ratkaistu. Useissa puheissa nämä mahdolliset käännekohdat olivat lisäksi monien vuosien takaisia, eivätkä välttämättä edes oman edustajistokauden aikaisia tapahtumia. Tällainen jälkiviisasteleva tyyli oli hyvin näkyvää tässä debatissa, mutta oli oleva sitä myös myöhemmissä debateissa.

Palestiinan politiikan suhteen kevät 1947 oli hiljaiselon aikaa. Britannia odotti YK:n ratkaisua, mutta tämän osalta mitään ei tapahtunut muutamaan ensimmäiseen kuukauteen. Sen sijaan tilanne Palestiinassa kiristyi koko ajan yhä radikaalimmaksi ja uudet terrori-iskut pitivät parlamenttia kiireisenä Palestiinan kysymyksen osalta. Maaliskuun 3. päivä Winston Churchill oli pyytänyt pääministeriltä lausuntoa Palestiinan viimeisimmistä terrori-iskuista ja siirtomaa-asiainministeri Arthur Creech Jones antoi tilanneraportin pääministerin puolesta. Maaliskuun 1. päivänä oli tapahtunut useampia aseellisia iskuja, joissa oli kuollut yhteensä 18 henkeä ja 25 oli loukkaantunut. Tapahtumien seurauksena Palestiinan brittihallinto oli julistanut sotatilalain voimaan tietyillä juutalaisalueilla.³⁶²

Ministerin lausunto ei varsinaisesti poikennut aiemmista terrori-iskuista käsittelevistä lausunnoista, mutta sitä seurasi melko teräväkielinen keskustelu. Ministeri joutui etenkin Churchillin piinaamaksi ja joutui vastaamaan muun muassa kysymyksiin, mikä erotti nämä iskut aiemmista vastaavista, kun sotatilalaki oli asetettu nyt voimaan, ja miten kauan ministeri kuvitteli Britannian kestävän Palestiinan kymmenien miljoonien puntien ja 100 000 miehen vaatimaa taakkaa.³⁶³ Myös muut edustajat, muun muassa Martin Lindsay (Solihull, Conservative), esittivät kysymyksiä, kuten, miten moni juutalaisterroristi oli tuomion saatuaan teloitettu, ja vastaus tähän oli edelleen ei yhtään. Lopuksi Churchill pyysi vielä hallitusta nopeuttamaan YK:n päätöstä asian suhteen ja halusi viikon sisällä Jonesilta vastauksen siitä, oliko YK jo edennyt tässä kiireisessä asiassa mitenkään.³⁶⁴

Churchill jatkoi kampanjointiaan Palestiinasta vetäytymisen puolesta myös muita aiheita käsittelevissä debateissa. Esimerkiksi Britannian taloudellista tilaa koskevassa debatissa Churchill sanoi voimakkaasti, että siitä lähtien, kun sosialistinen hallitus oli astunut valtaan, Palestiinaan oli tuhlatu kaikkiaan 82 miljoonaa puntia. Se ainoa asia, mitä tuolla rahamäärällä britit olivat saaneet, oli joutuminen koko maailman haukuttavaksi ja vihaamaksi. Hän mainitsi myös Palestiinassa olevat

---

362 HC Deb 03 March 1947 vol. 434 cc33-35.

363 HC Deb 03 March 1947 vol. 434 cc35-36.

364 HC Deb 03 March 1947 vol. 434 cc36-37.

100 000 miestä, joita täysin järjettömästi syystä pidettiin kaukana kotoaan ja töistä. Samalla kaikkeen tähän hullutukseen tuhlattiin amerikkalaista lainaa.³⁶⁵

Palestiinan epävakaa tilanne puhututti myös parlamentin ylähuoneen puolella. Ylähuoneessa käytiin 23.4.1947 sekä pitkä, Palestiinaa käsittelevä debatti, että lyhyt, terrorismiaiheinen vastauspyyntö. Tässä jälkimmäisessä, lyhyessä vastauksessa ylähuoneen Amiraliteetin ensimmäiseksi lordiksi siirtynyt entinen siirtomaa-asiainministeri George Hall kertoi huoneelle Palestiinassa elokuun alun 1945 jälkeen kuolleiden ja haavoittuneiden brittien määrästä. Kuolleista 68 oli ollut sotilaita, 30 poliisia ja 15 siviiliä, mutta näihin lukuihin ei ollut vielä lisätty edellisenä päivänä tapahtuneen rautatieiskun kuolonuhreja.³⁶⁶

Hall kertoi myös, että samalla aikavälillä oli tuomittu yhteensä 168 juutalaisterroristia, joista suurin osa oli saanut elinkautisen tuomion. Kuitenkin 28 oli tuomittu kuolemaan, ja näistä neljä oli teloitettu 16.4.1947, kun toisaalta taas 22 tuomitun kuolemantuomio oli muutettu elinkautiseksi. Lisäksi kaksi kuolemaan tuomittua oli tehnyt itsemurhan ennen tuomion täytäntöönpanoa. Tästä heräsikin kysymyksiä, kuinka se oli ollut mahdollista vankeusaikana. Hall selvensikin, että tuomitujen sellisiin oli onnistuttu salakuljettaa pommi appelsiinien sisällä.³⁶⁷ Merkittävää tässä keskustelussa oli, että Britannia oli todella toteuttanut ensimmäiset kuolemantuomiot, joita osa parlamentinkin edustajista oli useampaan otteeseen vaatinut ja monen kaipaamat voimakkaammat toimet terrorismin kitkemiseksi saivat nyt vastakaikua.

Pidemässä, Palestiinan politiikkaa käsittelevässä debattissa taas oli havaittavissa monia samanlaisia teemoja kuin alahuoneen vastaavissa keskusteluissa, joten tästä debatista on nostettu esille pääasiassa vain aiempia keskusteluja täydentäviä mielipiteitä. Ensimmäisenä debattissa puhunut lordi Altrincham (Edward Grigg) nostikin heti esille Palestiinaan kohdistuvan laittoman maahanmuuton ja totesi näiden ihmiskuljetusten tapahtuvan vielä huonommissa oloissa kuin mitä Pohjois-Amerikkaan vietyjen orjien kuljetukset olivat aikoinaan olleet. Lisäksi hän nimesi *Irgun Zvai Leumin* aktiivisimmaksi terroristijärjestöksi, mutta totesi, ettei Britannian tiedustelupalvelu ollut koskaan pystynyt jäljittämään järjestön johtajaa, vaikka tiesi hänestä kaiken.³⁶⁸

Varakreivi Swinton (Philip Lloyd-Greame) oli sitä mieltä, ettei Palestiina voinut ratkaista

---

365 HC Deb 12 March 1947 vol. 434 cc1346-1347.

366 HL Deb 23 April 1947 vol. 147 cc55-56.

367 HL Deb 23 April 1947 vol. 147 cc55-56.

368 HL Deb 23 April 1947 vol. 147 cc58; cc64.

juutalaisuudesta yksin ja totesikin, että, jos Balfourin julistuksessa olisi haluttu luvata 'valtio' (*state*) juutalaisille, olisi julistuksessa myös käytetty sanaa valtio. Sen sijaan käytettiin sanaa 'koti' (*home*), jolla haluttiin luoda koti juutalaisille, muttei konkreettisesti kaikille juutalaisille asuinpaikkana. Varakreivin mielestä olikin oikea ratkaisu viedä asia YK:n ratkaistavaksi.³⁶⁹ Lordi Strabolgi (Joseph Kenworthy) nosti taas esille Palestiinan valtavyöhykettä, joka oli rauhaa rakastavaa ja lakia kunnioittavaa kansaa. Hänen mielestään juuri tätä kansanosaa oli tuettava enemmän.³⁷⁰ Debatin lopuksi varakreivi George Hall totesikin, että toivoi Palestiinasta demokraattista valtiota, oli se kumman osapuolen valtio tahansa.³⁷¹ Tämä viittasi todennäköisesti samalla siihen, ettei hän halunnut Neuvostoliiton vaikutusvallan levittäytyvän Palestiinaan, ja hän peräänkuulutti länsimaisen demokratian mallin juurruttamista myös Lähi-itään.

Lordi Altrinchamin mainitsemasta laittomasta maahanmuutosta Palestiinaan oli tullut selkeä ongelma Britannialle ja se oli nyt aiempaa organisoidumpaa sionistien toimesta. Kuitenkin myös brittien toiminta maahanmuuttoa vastaan oli tehostunut. Välimeren kautta laivoilla Palestiinaan pyrkivät juutalaispakolaiset pysäytettiin jo ennen maihinnousua ja heidät kuljetettiin Kyprokselle.³⁷² Laiton maahanmuutto puhututti paljon myös parlamentin alahuonetta keväällä 1947. Esimerkiksi Tufton Beamish (Lewes, Conservative) esitti 28.4.1947 ulkoasiainministerille kysymyksen, miten hallitus aikoo edetä hiljattain paljastuneen suunnitelman suhteen, jonka mukaan 125 000 juutalaista oltiin laittomasti siirtämässä Saksan Yhdysvaltojen vyöhykkeeltä Palestiinaan. Ulkoasiainministeri ei kuitenkaan ollut tällaisesta suunnitelmasta edes tietoinen.³⁷³

Kaksi päivää myöhemmin alahuoneessa keskusteltiin Kyproksen pakolaisleirien aiheuttamista kustannuksista. Kyproksella odotti kyseisellä hetkellä noin 14 500 laitonta juutalaispakolaista vailla pääsyä Palestiinaan ja leirijärjestelyjen kustannusarviot pyörivät siirtomaa-asiainministeri Creech Jonesin mukaan miljoonissa punnissa. Aihe herätti edustajissa monia kysymyksiä. Esimerkiksi eversti Ralph Glyn (Abingdon, Conservative) kysyi, kuinka suuri osa tästä summasta tuli veronmaksajien maksettavaksi. Sydney Silverman taas totesi olevan halvempaa päästää nämä juutalaiset Palestiinaan varsinkin, kun joukko oli huomattavasti pienempi kuin kaavailtu 100 000 juutalaisen joukko. Prikaatinkenraali Toby Low (Blackpool North, Conservative) taas kysyi huomautuksena, pitikö kaavailtu kustannusarvio sisällään Kyproksen brittisotilaista koituvat

---

369 HL Deb 23 April 1947 vol. 147 cc102-104.

370 HL Deb 23 April 1947 vol. 147 cc93.

371 HL Deb 23 April 1947 vol. 147 cc108-109.

372 Smith (2007), 196.

373 HC Deb 28 April 1947 vol. 436 cc164.

henkilöstökustannukset, johon ministeri totesi, ettei näin ollut.³⁷⁴

Toukokuun 5. päivä Tufton Beamish esitti ulkoasiainministerille jälleen kysymyksen laittomasta maahanmuutosta. Hän halusi tietää, mitä vastatoimia oli vireillä koskien sionistien suunnitelmaa siirtää juutalaisia laittomasti Euroopasta Palestiinaan ja mitä valtioita oli kutsuttu mukaan yhteistyöhön tässä asiassa. Hän halusi myös tietää, mitkä näistä kutsutuista valtioista olivat mukana yhteistyössä, mitkä kieltäytyneet ja mitkä tarjonneet vain osittaista yhteistyötä. Hänelle ei kuitenkaan osattu antaa varsinaisia vastauksia näihin kysymyksiin.³⁷⁵ Nämä keskustelut laittomasta maahanmuutosta ja Kyproksen pakolaisleiristä nousivat akuuteiksi myöhemmin saman vuoden kesällä *Exoduksen* tapauksen myötä.

5.2. UNSCOP ja kesä 1947

Palestiinan politiikassa tapahtui edistystä, kun YK ilmoitti toukokuussa 1947 lähettävänsä erikoiskomitean, viralliselta nimeltään *The United Nations Special Committee on Palestine* (UNSCOP), tutkimaan Palestiinan tilaa ja etsimään siihen ratkaisua. Tähän komiteaan otettiin mukaan kaiken kaikkiaan 11 eri maan, kuten Ruotsin, Kanadan, Australian ja Intian edustajia, mutta huomioitavaa on, ettei edustajien joukossa ei ollut yhtään brittiä, yhdysvaltalaista tai neuvostoliittolaista. Näin kylmän sodan osapuolet eivät päässeet ajamaan omaa suurvaltapolitiikkaansa komiteassa vaan edustajat tulivat maista, jotka eivät aiemmin olleet ottaneet kovinkaan aktiivisesti kantaa Palestiinan tilanteeseen. Komitea vietti viiden viikon mittaisen jakson Palestiinassa siirtyen alueelle kesäkuun lopulla ja poistuen heinäkuun lopussa.³⁷⁶

Palestiinassa koettiin juuri kyseisenä aikana, kun YK:n komitea työskenteli alueella, useampi hyvin poikkeuksellinen yhteenotto, ja nämä vaikuttivat eri tavoin brittien mielipiteisiin mandaatista. Ensimmäinen näistä sattui kesäkuun 18. päivänä, kun Haganahin johtohenkilö Zeev Werber esti terroristien yrityksen räjäyttää brittijoukkoja majoittavan *Citrus Housen* kellarissa pommin menehtyen kuitenkin itse iskussa. Aluksi paikalta kuolleena löydetty iskun estäjä uutisoitiin kuitenkin esimerkiksi *The Manchester Guardianissa* Haganahin pelastustoimissa surmansa saaneeksi terroristiksi,³⁷⁷ mutta myöhemmin viralliset tahot korjasivat tämän tiedon virhelliseksi, kuten siirtomaa-asiainministeri Creech Jones teki antamassaan lausunnossa alahuoneelle. Lausuntoa pyytänyt Daniel Lipson kertoi Werberin pelastaneen toiminnallaan 300 brittisotilaan hengen ja teki

374 HC Deb 30 April 1947 vol. 436 cc1938-1940.

375 HC Deb 05 May 1947 vol. 437 cc16.

376 Smith (2009), 196; Shindler (2009), 95.

377 MG 19.6.1947, TERRORIST PLOT FOILED: By the Hagana ATTEMPT TO BLOW UP BRITISH H.Q, 5.

tietäväksi, että osa lehdistä, mainiten muun muassa *The Timesin*, oli virheellisesti liittänyt Werberin osaksi terroristeja. Lisäksi Lipson kysyi ministeriltä, oliko Werberin jälkeläisille järjestettävissä minkäänlaista eläkettä.³⁷⁸ Myös *The Manchester Guardian* julkaisi Creech Jonesin lausunnon Lipsonin esittämien täsmennyksien kanssa lehdessä päivää myöhemmin otsikolla ”Juutalaisen uhrautuminen”.³⁷⁹

Tämä tapaus toi viimeistään myös julki sen, etteivät kaikki juutalaiset tukeneet terroristien toimintaa, vaikka silti saattoivat ajaa juutalaisvaltiota Palestiinaan. Myös ajoitus tällä tapauksella oli osuva, sillä juuri tuona päivänä, kun pommi-isku Haganahin toimesta estettiin, Richard Stokes puhui alahuoneelle Juutalaistoimiston alasajon puolesta, sillä moni sen jäsen oli ollut mukana vuoden takaisessa *King David* -hotellin iskussa, ja Haganah puolestaan kuului nimenomaan Juutalaistoimiston alaisuuteen.³⁸⁰ Tämän tapauksen myötä Britannia jäi selvästi jotain velkaa Haganahille, sillä toteutuessaan tämä terrori-isku olisi ollut aiempaa hotelli-iskua tuhoisampi.

Terroristit koettelivat brittihallintoa jälleen heinäkuussa 1947. Kuun 12. päivä Irgunin jäsenet kidnappasivat kaksi brittikersanttia ja pitivät heitä panttivankeinaan koettaen näin estää kolmen kuolemaantuomitun terroristin tuomion täytäntöönpanot.³⁸¹ Tilanne oli siis vastaavan kaltainen kuin alkuvuonna Grunerin tapauksessa, mutta toisaalta taas britit olivat jo tässä välissä ehtineet teloittaa ensimmäiset juutalaisterroristeiksi tuomitut henkilöt. Kidnappaukset huolestuttivat myös alahuoneen edustajia ja esimerkiksi Kenneth Pickthorn yritti saada siirtomaa-asiainministeriä järjestämään radiolähetystä Palestiinassa, jossa pyydetäisiin apua kaikilta juutalaisilta kidnapattujen vapauttamiseksi,³⁸² ja Palestiinassa taas kaapatut sotilaat yritettiin kaikin keinoin löytää.³⁸³

Britannia koki myös merkittävän moraalisen ja julkisuuskuvaan kolhineen takaiskun ajallisesti päällekkäin kidnappausten kanssa, kun Palestiinan brittihallinto joutui hankalaan tilanteeseen johtuen laittomasta maahanmuutosta. Ranskan Marseillesta lähtenyt kolmen laivan ryhmä, johtolaivanaan *SS President Warfield*, jolle sionistit olivat antaneet uuden nimen *Exodus 1947*, matkasi heinäkuun puolivälissä kohti Palestiinaa kyydissään 4 500 juutalaispakolaista. Britannia oli tiukentanut otteitaan laitonta maahanmuuttoa vastaan ja ennen laivojen rantautumista brittijoukot

---

378 HC Deb 25 June 1947 vol. 439 cc412-413.

379 MG 26.6.1947, JEW'S SACRIFICE: M.P.s and Frustrated Explosion, 8.

380 HC Deb 18 June 1947 vol. 438 cc1991-1992.

381 Smith (2007), 196.

382 HC Deb 23 July 1947 vol. 440 cc1223-1224.

383 MG 17.7.1947, SEARCH CONTINUES IN NATHANYA, 5.

saartoivat ja ottivat ne väkivaltaisesti haltuunsa. *The Manchester Guardianin* mukaan (15.7.1947)³⁸⁴ keskustelu brittien keskuudessa olikin käynyt kuumana siitä, olisiko matkustajien ollut annettava jäädä Palestiinaan vai olisiko heidät ollut siirrettävä Kyprokselle. Laivat saapuivat Haifan satamaan 18.7.1947, mutta erinäisten käänteiden jälkeen matkustajat lähetettiin takaisin Ranskaan ja lopulta juutalaispakolaiset pakotettiin takaisin aina Saksan leireille asti, vaikka aiemmin vastaavissa tilanteissa heidät olisi jätetty Kyproksen pakolaisleireille odottamaan ratkaisua.³⁸⁵

Kuten jo edellä käsiteltyjen alahuoneen kevään istuntojen perusteella oli huomattavissa, laitton maahanmuutto aiheutti Britannian johdolle, mutta myös valtion julkisessa keskustelussa kovaa päänvaivaa ja hankaloitti Palestiinan tilannetta entisestään. Lisäksi Kyproksen leirit olivat suuri menoerä valtiolle. Ratkaisu lähettää tulijat takaisin lähtöpaikkaan ei siis ollut järin yllättävä teko, vaan seurausta jo koko kevään näkyvissä olleisiin merkkeihin, mutta sen vaikutukset olivat kohtalokkaita. Komitea seurasi tilannetta paikan päällä ja lehdistö jakoi tietoa tapahtuneesta ympäri maailman.³⁸⁶

Laivoilla olleet juutalaispakolaiset olivat pääsääntöisesti holokaustin uhreja ja tämän vuoksi sionistimielisten esimerkiksi Yhdysvalloissa oli helppo kääntää tilanne brittien toimia vastaan. Brittilehdistössä hallituksen toimia taas arvioitiin uudenlaiseksi, tehokkaammaksi Palestiinan politiikaksi ja se sai osakseen puolustusta. Kuten Antero Holmila arvioi kirjassaan *Reporting the Holocaust in the British, Swedish and Finnish Press, 1945–50* tapaus *Exodus 1947* lisäsi Britannian ja Yhdysvaltojen välistä propagandasotaa. Britanniassa myös levisi ajatus siitä, ettei Yhdysvaltojen tuki sionisteille ollut puhdasta ja vilpittöntä, vaan taustalla oli pelko joutua vastaanottamaan Euroopan pakolaisia tai menettää omien rikkaiden ja vaikutusvaltaisten juutalaisryhmien tuki. Tässä vaiheessa viimeistään oli myös selvää, että Palestiinan kysymyksestä oli tullut tulenarka aihe Britannian ja Yhdysvaltojen väliselle suhteelle.³⁸⁷

Tapaus *Exodus 1947* oli ilmeisen hämmentävä myös parlamentissa. Heinäkuun 22. päivä alahuoneen Sydney Silverman (Nelson and Colne, Labour) esitti ministeri Creech Jonesille kysymyksen, mikseivät Palestiinasta pois lähetetyt pakolaiset olleet päässeet vielä perille Kyprokselle, jonka jälkeen ministeri vastasi näiden olevan matkalla takaisin lähtösatamaansa. Tämän jälkeen heräsi keskustelua siitä, mihin pakolaiset menisivät, sillä nämä eivät olleet

---

384 MG 15.7.1947, ILLEGAL JEWISH IMMIGRANTS: Big Shipload on the Way, 5.

385 Gartner (2001), 388; Smith (2007), 196.

386 Gartner (2001), 388.

387 Holmila (2011), 140-141.

Ranskasta lähtöisin, tai ottaisiko Ranska laivoja ollenkaan vastaan.³⁸⁸

Vaikka varmasti moni kovempia otteita vaatinut alahuoneen edustaja olikin nyt tyytyväinen hallituksen toimiin, tietty juutalaisia koko ajan järjestelmällisesti puolustanut ryhmä piti edelleen linjastaan kiinni. Näitä kysymyksiä olivatkin esittämässä edellä mainitun Silvermanin lisäksi muun muassa edustajat Barnett Janner, Benn Levy ja William Gallacher.³⁸⁹ Huolimatta siitä, että tämä pakolaisten takaisin lähetys oli vastatoimi sionistien organisoimalle laittomalle maahanmuutolle ja samalla niin ikään terrorismille, tässä debatissa huomio keskittyi nimenomaan siihen, mitä näille laivoissa olleille ihmisille jatkossa tapahtui, ja keskustelu sisälsi enemmän humanista kuin poliittista puhetta.

Heinäkuun 29. päivä, kun tapaus *Exodus 1947* oli edelleen ihmisten mielissä, Palestiinassa teloitettiin kolme terrorismista tuomittua Irgun-taistelijaa. Pari päivää tämän jälkeen lähes kolme viikkoa aiemmin kidnapatut kersantit löydettiin puuhun hirtettyinä ja päät peitettyinä.³⁹⁰ Tämä tapaus herätti paljon pelkoa myös parlamentissa. Esimerkiksi varakreivi George Hall antoi varakreivi Cranbornen pyynnöstä ylähuoneelle lausunnon tapahtuneesta. Hän mainitsikin heti aluksi, että, vaikka päätösvalta Palestiinan tilanteesta oli jo siirretty YK:lle, ja UNSCOP oli juuri saanut selvitystyönsä päätökseen alueella, oli terrorismi brittejä kohtaan kaikesta huolimatta jatkunut. Tämän jälkeen hän kävi läpi kahden hirtettyinä löytyneen kersantin tapausta. Erityisesti kiinnostusta herätti brittityöntekijöiden turvallisuustilanne Palestiinassa. Hall kertoikin, että vastaavien kaappausten totaalinen ehkäisy oli mahdotonta, mutta useita varotoimia tällaisten välttämiseksi oli tehty. Lisäksi muun muassa naisia ja lapsia oli evakuoitu alueelta.³⁹¹

Lausunnon jälkeen seuranneen keskustelun päätteeksi Perthin jaarli Eric Drummond kertoi muun muassa Liverpoolissa ja Manchesterissa puhjenneen juutalaisvastaista kahinointia.³⁹² Heti sen jälkeen, kun kaksi kersanttia oli löydetty hirtettyinä Palestiinassa, *Daily Express* oli julkaissut kuvia hirtetyistä shokeeraavien otsikkojen kera. Näitä otsikkoja olivat seuranneet kyseiset antisemitistiset mielenilmaukset, joita oli esiintynyt juuri esimerkiksi Manchesterissa ja Liverpoolissa, ja näissä Britannian juutalaisiin oli kohdistettu väkivaltaa ja aiheutettu erilaisia aineellisia vahinkoja.³⁹³

---

388 HC Deb 22 July 1947 vol. 440 cc1044-1045.

389 HC Deb 22 July 1947 vol. 440 cc1045-1047.

390 Smith (2007), 196.

391 HL Deb 05 August 1947 vol. 151 cc932-934.

392 HL Deb 05 August 1947 vol. 151 cc936.

393 Holmila (2011), 153; Smith (2007), 196; MG, 4.8.1947, NEW OUTBURSTS AGAINST JEWS: Manchester Scenes FIRE AND LOOTING IN LIVERPOOL, 5; Trilling (2012).

Jaarlin mukaan Britanniassa ei ollut tapana, että viattomien ihmisten täytyi maksaa ulkomailla tapahtuneista rikoksista, ja nämä hyökkäykset olivat erittäin valitettavia ja tuomittavia. Myös Hall tuomitsi tällaisen toiminnan täysin kieltäen sellaisen olevan brittiläinen tapa ratkaista asioita.³⁹⁴ Palestiinan tilanne vaikutti siis selvästi jo Britannian sisäiseen turvallisuuteen ja antisemitistiset piirteet olivat vain voimistuneet Britanniassa sitä mukaa, kun terrorismi oli lisääntynyt Palestiinassa.

Myös alahuone keskusteli edeltäneen heinäkuun tapahtumista laajemmin 12.8.1947. Prikaatinkenraali Harry Mackeson (Hythe, Conservative) aloitti debatin todeten, ettei huone voinut siirtyä pian alkavalle lomalle keskustelematta ensin Palestiinan sen hetkisestä tilasta ja käsittelemättä sitä turvatonta asemaa, jollaisessa niin moni britti tällä hetkellä joutui tuolla alueella elämään. Mackesonin mukaan tilanne ei koskettanut vain Britanniaa ja kristittyä maailmaa vaan myös juutalaisia niin Britanniassa kuin muuallakin. Hän myös kertoi Palestiinan terroriteoissa kuolleen istuvan hallituksen aikana kaikkiaan 135 Britannian kansalaista, joista viimeisimpänä surmansa saaneet kersantit Paice ja Martin, ja lisäksi lähes kaksinkertaisen määrän haavoittuneen. Mackesonin mielestä Palestiinassa olikin nyt keskityttävä siihen, ettei joukkojen tarvitsisi enää herätä löytäen jälleen jonkun heistä roikkuvan hirtettynä puusta.³⁹⁵

Prikaatinkenraali Christopher Peto (Barnstaple, Conservative) taas kyseenalaisti Palestiinan joukkojen asenteen. Vastaavaa ei aiemmin tämän aiheen osalta ollut parlamentin keskusteluissa juurikaan esitetty. Hän totesi, ettei tilanne Palestiinassa ollut sotilaille helppo, koska nämä eivät tienneet, kuka vihollinen oli. Kuitenkin hän esitti siirtomaa-asiainministerille seuraavanlaisen kysymyksen: Ottivatko joukot tehtävänsä tarpeeksi vakavasti? Peto piti outona seikkana sitä, että, jos joukot todella tekivät työnsä tosissaan, miten oli mahdollista, että nämä kidnappaukset olivat tapahtuneet miesten ollessa kylvyssä.³⁹⁶ Tämä kommentti oli hyvin poikkeava, sillä lähes aina joukot saivat päinvastoin valtavasti sympatiaa osakseen, eikä juuri kukaan uskaltanut kyseenalaistaa heidän taistelukuntoa.

Tämä debatti keskittyikin pääosin terrorismiin ja brittijoukkojen turvallisuuden takaamisen haasteeseen. Tältä osin debatti ei varsinaisesti tarjonnut aiempaan verrattuna täysin uudentyyppisiä mielipiteitä: Omien turvallisuus oli ensiarvoisen tärkeää ja yhä useampi edustaja oli halukas vetämään brittijoukot pois Palestiinasta. Lisäksi Britannian rajalliset valtuudet toimia Palestiinassa

---

394 HL Deb 05 August 1947 vol. 151 cc936-937.

395 HC Deb 12 August 1947 vol. 441 cc2306-2314.

396 HC Deb 12 August 1947 vol. 441 cc2339.

hermostuttivat puhujia. Esimerkiksi Harold Lever (Manchester Exchange, Labour) kritisoi voimakkaasti hallitusta toimettomuudesta. Hänen mukaansa Palestiinassa ei ollut Britannialle jäljellä muuta kuin kärsimystä. Hän myös vaati siirtomaa-asiainministeriä neuvottelemaan YK:n kanssa pyytäen YK:lta mahdollisuutta ottaa Palestiinan alue hallintaan mahdollisimman nopeasti, jotta britit saataisiin evakuoitua alueelta pian.³⁹⁷

Sen sijaan uutena näkökulmana moni edustaja otti kantaa jo ylähuoneenkin keskustelussa mainittuihin, Palestiinan tapahtumien seurauksena Britanniassa ilmenneisiin antisemitistisiin piirteisiin, kun Manchesterissa ja Liverpoolissa sattuneet mellakat nousivat puheenaiheiksi. Harold Lever ihmettelikin, miksi *Daily Express* oli julkaissut kuvia kahdesta hirtetystä kersantista ajattelematta niiden seurauksia. Hänen mukaansa juuri nämä provosoivat kuvat olivat johtaneet kyseisiin antisemitistisiin mielenilmauksiin.³⁹⁸

Reginald Manningham-Buller (Daventry, Conservative) taas ei lähtenyt Leverin linjalle syyllistää lehteä kuvien julkaisun seurauksista. Hän oli sitä mieltä, että, vaikka suurin osa briteistä tunsivat antisemitismia kohtaan mielipahaa, oli sen kaltainen toiminta valitettavasti jatkuva niin kauan kuin terroristit jatkoivat iskujaan Palestiinassa. Lisäksi tiedon leviäminen Palestiinasta Britanniaan ei ollut kiinni sanomalehdistä, sillä monella oli sukulaisia tai tuttavita suorittamassa palvelusta Palestiinassa ja tiedot terroriteoista kulkivat ennen kaikkea tätä kautta. Sen takia hän toivoikin, että terroristit olisivat harkinneet tekojaan paremmin, sillä se hankaloitti myös Euroopan juutalaisten asemaa. Sitä paitsi Britannialla enää ollut päätösvaltaa Palestiinan tulevaisuuden osalta, vaan se oli nyt YK:lla, joten iskut brittejä kohtaan eivät olleet enää perusteltuja.³⁹⁹

Majuri Tufton Beamish (Lewes, Conservative) kohdisti edellisen puhujan tapaan antisemitismin terroristien syyksi. Hänen mukaansa yksikään toinen valtio ei ollut osoittanut juutalaisia kohtaan niin suurta sympatiaa kuin Britannia oli tehnyt ja nämä aiempina päivinä tapahtuneet, ”onneksi pienet” antisemitistiset mielenilmaukset osoittivat vain sen, että brittien syvällä sympatialla oli kuitenkin rajansa. Hänen mielestään jokaisen järkevä juutalaisen oli ymmärrettävä, että laittomien maahanmuuttajien vaatimukset yhdistettyinä terroristien toimiin venyttivät brittien sietokyvyn murtumispisteeseen.⁴⁰⁰ Nämä Britanniassa tapahtuneet antisemitistiset mielenilmaukset ja kahakat koettiin parlamentissa siis hyvin eri tavoin. Mielenkiintoista oli, että osa koki näiden tapahtumien

---

397 HC Deb 12 August 1947 vol. 441 cc2347-2348.

398 HC Deb 12 August 1947 vol. 441 cc2345-2346.

399 HC Deb 12 August 1947 vol. 441 cc2376-2377.

400 HC Deb 12 August 1947 vol. 441 cc2357.

olevan vain välitöntä, vaikkakin valitettavaa seurausta terroristien iskuista. Toisten mielestä taas brittilehdistö provosoi tarkoituksella brittejä juutalaisia vastaan. Toisaalta edustajien keskuudessa esiintyi myös eriäviä mielipiteitä tapahtumien laajuudesta, sillä osa piti näitä pieninä mielenilmauksina, osa taas pelkäsi suurta antisemitismin aaltoa.

Muuten debatti olikin nimenomaan sellainen kuin Mackesonkin aluksi ilmoitti: Se järjestettiin ikäänkuin hyvästä tahdosta viimeaikaisten tapahtumien vuoksi, jotta edustajat olisivat voineet näin siirtyä lomille edes vähän rauhallisemmin mielin. Se toi jonkin verran uutta antia mielipiteiden valossa, mutta, koska ongelman ratkaisu ei ollut omissa käsissä ja joukot olivat pyynnöistä huolimatta kiinni Palestiinassa YK:n pohtiessa ratkaisua, oli debatti monelle puhujalle vain keino purkaa omia ajatuksiaan Palestiinan, mutta myös Britannian sisäisen tilanteen osalta ja ennen kaikkea jakaa tukea terrorismia vastaan taisteleville brittijoukoille.

Myös ylähuoneessa käytiin seuraavana päivänä vastaavanlainen debatti, eikä se sisältänyt kovinkaan eriäviä mielipiteitä alahuoneeseen verrattuna. Kiteytyksenä tästä debatista toimikoon varakreivi Richard Longin kyseenalaistus: Sodan aikana mikään uhraus ei ollut liian suuri, kunhan Englanti säilytti voittajan aseman, mutta millaista uhrausta briteiltä nyt pyydettiin? Hänen mukaansa, jos Britannia ei saanut hallita aluetta, oli sieltä poistuttava.⁴⁰¹ Näissä asetelmissa parlamentti siis siirtyi kahden kuukauden mittaiselle lomalle.

5.3. Päätös Palestiinan jaosta ja Britannian YK-kritiikki

Elokuun lopussa UNSCOP oli saanut raporttinsa valmiiksi ja ehdotti YK:lle Britannian mandaatin saattamista päätökseen. Palestiinan tulevaisuuden osalta komitea kuitenkin jakautui kahtia: seitsemän maata puolsi Palestiinan jakamista, jota myös sionistit tukivat, Australia pitäytyi puolueettomana ja kolme maata (Jugoslavia, Intia ja Iran, joissa eli merkittävä muslimiväestö) äänestivät jakoa vastaan. Nämä kolme maata olivat sen sijaan itsenäisen liittovaltion kannalla, jonka toimintaa YK olisi valvonut ensimmäiset kolme vuotta. Tämän jälkeen YK:n yleiskokous lähetti vielä komitean Palestiinaan kuulemaan, mitä arabit ja sionistit olivat näistä ehdotuksista mieltä. Lopullinen ratkaisu oli kaavailtu tapahtuvan marraskuussa 1947 järjestettävässä yleiskokouksessa.⁴⁰² Tätä Britannia ei kuitenkaan enää jaksanut odottaa: Valtiojohto ilmoitti 26.9.1947 vetävänsä joukkonsa pois alueelta, lakkauttavansa mandaatin yksipuolisesti ja siirtävänsä asian YK:n hoidettavaksi.⁴⁰³

401 HL Deb 13 August 1947 vol. 151 cc1370.

402 Shindler (2009), 95; Smith (2007), 196-197.

403 Smith (2007), 196.

YK:n yleiskokous äänesti Palestiinan tulevaisuudesta 29.11.1947, jolloin alueen jakoehdotus voitti äänestyksen äänin 33–13, kun kymmenen maata pidättäytyi äänestyksestä. Yhdysvaltojen lisäksi jakoehdotuksen puolesta äänesti Neuvostoliitto ja tällä tavoin se antoi jopa yllättäen tukensa sionisteille.⁴⁰⁴ Britannia ei ottanut asian käsittelyssä enää minkäänlaista roolia. Maan johto ilmoitti joulukuun alussa, että se luovutti Palestiinan hallinnan lopullisesti pois toukokuun 15. päivä 1948 ja sotilaiden täydellinen vetäytyminen oli suoritettava loppuun viimeistään elokuun alkuun mennessä.⁴⁰⁵ Parlamentissa syksyn päätökset herättivät jonkin verran kysymyksiä jo lokamarraskuussa, mutta varsinainen debatti asiasta järjestettiin alahuoneen puolella joulukuun 11. päivä.⁴⁰⁶

Debatti vastasi kaikilta mittapuultaan syksyn vähäisiin keskusteluihin, sillä siitä kehkeytyi kaksipäiväinen, yhteensä noin 12 tuntia kestänyt istunto, jossa yli 30 edustajaa käytti tilaisuuden omaan puheenvuoroon.⁴⁰⁷ Keskustelua herättivät etenkin brittijoukkojen evakuoiminen alueelta, YK:n päätös jakaa Palestiina sekä edeltäneen kahden ja puolen vuoden aikaisten tapahtumien kriittinen arviointi. Debatin aloituspuheenvuorosta vastasi siirtomaa-asiainministeri Arthur Creech Jones, joka käsitteli kuluneen syksyn tapahtumia. Heti aluksi hän totesi YK:n päätyneen jakamaan Palestiinan osiin. Hän myös mainitsi hallituksen syyskuussa luvanneen luovuttaa mandaatin pois ja tässä yhteydessä hallitus oli kertonut tukevansa itsenäistä Palestiinaa. Ministeri nosti esille myös vetäytymiseen liittyviä seikkoja. Hän sanoikin, etteivät britit halunneet vetäytyä epäjärjestyksessä olleesta maasta kaiken sen työn, rahan ja menetysten jälkeen. Tämän vuoksi joukkojen oli vielä vähän aikaa maltettava pysyä alueella.⁴⁰⁸ Muutamia päiviä aiemmin ministeriltä oli kysytty, saivatko aiemmin evakuoituiden brittisotilaiden vaimot ja lapset palata Palestiinaan, sillä tällaista oli tapahtunut.⁴⁰⁹ Creech Jones antoikin vastauksensa debatin yhteydessä sanoen, ettei vaimoja ja lapsia palautettu Palestiinaan enää 1.1.1948 jälkeen.⁴¹⁰

Evakuointi herätti edustajissa paljon mielipiteitä. Esimerkiksi Oliver Stanley (Bristol West, Conservative) totesi, ettei brittijoukkojen oleminen Palestiinassa hyödyttänyt enää ketään, joten vetäytyminen oli syytä suorittaa mahdollisimman nopeasti. Stanley totesi myös olleen tyytyväinen

---

404 Smith (2007), 198.

405 Bethell (1979), 351.

406 HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1207-1318.

407 HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1207-1318; HC Deb 12 December 1947 vol. 445 cc1329-1418.

408 HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1207-1211.

409 HC Deb 03 December 1947 vol. 445 cc392.

410 HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1216.

siihen, että niin kauan kuin mandaattia pidettiin yllä, toisin sanoen toukokuun puoliväliin asti, myös valta säilyi yksin briteillä.⁴¹¹ Harold Roberts (Birmingham Handsworth, Conservative) taas oli sitä mieltä, että asiat Palestiinassa oli jätettävä niin vähän keskeneräisiksi kuin mahdollista tapahtui poistuminen minä päivänä hyvänsä. Brittien oli kuitenkin nyt ajateltava omiaan ja jätettävä asia arabien ja juutalaisten ratkottavaksi. Tähän Roberts lisäsi vielä sanat ”Luoja heitä siunatkoon” viitaten tuleviin yhteiselon haasteisiin.⁴¹² Thomas Reid (Swindon, Labour) jatkoi samalla linjalla todeten, ettei ”meidän poikien” kuulunut taistella juutalaisvaltion puolesta. Sekä arabit että juutalaiset Palestiinassa olivat sitä mieltä, ettei brittejä enää alueella tarvittu ja he halusivat taistella omat taistelunsa. Lisäksi kukaan Britannian kansasta ei halunnut enää hallituksen laittavan omia poikiaan juutalaisten tai arabien uhreiksi.⁴¹³

Vetäytyminen puhututti myös debatin toisena päivänä. Esimerkiksi eversiluutnantti Thomas Moore (Ayr District of Burghs, Conservative) totesi, että lopulliseen vetäytymiseen oli aivan liian pitkä aika, eikä hän nähnyt mitään syytä, miksi brittien olisi pitänyt valvoa alueella niin pitkään. Mandaatti oli annettu Britannialle Kansainliiton toimesta ja Kansainliitto oli jo kaatunut, eikä kukaan enää halunnut brittejä Palestiinaan.⁴¹⁴ David Gammans (Hornsey, Conservative) taas halusi varmistuksen siitä, ettei YK pystynyt millään tavoin ajallisesti venyttämään Britannian mandaattia ja sen velvollisuuksia Palestiinassa toukokuun puolivälin yli. Ministeri Arthur Creech Jones antoikin vastauksensa heti kertoen, että YK oli hyvin tietoinen Britannian mandaatin lakkautuksen tapahtuvan 15.5.1948 ja se kiirehti valmistelemaan omaa komissiotaan alueelle ennen kyseistä päivämäärää. Gammans totesikin vastauksen saatuaan, että tuon kyseisen päivämäärän oli oltava ehdoton raja, ellei päivää olisi pystytty jopa aikaistamaan.⁴¹⁵

Debatissa otettiin voimakkaasti kantaa myös YK:n päätökseen jakaa Palestiina osiin ja tämän päätöksen taustalla vaikuttaneisiin tekijöihin. Toby Low (Blackpool North, Conservative) ilmaisi tukevansa YK:ta järjestönä, mutta huomautti, ettei tällä ollut vielä kovin suurta todellista valtaa ja tämä oli ensimmäinen kerta, kun sen oli otettava täysi vastuu tietystä maa-alueesta. Low myös epäili YK:n kykyä suoriutua tehtävästä, sillä tällä ei ollut taustallaan vastaavia kokemuksia kuin Britannialla.⁴¹⁶ David Gammans taas totesi, ettei Palestiina yksin voinut vastaanottaa kaikkia juutalaisia brittien lähdön jälkeenkään, mutta yhdysvaltalaiset kuvittelivat jakoratkaisun onnistuvan

---

411 HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1223-1225.

412 HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1299.

413 HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1304.

414 HC Deb 12 December 1947 vol. 445 cc1343.

415 HC Deb 12 December 1947 vol. 445 cc1373-1374.

416 HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1237.

helposti.⁴¹⁷

Daniel Lipson (Cheltenham, sitoutumaton) taas sanoi suoraan vastustavansa Palestiinan jakamista, sillä se oli hänestä epäoikeudenmukainen. Lipson siis piti edelleen kiinni linjastaan edustaa juutalaisuutta ilman sionismiaatetta. Hänen mukaansa moni sionisti, joka nyt juhli mandaatin päättymistä ja juutalaisvaltion perustamista, saattoi hyvin pian kaivata sitä tukea ja turvaa, jota britit vielä toistaiseksi alueella tarjosivat. Hän lisäsi vielä, ettei ihmisten pitänyt luulla jakamisen olleen täysin oikea ratkaisu, vaikka Yhdysvallat ja Neuvostoliitto sen puolesta äänestivät, ja olikin tyytyväinen siihen, että Britannian hallitus oli päättänyt olla ottamatta minkäänlaista roolia Palestiinan jakamisen suorittamisessa.⁴¹⁸

Richard Crossman (Coventry East, Labour) puolestaan totesi, että, jos YK järjestönä oli onnistuva tulevaisuudessa, tämä oli sen ansiota, että ihmiset kykenivät tekemään päätöksiä, joista eivät pitäneet, sen lisäksi, että tekivät vain päätöksiä, joista pitivät. Hänen mukaansa äänestys Palestiinan kohtalosta oli sikäli onnistunut, ettei ennalta pelätty Yhdysvaltojen antama paine jakamisen puolesta toteutunut. Tällä hän tarkoitti sitä, että moni maa, jonka taustat huomioiden olisi pitänyt äänestää Yhdysvaltojen linjan mukaisesti, pidättäytyi äänestyksestä (6 latinalaisen Amerikan maata) tai äänesti sitä vastaan (esim. Kreikka). Myöhemmin puheessaan hän pohti kuitenkin Palestiinan tilannetta brittien poistuttua: Jos yhdysvaltalaiset tai neuvostoliittolaiset eivät lähettäneet joukkojaan YK:n mukana alueelle, mistä saatiin joukkoja korvaamaan britit. Toisaalta taas Crossman ilmaisi huolensa suuresta riskistä, joka olisi seurannut, jos yhdysvaltalaisia lähetettäisiin Lähi-itään, koska tämä olisi saattanut merkitä kahden suurvallan yhteenottoa.⁴¹⁹

Majuri Henry Legge-Bourke (Isle of Ely, Conservative) totesi, ettei jakoratkaisu voinut onnistua Palestiinassa ja se oli johtava sotaan.⁴²⁰ Richard Stokes (Ipswich, Labour) taas sanoi suoraan, ettei kenenkään pitänyt kuvitella jakoratkaisua toimivaksi, sillä se ei toiminut. Hän piti tehtyä jakoa älyttömänä, sillä sen myötä noin 445 000 arabia jäi 380 000 juutalaisen hallittavaksi, ja sanoi puheenvuoronsa lopuksi, että tällä ratkaisulla YK teki poliittisen itsemurhan.⁴²¹ Myös Thomas Reid (Swindon, Labour) piti ratkaisua huonona. Hän ihmetteli yhdysvaltalaisten halua antaa Palestiinan parhaat osat vähemmistölle, joka vieläpä koostui suurimmalta osaltaan maahanmuuttajista. Tätä

---

417 HC Deb 12 December 1947 vol. 445 cc1371-1373.

418 HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1248-1250.

419 HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1241-1244.

420 HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1267.

421 HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1282; cc1286.

olisi Yhdysvaltojen sisällissodan ajan presidentti Abraham Lincolnin paheksunut.⁴²² Reid totesi myös yhteisesti muun maailman suulla seuraavaa:

”Olemme myöntämässä Juutalaisvaltion Palestiinaan maahanmuuttajien vähemmistölle maahan, jota arabit ovat asuttaneet 1 300 vuotta, sen takia, että juutalaisilla oli alueella oma maansa 2000 vuotta sitten. Voiko kukaan antaa tälle oikeutusta millään laillisella tai moraalisella perusteella? Kukaan ei voi.”⁴²³

Myös moni toisena päivänä puhunut piti jakoratkaisua toimimattomana, näistä mainittakoon edellisten lisäksi everstiluutnantti Thomas Moore⁴²⁴ ja Morgan Philips Price (Forest of Dean, Labour). Price lisäsi vielä puheeseensa tilastotietoja jaon vaikutuksista. Hän mainitsi, että 60% Palestiinan alueesta jäi jaon myötä juutalaisten hallintaan, joita alueen väestöstä kyseisellä hetkellä oli vain 33%. Sen lisäksi hänen mukaansa puoli miljoonaa arabia jäi Juutalaisvaltion alueelle, kun taas vain 20 000 juutalaista jäi Arabivaltion puolelle asumaan.⁴²⁵

Vain harva alahuoneessa siis uskoi YK:n päätökseen jakaa Palestiina osapuolien kesken. Esimerkiksi Clement Davies (Montgomeryshire, Liberal) uskoi ratkaisun voivan toimia, mikäli osapuolet niin halusivat. Hän uskoi myös, että osapuolet pystyivät auttamaan toinen toisiaan esimerkiksi koulutuksen ja tuottavuuden kanssa, eikä hän halunnut lähteä mukaan muiden puhujien mielipiteisiin, joiden mukaan osapuolet eivät voineet lähtökohtaisestikaan tulla toimeen keskenään.⁴²⁶ Sydney Silvermanin mukaan YK, jonka harteilla rauha ja ihmiskunnan tulevaisuus lepäsivät, oli kyennyt saavuttamaan hyvin epävakaa tilanteessa lähes yksimielisen ratkaisun. Hän piti tätä ratkaisua onnistuneena lisäten kuitenkin, ettei sen tulosta voinut vielä arvioida.⁴²⁷ YK:n päätöstä tukevat puheenvuorot jäivät kuitenkin hyvin vähäisiksi ja peittyivät selvästi päätöstä vastustavien puheiden alle.

Aiemman helmikuisen debatin tavoin myös tässä debatissa näkyi jälleen vahvaa jälkiviisastelevaa otetta. Esimerkiksi Oliver Stanley oli pahoillaan siitä, että kaikki brittien tekemä työ edeltäneen 30 vuoden aikana saattoi vaipua unohduksiin, kun he poistuivat alueelta kummankin osapuolen

---

422 HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1303.

423 ”We are to give a Jewish State in Palestine, to a minority of immigrants in a land in which the Arabs have lived for 1,300 years, because the Jews had a state there 2,000 years ago. Can anyone justify that on any principles of legality or morality? Nobody can.”, HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1302.

424 HC Deb 12 December 1947 vol. 445 cc1344.

425 HC Deb 12 December 1947 vol. 445 cc1352.

426 HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1289.

427 HC Deb 12 December 1947 vol. 445 cc1331.

vihaamana, ja jatkoi, että monilta viimeaikaisilta menetyksiltä olisi voitu välttyä.⁴²⁸ Myös Richard Crossman sanoi, että brittien piti nyt laskea menetykset, jotka heidän politiikkansa oli aiheuttanut ja viittasi kahden ja puolen vuoden takaiseen tilanteeseen, jolloin Britannialla olisi hänen mukaansa ollut ”kultaiset mahdollisuudet ratkaista ongelma”.⁴²⁹

Toisena debattipäivänä myös ulkoasiainministeri Ernest Bevin palasi analysoimaan kulunutta kahta ja puolta vuotta. Hän vastasi syytteisiin, joiden mukaan hän torjui Anglo-amerikkalaisen komitean loppuraportin:

”Yhdysvallat tahtoi hyväksyä vain yhden kohdan – 100 000 maahanmuuttajaa – ja juutalaiset tahtoivat hyväksyä vain yhden kohdan. Kuitenkaan minä en ollut valmis hyväksymään Anglo-amerikkalaisen komitean loppuraportin yhtä kohtaa ja hylkäämään muita yhdeksää, jotka olivat elintärkeitä tämän onnistumisen kannalta. Pidän sitä, että joku tämän huoneen jäsen – erityisesti minun oman puolueeni jäsen – tekee tällaisia syytöksiä kollegaansa vastaan, erittäin valitettavana. Toivon, että olen nyt selventänyt tämän.”⁴³⁰

Bevin totesi lisäksi, että Palestiinan ongelma olisi voinut saada tyydyttävän ratkaisun ilman Hitlerin valtakautta. Sodan jälkeen taas hän mainitsi erityisesti sen lisännen painetta alueella, kun kukaan muu valtio ei ollut suostunut avaamaan oviaan kodittomille juutalaisille. Bevinin puhe sisälsikin paljon hänen ja hallituksen aiempaa politiikkaa puolustavia osuuksia, kun huomioidaan, että komitean loppuraportistakin oli kulunut jo yli puolitoista vuotta. Sen sijaan esimerkiksi vetäytymistä hän kävi läpi hyvin vähän todeten lähinnä, että toivoi sen tapahtuvan rauhallisesti ja toteutuvan mainittuun päivämäärään mennessä, ja otti sikäli kantaa maahanmuuttajien päästämiseen alueelle, ettei Britannia aikonut avata satamaa ennen mandaatista luopumista. Puheensa lopuksi Bevin joutui vielä vastaamaan mielenkiintoiseen epäilyyn, jonka mukaan britit aseistivat arabeja. Näihin syytöksiin hän kuitenkin vastasi, etteivät britit aseistaneet kumpaakaan osapuolta.⁴³¹

Debatit aiheesta venyivät edelleen hyvin pitkiksi, vaikkei Palestiinan tulevaisuus ollut enää brittien harteilla, eikä määräysvalta alueellakaan säilynyt kuin vetäytymiseen asti. Kuvaava kiteytys debatin luonteelle olikin Neill Cooper-Keyn (Hastings, Conservative) puheenvuoron osuus, jossa hän kävi

428 HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1222.

429 HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1239-1240.

430 ”The United States would take only one point—100,000 immigrants—and the Jews would take only one point. And I was not prepared to accept the report of an Anglo-American Commission on one point and discard the other nine which were vital to its success. That any Member of this House—especially a Member of my own party—should make these accusations against his colleague without foundation is, I think, most unfortunate. I hope I have cleared that up.”, HC Deb 12 December 1947 vol. 445 cc1395-1396.

431 HC Deb 12 December 1947 vol. 445 cc1389-1400.

läpi tilannetta sodan jälkeen. Vaikka Palestiinaa oli yleisesti pidetty Britannialle elintärkeänä alueena sen strategisen sijainnin vuoksi⁴³², Cooper-Keyn mukaan asema Lähi-idässä olisi säilytetty joka tapauksessa ilman Palestiinaa ja Palestiinan kysymys olisi ollut siirrettävissä YK:lle jo kaksi ja puoli vuotta sitten. Tätä lausuntoa seurasi edustaja Harold Leverin (Manchester Exchange, Labour) keskeytys, jossa tämä ihmetteli, miksei Cooper-Key itse ollut ehdottanut tätä hallitukselle jo kaksi ja puoli vuotta sitten. Tämän jälkeen edustaja Oliver Stanley (Bristol West, Conservative) kehoitti Leveria lukemaan yli vuoden takaista debattia, jossa ehdotus oli jo ensimmäistä kertaa opposition toimesta mainittu.⁴³³

Näin alahuoneen turhautuminen tilanteelle, johon ei enää voinut vaikuttaa, näkyi jo selvästi. Debateilla ei suoraan enää ollut annettavaa tilanteen parantamiseksi, mutta silti yhä useampi edustaja osallistui keskusteluun ja tyytyi hyvin usein analysoimaan juuri menneitä tapahtumia. Tässä lyhyessä keskustelussa näkyi myös selkeästi hallitusvastuussa olleen Labour-puolueen ja oppositiossa vaikuttaneiden konservatiivien asettautuminen vastakkain. Hallitus oli joutunut nöyrytmään ja toteuttamaan oppositiosta alunperin nousseen ehdotuksen. Nyt, kun ratkaisu oli jo Britannian osalta sinetöity, konservatiivit saivat syyn jälkiviisasteluun ja hallituksen politiikan kritisointiin hallituksen viivyteltyä päätöksen kanssa.

Ylähuoneessa aiheeltaan vastaava debatti käytiin vasta yli kuukausi myöhemmin 20.1.1948. Debatti oli selvästi lyhyempi verrattuna alahuoneen debattiin, eikä puheenvuoron käyttäjiä ollut läheskään yhtä monta, vain kahdeksan edustajaa. Linjoiltaan debatti oli kuitenkin hyvin samantapainen, eikä esimerkiksi YK:n jakopäätös saanut ylähuoneeltakaan juuri tukea osakseen. Toisaalta moni ei enää pitänyt YK:n päätöstä Britannian kannalta kovinkaan merkityksellisenä, sillä muun muassa lordi Strabolgi (Joseph Kenworthy) totesi, ettei sillä ollut väliä, olivatko britit samaa mieltä päätöksen kanssa vai eivät, oli heidän silti tullut aika hoitaa velvollisuutensa mandaattia kohtaa loppuun asti.⁴³⁴

Myös lordi Montagu of Beaulieu (Edward Douglas-Scott-Montagu) mainitsi, että tämä epäkiitollinen tehtävä oli pian saatettu loppuun. Lisäksi hän esitti kiitoksensa Palestiinan brittijoukoille siitä, että nämä olivat joutuneet elämään pommien ja kidnappausten keskellä, mutta myös ainaisesta taistelusta juutalaislehdistön valheita vastaan.⁴³⁵ Ylähuoneen keskustelu ei tuonut kuitenkaan merkittävästi uusia näkökulmia keskusteluun, vaan se vain vahvisti kuvaa brittien

---

432 Ks. esim. Ravndal (2010), 420.

433 HC Deb 12 December 1947 vol. 445 cc1401.

434 HL Deb 20 January 1948 vol. 153 cc462-463.

435 HL Deb 20 January 1948 vol. 153 cc472.

halukkuuteen luopua mandaatista ja tyytyä ulkopuolisen osapuolen tekemiin ratkaisuihin, vaikkei näitä ratkaisuja olisi allekirjoitettukaan. Yorkin arkkipiispa Cyril Garbettin puheesta poimittu lainaus veti hyvin yhteen monen puhujan mielipiteen:

”Meidän on määrä luopua mandaatistamme, joka on juutalaisten vihaama, arabien syvästi inhoama ja muun maailman kritisoiama. Kuitenkin uskon ajan saatossa historian tuovan julki, että sinä aikana, jolloin me pidimme mandaattia hallussamme, me teimme täysin puolueettomasi parhaamme antaaksemme järjestyksen, rauhan ja vaurauden tuolle maalle, joka on niin monelle meistä pyhä.”⁴³⁶

5.4. Mandaatin viimeiset kuukaudet

Mandaatin viimeiset kuukaudet alkuvuodesta 1948 toukokuun 15. päivään saakka olivat Palestiinassa sekasortoiset. Vielä joulukuun 1947 alun ja mandaatin päättymisen välisenä aikana kuoli kymmeniä brittisotilaita ja -poliiseja, mutta Palestiinan kaikkien kolmen osapuolen keskinäiset asetelmat alkoivat muuttua nopeasti Britannian järjestellessä poistumista alueelta. Sionistiosapuoli ei voinut olla varma siitä, että YK:n jakopäätös takaisi sionisteille heidän haluamansa Juutalaisvaltion. Toisaalta myös arabiosapuoli oli jo aiemmin syksyllä alkanut varustautua sotilaallisesti ympäröivien arabivaltioiden tuella, siltä varalta, että YK päätyi jakamaan Palestiinan, sillä moni arabi oli jäämässä juutalaisten alueelle ja sionisteilla oli voimasuhteissa selkeä etumatka Palestiinan arabeihin verrattuna. Suurin kitka ei siis enää ollut brittien ja sionistien välillä, vaan sionistit ja arabit alkoivat nyt hakea yhä voimakkaammin asemiaan toisiaan vastaan, kun mandaatin päättymisen ja Palestiinan jakaminen lähestyivät, ja sisällissodan riski alkoi näyttäytyä todellisena.⁴³⁷

Jo YK:n päätöksen jälkeen Britanniassa lehdistön otsikointi Palestiinan tapahtumista oli radikalisoitunut sodanomaisiksi ja tilanteen edetessä brittien kärsimykset Palestiinassa nousivat yhä useammin esille.⁴³⁸ Kevään 1948 aikana Palestiinassa toteutettiin sekä sionistien että arabien toimesta lukuisia iskuja toista osapuolta vastaan, mutta myös brittejä vastaan.⁴³⁹ Tämän, nimenomaan Britannian näkökulmaan keskittyvän työn kannalta näitä iskuja ei ole syytä lähteä käsittelemään jokaista iskua erillisenä tapahtumana, vaan kevään aikana tapahtuneista terrori-

---

436 ”We shall give up our Mandate, hated by the Jews, disliked intensely by the Arabs, and criticized by the other nations of the world. But I believe that when the verdict of history is given, history will declare that during the time we held our Mandate we did our utmost, with complete impartiality, to give order, peace and prosperity to the land which is sacred to so many of us.”, HL Deb 20 January 1948 vol. 153 cc469.

437 Bethell (1979), 351-352; Smith (2007), 199-201.

438 Holmila (2011), 152-153.

439 Smith (2007), 199-201.

iskuista on tähän työhön nostettu esille lähinnä sellaiset, jotka herättivät keskustelua parlamentissa tai olivat todella merkittäviä tapahtumien kulun kannalta. Esimerkiksi parlamentti ei enää käsitellyt yksittäisiä iskuja samalla tavoin kuin se oli aiemmin tehnyt ja vain muutama kaikista toteutetuista iskuista ylitti debatoitukynnyksen. Kun jokin isku otettiin erityiskäsittelyyn, olivat britit tällöin olleet siinä jollakin tapaa osallisena, eivätkä arabien ja sionistien toisiaan kohtaan suoritetut iskut saaneet juurikaan vastaavanlaista huomiota.

Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, ettei Palestiinan tilanne olisi kiinnostanut parlamenttia, sillä varsinkin alahuoneen puolella se nostettiin jatkuvasti esille. Seuraava laajempi Palestiina-aiheinen debatti käytiin vasta 10.3.1948, mutta ennen sitä alahuoneessa käsiteltiin lukuisia yksittäisiä Palestiina-aiheisia kysymyksiä. Brittien turvallisuus oli yksi tärkeimmistä kysymysten aiheista. Tammikuun loppupuolella everstiluutnantti Thomas Moore (Ayr District of Burghs, Conservative) pyysi puolustusministeri Albert Alexanderilta (Sheffield Hillsborough, Labour), olisiko joukkojen kotiutusta voinut nopeuttaa, vedoten juutalaisterroristien tuhoisiin iskuihin, mutta ministeri pitäytyi elokuun alun päivämäärässä.⁴⁴⁰

Joukkojen turvallisuus nousi jälleen keskustelun aiheeksi helmikuun 22. päivän levottomuuksien jälkeen. Tuolloin Palestiinassa kuoli noin 60 ihmistä, joista suurin osa oli juutalaisia ja 14 brittiä. Pääosa menehtyneistä oli kuollut arabien autopommiin keskeisellä Yehuban kadulla Jerusalemissa, jossa kyseinen isku oli toteutettu briteiltä varastetuilla ajoneuvoilla. Samoihin aikoihin brittejä oli joutunut myös juutalaisterroristien uhreiksi. Erityisen huomion lehden artikkelissa sai yksi terroristien brittiuhri, jota oli ammuttu päähän hänen ollessa hoidossa juutalaisessa sairaalassa. Artikkelissa käsiteltiin myös kasvaneita epäilyksiä mahdollisesta brittijuonesta, joka liikkui juutalaisten keskuudessa, sillä edeltävien viikkojen aikana brittien sotilasajoneuvoja oli varastettu ja henkilökuntaan kuulumattomille oli nähty päällään brittiunivormuja. Sionistit epäilivätkin, että osa briteistä tuki salaa arabien hyökkäyksiä juutalaisia vastaan.⁴⁴¹

Seuraavana päivänä siirtomaa-asiainalivaltiosihteeri David Rees-Williams (Croydon South, Labour) antoi lausunnon edeltäneen päivän tapahtumista ja tämän jälkeen käydyssä keskustelussa ihmeteltiin muun muassa, miten ajoneuvot oli ollut mahdollista varastaa. Alivaltiosihteeri ilmoittikin, että hallitus aikoi selvittää tapahtumat perinpohjaisesti.⁴⁴² Muutama päivä myöhemmin *The Manchester Guardianissa* julkaistiinkin pieni uutinen, jonka mukaan hallituksen selvitystyö tapahtumista oli

---

440 HC Deb 28 January 1948 vol. 446 cc999-1000.

441 MG 23.2.1948, 14 BRITISH SERVICE MEN KILLED, 5.

442 HC Deb 23 February 1948 vol. 447 cc1609-1613.

vapauttanut brittiarmeijan syytöksistä osallisuudesta Jerusalemin pommi-iskuun. Lehden mukaan oli kuitenkin mahdollista, että yksittäiset sotilaskarkurit tai muut ulkomaalaiset tukivat arabien toimintaa, mutta armeija ja poliisi sanoutuivat voimakkaasti irti tällaisesta toiminnasta.⁴⁴³ Myöhemmin onkin todettu, että iskussa oli mukana myös muutamia Britannian joukoista karanneita, jotka olivat esimerkiksi henkilökohtaisista syistä siirtyneet arabien puolelle taistelemaan sionisteja vastaan.⁴⁴⁴ Kuitenkin tällaisesta toiminnasta oltiin selvästi vähäsanaisia ja virallinen tieto näistä puolen vaihtajista tuli julki vasta selvästi myöhemmin.

Vielä kaksi päivää pommi-iskun jälkeen järjestetyssä toisessa, lyhyessä debatissa Palestiinan briteille vaadittiin tiukempia turvallisuustoimia ja esimerkiksi kenraali George Jeffreys (Petersfield, Conservative) vaati sairaaloihin tarkempaa vartiointia. Myös majuri Henry Legge-Bourke (Isle of Ely, Conservative) ehdotti kysymään Egyptiltä apua sairaanhoidon suhteen.⁴⁴⁵ Puolustusministeri Albert Alexander (Sheffield Hillsborough, Labour) vastasikin, että tämä tapaus oli yllättävä ja poikkeuksellinen. Hän myös totesi, että sairaalahoitoa tarvitsevat pyrittiin tuomaan mahdollisimman nopeasti kotimaahan hoitoon. Ministeri muistutti lisäksi, että vastuu joukoista oli ensisijaisesti Palestiinan paikallisella brittihallinnolla, joka pyrki toimimaan tarpeen mukaan ja johon Britannian hallitus luotti täysin.⁴⁴⁶

Huomioitavaa onkin, että, vaikka kuolleita kaikkiaan oli kymmeniä, ja näistä brittejä 14, yksi uhreista sai monet edustajat liikkeelle. Tämä ei silti tarkoita sitä, ettei muista uhreista olisi välitetty, mutta tässä vaiheessa sotilaiden kuolemat oli tiedostettu valitettaviksi menetyksiksi, jotka olivat jatkuva aina lopulliseen vetäytymiseen asti. Kuitenkin nyt terroristien toiminta oli ylittänyt jälleen yhden uuden rajan, kun haavoittunut oli ammuttu sairaalan vuoteeseen, ja tämä taas ylitti niin sanotun debatoitukynnyksen, kun brittien turvallisuus Palestiinassa kohtasi yhä kovempia haasteita. Tämä kuvasikin hyvin edellä esitettyä tilannetta siitä, etteivät yksittäiset iskut nousseet parlamentissa esille yhtä usein kuin aiemmin, vaan tapahtuman täytyi olla riittävän radikaali, jotta se mahtui debatoitilistalle.

Seuraava tällainen isku tapahtuikin jo viikon päästä, kun LEHI (tässä lähteessä nimellä Stern Gang) tappoi 28 brittiä junaiskussa 29.2.1948. Iskun arveltiin olevan eräänlainen kosto Yhuban kadun pommi-iskuun.⁴⁴⁷ Tästä iskusta keskusteltiin myös alahuoneessa, kun siirtomaa-asiainalivaltio-

443 MG 26.2.1948, EARLIER PALESTINE EXPLOSION, Inquiry Completed, 5.

444 Radai (2016); British Forces in Palestine, viitattu 8.1.2016.

445 HC Deb 24 February 1948 vol. 447 cc1781.

446 HC Deb 24 February 1948 vol. 447 cc1781-1782.

447 MG 1.3.1948, 28 BRITISH KILLED IN LEAVE TRAIN: Mined By Jewish Terrorists TROOPS USE

sihteeri David Rees-Williams (Croydon South, Labour) antoi lausunnon tapahtuneesta. Lausunnon jälkeen edustajat painostivat Rees-Williamsia lukuisilla kyselyillä siitä, miksei Palestiinaan julistettu voimaan sotatilalakia, mutta alivaltiosihteeri vastasi asian olleen Palestiinan paikallisen brittihallinnon asia, joka teki päätöksen oman harkintansa mukaan. Noin viikon sisällä Palestiinassa kuoli siis 42 brittiä, joten ei ollut yllättävää, että se herätti voimakkaita tunteita myös alahuoneen edustajissa. Kysymystulva sisälsi melko rajuja väitteitä, kun esimerkiksi vara-amiraali Taylor kysyi, oliko syy sotilasjohdon haluttomuuteen julistaa sotatilalaki voimaan se, ettei heillä ollut tarpeeksi päteviä joukkoja pitämään lakia yllä.⁴⁴⁸

Vaikka moni olikin kiinnostunut ensisijaisesti brittien turvallisuudesta ja poisvetämisestä, levottomuuksien lisääntyessä myös huoli sodan mahdollisuudesta arabien ja juutalaisten välillä kasvoi parlamentin edustajien keskuudessa. Alkukevään aikana päähuolenaiheiksi alahuoneessa nousivat muun muassa ne keinot, joilla eri tahot pyrkivät tukemaan joko arabien tai sionistien sotilaallista varustautumista. Majuri Henry Legge-Bourke (Isle of Ely, Conservative) oli 3.2.1947 huolissaan Palestiinan juutalaisille ohjatusta rahavirrasta, joka hänen mukaansa oli näennäisesti tarkoitettu juutalaisten hyvinvointiin, mutta todellisuudessa rahalla hankittiin aseita. Talousministeri William Glenvil Hall (Colne Valley, Labour) totesi, ettei lain puitteissa asialle voinut tehdä mitään, kun raha kulki normaaleja pankkikäytänteitä noudattaen.⁴⁴⁹

Seuraavana päivänä alahuone oli huolissaan sekä Transjordanian puolelta saapuneesta arabijoukosta että Palestiinaan myydyistä Auster-lentokoneista. Barnett Janner (Leicester West, Labour) oli kiinnostunut mainitun arabijoukon pysäyttämisestä, mutta Arthur Creech Jones vastasi, että joukko oli ehtinyt hajaantua jo ennen viranomaisten puuttumista asiaan ja raja oli tapauksen jälkeen suljettu. Janner kuitenkin koki Transjordanian selkeänä uhkana Palestiinan turvallisuudelle ja esitti vielä muutamia jatkokysymyksiä aiheesta onnistumatta kuitenkaan pelottelemaan siirtomaa-asiainministeriä.⁴⁵⁰

Jocelyn Lucas (Portsmouth South, Conservative) taas kysyi hallituksen tekemästä kaupasta, jossa 21 kappaletta Auster-lentokoneita myytiin Juutalaistoimistolle Palestiinaan. Lucas halusi varmistaa, ettei koneita voinut käyttää sotatarkoitukseen. Puolustusministeri Albert Alexander (Sheffield Hillsborough, Labour) totesi koneiden olleen ei pelkästään demilitarisoituja, vaan myös täysin

---

SHELLS AGAINST SNIPERS IN JERUSALEM, 5.

448 HC Deb 01 March 1948 vol. 448 cc33-37.

449 HC Deb 03 February 1948 vol. 446 cc1642.

450 HC Deb 04 February 1948 vol. 446 cc1791-1793.

korjaamattomassa kunnossa. Lisäksi eräitä toimia oli tehty sen eteen, ettei Britannian lentokoneita joutunut sionistien tai arabien käsiin niin kauan kuin sisällissodan riski oli olemassa. Hän totesi vielä, että kaikki mahdolliset varotoimenpiteet oli tehty, jottei minkäänlaisia sotatarvikkeita joutuisi arabien tai juutalaisten käsiin.⁴⁵¹

Vielä viikkoa myöhemmin James Harrison (Nottingham East, Labour) pyysi puolustusministeri Alexanderia antamaan vakuutuksen siitä, ettei aseiden toimitusta Palestiinaan, arabeille tai sionisteille, tai sen lähialueelle sallittaisi. Ministeri kehottikin Harrisonia tarkastamaan vastauksen, jonka hän 4.2.1948 oli antanut juuri edustaja Lucakselle.⁴⁵² Esitetyistä kysymyksistä päätellen edustajat olivat valveutuneita Palestiinan tilanteesta ja nyt, kun vetäytyminen oli käynnistynyt ja omien joukkojen kotiutuminen oli jo askelta lähempänä, myös Palestiinan tulevaisuus alkoi kerätä huomiota. Alahuoneen keskustelu oli kääntynyt sota ennakoivaksi ja kummankin Palestiinan osapuolen epäiltiin valmistautuvan sotaan brittien lähdettyä. Samalla edustajat pyrkivät pitämään huolen siitä, että Britannia pysyi mandaatin jälkekin puolueettomana Palestiinan suhteen, eikä sen haluttu tukevan sotilaallisesti kumpaakaan osapuolta.

Parlamentti löi viimeisen sinetin Palestiinan mandaatille huhtikuussa, kun se hyväksyi lakialoitteen mandaatin lakkauttamisesta ja vetäytymisen aikataulusta. Kuitenkin ennen aloitteen hyväksymistä siitä käytiin kiivasta keskustelua varsinkin alahuoneessa sekä toisen käsittelyn että komiteavaiheen aikana. Maaliskuun 10. päivänä Palestiinan lakialoite, *Palestine Bill*, oli toisessa käsittelyssä alahuoneessa ja käsittely aloitettiin siirtomaa-asiainministerin Arthur Creech Jonesin johdolla. Ministerin puheenvuoro lähinnä toisti jo tiedossa olleita faktoja käyden läpi vetäytymisen aikataulua alueen luovuttamisesta toukokuun 15. päivänä lopulliseen vetäytymiseen elokuun ensimmäiseen päivään mennessä. Samalla hän totesi, että, kun alue oli toukokuun 15. päivä luovutettu, oli brittiarmeijalla hänen mielestään senkin jälkeen oikeus kansainväliseen lakiin nojaten puolustaa omiaan ja turvata vetäytyminen.⁴⁵³

Jones puhui paljon myös YK:n joukkojen saapumisesta alueelle, mutta hänellä ei kuitenkaan ollut vielä tarkkaa tietoa, milloin tämä tapahtuisi. Hän luotti kuitenkin tämän tapahtuvan pian ja puheen perusteella hän vaikutti olettavan alueen hallinnan vaihdoksen YK:n ja brittien välillä sujuvan ongelmitta. Puhetta kuvasikin hänen ajatus siitä, ettei tulevaisuutta voinut tietää, mutta askel oli nyt otettava. Ministerin maininta, jonka mukaan YK:sta oli tuleva Palestiinaan vaikuttava auktoriteetti,

---

451 HC Deb 04 February 1948 vol. 446 cc1804-1806.

452 HC Deb 09 February 1948 vol. 447 cc22-23.

453 HC Deb 10 March 1948 vol. 448 cc1246-1247.

sai kuitenkin ainakin yhden edustajista kyseenalaistamaan väitteen. Kenneth Pickthorn toisti kaksi kertaa kysyvästi ministerin sanat tulevasta vaikuttavasta auktoriteetista, mikä selvästi viittasi aiempienkin debattien perusteella siihen, ettei alahuoneessa vieläkään luotettu YK:n vaikutusvaltaan ratkaista Palestiinan kysymystä.⁴⁵⁴

Debatti myötäili jälleen vanhojen debattien linjoja ja hyvin samankaltaiset teemat nousivat jälleen esille päivitettyinä vain sen hetkiseen, Palestiinan jo lähes sotaa muistuttavaan tilanteeseen. Nämä teemat olivat jaoteltavissa vetäytymiseen ja mandaatin päättymiseen, jotka nivoutuivat samalla lakialoitteen käsittelyyn, YK:n päätöksen kritisointiin, Palestiinan sisällissodan uhkaan ja mandaatin historian jälkiviisastelemaan arviointiin. Debattia seurasi lakialoitetta koskeva äänestys, jossa 240 edustajaa äänesti aloitteen puolesta ja 30 edustajista äänesti vastaan. Mielenkiintoista on, etteivät eri tavoin äänestäneiden edustajien mielipiteet ja puheenvuorot välttämättä eronneet toisistaan paljoakaan, kuten seuraavassa on havaittavissa.⁴⁵⁵

Debatin lopussa sekä lakialoitteen puolesta että vastaan äänestäneet edustajat suhtautuivat aloitteeseen pettynein ajatuksin. Vastan äänestäneistä esimerkiksi Richard Acland (Gravesend, Labour) sanoi, ettei puheenvuoron pitäminen ollut hänen 12 vuotta kestäneen parlamenttiuransa aikana koskaan tuntunut niin surulliselta kuin tämän asian suhteen. Hänen mielestään kaksi vuotta aiemmin tehty päätös siitä, että Anglo-amerikkalaisen komitean suositus päästää 100 000 juutalaista hylättiin, oli merkki arabien voimasta estää väkivallan uhalla päätöksiä toteutumasta. Hän myös oudoksui brittien yleistä ajatusta arabien menestyksestä ja puolsi juutalaisten parempaa kykyä järjestäytyä.⁴⁵⁶

Myös Sydney Silverman, joka toimi ei-äänten äänenlaskijana, sanoi, että lakialoite tuli johtamaan kaaokseen. Hänen mukaansa Palestiina lakkasi olemasta samalla, kun mandaatti päättyi, sillä hän uskoi, että heti seuraavana päivänä Transjordaniasta saapuvat arabijoukot ylittäisivät Palestiinan rajan.⁴⁵⁷ Vastan äänestivät myös muun muassa Ben Levy, Barnett Janner, Hugh Delargy ja Harold Lever, kaikki Labour-puolueen edustajia, ja heistä Levy ja Delargy käyttivät debatissa puheenvuorot puhuen esimerkiksi edeltäneen kahden ja puolen vuoden tapahtumista ja vaihtoehtoisista ratkaisuisista tilanteelle.⁴⁵⁸ Tilanne oli käänntynyt ikään kuin päinvastaiseksi: Jakoratkaisua pidettiin alunperin myönteisenä nimenomaan juutalaisosapuolelle ja ajateltiin

454 HC Deb 10 March 1948 vol. 448 cc1246-1259.

455 HC Deb 10 March 1948 vol. 448 cc1246-1367.

456 HC Deb 10 March 1948 vol. 448 cc1274-1276.

457 HC Deb 10 March 1948 vol. 448 cc1313-1316.

458 HC Deb 10 March 1948 vol. 448 cc1296-1302; cc1339-1346.

johtavan juutalaisvaltion syntyyn, mutta nyt, kun ympäröivien arabivaltojen uhka leijui Palestiinan yllä, juutalaisosapuolta tukeneet parlamentaarikot halusivatkin viivyttää mandaatin päättymistä.

Aloitetta vastaan oli myös Richard Crossman. Hän kuvaili sitä kauheaksi ja vetosi monen muiden tavoin menneeseen mainiten Peelin komission esittäneen jakojärjestelyä jo kymmenen vuotta sitten. Tuolloin jakoa ei toteutettu arabien uhkan takia, mutta nyt tilanne oli täysin samanlainen ja silti sen uskottiin nyt toimivan. Crossman arvosteli kovasanaisesti myös toisen maailmansodan jälkeistä aikaa. Hän painotti mahdollisuuksia luoda tuolloin hyvät anglo-egyptiläiset suhteet. Toisaalta hän oli edelleen pahoillaan siitä, että Anglo-amerikkalaisen komitean neuvot hylättiin Yhdysvaltojen ja Trumanin tuen jäätyä puuttumaan. Muutenkin hän syyllisti amerikkalaisia toimettomuudesta kodittomien juutalaisten suhteen. Joka tapauksessa Crossman oli sitä mieltä, että Palestiinan kysymys olisi ollut parempi hoitaa mieluummin itse kuin antaa muiden hoidettavaksi.⁴⁵⁹ Lopuksi hän herättelikin alahuonetta seuraavin sanoin:

”Mandaatti päättyy 15. päivänä toukokuuta. Mitä tapahtuu Haifalle? Aiommeko vain seilata tiehemme ja katsoa sen palavan. Aiommeko häipyä juutalaisten ja arabein välisen sodan keskeltä tekemättä mitään? – Tarvitsemme ratkaisun, joka tekee joukkojemme vetäytymisen mahdolliseksi. On typerää uskoa, että voimme poistua vain tekemällä päätöksen vetäytymisestä ja hyväksymällä lakialoitteen.”⁴⁶⁰

Jos aloitetta vastustavat olivat surumielisiä aloitetta kohtaan, eivät sen puolesta äänestäneetkään pitäneet sitä oikeana ratkaisuna. R. A. Butler (Saffron Walden, Conservative) sanoi konservatiivien tukevan aloitetta raskain mielin, mutta vetäytyminen oli syytä suorittaa nyt, sillä hän ei nähnyt tietä siihen, että se olisi ollut sen helpompaa suorittaa tulevaisuudessakaan. Pitkän, hallituksen Palestiinan politiikkaa arvioivan puheensa aikana hän kuitenkin luki lainauksen elokuun 1946 ensimmäisen päivän debatista, jossa Winston Churchill oli kehottanut hallitusta palauttamaan mandaatin YK:lle ja vetämään joukot pois Palestiinasta, ja totesi ainakin oman puolueensa puolesta, että tällä ratkaisulla olisi jälkikäteen arvioituna säästyty suurelta verenvuodatukselta.⁴⁶¹

Butlerin lisäksi moni muu puhuja piti lakia epäonnisenä, muttei nähnyt syytä pitkittää vetäytymistä enää yhtään kauempaa. Harry Hopkin Morris (Sheffield Central, Labour) kuvasi aloitetta

459 HC Deb 10 March 1948 vol. 448 cc1341-1345.

460 ”On 15th May comes the end of the Mandate. What happens to the Haifa refineries? Are we going to sail away and watch them go up in flames. Are we going to depart in the middle of a Jewish-Arab war and do nothing about it? – We need a solution which will enable our troops to withdraw. It is stupid to believe that we can get out by making a decision to withdraw and passing a Bill.”, HC Deb 10 March 1948 vol. 448 cc1345.

461 HC Deb 10 March 1948 vol. 448 cc1262-1274.

surulliseksi.⁴⁶² Peter MacDonald (Isle of Wight, Conservative) taas sanoi, ettei ollut innoissaan aloitteesta, mutta alahuoneen oli tuettava sitä kaikesta huolimatta.⁴⁶³ Harold Roberts (Birmingham Handsworth, Conservative) totesi Britannian olevan lähdössä Palestiinasta, eikä kukaan enää halunnut lisää verenvuodatusta, joten miksi äänestää vastaan, vaikka aloite olikin hänestä epätäydellinen.⁴⁶⁴ Myös Kenneth Pickthorn (Cambridge University, Conservative) kyseenalaisti aloitetta usealta osin ihmetellen muun muassa, mikä oli Yhdysvaltojen vastuu asiassa, mutta tyytyi kuitenkin äänestämään aloitteen puolesta.⁴⁶⁵

Majuri Henry Legge-Bourke (Isle of Ely, Conservative) oli samaa mieltä hallituksen kanssa siitä, että Palestiinasta vetäytymisen aika oli koittanut. Hän ihmetteli suuresti sitä, että, jos hallitus koki jakoratkaisun toimimattomaksi, ei sen olisi kuulunut vaieta asiasta vaan kertoa siitä YK:lle. Hän ei myöskään voinut tukea YK:n ratkaisua, koska ei uskonut jakamisen toimivuuteen.⁴⁶⁶ Myös Kenneth Lindsay (Combined English Universities, sitoutumaton) piti päivää surullisena. Hän lisäsi tukevansa hallitusta monissa asioissa, muttei koskaan ollut tukenut heidän Palestiinan politiikkaansa, joka ei koskaan tyytynyt komiteoiden ehdottamiin ratkaisuihin vaan lähetti aina uuden komitean selvittämään tilannetta.⁴⁶⁷

Tämä debatti viimeistään kuvasi näyttävästi sitä, kuinka tyytymättömiä parlamentaarikot Palestiinan tilanteen Britannian osalta lopulliseen ratkaisuun olivat. Kuitenkin samalla he olivat jo niin väsyneitä, ja loppujen lopuksi eniten vaakakupissa painoi omien joukkojen saattaminen turvaan, joten suurin osa alahuoneen edustajista oli valmis luopumaan mandaatista ja näin myös tavoitteestaan luoda rauhaa rakentava ratkaisu Lähi-itään. Tämän debatin jälkeen käytiin vielä useampi keskustelu aloitteessa käytetyistä sanamuodoista, joista näkyvimpanä oli ministeri Creech Jonesin johdolla hallituksen ehdotus siitä, etteivät kaikki joukot saisi kiirehtiä ja poistua ennen toukokuun sovittua 15. päivää, vaan vasta päivämäärän jälkeen.⁴⁶⁸ Nämä keskustelut eivät kuitenkaan varsinaisesti tuoneet enää muutosta päätökseen hyväksyä aloite, vaan aloite meni läpi.⁴⁶⁹

Palestiinan tapahtumat pitivät parlamentin kiireisenä vielä mandaatin viimeiset puolitoista kuukautta. Yksi lyhyesti käsitelty, mutta mielenkiintoinen tapaus nousi esille uudelleen huhtikuun

---

462 HC Deb 10 March 1948 vol. 448 cc1287.

463 HC Deb 10 March 1948 vol. 448 cc1296.

464 HC Deb 10 March 1948 vol. 448 cc1303.

465 HC Deb 10 March 1948 vol. 448 cc1284; cc1365.

466 HC Deb 10 March 1948 vol. 448 cc1329-1330.

467 HC Deb 10 March 1948 vol. 448 cc1333-1334.

468 HC Deb 19 March 1948 vol. 448 cc2441-2533.

469 HC Deb 23 March 1948 vol. 448 cc2984.

alussa. Kuten aiemmin mainittiin, alahuone oli keskustellut helmikuussa Auster-tyyppisten lentokoneiden myynnistä Palestiinaan, jolloin puolustusministeri Alexander oli vakuuttanut edustaja Lucakselle myytyjen koneiden olleen demilitarisoituja. Tufton Beamish (Lewes, Conservative) nosti asian kuitenkin esille 7.4.1948 kertoen juutalaisten pommittaneen arabeja Auster-tyypin lentokoneilla ja halusi nyt tietää, olivatko käytetyt koneet samoja, jotka aiemmin oli ostettu Britannialta. Vastaamassa ollut puolustusministeri Alexander vahvisti väitteen yhdestä kevytrakenteisesta lentokoneesta, joka luultavasti oli Auster ja jolla iskuja oli suoritettu, muttei osannut sanoa, saattoiko se olla juuri briteiltä ostettu. Kun Beamish vaati selvennystä takeisiin, joiden puitteissa aiemmin myydyt lentokoneet oli luvattu olevan käyttökelvottomia, Alexander pysyi helmikuussa esitetystä linjassaan sanoen koneiden täysin demilitarisoituja ja myynnin tapahtuneen avoimen tarjouskilpailun päätteeksi.⁴⁷⁰

Kun Palestiinan brittijoukot keskittyivät vetäytymiseen, eikä YK ollut vielä valmis ottamaan aluetta hallintaansa, sionistien ja arabien yhteenotot kärjistyivät massamurhiksi. Huhtikuun 9. päivänä joukko Irgunin ja LEHI:n taistelijoita hyökkäsi Deir Yassinin arabikylään tappaen alle tuhannesta asukkaasta yli 100 henkeä, joiden joukossa oli myös naisia ja lapsia. Vaikka isku yleisesti juutalaisyhteisössä tuomittiin, sillä oli merkittävä vaikutus Palestiinan arabiväestöön. Propagandaa tapahtumista levitettiin kummankin osapuolen toimesta, mutta lopputulokseltaan se heikensi etenkin arabisiviilien uskoa omiin mahdollisuuksiinsa. Huhtikuun edetessä arabijohtajat jättivät tukikohtansa Haifassa brittien tuen puutteen ja Irgunin uusien iskujen pelossa, mikä johti samalla arabien siviiliväestön muuttoaaltoon. Lopulta mandaatin päättymiseen mennessä noin 300 000 arabia oli lähtenyt pakoon juutalaisalueilta.⁴⁷¹

Deir Yassinin isku nousi keskeiseksi aiheeksi brittilehdistössä. Esimerkiksi *The Manchester Guardianissa* sitä otsikoitiin sanoilla ”viattomien verilöyly”.⁴⁷² Lehti kertoi Palestiinan olevan jo sodassa, mutta piti Deir Yassinin tapausta ehdottoman tuomittavana jopa sodan aikaiseksi tapahtumaksi. Lisäksi sen enteiltiin aiheuttavan merkittävää haittaa sionisteille ja osapuolen menettävän paljon sympatiaa esimerkiksi Yhdysvaltojen ja YK:n suunnalta.⁴⁷³ Kuitenkin kuten edellä todettiin, Deir Yassinin isku aloitti tapahtumaketjun, jonka seurauksena nimenomaan arabiosapuolen asema heikkeni merkittävästi.

---

470 HC Deb 07 April 1948 vol. 449 cc154.

471 Bethell (1979), 355-356; Smith (2007), 202-203.

472 MG 12.4.1948, "A MASSACRE OF INNOCENTS": Arab and Jewish Condemnation, 5.

473 MG 13.4.1948, Deir Yassin, 4.

Deir Yassinin tapahtumat puhuttivat myös alahuonetta, vaikkei Britannialla ollut enää aiemman kaltaisia resursseja ja varsinaista haluakaan puuttua asiaan. Juuri tämä nousikin puheenaiheeksi, kun siirtomaa-asiainministeri Arthur Creech Jones yritti antaa Deir Yassinin tapahtumista lausuntoa vielä toistaiseksi vaillinaisilla tiedoilla odottaessaan virallista raporttia Palestiinan brittihallinnolta. Oliver Stanley (Bristol West, Conservative) hyökkäsikin heti ministeriä vastaan ihmetellen sitä, eikö hallitus aikonut tehdä muita toimenpiteitä kuin pahoitella asiaa, vaikka mandaatti säilyi voimassa vielä runsaan kuukauden ajan ja tuona aikana Britannia vastasi Palestiinassa ihmishengistä ja omaisuudesta. Creech Jones tunnustikin vastuun olemassaolon, mutta painotti myös resurssien vähyyttä ja vetäytymisen viemää aikaa. Stanleyyn mielestä YK:ta oli tiedotettava tilanteesta, jos Britannian resurssit Palestiinassa eivät enää riittäneet takaamaan turvallisuutta kaikkialla Palestiinassa. Ministeri kuitenkin tyrmäsi mahdollisuuden, että YK ottaisi osan Palestiinaa hallintaansa jo ennen kuin mandaatti päättyi, sillä hänen mukaansa kahden eri auktoriteetin läsnäolo alueella vain tekisi tilanteesta pahemman.⁴⁷⁴

Tämän jälkeen ministerille esitettiin useampiakin kysymyksiä muun muassa iskun syyllisistä, mahdollisista kiinnitoista sekä Juutalaistoimiston kannasta terrori-iskuun, mutta ministeri ei pystynyt antamaan vielä tarkkoja vastauksia ja lupasi palata asiaan virallisen lausunnon myötä.⁴⁷⁵ Viikon päästä annetussa lausunnossa, jonka ministeri Hector McNeil (Greenock, Labour) antoi Creech Jonesin puolesta, käsiteltiinkin juuri brittien hitautta reagoida Deir Yassinin kylän iskuun. Brittijoukkojen oli ollut tarkoitus suorittaa ilmaiskun kylässä olleita terroristeja vastaan, mutta isku peruttiin uuden tiedon myötä, jonka mukaan terroristit olivat jo ehtineet paeta tapahtumapaikalta.⁴⁷⁶ Lisäksi McNeilin lausunnon lopetus antoi kuvaavan selvityksen siitä, millaista brittien Palestiinan politiikka oli oleva mandaatin viimeisen kuukauden ajan, kun tilanne Palestiinassa alkoi muistuttaa yhä enemmän sotatilaa:

”On ymmärrettävä, että vetäytymisemme edetessä asteittain vähentyneellä asevoimiemme vahvuudella ei väliintulo jokaiseen väkivaltaiseen tapaukseen arabien ja juutalaisten välillä ole mahdollista. Kuitenkin käytössä olevien resurssien rajoissa kaikki mahdollinen toiminta tullaan suorittamaan siviili-iskujen leviämisen ehkäisemiseksi ja näistä erittäin raakamaisista teoista vastuussa olevien rankaisemiseksi.”⁴⁷⁷

---

474 HC Deb 12 April 1948 vol. 449 cc626-628.

475 HC Deb 12 April 1948 vol. 449 cc628-630.

476 HC Deb 19 April 1948 vol. 449 cc117-118.

477 ”It must be realised that with the progressively reduced strength of our Armed Forces as our withdrawal proceeds, intervention in every instance of violence between Arab and Jew is not practicable. Within the limited resources available, however, every possible action will be taken to prevent the spread of civil conflict and to punish those responsible for such barbarous acts.”, HC Deb 19 April 1948 vol. 449 cc117-118.

Parlamentissa Palestiinan tilannetta puitiin enää lähinnä yksityiskohtaisempina kysymyksinä. Esille nousivat muun muassa Haifan⁴⁷⁸ ja Jaffan⁴⁷⁹ kaupunkien tilanteet sekä Palestiinaa ympäröivien arabivaltioiden valmistautuminen hyökkäykseen useammassakin kysymyksessä.⁴⁸⁰ Esimerkiksi ”Transjordan and Palestine” -nimellä otsikoidussa suullisissa vastauksissa kysymyksiin edustajat Frederick Cocks (Broxtowe, Labour) ja Barnett Janner (Leicester West, Labour), jotka kumpikin olivat äänestäneet Palestiinan mandaatin päättymistä koskevaa lakialoitetta vastaan, esittivät ulkoasiainministeri Ernest Bevinille huolensa arabijoukkojen mahdollisesta hyökkäyksestä Palestiinaan heti Britannian mandaatin päätyttyä. Myös Morgan Philips Price (Forest of Dean, Labour) oli huolissaan siitä, kohdistuihan arabien sodanjulistus vain sionisteihin, eikä juutalaisiin yleisesti. Bevin mainitsikin YK:n keskustelevan asiasta, muttei ottanut asiaa Britannian vastuulle, vaan totesi, että ”Britannia vetäytyy toukokuun 15. päivänä ja kun kaikki ovat hyväksyneet sen tosiasian, on tapahtuva paljon.”⁴⁸¹ Tällä hän ilmeisesti viittasikin siihen, että YK:ssa viimeistään tuolloin huomattaisiin asian todellinen laita ja ryhdyttäisiin toimiin.

Toukokuussa alahuoneessa nostettiin vielä kahteen otteeseen esille Palestiinassa lähivuosien aikana kuolleiden uhrilukuja. Kesäkuun 1946 ja toukokuun 1948 välisenä aikana Britannian kansalaisista oli kuollut 213 armeijan edustajaa, 77 poliisia ja 28 siviiliä.⁴⁸² Toisaalta taas pelkästään viimeisen puolen vuoden aikana arabeja oli kuollut 1 300 ja juutalaisia 1 000. Näitä lukuja käsiteltäessä oppositiosta haluttiin edelleen näpäyttää hallitusta, kun laivuejohtaja Edward Fleming (Manchester Withington, Conservative) totesi, että jos oppositiojohtaja Churchillin neuvoa olisi jo alun pitäen noudatettu, olisi kaikilta näiltä uhreilta voinut välttyä.⁴⁸³

Alahuoneessa Palestiinasta keskusteltiin vielä aivan mandaatin viimeisinä päivinä. Toukokuun 13. päivä edustajat käsittelivät Jerusalemin tilannetta toivoen erityisesti pyhille alueille aselepoa. Puheenvuoroista muodostuikin hyvin tunteikkaita ja nostalgisia. Esimerkiksi Ivor Thomas (Keighley, Labour) kävi läpi Jerusalemissa sijaitsevien varhaiskristillisten muistomerkkien arvoa ja siirtomaa-asiainalivaltiosihteri David Rees-Williams kertoi kaavailuista vaihtoehdoista kaupungin säilyttämiseksi kaikkien kolmen uskonnon ulottuvissa, mistä yksi keino oli sen muuttaminen

---

478 HC Deb 28 April 1948 vol. 450 cc367-369.

479 HC Deb 05 May 1948 vol. 450 cc1238-1239.

480 HC Deb 27 April 1948 vol. 450 cc204-205; HC Deb 28 April 1948 vol. 450 cc375-377; HC Deb 28 April 1948 vol. 450 cc372-375.

481 HC Deb 28 April 1948 vol. 450 cc372-375.

482 HC Deb 12 May 1948 vol. 450 cc219.

483 HC Deb 05 May 1948 vol. 450 cc1234.

Punaisen Ristin kaupungiksi.⁴⁸⁴ Toisin sanoen mandaatin lakkauttaminen merkitsi myös kristinuskolle merkittävää vertauskuvallista takaiskua, kun kaksi muuta uskontoa jäi alueelle taistelemaan sen hallinnasta.

Viimeinen mandaatin aikainen debatti järjestettiin mandaatin viimeisenä voimassaolopäivänä 14.5.1948. Debatti ei ollut mittapuultaan laaja eikä yltänyt kestoltaan läheskään aiempien aihetta koskevien, isojen debattien tasolle, vaan tässä debatiissa puheenvuoronsa piti neljä edustajaa ja kesto debatilte muodostui vajaa kaksi tuntia. Se keskittyi lähinnä kokonaan mandaatin päättymisen jälkeiseen vetäytymiseen ja joukkojen turvallisuuden takaamiseen sen jälkeen, kun Britannia ei enää hallinnut Palestiinaa. Edustajat esittivät myös kiitollisuutensa Palestiinassa toimineille sotilaille sekä muulle brittihenkilökunnalle ja puheenvuoroissa olikin paljon tunteikkaita osioita.⁴⁸⁵

Edustajat vaikuttivat olevan yleisesti tyytyväisiä joukkojen toimiin alueella ja heidän vetäytymisen takaisin Britanniaan toivottiin sujuvan mahdollisimman nopeasti. Vetäytymisestä keskusteltaessa Oliver Stanley ehdotti, että, jos joukkoja ei Palestiinassa ollut tarpeeksi turvaamaan onnistunutta vetäytymistä, sinne voitaisiin lähettää lisätukea. Osa edustajista piti tätä kuitenkin suorana merkinä sodan aloittamisesta, mutta puolustusministeri Albert Alexander ei nähnyt tällaista ratkaisua mahdollisena saati sodan julistamisena.⁴⁸⁶ Reginald Paget (Northampton, Labour) toivoi taas selkeää sopimusta brittien ja Juutalaistoimiston välille siitä, ettei brittien vetäytymistä uhattaisi. Alexanderin mukaan asiassa oli jo tehty aloite, muttei kertonut vielä tarkempia yksityiskohtia.⁴⁸⁷

Viimeisenä puhunut ministeri Alexander esitti myös kiitoksensa joukoille ja kehui erityisesti ylikomissaari Alan Cunninghamin työskentelyä Palestiinassa. Lisäksi Alexander vastasi edustajien ihmetykseen, miksei sotaministeri ollut saapunut paikalle, vaikka aihealue olisi koskettanut nimenomaan häntä. Syyksi puolustusministeri selvitti, että debatiissa olisi ollut mahdollista nostaa näin uusia kysymyksiä esille, jotka liittyivät muihin palveluksiin kuin armeijaan, ja Alexander otti poissaolosta täyden vastuun.⁴⁸⁸ Tämän perusteella vaikuttikin siltä, ettei hallitus enää halunnut puida Palestiinaa koskevia seikkoja mandaatin päätyttyä, kun taas edustajat olivat edelleen halukkaita tietämään alueen asioista velvollisuuksien lakattuakin. Joka tapauksessa ministerin puheen lopusta poimittu lainaus toimi kuitenkin hyvänä yhteenvedona siitä, miten mandaatin päättymisen Britanniassa koettiin. Se sisälsi merkkejä omasta onnistumisesta alueen kehityksen kannalta, mutta

---

484 HC Deb 13 May 1948 vol. 450 cc2409-2416.

485 HC Deb 14 May 1948 vol. 450 cc2419-2444.

486 HC Deb 14 May 1948 vol. 450 cc2440.

487 HC Deb 14 May 1948 vol. 450 cc2437.

488 HC Deb 14 May 1948 vol. 450 cc2443-2444.

huokui toisaalta haikeutta ja antoi kuvan siitä, miten asiat alueella jäivät lopulta kesken:

”Kerta toisensa jälkeen olemme osoittaneet luottamuksemme armeijan johdolle Palestiinassa. Nyt, kun he ovat ryhtymässä tämän hyvin epämiellyttävän tehtävän viimeiseen vaiheeseen evakuoita joukot, haluan sanoa, kuinka kiitollisia me heille olemme. He ovat pitäneet brittiläisiä perinteitä yllä parhaimmalla mahdollisella tavalla. Meidän mielestämme he ovat suoriutuneet hyvin vaikeasta työstään olemalla kunniaksi sekä itselleen että maalleen. Kun Palestiinan tapahtumista kirjoitetaan historiaan, uskon, että tuolloin muodostetaan nykyistä parempi käsitys siitä, mitä brittiläinen oikeus, brittiläiset ajatukset opetuksesta ja brittiläiset ajatukset sosiaalisesta ja taloudellisesta kehityksestä ovat merkinneet tuolle maalle. Me kaikki rukoilemme, ettei selkkauksessa, joka tällä hetkellä on käynnissä ja jonka me toivomme päättyvän pian, tuota työtä tuhota, vaan se on oleva osa perustuksia, joista Palestiinalle rakennetaan upea tulevaisuus.”⁴⁸⁹

Samana päivänä mandaatin ylikomissaari Cunningham poistui Palestiinasta tiukkojen turvatoimien saattelemana. Hän oli saanut käyttöönsä kuninkaalle tarkoitetun luodinkestävän auton ja autosaattuetta seurasi myös Kuninkaallisten Ilmavoimien lentokoneita. Hänen omien sanojensa mukaan matkalla Jerusalemissa lentokentälle saattuetta osoittivat aseineen sekä juutalaiset että arabit, mutta saattueen annettiin kuitenkin kulkea läpi ilman yhteenottoja. Cunningham lensi Haifaan, josta jatkoi matkaansa laivalla kohti Britanniaa. Näin myös mandaatti lakkasi olemasta.⁴⁹⁰

Heti, kun mandaatti oli päättynyt, David Ben-Gurion julisti Israelin valtion itsenäiseksi toukokuun 14. päivänä noudattaen valtion rajoina UNSCOP:in jakosuunnitelman rajoja. Yhdysvalloista tuli ensimmäinen Israelin itsenäisyyden tunnustanut valtio tämän tapahtuessa seuraavana päivänä, joskin Neuvostoliitto seurasi tässä Yhdysvaltoja pian sen jälkeen.⁴⁹¹ Huomioitavaa on, että Britannia taas tunnusti Israelin *de facto* vasta yli puolen vuoden päästä.⁴⁹²

YK sen sijaan epäonnistui täysin ottamaan alueen hallintaansa ja ennakoitu Israelia ympäröivien

---

489 ”Over and over again, we have expressed our confidence in the Army command in Palestine. Now, when they are entering upon this last phase of a most unpleasant duty, the evacuation of troops, I would say how grateful we are to them. They have upheld the British traditions in the best possible way. We think they have done a very difficult job with credit to themselves and their country. When history comes to be written about the events in Palestine I think there will be a far better assessment made than is being made in some quarters now of what British justice, British ideas of education and British ideas of social and economic development have meant to that country. We all pray today that in the strife which is at present going on, and which we hope will be brought to a speedy completion, a great deal of that work will not be destroyed, but will in fact, be something of a foundation on which to build up a great future for Palestine.”, HC Deb 14 May 1948 vol. 450 cc2443-2444.

490 Bethell (1979), 360.

491 Smith (204).

492 MG 29.1.1949, RECOGNITION OF ISRAEL: Ten States Agree WESTERN UNION'S DECISION, 5.

arabivaltioiden hyökkäys käynnistyi toukokuun 15. päivänä 1948. Useiden käänteiden jälkeen Israel selviytyi tästä sodasta voittajana ja elokuuhun 1949 mennessä se oli vallannut merkittävän osan entistä Palestiinan aluetta ajaen arabit maanpakoon. Arabeille Palestiinasta jäivät Egyptin valtaama Gazan alue entisen Palestiinan lounaisosissa ja Jordanian valtaama Länsiranta Kuolleenmeren länsipuolella.⁴⁹³ Tapahtumien seurauksena vastaavasti Palestiinaa ympäröivissä arabimaissa asuneet juutalaisten kärsivät huonosta kohtelusta tai joutuivat kokonaan hädetyiksi.⁴⁹⁴

Lukuisat maiden väliset sodat ja konfliktit ovat repineet näitä kahta osapuolta moneen otteeseen näiden tapahtumien jälkeen eikä pysyvää rauhaa Lähi-itään ole saatu muodostettua. Israel on ollut YK:n jäsenvaltio jo vuodesta 1949 lähtien, kun taas Palestiina hyväksyttiin YK:n tarkkailijajäseneksi marraskuussa 2012.⁴⁹⁵ Alkuperäisen YK:n jakosuunnitelman perusteella kaksi tasavertaiseksi tarkoitettua valtiota ovat yhä 70 vuoden jälkeen hyvin eriarvoisissa asemissa riippuen siitä, katsotaanko tilannetta arabimaailman vai länsimaisin silmin.

---

493 Smith (2007), 204-207; Sahty (2009), 203-206.

494 Holmila (2008), 20.

495 UN, members, viitattu 26.1.2016.

6. PÄÄTÄNTÖ

”Palestiinaa koskevien debattien yhtenä hankaluutena on ollut se, että sympatiamme ovat aivan liian helposti sitoutuneet puolelle tai toiselle.”⁴⁹⁶

Tarkasteltavan kolmen vuoden ajanjakson aikana Britannian julkinen keskustelu Palestiinan mandaattia koskien oli hyvin kirjavaa ja Ivor Thomasinkin (Keighley, Labour) yllämainitsemat osapuoliin kytkeytyneet tunnesiteet mutkistivat yhtenäistä keskustelua. Aikavälin ensimmäisellä kolmanneksella, jota 3. luvussa käsiteltiin, Keski-Euroopan kodittomien juutalaisten ahdinko sai monen edustajan puolustamaan juutalaisten vapaata maahanmuuttoa Palestiinaan. Terrori-iskujen radikalisoituminen, jonka konkreettisin ilmentymä oli kesän 1946 *King David* -hotellin isku, siirsi suurimman huomion pois kodittomista juutalaisista ja moni edustaja keskittyi nyt enemmän Palestiinassa työskennelleiden brittien turvallisuuden takaamiseen.

Lopulta terrorismi uuvutti suurimman osan edustajista niin, että brittien poisvetäminen nousi tärkeimmäksi tavoitteeksi ja edustajat olivat valmiita luopumaan Palestiinan kohtalon ratkaisemisesta. Kun päätös mandaatin luovuttamisesta vihdoinkin syntyi ja vetäytyminen alkoi, herätti Palestiinan tulevaisuus vielä uudestaan jonkin verran keskustelua. Päätösvastuun siirryttyä YK:lle Britannian parlamentissa kuultiin lukuisia jälkiviisaita puheenvuoroja ja hallituksen aiempaa Palestiinan politiikkaa arvosteltiin takautuvasti.

YK:n päätettyä jakaa Palestiina kahden osapuolen kesken järjestö sai myös osakseen voimakasta arvostelua, eikä monikaan edustajista uskonut jakoratkaisun toimivuuteen. Tämä arvostelu oli alkuperäistä oletusta näkyvämpää ja erittäin suorasanaisista. Palestiinan mandaatin lakkauttamista ajaneen lakialoitteen käsittelyssä osa alahuoneen edustajia yritti vielä kerran saada mandaattia jatkumaan, koska he pelkäsivät sodan alkavan mandaatin päätyttyä ja olivat huolissaan etenkin juutalaisten joutumisesta kärsiväksi osapuoleksi arabivaltojen hyökkäyksen jälkeen. Vaikka aloitteen puolestakin äänestäneet arvioivat Palestiinan ajautuvan sotaan brittien lähdettyä, suurimmalle osalle edustajista oli omien joukkojen kotiin saattaminen kuitenkin tärkeämpää ja Britannian parlamentti hyväksyi lopulta lakialoitteen haikeudella mutta selvästi.

Kuten ensimmäisen tutkimuskysymyksen hypoteesinakin mainittiin, parlamentissa kuultiin molempia osapuolia puolustavia puheenvuoroja ja edustajien henkilökohtaiset taustat vaikuttivat

⁴⁹⁶ ”One of the difficulties in Debates on Palestine has been that our sympathies can become engaged much too easily on one side or on the other.”, HC Deb 11 December 1947 vol. 445 cc1229-1230.

huomattavasti heidän julki tuomiin mielipiteisiin Palestiinan kysymyksen kohdalla. Tällaisia taustatekijöitä olivat muun muassa oma uskonto, omat ystävyysuhteet jompaankumpaan tai molempiin Palestiinan osapuoliin sekä tehdyt vierailut esimerkiksi Keski-Euroopan juutalaisleireillä tai Palestiinassa. Uskonnon osalta tutkimukseen toi mielenkiintoista lisää se, että alahuoneessa oli sekä sionismia tukeneita (esim. Sydney Silverman ja Barnett Janner) että sitä vastustavia (Daniel Lipson) juutalaisia. Onkin huomattava, ettei sama uskonto taannut yhtäläisiä mielipiteitä.

Puoluekurin merkitystä koskeva hypoteesi taas osoittautui täysin epäpäteväksi ja ennakoitu ajatus puolueen sisäisistä mielipideristiriidoista oli aineistossa kiistattomasti havaittavissa. Mielipiteet eivät selvästikään kunnioittaneet aina puolueen edustamaa politiikkaa. Hallituksen Palestiinan politiikan kovimmat kritisoiijat tulivat juuri Labour-puolueen riveistä, kun taas opposition kärkipää oli varsin maltillinen mielipiteissään, jos verrataan hallituspuolueen sisällä vallinneisiin ristiriitoihin. Oppositio vaati hallitukselta toimia, mutta lopulta kuitenkin tuki tätä tehdyissä päätöksissä. Sen sijaan moni Labour-puolueen edustaja Silvermanin ja Crossmanin johdolla taas vastusti hallituksen politiikkaa aina mandaatin päättymiseen asti.

Varmasti yksi merkittävä syy tähän oli aiheen henkilökohtaisuus ja kunkin edustajan oma arvomaailma. Myös nämä mielipiteiden muodostamisen lähtökohdat olivat toisen maailmansodan jälkeen ennennäkemättömät: Lähes kuusi miljoonaa raa'asti tapettua holokaustin uhria oli jo menetetty, joten jäljelle jääneiden auttaminen koettiin velvollisuutena. Kun kyse on ihmishengistä, ei oman mielipiteen mukauttaminen puolueen linjauksiin ole välttämättä yhtä vaivatonta kuin vaikkapa talouskysymysten osalta. Heti sodan jälkeen moni juutalaisten maahanmuuttoa Palestiinaan puoltanut tarkastelikin asiaa nimenomaan kodittomien juutalaisten näkökulmasta Palestiinassa kasvavan vastakkainasettelun sijaan. Palestiinan levottomuuksien kärjistyttyä etenkin sionismiaatetta kannattaneet edustajat pysyivät linjassaan ja perustelivat levottomuuksien päättyvän heti, kun portit juutalaisille avattiin. Terrorismin myötä juutalaisosapuolen tuki parlamentissa kuitenkin väheni selvästi huomion siirtyessä brittijoukkoihin.

Aineistosta nousi esille myös se, että juutalaisia puoltavat puheenvuorot olivat selvästi muita värikkäämpiä ja puheissa käytetty retoriikka ja argumentit olivat monesti näyttävämpiä. Vaikkei puheenvuorojen esitystapaa voida enää analysoida, olivat nämä sionismia tukevat puheet sisällöllisesti hyvin monipuolisia ja tunteikkaita. Näissä puheissa käytettiin myös tehokkaasti hyödyksi tilanteen inhimillistämistä. Tästä toimi esimerkkinä Sydney Silvermanin (Nelson and Colne, Labour) koskettava kertomus kaiken menettäneestä juutalaismiehestä yhdistettynä Bevinin

lauseeseen siitä, kuinka sotaveljeä ei saanut pettää. Yhden miehen tarina oli koskettavampi kuvaus juutalaisten tilanteesta kuin pelkkä tilastollinen tieto Keski-Euroopan leirien asukkaista.

Yksilöitä tarkasteltaessa erityisen maininnan arvoisia olivat Silvermanin lisäksi muun muassa Richard Crossman (Coventry East, Labour), oppositiojohtaja Winston Churchill (Woodford, Conservative) ja Daniel Lipson (Cheltenham, konservatiivitaustainen sitoutumaton). Ensin mainittu Richard Crossman oli mukana Anglo-amerikkalaisessa selvityskomiteassa, jonka esittämiä ratkaisuja ei koskaan toteutettu. Toteuttamatta jättäminen jätti Crossmanin mielipiteisiin selvästi jälkensä, sillä tämän jälkeen hän arvosteli hallituksen politiikkaa useaan otteeseen, vaikka edusti Labour-puoluetta. Hän oli myös yksi YK:ta räikeimmin arvostelleista edustajista, eikä vielä mandaatin päättyessäkään hyväksynyt järjestön tekemää ratkaisua.

Winston Churchill johdatti varsinkin tarkasteluajan ensimmäisinä kahtena vuotena opposition mielipidettä alahuoneessa. Hän kannatti voimakkaasti ajatusta Palestiinan luovuttamisesta YK:n haltuun jo alkusyksystä 1946, mikäli Yhdysvallat ei ollut valmis jakamaan taakkaa Britannian kanssa. Vaikka Yhdysvaltojen haluttomuus ottaa vastuuta Palestiinasta kävikin ilmi hyvin nopeasti, hallitus odotti kuitenkin vielä vuoden ennen kuin teki päätöksen luopua mandaatista. Hyvin todennäköistä kuitenkin on, että Churchillin arvovalta osaltaan johdatti hallituksen kohti kyseistä päätöstä. Churchillin edustama Palestiinan politiikka oli kuitenkin varsin poikkeavaa hänen muihin Britannian siirtomaa-alueisiin, esimerkiksi Intiaan, kohdistuneeseen politiikkaan verrattuna, sillä yleisesti hän halusi pitää kiinni Britannian imperiumiaatteesta ja näin myös siirtomaa-alueista eripuolilla maailmaa. Ilmeisesti Churchill ei kuitenkaan pitänyt Palestiinaa kaikkien niiden uhrausten arvoisena ja luotti Suezin kanavan herruuden takaavan briteille riittävät asemat Lähi-idässä.

Daniel Lipson taas oli monella tapaa mielenkiintoinen edustaja, sillä hän toi esille sionismia vastustavan juutalaisen mielipiteen, jota hän ajoi aina mandaatin loppuun saakka. Hän pyrki tuomaan julki maailmanlaajuisen juutalaisyhteisön mielipidettä ja peräänkuulutti muun maailman vastuuta kodittomien juutalaisten suhteen. Puheissaan hän oli muihin juutalaisuutta tunnustaneisiin edustajiin verrattuna hyvinkin patrioottinen ja halusi tuoda Britanniaa ja juutalaisuutta lähemmäs toisiaan. Terrori-iskujen yleistyessä Palestiinassa hän halusi tehdä selväksi, etteivät kyseiset teot suinkaan kuuluneet juutalaisuuteen ja puhetavoillaan hän eritteli juutalaisen ja sionistin selvästi toisistaan.

Edustajien puheissa olikin huomattavissa selkeitä käsitteellisiä ristiriitoja: Toisinaan edustajat, kuten juuri Lipson, erittelivät juutalaiset, sionistit ja terroristit toisistaan, mutta hyvin usein esimerkiksi terrori-iskujen käsittelyissä puhuttiin iskujen takana olleen juutalaisia. Näin puheissa yleistettiin samalla suuri maailmanlaajuinen uskontokunta terroristien aatteiden taakse, vaikka tämä mitä luultavimmin tapahtuikin tahattomasti. Yleistäminen ei kuitenkaan koskenut pelkästään parlamenttia ja sillä oli myös näkyviä seurauksia. Esimerkiksi loppukesän 1947 sanomalehdistön artikkelit hirtetyistä brittisotilaista kohdistivat brittien vihan juuri kotimaan juutalaisiin. Kuten tutkimushypoteesissakin oletettiin, kasvattivat lehdistön terrorismiaiheiset artikkelit näin selkeästi brittien huolta omien turvallisuudesta ja tarpeeksi usean terrori-iskun jälkeen tämä huoli eskaloitui kahakoiksi useassa saarivaltion kaupungissa.

Selkeänä havaintona parlamenttiaineistosta nousi myös debatoitukynnyksen kasvu. Mitä pahemmaksi tilanne Palestiinassa kärjistyi, sitä tavallisemmaksi terrori-iskut muuttuivat ja mandaatin viimeisen kevään aikana parlamentissa käsiteltiin enää vain useita kymmeniä uhreja vaatineita iskuja. Myös kuolonuhreista sekä terroristien pidätyksistä ja tuomioista pyydettiin yhä enemmän tilastollista tietoa ja vastaukset annettiin numeroina kertomatta tarkempia henkilötietoja tai kuoleman syitä. Terrori-iskujen käsittely muuttui tarkasteltavan kolmen vuoden aikana rutiininomaisemmiksi ja mandaatin loppuvaiheilla iskuissa täytyi esiintyä äärimmäistä raakuutta (esimerkiksi sairaalaan tapettu brittisotilas tai Deir Yassinin joukkosurma), jotta sitä käsiteltiin parlamentissa yksityiskohtaisemmin.

Yhteenvedona toisen tutkimuskysymyksen osalta, joka käsitteli Britannian ja Yhdysvaltojen eriävän Palestiinan politiikan vaikutuksia Britannian julkiseen keskusteluun, asenne Yhdysvaltoja kohtaan kääntyi toisen maailmansodan jälkeen nopeasti hyvin negatiiviseksi. Vielä syksyllä 1945 parlamentissa keskusteltiin useankin otteeseen hyvien Anglo-amerikkalaisten suhteiden rakentamisesta, joita pidettiin tärkeinä erityisesti atomipommin sekä taloudellisen riippuvaisuuden vuoksi, ja hallituksen päätöstä muodostaa yhteinen Anglo-amerikkalainen selvityskomitea pidettiin yleisesti hyvänä ratkaisuna.

Yhdysvaltojen Britanniaa ohjaileva ja kritisoiava Palestiinan politiikka sekä halu pitää kiinni omista vaatimuksista alkoi kuitenkin hyvin pian herättää ärtymystä monissa edustajissa, eikä sodan aikainen liittolaisuussuhde juurikaan vaikuttanut edustajien mielipiteisiin. Kynnyskysymykseksi nousi lopulta monesti mainittu, presidentti Trumanin tarmokkaasti ajama 100 000 juutalaisen päästäminen Palestiinaan. Silvermanin epäilyksessä siitä, toimiko selvityskomitea täysin

puolueettomasti, saattoi olla jonkinäköistä perää, sillä tismalleen sama vaatimus löytyi myös komitean loppuraportista. Kyseinen loppuraportti jäikin pelkäksi kompromissiratkaisuksi ja jopa komiteassa mukana olleet britit kritisoivat sitä kovasanaisesti. Esimerkiksi Anglo-amerikkalaiseen komiteaan kuulunut lordi Robert Morrison totesi, ettei Truman vaatimuksessaan huomionnut Palestiinan sen hetkistä tilannetta ollenkaan ja arvosteli Yhdysvalloissa vaikuttaneiden äärisionistien ehdottomuutta.

Kaikkein eniten parlamentin edustajia Yhdysvaltojen politiikassa rasitti se, ettei Yhdysvallat suuresta juutalaisvähemmistöstään huolimatta ollut valmis korottamaan vuosittaista maahanmuuttokiintiötään ja vastaanottamaan Keski-Euroopan kodittomia juutalaisia. Moni edustaja olisi halunnut Yhdysvaltojen ottavan brittien kanssa tasavertaisen vastuun Palestiinasta holhoavan sivustakatsojan roolin sijaan. Huomattavaa on lisäksi se, että myös ulkoasiainministeri Ernest Bevin (Central Wandsworth, Labour) arvosteli Yhdysvaltojen ajamaa Palestiinan politiikkaa useampaakin otteeseen alahuoneelle pitämässään puheenvuoroissa. Nämä kuitenkin tapahtuivat vasta sen jälkeen, kun päätösvalta Palestiinan tulevaisuuden suhteen oli siirretty YK:lle, eikä ministerin tarvinnut enää huomioida Yhdysvaltojen mielipidettä kyseisessä asiassa.

Tarkastelun kohteena olleen ajanjakson viimeisellä kolmanneksella Yhdysvaltoja kohtaan osoitettu kritiikki väheni kuitenkin selvästi, vaikka joitakin takautuvasti esitettyä kommentteja, jollaisia esimerkiksi Bevin juuri esitti, kuultiin edelleen. Koska Yhdysvallat ei ollut valmis brittien odottamaan yhteistyöhön ja britit olivat väsyneet mandaattiin, eivät edustajatkaan enää jaksaneet toivoa apua Atlantin takaa ja he rupesivat suhtautumaan Yhdysvaltoihin Palestiinan kysymyksen osalta aiempaa välinpitämättömämmin. Kritiikin pääpaino siirtyikin viimeisen vuoden aikana Yhdysvalloista Yhdistyneisiin Kansakuntiin. YK:n päätös jakaa Palestiina kahteen osaan sai osakseen vielä suurempaa kritiikkiä, kuin mitä Yhdysvallat oli aiemmin kohdannut, eivätkä edustajat olleet YK:n suhteen enää lainkaan optimistisia.

Koko kolmivuotinen taival toisen maailmansodan päättymisestä Euroopassa Palestiinan mandaatin lakkauttamiseen ja alueelta vetäytymiseen koitui loppujen lopuksi alahuoneen sisäisessä valtataistelussa hallituspuolueen moraaliseksi tappioksi konservatiivien vetäessä lopulta pidemmän korren. Oppositiojohtajan ennakoiva linjaus mandaatin siirtämisestä YK:n alaisuuteen ja hallituksen pakkomielle etsiä yhä uudelleen ja uudelleen kaikkia tyydyttävää ratkaisua ajoi Labour-johdon selkä seinää vasten. Opposition tukiessa maltillisesti hallituksen päätöksiä konservatiivit saivat säilytettyä hyvän ja puhtaan maineen hallituksen joutuessa tekemään raskaita päätöksiä.

Kuten Oliver Stanleykin (Bristol West, Conservative) totesi helmikuussa 1947, kun alahuone pohti hallituksen päätöstä siirtää Palestiinan tulevaisuuden ratkaisuvastuu YK:lle, hallitus sai hänen mielestään olla tyytyväinen oppositioon Palestiinan kysymyksen osalta, sillä sen työskentely oli ollut edeltäneen 18 kuukauden aikana enemmän rakentavaa kuin hallitusta moittivaa. Se, että hallitus viivytteli, mutta lopulta kuitenkin antautui hyväksymään oppositiosta nousseen ehdotuksen ratkaisuvastuun siirtämisestä YK:lle, antoi oppositiolle paljon aihetta jälkiviisaaseen keskusteluun. Samalla hallitus joutui ikäänkuin ottamaan niskoilleen viivytyksen aikana Palestiinassa tapahtuneet menetykset, kun sen politiikka polki paikallaan terrorismin pahentuessa mandaattialueella. Palestiinan kysymyksen ratkaisemisen osalta konservatiivien vaalivoitto seuraavissa parlamenttivaaleissa vuonna 1951 olikin täysin odotettu.

Yleisesti arvioituna Britannian parlamentin edustajat pitivät erittäin tärkeänä, että Britannia teki kaikkensa Palestiinan tilanteen ratkaisemiseksi. Osa edustajista vaati tätä vielä senkin jälkeen, kun mandaatti oli päätetty lakkauttaa. Vaikka monikaan ei ollut täysin tyytyväinen lopulliseen ratkaisuun ja olisi toivonut rauhanomaista ratkaisua Palestiinaan, aineistosta heijastui erityisesti se, että britit kokivat antaneensa sekä kodittomien juutalaisten asialle että Palestiinan tilanteelle suuremman panoksen kuin yksikään toinen valtio tai muu taho.

Esimerkiksi Tufton Beamish (Lewes, Conservative) totesi alahuoneelle 12.8.1947, ettei ”mikään valtio ollut osoittanut suurempaa sympatiaa juutalaisia kohtaan tai suurempaa ymmärrystä heidän kärsimyksiään kohtaan kuin omamme.”⁴⁹⁷ Monelle edustajalle toi lohtua ajatus siitä, että, vaikkei lopullista päämäärää onnistuttu saavuttamaan, oli Britannia yrittänyt löytää ratkaisun ongelmille muiden katsellessa sivusta. Tämä antoikin edes jonkin verran aihetta kansalliseen ylpeyteen. Ralph Glyn (Abingdon, Conservative) kiteytti osuvasti mandaatin pitkän ja uuvuttavan taipaleen, joka Britannian osalta päättyi 14.5.1948, mutta käynnisti uuden, siitä asti jatkuneen valtakamppailun, joka yhä on vailla ratkaisua: ”Kukaan ei voi sanoa, ettemme ole yrittäneet; antaa nyt jonkun toisen yrittää...”⁴⁹⁸

---

497 ”No country has shown a greater sympathy to the Jews than ours, or a greater understanding of their sufferings.”, HC Deb 12 August 1947 vol. 441 cc2357.

498 ”Nobody can say we have not tried; let somebody else try...”, HC Deb 25 February 1947 vol. 433 cc1974.

LÄHDELUETTELO

Alkuperäisaineistot

Internet-lähteet:

British Pathé:
www.britishpathe.com

Jewish Telegraphic Agency (JTA):
jta.org

HANSARD 1803–2005 (HA),
House of Commons Sitting (HCS) & House of Lords Sitting (HLS):
hansard.millbanksystems.com
–Iso-Britannian parlamentin istunnot

House of Commons Parliamentary Papers (HCPP):
parlipapers.chadwyck.co.uk
–Iso-Britannian parlamentin istunnot

Yale Law School, Lillian Goldman Law Library, The Avalon Project (Documents in Law, History and Diplomacy):
avalon.law.yale.edu
–Anglo-amerikkalaisen selvityskomitean loppuraportti, Anglo-American Committee of Inquiry (AACI)
–Balfourin julistus, Balfour Declaration 1917 (BD1917)
–Vuoden 1939 Valkoinen kirja, British White Paper of 1939 (WP1939)

Yhdistyneet Kansakunnat, organisaation internet-sivusto (UN):
www.un.org

Sanomalehdet:
The Manchester Guardian (MG) 1945–1948, (ProQuest, JY).

The Guardian:
www.theguardian.com

The Courier-Mail 1945:
National Library of Australia: trove.nla.gov.au

Tutkimuskirjallisuus

Bauer, Yehuba (2001), Rethinking the Holocaust. Yale: Yale University Press.

Baylis, John (1997), Anglo-American Relations Since 1939. The Enduring Alliance. Manchester: Manchester University Press.

Bethell, Nicholas (1979), The Palestine Triangle. The Struggle between the British, the Jews and the Arabs 1935–48. London: Andre Deutsch.

- Black, Jeremy (2000), *Modern British History Since 1900*. Hampshire: Macmillan Foundations.
- Bloom, Cecil (1999), "The British Labour Party and Palestine, 1917–1948". *Jewish Historical Studies*, (1999–2001), Vol. 36, p. 141-171.
- Bradshaw, Tancred (2012), *Britain and Jordan. Imperial Strategy, King Abdullah I and the Zionist Movement*. Lontoo: I.B. Tauris & Co Ltd.
- British Forces in Palestine: britishforcesinpalestine.org.
- Cohen, Michael J. (1982), *Palestine and the Great Powers, 1945-1948*, New Jersey: Princeton University Press.
- Crowcroft, Robert (2011), *Attlee's War. World War II and the Making of a Labour Leader*. London: I.B. Tauris & Co Ltd.
- Davies, Richard (2013), *British Decoloniation, 1918–1984*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Donnelly, Mark (1999), *Britain in Second World War*. New York: Routledge.
- El-Eini, Roza (2006), *Mandated Landscape. British Imperial Rule in Palestine, 1929–1948*. Abingdon: Routledge.
- Gartner, Lloyd P. (2001), *History of the Jews in Modern Times*. New York: Oxford University Press.
- Grant, Moyra (2009), *The UK Parliament*. Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd.
- Gormly, James L. (1987), *The Collapse of the Grand Alliance 1945–1948*. Louisiana: Louisiana State University Press.
- Hanhimäki, Jussi M. (2008), *The United Nations. A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Harrison, Brian & Matthew, Henry Colin Gray (2004), *Oxford Dictionary of National Biography*. vol. 1–60. New York: Oxford University Press.
- Havardi, Jeremy (2010), *The Greatest Briton. Essays on Winston Churchill's Life and Political Philosophy*. Lontoo: Shephard-Walwyn (Publishers) Ltd.
- Holmila, Antero (2008), "Israelin itsenäistyminen ja myyttinen historia". *Tieteessä tapahtuu*. 2008, vol. 26, no. 6. p. 17-21.
- Holmila, Antero (2011), *Reporting the Holocaust in the British, Swedish and Finnish Press. 1945–1950*. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- Ihalainen, Pasi (2010), *Agents of the People: Democracy and Popular Sovereignty in British and Swedish Parliamentary and Public Debates, 1734–1800*. Leiden: Brill.

Ihalainen, Pasi & Palonen, Kari (2009), "Parliamentary Sources in the Comparative Study of Conceptual History: Methodological Aspects and Illustrations of a Research Proposal.", *Parliaments, Estates & Representation*, 29. November 2009, p. 17-34.

Ihalainen, Pasi & Saarinen, Taina (2016), "Parliamentary debates as the nexus of multi-sited policy discourse." EuParl.net session in the ICHRPI Conference in London.

Illman, Karl-Johan, Harviainen, Tapani (1989), *Juutalaisten historia*. Helsinki: Gaudeamus.

Jewish Virtual Library (JVL), *The American-Israeli Cooperative Enterprise* (2012): www.jewishvirtuallibrary.org.

Johnson, Robert (2007), *Humanities Insights: The British Empire: Pomp, Power and Postcolonialism*. Tirril: Humanities-Ebooks.co.uk.

Kochavi, Arieh J. (2000), *Post-Holocaust politics: Britain, the United States & Jewish refugees, 1945-1948*. North Carolina: University of North Carolina Press.

Krozewski, Gerold (2001), *Money and the End of Empire. British International Economic Policy and the Colonies, 1947-1958*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Kushner, Tony (1994), *The Holocaust and the Liberal Imagination*. Oxford: Basil Blackwell Ltd.

Laqueur, Walter & Baumel, Judith Tydor (2001), *Holocaust Encyclopedia*. London: Yale University Press.

London, Louise (2000), *Whitehall and the Jews 1933–1948. British Immigration Policy and the Holocaust*. Cambridge: Cambridge University Press.

Lovell, Stephen (2009), *The Soviet Union: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.

Mackenzie, Hector (1996), "Justice denied. The Anglo-American loan negotiations of 1945". *Canadian Review of American Studies*. 1996, Vol. 26, no.1. (EBSCO)

McLeod, John (2002), *The History of India*. Westport: Greenwood Press.

Morris, Benny (2008), *1948: A History of the First Arab-Israeli War*. New Haven: Yale University Press. (ebrary ProQuest)

Palonen, Kari (2003), *Quentin Skinner. History, Politics, Rhetoric. Key Contemporary Thinkers*. Cambridge: Polity Press.

Palonen, Kari (2011), "Parlamentarisointi". *Teoksessa: Muutosten aikoja. Juhlakirja Tapani Turkalle*. s. 13-23. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.

Parker, R.A.C. (2001), *Second World War: A Short History*. New York: Oxford University Press.

Permanent Observer Mission of the State of Palestine to the United Nations, New York (PalestineUN): palestineun.org

Radai, Itamar (2016), *Palestinians in Jerusalem and Jaffa 1948, A Tale of Two Cities*. Abingdon: Routledge.

Ravndal, Ellen J. (2010), "Exit Britain: British Withdrawal From the Palestine Mandate in the Early Cold War, 1947–1948". *Diplomacy & Statecraft*. 2010, vol. 21, no. 3. p. 416-433.

Resis, Albert (1978), "The Churchill-Stalin Secret "Percentages" Agreement on the Balkans, Moscow, October 1944", *The American Historical Review*. 1978, vol. 83, no. 2. p. 368-387.

Roger Louis, William (2006), *Ends of British Imperialism: The Scramble for Empire, Suez, and Decolonization*. London: I.B. Tauris & Co Ltd.

Roitto, Matti (2015), *Dissenting visions. the Executive, Parliament and the problematic Anglo-American Atomic Collaboration in the changes of British atomic foreign policy 1945-6*. Jyväskylä: Jyväskylän University Printing House.

Safty, Adel (2009), *Might over Right: How the Zionists Took over Palestine*. Reading: Garnet Publishing.

Shindler, Colin (2009), "Opposing Partition: The Zionist Predicaments After the Shoah.", *Israel Studies*. 2009, vol. 14, no. 2. p. 88-104. (EBSCO)

Simkin, John (1997), *Spartacus Educational*:
www.spartacus-educational.com.

Skinner, Quentin (2002), *Visions of Politics: Volume 1, Regarding Method*. New York: Cambridge University Press. (EBSCO)

Smith, Charles D. (2007), *Palestine and the Arab-Israeli Conflict. A History with Documents*. Boston: Bedford/St. Martin's.

Smith, Simon C. (2008), *Reassessing Suez 1956 : New Perspectives on the Crisis and Its Aftermath*. Hampshire: Ashgate Publishing Group.

Stevens, Lewis M. (1956), "The Life and Character of Earl G. Harrison" *University of Pennsylvania Law Review*. 1956, vol. 104, No. 5. pp. 591-602. (JSTOR)

Torvinen, Taimi (1982), *Ulkomaisen lehdistön historia. Viestintätutkimuksen seuran julkaisusarja n:o 6*. Espoo: Weilin+Göös.

Trilling, Daniel (2012), "Britain's last anti-Jewish riots. Why have the 1947 riots been forgotten?", *NewStatesman*, 23.5.2012.

Vickers, Rhiannon (2003), *The Labour Party and The World, Volume 1. The evolution of Labour's foreign policy, 1900–51*. Manchester: Manchester University Press.

Wendehorst, Stephen E.C. (2012), *British Jewry, Zionism and the Jewish State 1936–1956*. New York: Oxford University Press.

Wevill, Richard (2012), *Britain and America After World War II: Bilateral Relations and the Beginnings of the Cold War*. New York: I.B. Tauris & Co Ltd. (EBSCO)

Wynot, Jennifer Jean (2004), *Keeping the Faith: Russian Orthodox Monasticism in the Soviet Union 1917–1939*. Texas: Texas A & M University Press.

Zadka, Shaul (2000), "Jewish Armed Struggle in Palestine in the 1940s: Its Impact on British Morale and Public Opinion", teoksessa Efraim Karsh (ed.), *Israel. Israel's Transition from Community to State*, p. 181-197. London: Frank Cass Publishers.